



SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
Politikas zinātnes nodaļa

Inese Āboliņa

Suspensīvā veto prakse pārvaldībā Latvijā
(1993–2018)

Promocijas darbs
zinātniskā doktora grāda iegūšanai politikas zinātnes nozarē
Apakšnozare: Pārvalde un administrācija

Darba zinātniskā vadītāja: *Dr.sc.pol.* Daina Bāra

Rīga, 2019

Anotācija

Promocijas darbs izstrādāts par mūsdienīgu un aktuālu politikas zinātnes tēmu – Latvijas Valsts prezidentu darbību lēmuma pieņemšanā, nosūtot Saeimai likumus otrreizējai caurlūkošanai.

Darba teorētiskajā daļā analizētas pārvaldības teorijas un lēmuma pieņemšanas veidi, raksturota Valsts prezidentu konstitutīvā un leģislatīvā darbība, sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā, kā arī procedurālā kārtība attiecībā uz otrreizējai caurlūkošanai saņemtiem likumiem.

Empīriskajā daļā, izmantojot jauktās pētījuma metodes, analizēti Valsts prezidentu 85 motivētie raksti par 86 likumiem, kas nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai laikposmā no 5. Saeimas līdz 12. Saeimai. Izmantojot brīvi atvērto datu portālu *NoSketch Engine*, izveidota otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivēto rakstu digitālā kartotēka. Tajā noskaidroti biežāk lietotie vārdi un vārdkopas, lai kategorizētu Valsts prezidentu suspensīvā veto piemērošanas motīvus. Pētījumā identificēti likumu izstrādātāji, rīcībpolitikas jomas un nozares, kurās visbiežāk tika nosūtīti likumi otrreizējai caurlūkošanai, pārbaudīta procedurālās kārtības ievērošana un analizēta Saeimas reakcija.

Lai izprastu suspensīvā veto piemērošanas praksi pārvaldībā Latvijā, promocijas pētījuma gaitā intervēti Latvijas Valsts prezidenti, izņemot Raimonu Vējoni, kā arī intervēti Valsts prezidentu juridiskie padomnieki un Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš.

Promocijas darbā veiktā pētījuma rezultātā izstrādāts lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs, kā turpmāk organizēt lēmuma pieņemšanu, lai šajā procesā būtu iesaistītas gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas, kā arī ierosināts ieteikums atbilstīgāko teoriju integrēšanai lēmuma pieņemšanai mūsdienu pārvaldībā Latvijā.

Promocijas darba būtiskākais secinājums – tīklveida pārvaldības izmantošana lēmuma pieņemšanas procesā nodrošina situācijas izpēti un novērtējumu, kas paaugstina lēmuma pieņemšanas efektivitāti.

Atslēgvārdi: Valsts prezidents, lēmuma pieņemšana, suspensīvais veto, motivētie raksti, otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, Saeima, pārvaldība

Abstract

The doctoral thesis analyses a modern and topical political science issue – the State presidents' decision-making activity, by submitting written and reasoned requests to the Parliament of Latvia (*Saeima*).

The theoretical part of thesis analyses governance theories and forms of decision-making. It characterises the constitutional and legislative framework of the State president, public participation in drafting laws and the standard operating procedure in *Saeima* regarding vetoed laws.

The empirical part analysis eighty-five written and reasoned requests for eighty-six vetoed laws, which have been sent to the Parliament during the period of twenty-five years, from the 5th *Saeima* until the 12th *Saeima*. Within the open source version *NoSketch Engine*, the Digital-morphological Corpus of written and reasoned requests are created. Using mixed methods, the main reasons for the return of the laws for second reconsideration are categorized, revealing the most frequently used words, collocations and concordances. Research identifies the creator of laws or amendments, the policy areas and sectors in which laws are vetoed, the reaction of the *Saeima* and verifies the adherence of the standard operating procedure concerning vetoed laws.

During the research, four State presidents were interviewed. State president Raimonds Vējonis did not provide the interview. Also, the Legal advisors of State presidents and the Judge of the Constitutional Court Gunārs Kusiņš were interviewed to understand how in practise the suspensive veto is used in governance of Latvia.

As a result of the accomplished research in the Doctoral thesis, the scenario of how the decision-making process for suspensive veto should be organized involving both stakeholders and networks, is created, as well as the recommendation for the integration of the most relevant theories which could be implemented into the decision-making process in the governance of Latvia, is initiated.

The key finding of the Doctoral research is, that the use of network governance in the decision-making process ensures the relevant research and evaluation of the situation, which increases the efficiency of decision-making.

Keywords: State President, decision-making, suspensive veto, written and reasoned requests, vetoed laws, *Saeima*, governance

Saturs

Anotācija.....	2
Abstract.....	3
Saturs	4
Ilustratīvo materiālu saraksts.....	5
Lietotie saīsinājumi	7
Pētījuma tabulās, attēlos un diagrammu izveidei lietotie saīsinājumi.....	8
Lietotie termini, to izpratne	9
Ievads.....	13
1. Pārvaldības teoriju ģenēze.....	35
1.1. Pārvaldības teorijas	35
1.2. Tīklveida pārvaldība.....	41
1.3. Kopsavilkums.....	50
2. Lēmuma pieņemšanas veidi.....	52
2.1. Lēmuma pieņemšana pārvaldībā	53
2.2. Likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process.....	61
2.3. Sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā.....	73
2.4. Kopsavilkums.....	77
3. Valsts prezidents valsts pārvaldībā Latvijā	79
3.1. Pārvaldība Latvijā.....	79
3.2. Valsts prezidenta institūcijas attīstība un darbības jomas	87
3.3. Valsts prezidenta konstitīvā, leģislatīvā un kontroles darbība	91
3.4. Valsts prezidenta līderība lēmuma pieņemšanā	99
3.5. Kopsavilkums.....	106
4. Promocijas darba empīriskā pētījuma dizains un metodoloģija	109
5. Suspensīvā veto prakses empīriskā analīze.....	116
5.1. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivēto rakstu analīze	122
5.1.1. Valsts prezidents Guntis Ulmanis (1993–1999).....	122
5.1.2. Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga (1999–2007)	129
5.1.3. Valsts prezidents Valdis Zatlers (2007–2011)	151
5.1.4. Valsts prezidents Andris Bērziņš (2011–2015).....	163
5.1.5. Valsts prezidents Raimonds Vējonis (2015–2018)	171
5.2. Suspensīvā veto piemērošana Latvijā	183

5.3. Kopsavilkums.....	205
6. Lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs par likuma izvērtēšanu un nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai	207
7. Nobeigums	211
Bibliogrāfija.....	222
Pielikumi.....	232
1. pielikums. Pieņemtie likumi un likumu grozījumi	232
2. pielikums. Sarakste par likumu caurlūkošanas sanāksmēm	233
3. pielikums. Latvijas Valsts arhīva izziņa	235
4. pielikums. Interviju informētās piekrišanas veidlapa un paraksti	236
5. pielikums. Empīriskā pētījuma kategorijas	246
6. pielikums. Valsts prezidenta vārdā izsludinātie likumi (paraugs).....	282
7. pielikums. Procedurālās kārtības ievērošanas pārbaude.....	283
8. pielikums. Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa iniciatīvas gaita Saeimā.....	285

Ilustratīvo materiālu saraksts

1. att. Promocijas pētījuma posmi	23
2. att. Promocijas darba struktūra	26
1.1. tab. Lēmuma pieņēmēji tīklveida pārvaldībā (Plastrik, Parzen, 2012).....	46
1.2. tab. Lēmuma pieņemšanas veidi tīklveida pārvaldībā (Plastrik, Parzen, 2012).....	46
1.3. tab. Tīklveida pārvaldība kontekstā ar Valsts prezidenta suspensīvā veto piemērošanu (adaptēts pēc Osborne, 2010)	48
1.1. att. Labas pārvaldības komponentes	50
2.1. att. Lēmums – no ieceres līdz rezultātam	52
2.2. att. Sadarbība pārvaldībā teorijā un praksē (adaptēts pēc Ansell, Gash, 2008).....	62
3.1. tab. Valsts prezidents valsts varas dalījuma sistēmā (adaptēts pēc Latvijas Universitātes un Baltijas jūras reģiona Eiropas Savienības INTERREG III B COMMIN projekta ziņojuma).....	82
3.2. tab. Situatīvās līderības veidi (Hersey, Blanchard, 1969)	104
4.1. tab. Jauktā pētījuma dizaina struktūra, saturu noteicošie faktori un dizaina veids (adaptēts pēc Creswell, 2003).....	109
4.2. tab. Promocijas darbā izmantotās kvalitatīvās un kvantitatīvās kontentanalīzes salīdzinājums (adaptēts pēc Pipere, 2016b).....	110
4.1. att. Promocijas pētījuma secīgais izpētes dizains	111
5.1.1. att. Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa suspensīvā veto motīvi	128
5.1.2. att. Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas suspensīvā veto motīvi	150

5.1.3. att. Valsts prezidenta Valda Zatlera suspensīvā veto motīvi	162
5.1.4. att. Valsts prezidenta Andra Bērziņa suspensīvā veto motīvi	170
5.1.5. att. Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa suspensīvā veto motīvi.....	181
5.2.1. att. Valsts prezidentu (1993–2018) suspensīvā veto saturiskie motīvi, atbilstoši tīklveida pārvaldībai	184
5.2.2. att. Valsts prezidentu (1993–2018) suspensīvā veto saturiskie motīvi, atbilstoši situatīvai līderībai.....	185
5.2.3. att. Valsts prezidentu (1993–2018) suspensīvā veto formālie motīvi	187
5.2.4. att. Dažādu sabiedrības grupu lūgumi un tīklveida pārvaldības attīstības līkne (1993–2018)	188
5.2.5. att. Sabiedrības līdzdalības attīstības līkne, pēc V-Dem (1993–2018).....	189
5.2.6. att. Saeimā pieņemtie likumi, kuri nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai ierobežojumu nesamērības dēļ.....	190
5.2.7. att. Saeimā pieņemtie likumi, kuri nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai neizvērtētas ietekmes dēļ... ..	191
5.2.8. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, kurus pieņemot Saeima nav atradusi pareizo līdzsvaru	192
5.2.9. att. Valsts prezidentu ieteikums pilnveidot otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu.....	193
5.2.10. att. Saeimā pieņemto un otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu neatbilstība formulētajiem mērķiem	195
5.2.11. att. Norāde uz juridiskām pretrunām un nepilnībām Saeimā pieņemtajos likumos, kuri nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai.....	196
5.2.12. att. Neprecīzas terminoloģijas lietojuma motīvs Saeimā pieņemtajos likumos, kurus Valsts prezidenti nosūtījuši otrreizējai caurlūkošanai	196
5.2.13. att. Saeimas reakcija uz konkrēta Valsts prezidenta otrreizējai caurlūkošanai Saeimai nosūtīto likumu motīviem.....	198
5.2.14. att. Saeimas reakcija kopumā uz visu pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīviem	198
5.2.15. att. Attēls ilustrē, kā Saeima ņēmusi vērā vai daļēji ņēmusi vērā Valsts prezidentu motīvus par likumu otrreizēju caurlūkošanu	199
5.2.16. att. Valsts prezidentu nosūtīto likumu otrreizējai caurlūkošanai izstrādātāji	201
5.2.17. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procentuāls sadalījums pa rīcībpolitikas jomām	203
5.2.18. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procentuāls sadalījums pa rīcībpolitikas nozarēm	204
5.2.19. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procentuāls sadalījums starp atbildīgajām Saeimas komisijām.....	204

6.1. att. Lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs	209
7.1. tab. Sasaiste starp promocijas darba mērķi, pētījuma jautājumiem, uzdevumiem, izmantotām pētniecības metodēm, paveikto, iegūtajiem rezultātiem un aizstāvēšanai izvirzītajām tēzēm	217

Lietotie saīsinājumi

- ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija
- CVK – Centrālā vēlēšanu komisija
- DP Saimnieks – Demokrātiskā partija Saimnieks
- EDSO – Eiropas drošības un sadarbības organizācija (angl. *Organisation for Security and Cooperation, OSCE*)
- EK – Eiropas Komisija
- EP – Eiropas Parlaments
- ES – Eiropas Savienība
- IKP – iekšzemes kopprodukts
- JPA – Jaunā publiskā administrācija (angl. *New Public Administration, NPA*)
- JPV – Jaunā publiskā vadība (angl. *New Public Management, NPM*)
- JPP – Jaunā publiskā pārvaldība (angl. *New Public Governance, NPG*)
- Kanceleja – Valsts prezidenta kanceleja
- KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
- LPSR VDK – Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Valsts drošības komiteja
- LU – Latvijas Universitāte
- LZP – Latvijas Zaļā partija
- LZS – Latvijas Zemnieku savienība
- MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets
- NATO – Ziemeļatlantijas Līguma organizācija (angl. *North Atlantic Treaty Organisation*)
- NVO – nevalstiskās organizācijas
- OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*)
- Padome – Eiropas Savienības Padome
- PMPA – postmodernā publiskā administrācija (angl. *Post Modern Public Administration, PMPA*)
- PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
- PTO – Pasaules Tirdzniecības organizācija (angl. *World Trade Organisation, WTO*)

Saeima – Latvijas Republikas Saeima

Satversme – Latvijas Republikas Satversme

SZF – Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte

TB/LNNK – Tēvzemei un Brīvībai/Latvijas Nacionālā Neatkarības Kustība

ZZS – Zaļo un Zemnieku savienība

Pētījuma tabulās, attēlos un diagrammu izveidei lietotie saīsinājumi

GU – Guntis Ulmanis

GU2 – Gunta Ulmaņa pilnvaru otrais posms

VP – Valsts prezidents

VVF – Vaira Vīķe-Freiberga

VVF2 – Vairas Vīķes-Freibergas pilnvaru otrais posms

VZ – Valdis Zatlers

AB – Andris Bērziņš

RV – Raimonds Vējonis

Lietotie termini, to izpratne

“Lēmuma pieņemšanas process” šajā pētījumā tiek saprasts kā process, kura gaitā veikta rūpīga izpēte, balstoties uz valsts un sabiedrības interesēm, iesaistot dažādus sabiedrības pārstāvjus, kuru rīcībā ir nepieciešamās zināšanas un pieredze, – gan tos, kuri atbalsta Valsts prezidenta lēmumu, gan citādi domājošos, tostarp institūcijas un tīklveida grupas (angl. *network*). Termins “lēmuma pieņemšanas process” promocijas darbā lietots vienskaitlī, jo process norisinās par konkrēta lēmuma pieņemšanu konkrēta likuma otrreizējās caurlūkošanas nepieciešamībai.

“Lēmuma pieņemšana” ir Valsts prezidenta vienpersonisks lēmums par suspensīvā veto piemērošanu. Tas ir izpētes procesa noslēgums, kas balstīts uz valsts un sabiedrības interesēm, iesaistīto pušu zināšanām, pieredzi, informāciju un ietekmi.

“Likumdošana” ir vairākposmu process: tā ir likuma iniciēšana, sagatavošana, apspriešana, pieņemšana un izsludināšana. Likumdošanas īstenošanā iesaistīti daudzi dalībnieki, gan individuāli, gan kolektīvi. Šiem dalībniekiem ir dažāda nozīme likumdošanas nodrošināšanā, tā atkarīga no ietekmes formām un dalībnieku daudzveidīgās mijiedarbības. Promocijas darbā termins “likumdošana” ir darbība, kuras gaitā Valsts prezidents, iesniedzot priekšlikumus par grozījumiem likumprojektā, panāk, ka nepieciešamība likumiski sakārtot kādu jomu no idejas kļūst par likumprojektu, kas diskusiju un balsošanas rezultātā kļūst par likumu. Netiek lietots vārdu savienojums “likumdošanas process” – termins “likumdošana” iekļauj likuma došanu, darbību, kas ir process.

Termins **“līderis”** politikas zinātnes kontekstā primāri tiek saprasts kā formālais līderis, kas ieņem vadošu amatu valstī. Šajā promocijas darbā pētījuma fokusā ir Valsts prezidents, kas ir formālais līderis, jo ir valsts augstākā amatpersona, kas, sekojot valsts un sabiedrības interesēm, atbilstoši zināšanām, prasmēm un pieredzei spēj ietekmēt politisko dienaskārtību un lēmuma pieņemšanu.

Termins **“līderība”** šajā pētījumā lietots, lai apzīmētu formālā līdera darbību lēmuma pieņemšanā. Ja tiek atbalstīts līdera pieņemtais lēmums, var uzskatīt, ka līderība tiek īstenota veiksmīgi.

“Mijiedarbība ar Saeimu” šajā darbā traktēta kā komplekss process: Valsts prezidents pieņem lēmumu par likuma nosūtīšanu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai un pamato savu lēmumu motivētā rakstā, savukārt Saeima reaģē uz šo Valsts prezidenta prasību. Process noslēdzas ar attiecīgā likuma izsludināšanu.

“Otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma motivētais raksts” ir Valsts prezidenta rakstiska prasība Saeimai. Tajā formulēti iebildumi un priekšlikumi likuma pilnveidei, ievērojot valsts un sabiedrības intereses. Motivētais raksts nav ne rīkojums, ne akts, tas ir “gribas izpaudums”, kā savulaik norādījis Kārlis Dišlers (Dišlers, 2004, 124. lpp.), tāpēc nav kontrsignējams (līdzparakstāms). Motivētajā rakstā Valsts prezidents pamato suspensīvā veto piemērošanu.

Likumu otrreizējai caurlūkošanai var gan “atdot”¹, gan “nodot”², gan “atgriezt”³ otrreizējai caurlūkošanai. Promocijas darbā lietots darbības vārds “nosūtīt”.

Ar terminu **“pārvaldība”** (angl. *governance*) apzīmē procesu, kā valsts tiek pārvaldīta.

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 69. pantam⁴ Valsts prezidents izsludina Saeimā pieņemtus likumus; tas nozīmē, ka, pieņemot gala lēmumu par likuma atbilstību valsts un sabiedrības attīstības mērķiem, Valsts prezidents realizē pārvaldību Latvijā.

“Procedurālā kārtība” (angl. *standard operating procedures, SOP*) ir saistošo noteikumu un termiņu ievērošana. Promocijas darbā tie ir Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktie termiņi par likumu otrreizējās caurlūkošanas motivēto rakstu nosūtīšanu Saeimai, šo rakstu iekļaušanu izskatīšanai Saeimas sēdes dienaskārtībā un to nodošanu atbildīgajai Saeimas komisijai. Pēc likuma pieņemšanas Valsts prezidents, ievērojot izsludināšanas termiņu, izsludina likumu.

“Rīcībpolitika” (angl. *policy*) ir dažādu jomu un nozaru politikas (piemēram, sociālās politikas, izglītības politikas, veselības politikas, finanšu politikas u. c.) īstenošana. Rīcībpolitikas īstenošanai tiek sagatavoti rīcībpolitikas dokumenti, kas apliecina vienošanos un ir ideju kopums vai plāns, kā rīkoties konkrētās situācijās.

“Rīcībpolitikas jomas un nozares” šajā darbā noteiktas atbilstoši MK kārtības rullī⁵ 3.pielikumā minētajam politikas rīcību jomu un nozaru kopumam, par kuru oficiāli ir vienojušās valsts institūcijas un kuru ir apstiprinājusi valdība.

“Suspensīvais veto” ir Valsts prezidenta tiesība nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai, piedaloties likuma teksta pilnveidošanā. Valsts prezidentam ir tiesība prasīt, lai viņa lēmums

¹ G. Ulmaņa pilnvaru posmā lietotais termins.

² V. Viķes-Freibergas, A. Bērziņa un R. Vējoņa pilnvaru posmā lietotais termins.

³ V. Zatlera pilnvaru posmā lietotais termins.

⁴ Satversme, 69. pants. Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtus likumus ne agrāk kā desmitā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš. Likuma redakcija pieņemta 23.09.2004., tā stājas spēkā 21.10.2004.

⁵ 07.04.2009. MK noteikumi Nr. 300. MK kārtības rullis, 3. pielikums. Pielikums grozīts ar MK 06.09.2011. noteikumiem Nr. 690; MK 30.09.2014. noteikumiem Nr. 582.

tiktu uzklauts likuma teksta izstrādāšanas gaitā, taču nav tiesības uzstāties Saeimā likuma teksta izstrādāšanas procesā. Valsts prezidents izsaka savu viedokli motivētā rakstā pēc tam, kad Saeima likumu jau pieņēmusi, un pieprasa likuma otrreizēju caurlūkošanu. Saeima var neievērot Valsts prezidenta iebildumus un otrreiz pieņemt likumu negrozītu, tomēr Valsts prezidenta iebildumi Saeimai ir jāuzklausā (Dišlers, 2004; Pleps, Pastars & Plakane, 2014). Latvijā suspensīvais veto ir Valsts prezidenta lēmums, kas tiek pieņemts patstāvīgi.

Suspensīvais veto ir konstitucionālo tiesību termins, ar kuru tiek apzīmēts lēmums par likuma otrreizēju caurlūkošanu. Suspensīvo veto var gan “piemērot”, gan “izmantot”. Valsts prezidents piemēro tiesību normu, kurā suspensīvais veto nostiprināts (Satversmes 71. pants), un Valsts prezidents var arī izmantot savu suspensīvā veto tiesību. Promocijas darbā lietots darbības vārds “piemērot”.

“**Suspensīvā veto prakse**” promocijas darbā apzīmē Valsts prezidenta darbību saistībā ar lēmumu piemērot tiesību nosūtīt Saeimā pieņemtu likumu otrreizējai caurlūkošanai, likuma otrreizēju caurlūkošanu Saeimā, likuma pieņemšanu un izsludināšanu.

“**Tīklveida pārvaldība**” (angl. *network governance*) ir viens no pārvaldības veidiem, kura īstenošanā tiek iesaistīta sabiedrība. Tā kā pārvaldība norisinās dažādos līmeņos un šie līmeņi var pārklāties, veidojas interešu tīklveida grupas (angl. *network*) (World Development Report, Governance and Law, 2017). Šajā pētījumā tīklveida pārvaldība tiek saprasta kā viena no lēmuma pieņemšanas procesa sastāvdaļām, kas var ietekmēt un var arī neietekmēt Valsts prezidentu pieņemt lēmumu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai.

Ar terminu “**valsts un sabiedrības intereses**” promocijas darbā tiek saprastas Satversmei⁶ atbilstošas valsts intereses (“valsts ilgtspējīga un demokrātiska attīstība”) un sabiedrības intereses (“Uzticība valstij, latviešu valoda, kā vienīgā valsts valoda, brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, darba tikums un ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats. Ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu.”). Latvijā izsludinātiem likumiem jāatbilst Satversmei.

“**Valsts prezidents**” promocijas darbā ir valsts augstākā amatpersona⁷, valsts galva, formālais līderis. Pēc neatkarības atjaunošanas laika posmā no 5. Saeimas līdz 12. Saeimas pilnvaru termiņa beigām, kas ir promocijas pētījuma periods, Latvijā ir bijuši pieci Valsts

⁶ Satversme. Preambula.

⁷ Likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 4. pants definē, kas ir Valsts amatpersona. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=61913>

prezidenti: Guntis Ulmanis, Vaira Vīķe-Freiberga, Valdis Zatlers, Andris Bērziņš un Raimonds Vējonis.

Gadījumos, kad šajā pētījumā lietota vārdkopa “Valsts prezidents” vienskaitļa vai daudzskaitļa formā vai šī pati vārdkopa lietota trešās personas vīriešu dzimtes vienskaitlī “viņš”, ar to tiek saprasts kā Valsts prezidents, tā arī Valsts prezidente.

Ievads

Kopš neatkarības atjaunošanas Latvijai ir nācies risināt nozīmīgus uzdevumus, nodrošinot pāreju no nedemokrātiska politiskā režīma uz demokrātisku, izveidojot un nostiprinot neatkarīgu, nacionālu valsti. Tas saistījās ar nopietnu atbildību, pieņemot lēmumus par jaunu institūtu veidošanos, demokrātiskas kārtības iedibināšanu, miermīlīgu politisko konfliktu risināšanu, pāreju no vienpartiju sistēmas uz daudzpartiju sistēmu, ieviešot tirgus ekonomiku, kas ietekmē Latvijas tautas labklājību un attīstību.

Demokrātija sabiedrībai paver plašas iespējas, tai raksturīga atvērta pārvaldība, dažādi domājoši sabiedrības pārstāvji, diskusijas, tolerance un aktīva līdzdalība. Latvijā straujās pārmaiņas demokrātiskas valsts veidošanas procesā radīja daudz grūtību, jo pāreja uz demokrātijas ieviešanu un konsolidāciju ir ilglaicīgs un sarežģīts process. Tas prasīja nemitīgu Valsts prezidentu, Saeimas, valdību, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un sabiedrības aktīvu iesaistīšanos Latvijas attīstības jautājumu risināšanā. Tika izstrādāti, pieņemti un izsludināti jauni likumi, lai tie kalpotu demokrātiskas valsts interesēm un ilgtspējai.

Nozīmīga ietekme valsts attīstībā ir Valsts prezidenti, īpaši likumu izsludināšanas jomā. Valsts prezidents kā “neitrālas varas pārstāvis” (Konstitucionālo tiesību komisija⁸, 2011, 19. lpp.) demokrātiskā un parlamentārā republikā ievēro valsts un sabiedrības intereses, pieņemot lēmumus, izsludinot likumus un sniedzot objektīvu informāciju par dažādiem sabiedrībai aktuāliem notikumiem.

Viena no būtiskākajām Valsts prezidenta darbībām lēmuma pieņemšanā ir atbildības uzņemšanās par Saeimā pieņemto likumu izsludināšanu. Pēc Satversmes tiesas tiesneses Ineses Ziemeles domām (Ziemele, 2016), Valsts prezidenta darbībām likumdošanas jomā ir raksturīga augsta kvalitāte.

Ja Valsts prezidents saskata motīvus Saeimā pieņemtā likuma neizsludināšanai, tad viņam ir iespēja piemērot suspensīvo veto, nosūtot Saeimai motivētu rakstu likuma otrreizējai caurlūkošanai. Saeima Valsts prezidenta iebildumus un ierosinājumus ņem vērā, daļēji ņem vērā, neņem vērā, atstāj likumu negrozītu vai pat neizskata likumu. Tādējādi katra puse izrāda savu

⁸ Konstitucionālo tiesību komisija izveidota 2007. gadā, lai sniegtu atbalstu Satversmē noteiktās Valsts prezidenta likumdošanas funkcijas realizēšanai, sniegtu viedokļus par Satversmes normu interpretāciju un pilnveidošanu, kā arī veicinātu zinātniskus pētījumus un kvalificētu diskusiju par aktuāliem tiesību jautājumiem. Šī komisija darbojās laikā no 2007. līdz 2012. gadam.

No 2012. līdz 2015. gadam darbojās ekspertu darba grupa valsts pārvaldības uzlabošanai.

Kopš 2015. gada darbojas Tiesiskās vides pilnveides komisija, kuras mērķis ir sniegt atbalstu Valsts prezidentam Satversmē noteikto funkciju īstenošanā un sekmēt demokrātisko tradīciju nostiprināšanu.

ietekmi: Valsts prezidents – piemērojot suspensīvo veto, bet Saeima – atbalstot, daļēji atbalstot vai neatbalstot Valsts prezidenta iebildumus. Rezultātā abas puses mijiedarbojas valsts un sabiedrības interesēm atbilstoša likuma pieņemšanai un izsludināšanai.

Arī citās demokrātiskās valstīs Valsts prezidents piemēro suspensīvo veto. Šīs un arī citu Valsts prezidenta darbību pētniecībai pasaules mērogā ir izveidots politikas zinātnes pētnieku blogs *Presidential Power*⁹, kurā regulāri tiek publicēti speciālistu pētījumi un atklājumi par suspensīvā veto piemērošanu pasaulē.

Latvijas konstitucionālo tiesību pētnieks K. Dišlers ir norādījis, ka “Valsts prezidenta motivētais raksts Saeimas priekšsēdētājam, ar kuru viņš prasa Saeimas pieņemtā likuma otrreizēju caurlūkošanu (Satversme, 71. pants¹⁰), nav rīkojums, bet publiski-tiesisks akts Valsts prezidenta un Saeimas savstarpējo sakaru uzturēšanai” (Dišlers, 1922, 110. lpp.).

Promocijas darbā Valsts prezidentu lēmuma pieņemšana suspensīvā veto piemērošanai analizēta kā formālo līderu¹¹ darbība. Tradicionāli tiek uzskatīts, ka Valsts prezidentam galvenokārt ir reprezentatīva funkcija, taču Latvijas Republikas Satversme, kas pieņemta 1922. gada 15. februārī un spēkā stājusies 1922. gada 7. novembrī¹², paredz Valsts prezidentam pilnvaras un atbildību, lai veicinātu demokrātijas attīstību un radītu pilnvērtīgu dzīvi Latvijas iedzīvotājiem.

Latvijas Valsts prezidenti, izsludinot likumus, konsekventi sekojuši, lai tie atbilstu valsts un sabiedrības interesēm¹³, un pamatojušies uz Valsts prezidenta zvērestu¹⁴. Pētījuma nepieciešamību aktualizē fakts, ka Latvija, izvirzot mērķi iestāties dažādās starptautiskās organizācijās, piemēram, ANO, EDSO, EP, PTO, NATO, OECD, kā arī ES, saņēma pārmetumus¹⁵ par lēmuma pieņemšanas procesa neatbilstību starptautiskajām prasībām. Lai arī

⁹ *Presidential Power*, <https://presidential-power.com/>

¹⁰ Satversme, 71. pants. Desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā, Valsts Prezidents motivētā rakstā Saeimas priekšsēdētājam var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts Prezidents otrreiz ierunas nevar celt. Likuma redakcija pieņemta 23.09.2004., tā stājās spēkā 21.10.2004.

¹¹ Kārlis Dišlers Valsts prezidentu dēvē par valsts galvu (sk. Dišlers, K. (1922). Latvijas Republikas Prezidenta politiskā atbildība. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 2, 53), savukārt Jānis Pleps valsts galvu dēvē par līderi (sk. Pleps, J. (2015). Kuru pēc skaita Valsts prezidentu vēlēsim? *Jurista Vārds*, 22).

¹² Satversme. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>

¹³ Termina izmantošana skaidrota 11. lappusē.

¹⁴ Satversme, 18. pants. Latvijas Valsts prezidenta zvērests: “Es zvēru, ka viss mans darbs būs veltīts Latvijas tautas labumam. Es darīšu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai sekmētu Latvijas valsts un tās iedzīvotāju labklājību. Es turēšu svētus un ievērošu Latvijas Satversmi un valsts likumus. Pret visiem es izturēšos taisni un savus pienākumus izpildīšu pēc labākās apziņas.” Likuma redakcija pieņemta 03.05.2007., tā stājās spēkā 31.05.2007.

¹⁵ Pārmetums par Valsts valodas likuma (14.07.1999.) neatbilstību EDSO un ES prasībām. 1999. gada 10.–11. decembrī Helsinkos norisinājās Eiropadomes galotņu tikšanās, kurā tika pieņemts lēmums uzsākt sarunas par Latvijas un vairāku citu valstu (Rumānijas, Slovākijas, Lietuvas, Bulgārijas un Maltas) iestāšanos Eiropas Savienībā. Ja Vaira

šobrīd dalība minētajās organizācijās ir realitāte un tiek veikti pētījumi par lēmuma pieņemšanas procesa uzlabošanu¹⁶, tomēr dažādi ar lēmuma pieņemšanu saistīti jautājumi aizvien saglabā aktualitāti.

Valsts prezidents, pieņemot lēmumu izsludināt likumu vai piemērot suspensīvo veto, īsteno vienu no lēmuma pieņemšanas posmiem. Tāpēc promocijas darbā pētīti lēmuma pieņemšanas veidi, un promocijas darbā iegūto secinājumu rezultātā ticis izstrādāts atklāta un caurspīdīga lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanai.

Valsts prezidente (1999–2007) Vaira Vīķe-Freiberga Saeimas Juridiskās komisijas deputātu darba grupas “Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai”¹⁷ sēdē sacīja, ka “ikvienai Valsts prezidenta darbībai ir jābūt saskaņā ar valsts interesēm, un primāri tas saistīts ar likumdošanu. Latvijā ir vienpalātas parlaments, tomēr daudzās pasaules valstīs, darbojas divpalātu parlaments, piemēram, Lielbritānijā, kur augšpalāta var izlabot apakšpalātas kļūdas.” Vaira Vīķe-Freiberga uzskata: “Latvijas konstitucionālajā sistēmā Valsts prezidents pilda tās funkcijas, ko citās valstīs veic parlamenta augšpalāta, un .. vistiešāk tas izpaužas Valsts prezidenta suspensīvā veto tiesībā, kad Valsts prezidentam piešķirtās tiesības likumdošanas jomā ir svarīgas un nepieciešamas, jo pastāv situācijas, kad Saeima dažādu apstākļu dēļ, tostarp politisku, pieņem nepilnīgi izsvērtus likumus.”¹⁸

Latvijas valsts demokrātiskā attīstība ir pavērusi iespēju sabiedrībai piedalīties dažādos politiskajos un ekonomiskajos procesos, tādējādi veidojot dažādas sabiedrības interešu grupas (tīklus) (angl. *network*). Taču, lai šo līdzdalību realizētu, ir nepieciešama vispusīga informētība un zināšanas par sabiedriski politiskiem procesiem. Jau šobrīd pastāv aktīva sabiedrības līdzdalības iespēja likumu iniciēšanā un izvērtēšanā, taču līdzdalība jāstiprina un jāpaplašina, aicinot dažādas sabiedrības grupas izvērtēt Saeimā pieņemtos likumus un izteikt viedokli Valsts

Vīķe-Freiberga nebūtu nodevusi Valsts valodas likumu otrreizējai caurlūkošanai un tas netiktu grozīts, Latvija, iespējams, nesaņemtu uzaicinājumu uzsākt sarunas par iestāšanos ES.

Arī grozījumi likumā “Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu” (29.09.1999.) bija pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām.

Likums “Par zvērinātiem revidentiem” 28.03.2001. arī bija pretrunā ar ES iekšējā tirgus principiem attiecībā uz personu brīvu kustību, uzņēmējdarbības dibināšanas brīvību, brīvu pakalpojumu un kapitāla kustību.

¹⁶ Vairāk nekā trīsdesmit Ivetas Reinholdes publikācijās no 2002. līdz 2018. gadam (2002, 2004, 2007, 2008, 2009, 2010, 2018) par labas pārvaldības principu ieviešanu un lēmuma pieņemšanu publiskās pārvaldes iestādēs, kā arī citu pētnieku, piemēram, R. Kiseļovas (2011), S. Stacenko (2014), L. Seimuškānes (2015), K. Hekela (Hoeckel, 2015), K. van der Vorstas (Vorst, 2017) pētījumi.

¹⁷ 25.10.2016. Latvijas Republikas 12. Saeimas Juridiskās komisijas deputātu darba grupas “Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai” sēdes protokols Nr. 7, 5. lpp.

¹⁸ Turpat.

prezidentam, atbalstot likuma izsludināšanu vai argumentēti pamatojot Saeimā pieņemtā likuma strīdīgās normas vai neprecizitātes.

Lai Valsts prezidents varētu pieņemt izsvērtu lēmumu par likuma izsludināšanu vai suspensīvā veto piemērošanu¹⁹, informācijas ieguves avoti var būt dažādi, tostarp Valsts prezidenta institūcijas komunikācija ar sabiedrību. Šī dažādība paaugstina minētās institūcijas spēju pretoties vienpusējam ekonomisko un politisko grupu spiedienam un nodrošina objektīvas un aktuālas informācijas plūsmu. Demokrātiskā valstī Valsts prezidents savā darbībā izmanto demokrātiskus pārvaldības veidus, ievērojot labas pārvaldības principus.

Viens no labas pārvaldības principiem ir augstas tiesiskās kultūras nodrošināšana un ievērošana. Valsts prezidents, piemērojot suspensīvo veto, mijiedarbojas ar Saeimu un šajā procesā pakļaujas procedurālajai kārtībai²⁰, kas noteikta Satversmes 69. un 71. pantā²¹ par termiņu ievērošanu. Šī kārtība noteic (Saeimas kārtības ruļļa 115. panta 1. un 2. daļa²²), ka Saeimā, otrreiz caurlūkojot likumu, izskatāmi tikai Valsts prezidenta iebildumi, kas formulēti motivētajos rakstos un papildus iesniedzami tikai tādi iebildumi un priekšlikumi, kas saistīti ar Valsts prezidenta suspensīvā veto piemērošanas motīviem.

¹⁹ Valsts prezidentam ir tiesības piemērot ne tikai suspensīvo veto, bet arī absolūto veto Satversmes 72. panta kārtībā. "Valsts Prezidentam ir tiesības apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Viņam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā. Šādā kārtā apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecēšanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par šo likumu un ja par tā pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputātiem." 23.09.2004. likuma redakcijā, tā stājās spēkā 21.10.2004.

²⁰ Procedurālās kārtības vai standarta darbības procedūru (angl. *standard operating procedures, SOP*) ievērošana šajā darbā ir Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktie termiņi motivēto rakstu nosūtīšanai, nodošanai atbildīgajai Saeimas komisijai un likuma izsludināšanai.

²¹ Satversme, 69. pants. Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus ne agrāk kā desmitā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš. Likuma redakcija pieņemta 23.09.2004., tā stājās spēkā 21.10.2004.

Satversme, 71. pants. Desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā, Valsts Prezidents motivētā rakstā Saeimas priekšsēdētājam var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts Prezidents otrreiz ierunas nevar celt. 23.09.2004. likuma redakcijā, tā stājās spēkā 21.10.2004.

²² Saeimas kārtības rullis, 115. pants. (1) Ja Valsts prezidents Satversmes 71. panta kārtībā ir prasījis likuma otrreizēju caurlūkošanu, Saeima nākamajā sēdē bez debatēm nodod Valsts prezidenta motivētos iebildumus atbildīgajai komisijai un citām komisijām un lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi un likums atkārtoti izskatāms. (2) Atkārtoti izskatot likumu, piemērojami noteikumi par likumprojekta izskatīšanu trešajā lasījumā, bet izskatāmi tikai Valsts prezidenta iebildumi un priekšlikumi, kas ir saistīti ar Valsts prezidenta izteiktajiem iebildumiem. 07.10.1998. likuma redakcijā, tā stājās spēkā 03.11.1998.

Promocijas darbā raksturota tīklveida pārvaldība, kas ietver komunikāciju un viedokļu apmaiņu ar dažādām sabiedrības interešu grupām un ekspertiem, kuriem ir kompetence²³ noteiktos jautājumos.

Latvijā politikas zinātnē līdz šim nav veikts pētījums par Valsts prezidenta darbību lēmuma pieņemšanā, nosūtot motivētu rakstu Saeimai likuma otrreizējai caurlūkošanai, tomēr, veicot **līdzīgu pētījumu izpēti**, konstatēju, ka starptautiskā līmenī ir vairāki pētījumi, kuros iztīrāta Valsts prezidentu prasība atkārtoti caurlūkot likumus (Lee, 1975; Greenstein, 1979; Rohde & Simon, 1985; Spitzer, 1988; Deering & Maltzman, 1999; Gilmour, 2002; Krent, 2005; Grimaldi, 2015). Būtiski, ka minētie pētījumi veikti, pētot prezidentālas un pusprezidentālas valstis, tie neattiecas uz parlamentārām republikām. Prezidentālās un pusprezidentālas valstīs Valsts prezidents ir likumdevēja vadītājs (angl. *head of legislative*) un viņam ir arī pilnvaras iniciēt likumus vai piemērot veto. Parlamentārās valstīs Valsts prezidents parasti pilda reprezentatīvas funkcijas, tomēr Latvijas gadījumā Valsts prezidents izsludina likumus un – lai gan galvenokārt viņš ir reprezentatīvs valsts vadītājs, – Valsts prezidents arī rūpīgi seko, lai izsludinātie likumi atbilstu valsts un sabiedrības interesēm, un piemēro suspensīvo veto tajos gadījumos, kad Saeimā pieņemtajam likumam ir saturiskas vai formālas nepilnības. Starptautiskā kontekstā promocijas darbs analizē lēmuma pieņemšanu parlamentārā unitārā valstī, kurā Valsts prezidentam ir plašas likumdošanas pilnvaras. Pētot Latvijas gadījumu, tiek aktualizēta suspensīvā veto piemērošana parlamentārā valstī un parlamentārās sistēmās kopumā.

Filips Kēkers (Köker, 2017) ir pētījis Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu prezidentu darbību, pievēršot uzmanību arī suspensīvā veto piemērošanai. Kēkers pētījis arī Valsts prezidentu mijiedarbību ar parlamentiem.

Dažos pētījumos analizēta elites politiskās līderības saistība ar lēmuma pieņemšanu (Tsebelis, 1995; Gerring, 2014).

Vairāki pētījumi politikas zinātnes jomā par Valsts prezidentu pilnvarām veikti ASV, Francijā, Vācijā (Duverger, 1978; Shugart, 1993; Lucky, 1994).

Latvijā par suspensīvā veto tiesību 20. gadsimta 20. un 30. gados rakstījis K. Dišlers, uzsverot, ka Valsts prezidents var piemērot suspensīvā veto tiesību galvenokārt ciešā saistībā ar likuma ierosināšanu. Dišlers norādījis, ka otrreizējas caurlūkošanas tiesību nedrīkstētu apzīmēt

²³ Kompetence ir (1) nepieciešamās zināšanas, profesionālā pieredze, izpratne kādā noteiktā jomā, jautājumā un prasme zināšanas un pieredzi izmantot konkrētā darbībā. Personas (darbinieka) kompetenci vērtē apkārtējie cilvēki, sadarbības partneri, sabiedrība. (2) Piekritība, tiesīgums (kādā jautājumā), pilnvaru kopums; sfēra, par ko ir uzdots atbildība, ņemot vērā personas izglītību, spējas, zināšanas un pieredzi attiecīgajā jomā. Sk. Latvijas Zinātņu akadēmija (2009). Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 84. Pieņemts 29.09.2009.; protokols Nr. 5/1095. Lēmuma pamats: MK 28.11.2000. noteikumu Nr. 405 3.5. un 11. pants.

tikai kā tiesību aizturēt uz kādu laiku likuma publicēšanu, jo tas neraksturo šī institūta būtību. Valsts prezidenta suspensīvā veto tiesību Dišlers atzīst par modificētu tiesību piedalīties likuma teksta izstrādāšanā, jo, prasot likuma otrreizēju caurlūkošanu, Valsts prezidentam ir tiesība prasīt, lai likuma izstrādē tiktu uzklautas arī viņa domas.

Pētot, kā starpkaru periodā tika ievērota otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procedurālā kārtība, ir konstatējamas būtiskas atkāpes no Satversmē tolaik noteiktā termiņa – septiņām dienām. Nosūtot motivētos rakstus par likumu otrreizēju caurlūkošanu, ņemtas vērā brīvdienas un svētku dienas, kā arī par pirmo termiņa dienu uzskatīta nākamā diena pēc likuma pieņemšanas Saeimā. Šī elastīgā pieeja procedurālajai kārtībai rosinājusi izpētīt, vai pēc neatkarības atjaunošanas Valsts prezidenti ir ievērojuši Satversmē noteiktos termiņus, un secīgi izpētīt arī Saeimas procedurālās kārtības ievērošanu attiecībā uz otrreizējai caurlūkošanai saņemtiem likumiem.

Pēc neatkarības atjaunošanas konstitucionālo tiesību pētījumos (Ērglis, 2002; Balodis, 2003, 2009; Zalāna, 2003; Pleps, 2010) līdztekus citu procesu izpētei analizēta arī Valsts prezidenta suspensīvā veto tiesība.

A. Ērglis pētījumā par demokrātiju un prezidentu pilnvarām (2002), norādījis, ka termiņš, kādā Valsts prezidentam jāpieņem suspensīvā veto lēmums, kāds tas bija noteikts Satversmē līdz 2004. gadam, proti, septiņu dienu laikā nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai, ir pārāk īss, lai pieņemtu izsvērtu lēmumu. (Kopš 2004. gada 21. oktobra termiņš ir desmit dienas.) Ērglis uzskata, ka procedūra, kas regulē vienu no svarīgākajām Valsts prezidenta funkcijām – izskatīt un izsludināt vai nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai Saeimā pieņemto likumu –, ir pietiekami sabalansēta.

Ringolds Balodis pētījumā par Valsts prezidenta kreatīvo funkciju (2003), ir norādījis, ka Valsts prezidentam ir grūti pilnvērtīgi realizēt leģislatīvo un kontroles funkciju, jo finansējuma trūkuma dēļ ir neiespējami algot labus speciālistus, kas spētu iedziļināties jauno likumdošanas aktu plūsmā, it īpaši ņemot vērā Satversmē noteikto īso termiņu.

L. Zalāna – Valsts prezidenta kancelejas ārštata konsultante laikā, kad Valsts prezidente bija Vaira Vīķe-Freiberga, – savā rakstā “Valsts prezidenta tiesības nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai”, kas ir viens no retajiem šīs tēmas pētījumiem laikposmā pēc neatkarības atjaunošanas, rakstīja: “Satversmes darbības pirmo sešu gadu laikā (1922–1928), suspensīvais veto piemērots piecas reizes, turklāt Valsts prezidenta motīvi ir bijuši ļoti dažādi. Proti, Saeimas kārtības ruļļa pārkāpšana, dažādas redakcionālas neskaidrības, juridiskas pretrunas un pat

pārrakstīšanās kļūdas, iebildumi pret likuma saturu pēc būtības, kā arī Satversmes pārkāpšana” (Zalāna, 2003)

R. Balodis vadījis LU Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras pētījumu par tautas vēlēta prezidenta institūtu ES valstīs (Balodis, 2009). Šajā pētījumā tika analizēti Satversmes grozījumu analogi ES valstīs, kurās Valsts prezidentu ievēl tauta. Tā kā 2004. gadā tika veikti Latvijas Republikas Satversmes 71. panta grozījumi, kas noteica procedurālo kārtību, kādā termiņā Valsts prezidents var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu, tad minētajā pētījumā viens no izpētes objektiem bija katras pētāmās valsts konstitūcija un arī Valsts prezidenta tiesība nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. No vienpadsmit²⁴ pētījumā aplūkotām valstīm, četrās – Lietuvā, Polijā, Portugālē un Rumānijā – tika saskatītas līdzības Valsts prezidenta tiesībā nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai, taču procedurālā kārtība Latvijā ir atšķirīga. Plašāk par minēto valstu un arī citu valstu atšķirībām suspensīvā veto piemērošanā sk. 3.3. apakšnodaļā.

Pētnieks Jānis Pleps uzskata, ka suspensīvā veto tiesība ir politiska un tās rezultātu noteic ne tik daudz juridiski argumenti, bet gan Valsts prezidenta un Saeimas vairākuma savstarpējās attiecības, kā arī šā vairākuma politiskās intereses (Pleps, 2010). Tomēr “teorētiski veto kalpo kā tiesiska garantija, kas ļauj valsts galvam veikt parlamenta pieņemto likumu konstitucionalitātes un atbilstības valsts interesēm kontroli. Šāda prezidenta tiesība kļūst par demokrātisku republiku būtisku iezīmi, kas ļauj prezidentam ietekmēt un līdzsvarot likumdevēju, kā arī kontrolēt parlamenta pieņemto likumu atbilstību konstitūcijai un valsts interesēm.” (Pleps, 2010, 101. lpp.)

Lēmuma pieņemšanas procesus politiskajā pārvaldībā Latvijā vairāk nekā trīsdesmit publikācijās laikposmā no 2002. līdz 2018. gadam pētījusi I. Reinholde. Līdzīgo pētījumu izpētei izmantotas tās Reinholdes publikācijas (2002, 2004, 2007, 2008, 2009, 2010, 2018), kurās pētniece noteikusi labas pārvaldības principus, kas ieviesti publiskās pārvaldes iestādēs politikas veidošanas procesa uzlabošanai. Reinholde secina, ka valdības darba plānošanas un politikas veidošanas procesa uzlabošanai nepieciešams labāk saskaņot valsts attīstības plānošanu un valdības prioritāšu noteikšanu dažādos līmeņos. Reinholde pēta labas pārvaldības iespējamo pāreju uz viedu pārvaldību un secina, ka vieda pārvaldība paredz ne tikai rīcībpolitikas procesa caurskatāmību, bet arī sasniegto rezultātu vērtējumu. Pētniece uzsver pierādījumu izmantošanu lēmuma pieņemšanā, nevis lēmuma pieņemšanu, balstoties uz politiskiem vai intuitīviem apsvērumiem. Viņa arī norāda, ka, iesaistot sabiedrību rīcībpolitikas vai normatīvā akta izstrādes

²⁴ Austrija, Bulgārija, Francija, Īrija, Kipra, Lietuva, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Somija

agrīnā stadijā, iespējams iegūt labus rezultātus likumprojekta izstrādei. Šie pētījumi mudinājuši padziļināti pētīt dažādu sabiedrības grupu līdzdalību pārvaldībā un izstrādāt mūsdienu pārvaldībai atbilstošam, atvērtam un skaidram lēmuma pieņemšanas procesam lēmuma pieņemšanas procesa scenāriju, kurā tiktu iegūti pierādījumi par nepieciešamību Valsts prezidentam pieņemt lēmumu, nosūtīt motivētā rakstā iebildumus un ierosinājumus Saeimai par pieņemtā likuma otrreizēju caurlūkošanu.

I. Reinholdes veiktajos labas pārvaldības prakses pētījumos uzsvēta tīklveida pārvaldība. Starptautiskā līmenī tīklveida pārvaldības būtībai un attīstībai ir nozīmīga loma jau kopš 21. gadsimta sākuma (Graham, Amos, & Plumptre, 2003; Kjaer, 2004; Osborne, 2006, 2010). Pētnieki uzsver, ka tīklveida pārvaldība ir faktu savstarpēja koordinēšana, to analīze un izvērtēšana. Tīklveida grupu lēmumi nav juridiski saistoši, jo tās nav formālas struktūras un nav arī leģitīmi nostiprinātas, taču tīklos paustie viedokļi un pieņemtie lēmumi veicina turpmāku ideju rašanos un lēmuma pieņemšanu. Tāpēc promocijas darbā saistībā ar Valsts prezidenta lēmuma pieņemšanu par suspensīvā veto piemērošanu analizēta tīklveida pārvaldības attīstība un tās izmantošana.

Latvijā pārvaldības attīstībā nozīmīgu ieguldījumu devuši vairāki pētnieki (Kiseļova, 2011; Stacenko, 2014; Seimuškāne, 2015; Hoeckel, 2015; Vorst, 2017), kuru uzmanības lokā bijis lēmuma pieņemšanas process vadības zinību perspektīvā.

Līdzīgo pētījumu izpēte rezultējies nepieciešamībā veikt aktuālu pētījumu par suspensīvā veto praksi pārvaldībā Latvijā. Promocijas darbu par Valsts prezidenta suspensīvā veto praksi Latvijā rosināja izstrādāt un **promocijas darba aktualitāti** nosaka tas, ka zinātniski pētījumi par Valsts prezidenta darbību lēmuma pieņemšanā, piemērojot suspensīvo veto, Latvijā nav veikti, lai gan “neviens cits Latvijas Republikas valsts varas institūcija par politisko diskusiju objektu nav bijusi tik bieži kā Valsts prezidenta institūcija” (Blūzma, 2001). Vienlaikus promocijas darba aktualitāte izriet no tā, ka darbā ir analizēti Valsts prezidenta motivētie raksti par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai un sistematizēti motīvi suspensīvā veto piemērošanai. Tas ļauj izdarīt teorijā pamatotus secinājumus par tīklveida pārvaldības veidošanos un attīstību Latvijā. Pētījums paplašina gan pārvaldības pētnieku, gan likumdevēja zināšanas un izpratni par kompleksa mūsdienu pārvaldības fenomena, proti, tīklveida pārvaldības, pielietojumu un efektivitāti.

Pētījums ir aktuāls un aptver piecu Valsts prezidentu 25 gadu pilnvaru posmu no 5. Saeimas līdz 12. Saeimai.²⁵ Pētījumā analizēti Valsts prezidentu visi 85 otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie motivētie raksti par 86²⁶ likumiem, nosakot likumu neizsludināšanas motīvus. Vienā no Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas motivētajiem rakstiem²⁷ otrreizējai caurlūkošanai tika lūgts caurskatīt divus likumus. Promocijas darbā analizēta Saeimas reakcija uz šiem motivētajiem rakstiem, procedurālās kārtības ievērošana no iebildumu vai ierosinājumu izteikšanas līdz likuma izsludināšanai, kā arī otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma rīcībpolitikas joma, nozare un Saeimas atbildīgā komisija.

Politikas zinātnes pārvaldes un administrācijas apakšnozarē nav veikts pētījums par suspensīvā veto praksi pārvaldībā Latvijā. Autorei nav zināmi arī citi zinātniski pētījumi par Valsts prezidenta darbību lēmuma pieņemšanā, piemērojot suspensīvo veto Latvijā.

Latvijā plašsaziņas līdzekļos, Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijā, Tiesiskās vides pilnveides komisijā daudz diskutēts par likumdošanas pilnveidi. Lai uzlabotu Saeimā izskatāmo “likumprojektu kvalitāti”²⁸, novērtētu pieņemto likumu efektivitāti, kā arī sniegtu atbalstu likumdevējam lēmumu pieņemšanas procesā, 2017. gadā izveidots Saeimas Analītiskais dienests.

Lai sabiedrība varētu īstenot kopīgos mērķus²⁹ un katrs valsts iedzīvotājs savus mērķus, ir nepieciešams noskaidrot un saprast, ka pārvaldība (angl. *governance*) valstī norisinās atbilstoši noteiktai procedurālai kārtībai, ka formālie līderi (šajā pētījumā – Valsts prezidenti) pieņem pārdomātus lēmumus, izmantojot demokrātiskus lēmuma pieņemšanas veidus, un nodrošina tādu likumu izsludināšanu, kuri atbilst valsts un sabiedrības interesēm. **Pētījuma problēmu** var raksturot kā nepieciešamību izpētīt un aktualizēt motīvus, kas mudina Valsts prezidentu piemērot suspensīvo veto, lai turpmāk likumu izstrādes gaitā nepieļautu iepriekš pieļautās neprecizitātes.

Promocijas darba mērķis ir noteikt un izvērtēt Valsts prezidentu motīvus suspensīvā veto piemērošanai Latvijā, kā arī izstrādāt un pamatot priekšlikumu par mūsdienu pārvaldībai

²⁵ 1993. gada jūlijs līdz 2018. gada novembris.

²⁶ Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīti 86 likumi 85 motivētajos rakstos. V. Viķe-Freiberga 09.02.2007. nosūtīja vienu motivēto rakstu par diviem likumiem: “Grozījumi Nacionālās drošības likumā” un “Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā”. Vienu 12. Saeimā pieņemtu likumu “Grozījumi darba likumā” otrreizējai caurlūkošanai Valsts prezidents R. Vējonis nosūtīja 2018. gada 9. novembrī jau 13. Saeimas darbības laikā.

²⁷ Vairas Viķes Freibergas motivētais raksts 09.02.2007. Grozījumi Nacionālās drošības likumā un Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā.

²⁸ Saeimas Analītiskais dienests. Infografika. Izgūts no <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/informativie-materiali-par-saeimu/infografika-saeimas-analitiskais-dienests-zinasanas-balstitai-likumdosanai/>

²⁹ *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030. gadam*. Izgūts no <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>. Pieņemta Saeimā 10.06.2010.

atbilstošu scenāriju atvērtam un skaidram lēmuma pieņemšanas procesam Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanai.

Pētījuma objekts ir pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto **Latvijas Valsts prezidentu** Gunta Ulmaņa, Vairas Vīķes-Freibergas, Valda Zatlera, Andra Bērziņa un Raimonda Vējoņa **motivētie raksti, kuros pamatota prasība Saeimā pieņemt likumu otrreizējai caurlūkošanai.**

Pētījuma priekšmets ir Valsts prezidenta **suspensīvā veto piemērošanas motīvi.**

Atbilstoši pētījuma mērķim un problēmai promocijas darbā noteikti šādi **pētījuma jautājumi:**

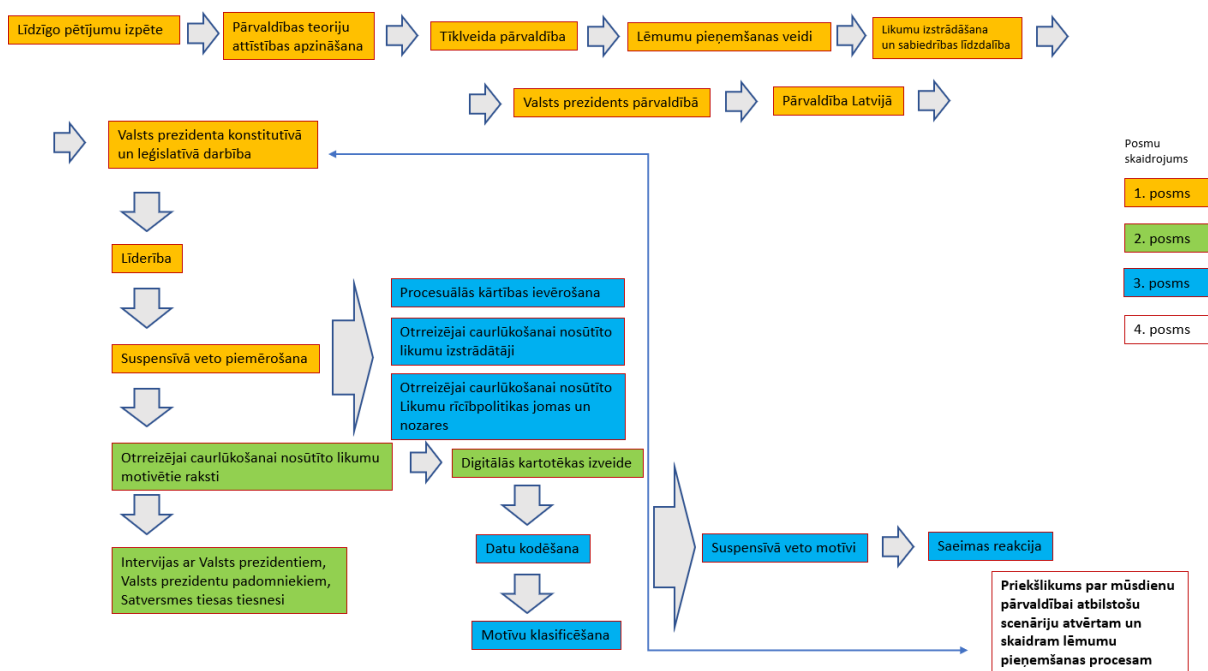
1. Kādi motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu Latvijā laika posmā no 1993. gada līdz 2018. gadam?
2. Cik lielā mērā un kā Valsts prezidentu motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā?

Izvirzītā pētījuma mērķa sasniegšanai noteikti šādi **uzdevumi:**

1. Raksturot pārvaldības teorijas un atklāt lēmuma pieņemšanas veidus pārvaldībā.
2. Analizēt Valsts prezidentu motivētos rakstus, noteikt motīvus likumu nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai, noteikt rīcībpolitikas jomas un nozares uz kurām attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, un pārbaudīt, vai tiek ievērota Satversmē, Saeimas kārtības rullī un MK kārtības rullī noteiktā procedurālā kārtība attiecībā uz motivētā raksta nosūtīšanu Saeimai, nodošanu atbildīgajai komisijai, likuma otrreizēju caurlūkošanu, pieņemšanu un izsludināšanu.
3. Izveidojot morfoloģiskās analīzes korpusu, atklāt un sniegt novērtējumu, kā laika gaitā mainījusies motivēto rakstu izteiksmes forma un argumentācija.
4. Noskaidrot Saeimas reakciju uz Valsts prezidentu motīviem.
5. Balstoties uz argumentēti atlasītām pārvaldības teorijām, izstrādāt lēmuma pieņemšanas procesa scenāriju, kā organizēt lēmuma pieņemšanu, lai tajā būtu iesaistītas gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas.

Promocijas darba izstrāde notikusi vairākos **pētījuma posmos.**

1. attēlā atainota promocijas darba pētījuma posmu loģiskā shēma.



1. att. Promocijas pētījuma posmi

Pētījuma 1. posmā analizēti līdzīgie pētījumi par Valsts prezidentu valsts pārvaldībā Latvijā, apzinātas pārvaldības teorijas un lēmuma pieņemšanas veidi. Šīs izpētes rezultātā padziļināti pētīta tīklveida pārvaldība un lēmuma pieņemšanas process, kurā iesaistītas dažādas sabiedrības grupas.

1. posma noslēgumā secinu, ka Valsts prezidentam sava amata ietvaros nākas uzņemties svarīgu sociālo lomu – līderību, kas saistīta ar cilvēku organizēšanu un kopīgās rīcības izlemšanu. Tāpēc promocijas darba 3.4. apakšnodaļā Valsts prezidenta līderība pētīta kā darbības šķautne likumdošanas uzlabošanas jomā – lēmuma pieņemšanā par nepieciešamību nosūtīt motivētu rakstu par likuma otrreizēju caurlūkošanu. Tika formulēts pētījuma mērķis.

Pētījuma 1. un 2. posmā, lai izprastu suspensīvā veto piemērošanas praksi, intervēti četri Latvijas Valsts prezidenti: Guntis Ulmanis³⁰ (1993–1999); Vaira Vīķe-Freiberga³¹ (1999–2003, 2003–2007); Valdis Zatlers³² (2007–2011) un Andris Bērziņš³³ (2011–2015). Raimonds Vējonis (2015–2018)³⁴ interviju nav sniedzis.

³⁰ Intervijā ar G. Ulmani 30.06.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

³¹ Rakstiskā intervijā ar V. Vīķi-Freibergu 07.10.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu). V. Vīķe-Freiberga deva padomu tikšanās reizē 25.12.2017.

³² Intervijā ar V. Zatleru 10.06.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

³³ Intervijā ar A. Bērziņu 15.06.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

³⁴ Valsts prezidenta R. Vējoņa pilnvaru posms noslēdzas 2019. gadā, taču promocijas pētījums ir par laika posmu līdz 12. Saeimas darbības beigām – 2018. gada novembrim.

Lai izprastu Valsts prezidenta mijiedarbību ar Saeimu, intervēts Gunārs Kusiņš³⁵ – no 1993. gada līdz 2013. gadam viņš bija Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja vadītājs, vienlaikus no 2007. gada līdz 2013. gadam – Valsts prezidenta Valda Zatlera izveidotās Konstitucionālo tiesību komisijas loceklis; kopš 2014. gada – Satversmes tiesas tiesnesis.

Nozīmīgu liecību iegūšanai, intervēti Valsts prezidentu padomnieki:

- Vineta Muižniece³⁶, Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa padomniece likumdošanas jautājumos (1993–1998); bijusi Latvijas Republikas tieslietu ministre, Saeimas deputāte, Saeimas Juridiskās komisijas vadītāja, 8. un 9. Saeimas priekšsēdētāja biedre, Satversmes tiesas tiesnese;
- Sandra Sondore-Kukule³⁷, Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas juridiskā padomniece (1999–2007) un Valsts prezidenta Valda Zatlera (2007–2011) juridiskā padomniece; ārlietu ministra padomniece (2011–2018)³⁸;
- Inese Lībiņa-Egnere³⁹, Valsts prezidenta Valda Zatlera juridiskā padomniece (2007–2011); 11., 12. un 13. Saeimas deputāte un Saeimas priekšsēdētājas biedre;
- Edgars Pastars⁴⁰, Valsts prezidenta Andra Bērziņa padomnieks likumdošanas jautājumos (2011–2013); bijušais Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks, nodrošinājis Saeimas pārstāvību Satversmes tiesā vairāk nekā deviņdesmit lietās, bijušais valsts kontroliera juridiskais padomnieks, sniedzis juridisko ekspertīzi arī Izglītības un zinātnes ministrijas vadībai;
- Jānis Pleps⁴¹, Valsts prezidenta Andra Bērziņa izveidotās ekspertu grupas pārvaldības pilnveidei loceklis (2012–2015), Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa konstitucionālo tiesību padomnieks (2015–2018)⁴² un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Tiesību teorijas un vēstures katedras vadītājs un docents; bijušais Saeimas Juridiskā biroja vecākais juridiskais padomnieks;

³⁵ Intervijā ar G. Kusiņu 15.11.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

³⁶ Intervijā ar V. Muižnieci 27.08.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

³⁷ Intervijā ar S. Sondori-Kukuli 14.12.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

S. Sondore-Kukule konsultēja dažādos jautājumos visa promocijas darba rakstīšanas laikā.

³⁸ Norādīts ieņemtais amats promocijas pētījuma posmā.

³⁹ Intervijā ar I. Lībiņu-Egneri 16.11.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu). I. Lībiņa-Egnere konsultēja dažādos jautājumos visa promocijas darba rakstīšanas laikā.

⁴⁰ Intervijā ar E. Pastaru 10.08.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu).

⁴¹ Intervijā ar Jāni P. 20.08.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu). J. Pleps konsultēja dažādos jautājumos visa promocijas darba rakstīšanas laikā.

⁴² Norādīts ieņemtais amats promocijas pētījuma posmā.

- Kristīne Jaunzeme⁴³, Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa likumdošanas un juridiskā padomniece (2015–2018)⁴⁴; bijusī Saeimas Juridiskā biroja juridiskā padomniece, Latvijas Pašvaldību savienības padomniece juridiskajos jautājumos, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas juridiskā padomniece.

Pētījuma 2. posmā veikta rūpīga motivēto rakstu izvērtēšana un sadarbībā ar Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorijas pētniekiem Normundu Grūzīti un Ilmāru Poikānu izveidota digitālā kartotēka, kura pieejama ikvienam interesentam vietnē http://nosketch.korpuss.lv/run.cgi/wordlist_form?corpname=vestules (Vēstules). Tika ieskenēti visi Valsts prezidentu motivētie raksti, kas tapuši no 1993. gada jūlija līdz 2018. gada novembrim, proti, no 5. Saeimas darbības sākuma līdz 12. Saeimas darbības beigām. Teksti ir apstrādāti ar optisko rakstzīmju atpazīšanas instrumentu (angl. *Optical Character Recognition*) un ar morfoloģisko analizatoru. Izveidots atsevišķs motivēto rakstu korpuss, kurā iespējams gan analizēt motivētajos rakstos izmantoto vārdu un terminu lietojumu, gan veikt vārdsavienojumu analīzi, piemēram, biežumsarakstu un kolokāciju izguvei; sk.: <http://nosketch.korpuss.lv>.

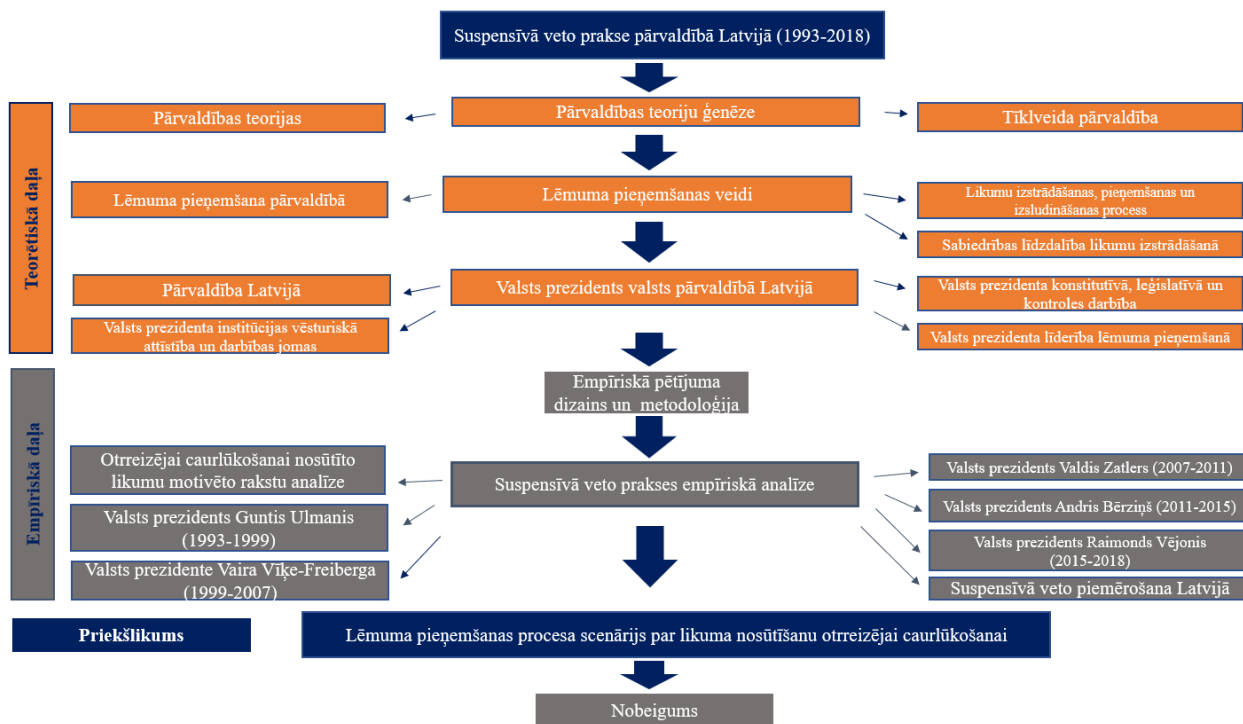
Pētījuma 3. posmā, veicot satura analīzi, noskaidroti motīvi, tie grupēti, kodējot datus. Kodu grupēšanas gaitā radās iespēja apzināt likumdošanas kā procesa trūkumus. Šajā posmā pārbaudīta procedurālās kārtības ievērošana, analizēta Saeimas reakcija, konstatēti likumu izstrādātāji un rīcībpolitikas jomas un nozares, no kurām nākuši otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi.

Pētījuma 4. posmā izstrādāts priekšlikums, kā turpmāk organizēt lēmuma pieņemšanas procesu, lai tajā būtu iesaistītas dažādas sabiedrības grupas, apvienojot teorētiskās un praktiskās atziņas, kuras iegūtas pētījuma rezultātā (Storbacka, 2011).

2. attēlā atspoguļota **promocijas darba struktūra**, ietverot tā teorētisko daļu, empīrisko daļu, priekšlikumu lēmuma pieņemšanas procesa scenārijam par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai un nobeigumu.

⁴³ Intervijā ar Kristīni Jaunzemi 20.08.2017. parakstīta informētās piekrišanas veidlapa (sk. 4. pielikumu). Kristīne Jaunzeme konsultēja dažādos jautājumos visa promocijas darba rakstīšanas laikā.

⁴⁴ Norādīts ieņemtais amats promocijas pētījuma posmā.



2. att. Promocijas darba struktūra

Promocijas darba pirmajā nodaļā analizēta un raksturota pārvaldības teoriju ģenēze, analizētas pārvaldības teorijas, raksturota tīklveida pārvaldība, lai izprastu, kā norisinās mijiedarbība starp dažādiem institūtiem Latvijā un kurš pārvaldības veids būtu piemērojams suspensīvā veto lēmuma pieņemšanai.

Otrajā nodaļā raksturota lēmuma pieņemšana pārvaldībā un tās teorētiskie aspekti. Lai noskaidrotu, kā top likumi un kur rodas nepilnības likumdošanā, promocijas darbā analizēts likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process. Aktualizējot nepieciešamību iesaistīt dažādas sabiedrības grupas lēmuma pieņemšanā, pētīta sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā. Šīs analīzes rezultātā noskaidroti būtiskākie motīvi suspensīvā veto piemērošanai un pamatots viedoklis, kādēļ lēmuma pieņemšanas procesā par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai jāiesaista dažādas sabiedrības grupas.

Trešajā nodaļā raksturots Valsts prezidents valsts pārvaldībā Latvijā, analizēta pārvaldības prakse Latvijā, Valsts prezidenta institūcijas vēsturiskā attīstība un darbības jomas, padziļināti pētot Valsts prezidenta konstitūtīvo, leģislatīvo un kontroles darbību. Izanalizējot informāciju, kas iegūta intervijās ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem, secinu, ka Valsts prezidents par suspensīvā veto piemērošanu lēmumu pieņem vienpersoniski, tāpēc promocijas darbā akcentēta Valsts prezidenta līderība lēmuma pieņemšanā.

Promocijas darbā minēto ārvalstu pētnieku vārdi un uzvārdi latviskoti, izmantojot izrunu ceļvedi *Forvo*⁴⁵ un norādījumus par svešvalodu īpašvārdu atveidi latviešu valodā.

Darba ceturtajā nodaļā aprakstīts pētījuma dizains un metodoloģija, lai raksturotu pētījuma izklāstu par suspensīvā veto praksi.

Piektajā nodaļā aprakstīta pētījuma empīriskā gaita, analizēta suspensīvā veto prakse. Katra Valsts prezidenta motivētie raksti analizēti, izmantojot izveidoto digitālo kartotēku. Tika konstatētas pārmaiņas, kas laika gaitā radušās motivēto rakstu izteiksmes formā, un kategorizēti suspensīvā veto piemērošanas motīvi. Šajā nodaļā izpētīts, kas izstrādājies otrreiz caurskatāmos likumus vai likumu grozījumus, uz kurām rīcībpolitikas jomām un nozarēm attiecas otrreiz caurskatāmie likumi vai likuma grozījumi, kā arī, kura Saeimas komisija bijusi atbildīga par priekšlikumu sniegšanu un grozījumu sagatavošanu otrreizējai caurlūkošanai. Pētījuma gaitā noskaidrota procedurālās kārtības ievērošana. Analizējot motivētos rakstus, noteikti Valsts prezidentu motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai. Analizējot Saeimas sēžu stenogrammas, noskaidrota Saeimas reakcija uz šiem rakstiem, noskaidrots arī tas, cik lielā mērā Saeima ņēmusi vērā, daļēji ņēmusi vērā, atstājusi negrozītu, nav skatījusi katra Valsts prezidenta iebildumus un lūgumus pieņemt likumus atbilstoši valsts un sabiedrības interesēm.

Katru nodaļu noslēdz kopsavilkums.

Promocijas darba sestajā nodaļā aprakstīts scenārijs, kā turpmāk organizēt lēmuma pieņemšanas procesu, lai tajā būtu iesaistītas gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas.

Promocijas darba septītajā nodaļā ir apkopoti secinājumi, atbildes uz pētījuma jautājumiem, ieteikumi lēmuma pieņemšanas procesam un turpmāko pētījumu izpētes virziens.

Promocijas darbu noslēdz izmantotās literatūras saraksts un pielikumi.

Pētījumā noskaidrotie un sagrupētie Valsts prezidentu motīvi likumu neizsludināšanai un nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai, pārbaudītā procedurālās kārtības ievērošana no likuma pieņemšanas un motivētā raksta nosūtīšanas brīža līdz likuma caurlūkošanai un izsludināšanai, identificētie likumu izstrādātāji un rīcībpolitikas jomas un nozares, uz kurām attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, kā arī analizētā Saeimas reakcija uz Valsts prezidentu iebildumiem vai ierosinājumiem pilnveidot likumu, paver iespēju likumdošanas uzlabošanai.

⁴⁵ Izrunu ceļvedis Forvo. Izgūts no <https://forvo.com/about/>

Izstrādājot promocijas pētījumu, lietotas šādas **pētījuma metodes**:

Promocijas darba teorētisko bāzi veido zinātniskās literatūras izpēte, pārvaldības teoriju un lēmuma pieņemšanas veidu raksturojums un analīze, kā arī Valsts prezidenta institūcijas attīstības un darbības analīze.

Pētījuma empīriskā daļa veidota, analizējot Valsts prezidentu un Saeimas mijiedarbību, apkopotī visi otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie motivētie raksti. Motivēto rakstu (dokumentu) analīze veikta, izmantojot tekstuālās analīzes (kontentanalīzes) metodes.

Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras par pārvaldību (Wilson, 1887; Goodnow, 1900; Taylor, 1911; Weber, (1922) 1968; Gulick, 1937; Simon, 1947; Waldo, 1971; Frederickson, 1996; Hood, 1991; D. Osborne, 1992; S. Osborne, 2006, 2010; Reinholde, 2002–2018) un lēmuma pieņemšanu (Lasswell, 1936; Simon, 1955; Janis 1982; Green & Shapiro, 1994; Parson, 1995; March & Olsen, 1996; Drucker, 2002; Cerovac, 2017) teorētiskā analīze, Valsts prezidenta institūcijas attīstības un darbības analīze, kā arī Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteikto procedurālās kārtības normu analīze.

Empīriskās metodes:

- **datu ieguves metodes:** motivēto rakstu tekstuālā analīze (kontentanalīze), Saeimas priekšlikumu tabulu, Saeimas sēžu stenogrammu un likumu pieņemšanas gaitas⁴⁶ analīze, daļēji strukturētas (angl. *semi-structured*) intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem primāro datu iegūšanai;
- **datu apstrādes un analīzes metodes:** morfoloģiskā korpusa izveide un analīze, *Excel* izveidoto datu analīze procedurālās kārtības ievērošanas un Saeimas reakcijas noskaidrošanai, likumu izstrādātāju, likumu rīcībpolitikas jomu un nozaru, Saeimas atbildīgo komisiju, suspensīvā veto piemērošanas motīvu biežuma noskaidrošanai.

⁴⁶ Par katru Saeimā skatītu likumprojektu ir izveidota kartīte, kurā iekļauta šāda informācija: likumprojekta nosaukums, iesniegšanas datums, teksts un anotācija, kad skatīts Saeimas Prezidijā, Prezidija atzinums, datums, kad nodots komisijai, pirmā lasījuma datums, atbildīgās komisijas atzinums un Saeimas sēdes stenogramma, otrā lasījuma datums, priekšlikumu tabula un Saeimas sēdes stenogramma, trešā lasījuma datums, priekšlikumu vai salīdzinošā tabula un Saeimas sēdes stenogramma, likuma izsludināšanas datums, likuma teksts. Ja likums nosūtīts otrreizējai caurlūkošanai, kartīti papildina ar sadaļu "Otrreizējā caurlūkošana"; šajā sadaļā ievieto Valsts prezidenta motivēto rakstu, Saeimas Prezidija lēmumu nodot atbildīgai Saeimas komisijai priekšlikumu izstrādei, Saeimas sēdes stenogrammu par otrreizējo likuma caurlūkošanu. Likuma kartīte identificē likuma vai grozījumu izstrādātāju (iesniedzēju), atbildīgo Saeimas komisiju un referentu. Likumu kartītēm ir trīs dažādi noformējumi: 5. un 6. Saeimas kartītēm ir līdzīgs noformējums, 7. un 8. Saeimas kartītēm ir līdzīgs noformējums un 9., 10., 11., 12. Saeimas kartītēm ir līdzīgs noformējums.

Izmantojot secīgo izpētes jauktā pētījuma dizainu un tā ietvaros integrējot visus pētījumā iegūtos datus, izstrādāts lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs.

Pētījuma ierobežojumus nosaka vairāki aspekti. Promocijas darbā pētīta suspensīvā veto prakse laika posmā no 1993. gada jūlija līdz 2018. gada novembrim (5. Saeimas līdz 12. Saeimas pilnvaru posmā). Valsts prezidenta otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivētie raksti pētīti un analizēti atbilstoši Satversmes 71. pantā (sk. 10. atsauci) noteiktām Valsts prezidenta likumdošanas funkcijām un Saeimas kārtības ruļļa 115. panta (sk. 22. atsauci) kārtībai.

Pētījumā netiek analizēta otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu vai pētījuma periodā Latvijā pieņemto likumu un likumu grozījumu⁴⁷ (sk. 1. pielikumu) kvalitāte, bet analizēti otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivētie raksti un Saeimas reakcija uz Valsts prezidentu iebildumiem un ierosinājumiem.

Promocijas pētījumā netiek pētīta otrreiz caurskatītā likuma tālākā gaita.

Jāņem vērā, ka Valsts prezidents Satversmes 75. panta⁴⁸ kārtībā nevar prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu, ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību.

Saeimas likumprojektu arhīvā ar vārdu “steidzams”⁴⁹ apzīmēti ne tikai likumi, par kuriem Saeima nobalsojusi ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu, bet arī tādi likumi, kuri ieguvuši klātesošo deputātu balsu vairākumu, kas ir mazāks nekā divas trešdaļas deputātu balsu. Likumus, kuriem ir balsu vairākuma “steidzamība”, Valsts prezidents ir tiesīgs nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

Tradicionāli Valsts prezidents nepiemēro suspensīvo veto valsts budžeta likumu paketē iekļautajiem likumiem.

Tā kā no brīža, kad Valsts prezidents saņem Saeimas pieņemto likumu līdz iespējai to nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai atbilstoši Satversmes 71. pantam ir tikai desmit dienas (līdz 2004. gadam – tikai septiņas dienas; sk. 10. atsauci), precīzu lēmuma pieņemšanas procesu pētījuma laikā nav izdevies noskaidrot, jo šajā laikā, atsaucoties uz Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa likumdošanas un juridisko padomnieci Kristīni Jaunzemi, “visa uzmanība fokusēta uz

⁴⁷ Latvijā laika posmā no 08.07.1993. līdz 06.11.2018. pieņemtu, spēkā esošu likumu un grozījumu, vēl spēkā neesošu un spēku zaudējušu likumu un grozījumu skaits ir 7041. Izgūts no <https://likumi.lv/>.

⁴⁸ Satversme, 75. pants. Ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību, tad Valsts Prezidents nevar prasīt šāda likuma otrreizēju caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludināms ne vēlāk kā trešā dienā pēc tam, kad Prezidents pieņemto likumu saņēmis.

⁴⁹ Informācija pieejama no 7. Saeimas likumprojektu arhīva. Dati par 5. un 6. Saeimas “steidzamiem” likumiem atrodami attiecīgo Saeimas sēžu stenogrammās, kad tika pieņemti šie likumi. Ir gadījumi, kad “steidzamība” tikusi atcelta, ja likumprojekta teksts nav bijis gatavs pieņemšanai.

nepieciešamās informācijas iegūšanu” (sk. 2. pielikumu)⁵⁰. Līdzīgu viedokli savās intervijās pauduši arī citi Valsts prezidentu padomnieki. Šajā pētījumā netiek aplūkota Valsts prezidenta Kancelejas kā institūcijas un atsevišķa tīklveida pārvaldības aktora darbība, jo lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu pieņem Valsts prezidents.

Pētījumā analizēta sabiedrības grupu līdzdalība lēmuma pieņemšanas procesā par likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamību, jo 43 motivētajos rakstos (no 85) Valsts prezidenti atsaucas uz dažādu sabiedrības grupu lūgumu neizsludināt likumu. Tīklveida pārvaldības izmantošanu apstiprina pētījuma laikā konstatētais, ka bieži, bet ne vienmēr Valsts prezidenta kancelejā organizētas sanāksmes nepieciešamās informācijas iegūšanai, kurā piedalījušies dažādi sabiedrības pārstāvji un dažādas sabiedrības grupas. Piemēram, Valsts prezidenta A. Bērziņa un Valsts prezidenta R. Vējoņa pilnvaru laikā tika veikti sanāksmju audioieraksti, taču tie netiek uzglabāti, jo “to vienīgā nozīme ir sagādāt iespēju atgriezties pie diskusijām un iespējami precīza sabiedrības pārstāvju viedokļa formulējuma “par” vai “pret” Valsts prezidenta suspensīvā veto pieņemšanas gaitā” (sk. 2. pielikumu)⁵¹. Tā kā Valsts prezidenta kancelejā nav sanāksmju protokolu vai audioierakstu par likumu otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamību, nav arī iespējams izpētīt, tieši kuriem likumiem tika organizētas sanāksmes, kurās iesaistītas ieinteresētās puses. Tomēr, analizējot motivētos rakstus, atlasīti gadījumi, kuros pausti dažādu sabiedrības grupu lūgumi Valsts prezidentam neizsludināt likumu un lūgt likuma otrreizēju caurlūkošanu.

Promocijas darba **zinātniskā novitāte**

1. Izanalizēta visu pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu darbība suspensīvā veto piemērošanā, sagatavojot otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivētos rakstus, un apkopoti motīvi likumu otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamībai, tos klasificējot saturiskajos un formālajos motīvos.
2. Izstrādāts un pamatots otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs, kas balstīts uz dažādu sabiedrības grupu interešu ievērošanu, to līdzsvarotu sabalansējumu; šī scenārija īstenošana paver iespēju pieņemt valsts un sabiedrības interesēm atbilstošu lēmumu.
3. Pamatota nepieciešamība izmantot lēmuma pieņemšanas procesā iesaistīto sabiedrības grupu kompetenci, lai sagatavotu arvien labāk argumentētus motivētos rakstus.

⁵⁰ Jautājums precizēts e-pasta sarakstē ar Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa likumdošanas un juridisko padomnieci Kristīni Jaunzemi. 23.04.2018. (sk. 2. pielikumu).

⁵¹ Jautājums precizēts e-pasta sarakstē ar Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa likumdošanas un juridisko padomnieci Kristīni Jaunzemi. 23.04.2018. (sk. 2. pielikumu).

4. Promocijas darba zinātniskā novitāte starptautiskā kontekstā – suspensīvā veto piemērošanas detalizēts aplūkojums parlamentārā valstī, kur Valsts prezidentam ir piešķirtas plašas likumdošanas pilnvaras. Tiek secināts, ka iegūtie rezultāti ir attiecināmi uz suspensīvā veto piemērošanu parlamentārās sistēmās kopumā.

Pētījuma praktiskā novitāte

1. *NoSketch Engine* analīzes rīkā izveidots motivēto rakstu “Vēstules” korpuss (digitālā kartotēka): http://nosketch.korpuss.lv/run.cgi/wordlist_form?corpname=vestules, kurā digitalizēti visi Latvijas Valsts prezidentu motivētie raksti no 5. Saeimas līdz 12. Saeimai. Teksti ir apstrādāti ar optisko rakstzīmju atpazīšanas (angl. *Optical Character Recognition*) morfoloģisko analizatoru un ir izveidots atsevišķs motivēto rakstu korpuss, kurā var gan analizēt lietoto vārdu un terminu lietojumu, gan veikt vārdsavienojumu analīzi (kolokāciju analīzi).
2. Apkopoti un analizēti biežākie likumu neizsludināšanas motīvi – līdz šim tas Latvijas pārvaldībā nav veikts; iegūtos rezultātus var izmantot Saeimas darbības un likumdošanas uzlabošanā.
3. Pētījumam ir starptautiska nozīme, jo piedāvāto lēmuma pieņemšanas scenāriju iespējams izmantot citu parlamentāru valstu lēmuma pieņemšanas procesa analīzei.
4. Promocijas darba rezultāti aprobēti *ECPR (European Consortium for Political Research)* un *AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies)* konferencēs, prezentējot promocijas pētījumā analizētos likumu neizsludināšanas motīvus un padziļinot izpratni par Valsts prezidenta darbību parlamentārā valstī mūsdienu pārvaldībā.

Pētījums tika īstenots no 2015. gada līdz 2018. gadam. **Pētījuma** laikā iegūto **rezultātu aprobācija** veikta, prezentējot pētījuma gaitu un rezultātus trīs vietējās un astoņās starptautiskās konferencēs, kā arī četrās publikācijās starptautiski atzītos zinātniskos izdevumos.

Pētījumu rezultātu aprobācija konferencēs

- *2nd Riga Readings in Social Sciences (RRSS) “Baltic Sea Region: One Hundred Years On”*. University of Latvia, Faculty of Social Sciences. Referāts: “*Suspensive veto practice in the governance of Latvia: Raimonds Vējonis*”, 2018. gada 22.–23. novembris, Rīga, Latvija.
- *The 2018 AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies) Conference at Stanford University: The 100th Anniversary of Baltic Independence*. Referāts: “*Presidential leadership in decision-making within the framework of political governance in Latvia*”, 2018. gada 1.–3. jūnijs, Stenforda, ASV.

- *5th International Multidisciplinary Scientific Conference Social Sciences&Arts SGEM 2018*. Referāts: “*Presidential interaction with parliament within decision-making process in Latvia*”. 2018. gada 19.–21. marts Vīne, Austrija.
- LU 76. zinātniskā konference. Referāts “Valsts prezidenta līderība lēmuma pieņemšanā politiskajā pārvaldībā Latvijā”. Rīga, LU SZF, 2018. gada 16. februāris.
- *11th ECPR (European Consortium for Political Research) General Conference Oslo University*. Referāts “*Leadership impact on decision-making within the framework of political governance in Latvia*”. Oslo, Norvēģija, 2017. gada 6.–9. septembris.
- 6. starptautiskais politiskā mārketinga forums. *Insiders and Outsiders in the Evolving Political Marketplace: Exploring the Actors and the Political Strategies*. Referāts “*Presidential leadership in decision-making within the framework of political governance in Latvia*”. Biznesa augstskola Turība, 2017. gada 2.–5. augusts.
- 12. Baltijas studiju konference. *The Baltic States at 99: Past, Present and Future*. Referāts “*Political leadership in Latvia: past, present, future*”. Latvijas Universitāte, 2017. gada 19.–21. jūnijs.
- LU 75. zinātniskā konference. Referāts “*Methodology and research design to study the impact of political leadership in decision-making within the framework of political governance in Latvia*”. Rīga, LU SZF, 2017. gada 23. februāris.
- 5. starptautiskā konference “*Good Governance at Local Self-Government: Opportunities and Challenges in Developing Collaborative Governance*”. Referāts “*Leadership and its impact at a local level*”. Šauļi, Lietuva, 2016. gada 13.–15. oktobris.
- *ECPR (European Consortium for Political Research) konference Tartu Universitātē*. Referāts “*Democracy formation: Latvian case*”. Tartu, Igaunija, 2016. gada 11.–13. jūlijs.
- LU 74. zinātniskā konference. Referāts “Līderības jēdziens un tā būtība”. Rīga, LU SZF, 2016. gada 26. februāris.

Pētījumu rezultātu aprobācija **starptautiskās publikācijās**

- Āboliņa, I. (2018). Presidential suspensive veto decision-making practise in Latvia: Valdis Zatlers and Andris Bērziņš. *NORDSCI Helsinki Conference on Social Sciences*, 2(1), 471-479. Iesniegta indeksēšanai *Web of Science* datubāzē.
- Āboliņa, I. (2018). Presidential interaction with parliament within decision-making process in Latvia: Guntis Ulmanis and Dr. Vaira Vike-Freiberga. *5th International Multidisciplinary*

Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM 2018, vol. 5. Vienna: SGEM, pp. 59-66.

Iesniegta indeksēšanai *Web of Science* datubāzē.

- Āboliņa, I. (2017). Leadership at local level: approach of impact on democratization process in Latvia. *Social Research*, 39(2), 5-15.
- Āboliņa, I. (2016). Democracy and democratization: case study of formation of democracy in Latvia. *International Relations and Diplomacy*, 4(7), 447-453, doi: 10.17265/2328-2134/2016.07.004.

Apkopojot promocijas darba teorētiskās atziņas un empīriskā pētījuma rezultātus, **aizstāvēšanai izvirzītas tēzes:**

1. tēze. Motivēto rakstu analīze atklāj galvenos saturiskos un formālos motīvus Valsts prezidentu suspensīvā veto piemērošanā.
Saturiskie motīvi grupēti divās daļās – atbilstoši tīklveida pārvaldībai un atbilstoši situatīvai līderībai.
Tīklveida pārvaldībai atbilstoši saturiskie motīvi: ierobežojumu nesamērība; nav atrasts pareizais līdzsvars starp valsts un sabiedrības interesēm un ieinteresētajām pusēm; dažādu sabiedrības grupu lūgums; nav izvērtēta ietekme.
Situatīvai līderībai atbilstoši saturiskie motīvi: Valsts prezidenta ieteikums; likums neatbilst formulētajiem mērķiem.
Formālie motīvi: juridiskās pretrunas, nepilnības; neprecīza terminoloģija.
2. tēze. Pieaugot sabiedrības līdzdalībai Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanā, aktualizējas tīklveida pārvaldības teorijas nozīmīgums un īstenošana praksē. Tīklveida pārvaldība nodrošina atklātu un caurskatāmu lēmuma pieņemšanas procesu, tajā iesaistot gan sabiedrības un dažādu nozaru pārstāvjus, gan profesionālo tīklu dalībniekus. Hronoloģiski analizējot motivētos rakstus, konstatēts, ka, piemērojot tīklveida pārvaldību, lēmuma pieņemšanas procesā iegūtā plašākā informācija par attiecīgā likuma kontekstu papildina motivēto rakstu ar argumentiem.
3. tēze. Konstatēta saistība starp suspensīvā veto piemērošanas motīviem un Saeimas reakciju: ja Valsts prezidents motivētā rakstā iesniedz redakcionālu labojumu, tad Saeima pārsvarā to noraida, bet, ja iebildums iesniegts apsvērumu formā, tad Saeima to ņem vērā vai daļēji ņem vērā.

4. tēze. Lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs par likuma izvērtēšanu un nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, iesaistot šajās norisēs gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas, veicina labas pārvaldības praksi un uzlabo likumdošanu.

Nākamajā nodaļā tiks analizētas pārvaldības teorijas, lai konstatētu, kurš pārvaldības veids nosaka Valsts prezidenta motīvus suspensīvā veto piemērošanai un kurš pārvaldības veids būtu piemērojams lēmuma pieņemšanas procesā par suspensīvā veto piemērošanu.

1. Pārvaldības teoriju ģenēze

Promocijas darbā izmantotais termins *pārvaldība* nozīmē procesu, kas veicams ar likuma starpniecību, izmantojot politiskās metodes, kas saistītas ar sabiedrības pārvaldīšanu, sabiedrības vajadzību apmierināšanu, efektivitāti, dažādu institūciju mijiedarbību, kā arī ar sabiedrības grupām, kas veicina vispusīgas informācijas iegūšanu un palīdz lēmuma pieņemšanā.

Tā kā vairākos likumos, kurus pieņēmusi Saeima, Valsts prezidentam ir bijuši būtiski iebildumi un ieteikumi likuma uzlabošanai, Valsts prezidents ir piemērojis tiesību nosūtīt tos Saeimai otrreizējai caurlūkošanai. Šīs nodaļas uzmanības centrā – noskaidrot, kā vēsturiski kopš pārvaldības rašanās laika ir norisinājies pārvaldības process. Izpratne par pārvaldības un lēmuma pieņemšanas procesu ļauj analizēt suspensīvā veto piemērošanu no politikas zinātnes viedokļa un izstrādāt lēmuma pieņemšanas par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai procesa scenāriju.

Pārvaldība ir process, kurā valsts, privātie un nevalstiskie dalībnieki mijiedarbojas, lai veidotu un īstenotu politiku, kas ietekmē lēmumus un kuru pašu ietekmē lēmumi.

Šajā nodaļā tiks analizēta pārvaldības teoriju attīstība un pētīta tīklveida pārvaldība.

1.1. Pārvaldības teorijas

Par pārvaldības teoriju aizsācēju tiek uzskatīts politisko procesu un sabiedrības pārvaldes pētnieks, bijušais ASV prezidents Vudro Vilsons (angl. *Woodrow Wilson*). 1887. gadā žurnālā *Political Science Quarterly* tika publicēta pētnieka eseja “Pārvaldes izpēte” (*The Study of Administration*) (Wilson, 1887). Tolaik ar terminu *administrācija* tika saprasta pārvalde un Vilsons uzskatīja, ka pārvalde atrodas ārpus politikas, ka tai jābalstās uz vadības zinātne un tā jānošķir no politikai piederīgās sfēras. Vilsons uzskatīja, ka pārvaldes jautājumi nav politiski jautājumi un ka valstij būtu jāveido labi mācīts amatpersonu loks, kas strādā, balstoties uz labas uzvedības principiem, bet laba uzvedība veidojas no spēcīgi attīstītas rīcībpolitikas (angl. *policy*), kuru šīs amatpersonas īsteno (Jansone u. c., 2002). Tolaik un arī vēlāk – līdz pat 20. gs. 90. gadu sākumam – ar pārvaldi tika saprasta likumdevējvara un izpildvara, taču vēlāk, līdz ar sabiedrības iesaistīšanos, šis termins paplašinājās, un mūsdienās to izprot kā pārvaldību.

Klasiskās publiskās administrācijas teorijas tika izstrādātas rietumu pasaulē 19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā. Tās tika uzskatītas par labāko veidu, kā organizēt publiskā sektora darbu. Frenks Gudnovs savā pētījumā par politiku un administrāciju (Goodnow, 1900) parādīja šo fenomenu atšķirību, dihotomiju un iebilda pret formulējumu “valsts griba”.

Amerikāņu inženieris un pārvaldes teorētiķis Frederiks Teilers attīstīja idejas, kuru fokusā bija efektivitātes uzlabošana, darba laika standartizācija, sistēmiska kontrole un hierarhija organizācijās. Viņš izstrādāja zinātniskas vadības principus (Taylor, 1911), pievērsa uzmanību tam, lai tiktu individuāli pārbaudīts ikviena strādājošā darba apjoms un padarītais. Teilora zinātniskās vadības principos cilvēks bija vien papildinājums tehnikai, tiesa, tāds, kas spējīgs būt efektīvs un produktīvs. Teilers pētīja organizācijas vadību un vadītājus un secināja: ja vadītāji racionalizē ražošanu un attiecīgi motivē darbiniekus, lai palielinātu savus ienākumus, tad ieguvējs ir organizācija kopumā.

Par pārvaldi daudz rakstījis Makss Vēbers. 20. gadsimta sākumā viņš izveidoja klasiskās vadības skolu un organizāciju teoriju (Weber, (1922) 1968). Vēbers uzsvēra, ka politika un administrācija ir atšķirīgas jomas, kurās arī atbildība ir atšķirīga, un izstrādāja birokrātijas teoriju. Birokrātijas teorijas pamatā ir ideālā birokrātija, un, ja tā tiek attiecīgi organizēta, tad ieguvēja ir valsts kopumā. Vēbera teorija definēja birokrāta lomu valstī un tā uzdevumus, nosakot, ka birokrātija ir efektīvs nemehāniskais publiskās pārvaldes organizēšanas veids. Tomēr birokrātijas teorijai bija vairāki kritiķi. Piemēram, Roberts Mērtons bija viens no pirmajiem autoriem, kurš norādīja, ka Vēbera radītā birokrātijas teorija un birokrāts dzīvē nespēj adaptēties mainīgajiem apstākļiem. Mērtons savā kritikā bija nesaudzīgs – birokrātus viņš salīdzināja ar noteiktu refleksu vadītiem cāļiem, kuriem zvana skaņas nozīmē barību, kā arī nosauca tos par *briesmīgiem hibrīdiem*, kuri nav spējīgi elastīgi izmantot procedūras situāciju risināšanai, bet gan risina tikai tās situācijas un problēmas, kuras ir noteiktas standarta procedurālā kārtībā (angl. *SOP*). Mērtons kritizēja arī birokrātijas efektivitāti, jo uzskatīja, ka tā ir atkarīga no birokrātijas sociālās struktūras un attiecībām starp šīs struktūras dalībniekiem. Vēbers pats gan uzskatīja, ka birokrātija ir efektīvākais veids, kā organizēt publisko pārvaldi, tā ir resursu efektīva izmantošana kombinācijā ar birokrātijas leģitimitāti un tiesiskumu.

Anrī Fajols un Luters Galaks (Fayol, 1917; Gulick, 1937) izveidoja administratīvās vadības teoriju, ieviešot administrācijā vadības pieeju. Fajols nošķīra piecas pārvaldes funkcijas: plānošana, organizēšana, komandēšana (izrīkošana), koordinēšana un kontrolēšana. Galaka izpētes lokā bija darba sadalīšana organizācijā. Viņš papildināja Fajola formulētās funkcijas, izveidojot funkciju virknējumu – plānošana, organizēšana, darbā pieņemšana, izrīkošana, koordinēšana, atskaitīšanās, budžeta plānošana – un ietverot tās abreviatūrā *POSDCORB* (angl. *planning, organizing, staffing, directing, coordinating, reporting, budgeting*).

20. gs. tika aizsākta cilvēcisko attiecību skola (Barnard, 1938; Mayo 1924). Šīs idejas attīstīja Česters Bernards grāmatā “Vadības funkcijas” (*The Functions of the Executive*)

(Barnard, 1938, 1968). Viņš galveno uzmanību pievērta cilvēciskām attiecībām organizācijā, tam, kā indivīds ietekmē organizāciju. Bernards pētīja organizācijas formālos līderus un viņu līderību (angl. *leadership*). Viņš domāja, ka ir iespējams uzlabot efektivitāti, izmantojot formālu organizāciju. Bernards centās izprast, kā saglabāt organizācijas dzīvotspēju, saglabājot sarežģīta rakstura līdzsvaru fizisko, bioloģisko un materiālo elementu nemierīgā vidē un vienlaikus izprotot ārējos faktorus, kuriem organizācijai ir jāpielāgojas. Cilvēcisko attiecību skola bija kā pretreakcija Vēbera un Teilora mehāniskajai pieejai birokrātijā publiskā un privātā sektorā – pastāvot šai pieejai, organizācijā strādājošais indivīds nonāk sociālā un psiholoģiskā diskomfortā un atsvešinās no organizācijas. Tādēļ Bernards uzskatīja, ka organizācijā ir jārada indivīdam sociāli un psiholoģiski ērts mikroklimats, kurā indivīdam nezustu darbības efektivitāte. Pēc Bernarda domām, efektivitāte ir ietverta līderībā, proti, formālais līderis spēj saglabāt līdzsvaru starp to, kā tiek sadalīti resursi pakalpojuma vai produkta ražošanai, un ražošanas process. Eltons Mejo veica eksperimentu, kurā noskaidroja, ka sociālie faktori ļoti būtiski ietekmē indivīdu produktivitāti. Eksperimenta rezultātā tika atklāts, ka indivīda labsajūtu organizācijā un darba produktivitāti ietekmē organizācijas vadība un ar atalgojumu nesaistīta atlīdzība.

Klasiskā publiskā administrācija bija izveidota, lai nodrošinātu labākus pakalpojumus ar pieejamiem līdzekļiem un saglabātu pakalpojuma līmeni, tērējot mazāk. Nobela prēmijas laureāts Herberts Saimons (Simon, 1947) savā darbā “Administratīvā uzvedība” (*Administrative Behaviour*) pievērta uzmanību tam, kā tiek pieņemts lēmums organizācijā, to skatot racionalitātes kontekstā. Saimons bija kritisks jautājumā par iepriekš sasniegto publiskās pārvaldes jomā, jo principi, uz kuriem balstās publiskā pārvalde, nedod skaidru izpratni, kā tos lietot. Saimona izstrādātais ierobežotās racionalitātes modelis bija opozīcijā tobrīd valdošajai visaptverošās racionalitātes koncepcijai, jo viņš uzskatīja, ka lēmumus nav iespējams pieņemt pilnīgi racionāli, bet tos ietekmē birokrāta prasmes, informācija, zināšanas un pat paradumi. Pēc Saimona domām, birokrātijas efektivitāte ir birokrātijas pamatdarbības princips, kura realizācijai viņš izveido “administratīvo personu” (angl. *administrative man*).

20. gadsimta 60. gadu beigās un 70. gados tika radīta jaunās publiskās administrācijas jeb JPA (angl. *New Public Administration*) teorija. JPA uzmanības centrā bija pārvaldes loma un pakalpojumu sniegšana iedzīvotājiem. Tā apvienoja gan klasiskās pārvaldes un administrācijas, gan cilvēcisko attiecību skolas idejas. Dvairs Valdo, viens no JPA teorijas virzītājiem (Waldo, 1971), identificēja zinātnes un tehnikas ēru un uzsvēra publiskās administrācijas un birokrātijas ciešās saites ar civilizāciju.

Kanzasas Universitātes profesors Džordžs Frederiksons darbā “Uz Jauno publisko administrāciju” (angl. *Towards a New Public Administration*; Frederickson, 1996) norāda, ka publiskā administrācija ignorē sociālā taisnīguma principus, savukārt JPA pamatatzīņa ir – ierēdņiem jābūt lojāliem gan valdībai, gan sociālajam taisnīgumam. Frederiksons uzsver, ka JPA jābalstās uz tādiem principiem kā decentralizācija, funkciju deleģēšana, sabiedrības iesaiste organizācijas darbā, atbildības palielināšana.

JPA nodarbināja jautājums, vai publiskā pārvalde uzlabos sociālo taisnīgumu. Šīs teorijas pamatā tika liktas tādas vērtības, kā sabiedriskā interese, sabiedriskā kārtība un pakalpojumi iedzīvotājiem. JPA mērķis – atsaucība, orientēšanās uz klientu, administrācijas strukturālās pārmaiņas, multidisciplināritāte publiskajā administrācijā, politikas un administrācijas dihotomija, sociālais taisnīgums. Teorijas pamatā bija risinājumi šo mērķu sasniegšanai, ieviešot decentralizāciju, debirokratizāciju un deleģēšanu. JPA teorija izpelnījās kritiku sava neteorētiskuma un antivādības pieejas dēļ. Roberts Golembjevskis (Golembiewski, 1977) novērtējis to kā radikālismu vārdos un *status quo* prasmēs un zināšanās.

20. gadsimta 60. un 70. gados tika radīta arī sabiedrības izvēles teorija (Downs, 1957; Niskanen, 1971). Tās pamatā ir ekonomisks skatījums uz pārvaldi un administrāciju, kā arī lēmuma pieņemšanu. Saskaņā ar šo teoriju ierēdņi darbojas, lai palielinātu sev pieejamo budžetu un izvairītos no riska. Tiek uzsvērts, lai ko ierēdnis darītu, jebkuras darbības pamatā ir savas individuālās un racionālās intereses. Pašinterese un labumu palielināšanas princips ieņem centrālo vietu šajā teorijā. Sabiedrības izvēles teorijas gadījumā iesaistīto efektivitāte jāpēta saistībā ar ikviena ierēdņa individuālā labuma izpratni, kur maksimālais labums tiek sasniegts ar iespējami zemākām izmaksām, un šādā gadījumā nav iespējams runāt par birokrātijas kā kopuma efektivitāti.

20. gadsimta 70. gados pārvaldes ideju spektrā parādījās jauns strāvojums – publiskā vadība (angl. *Public Management*). Tas bija JPA turpinājums, kam raksturīgs mēģinājums radīt privātā sektora vadību. Šī virziena rašanos noteica nepieciešamība rast ātru risinājumu funkcionāli pārslogotās publiskās pārvaldes problēmām, tādēļ privātā sektora vadības metodes šķīta piemērotas un tās ieguva aizvien lielāku popularitāti. Greiems Alisons un Filips Zelikovs (Allison & Zelikow, 1971) salīdzināja publisko un privāto vadību un secināja, ka tieša privātā sektora vadības metožu izmantošana nedod gaidītos rezultātus. Publiskā vadība ir publiskās pārvaldes attīstības nākamais solis, tikai šis solis ir jāatzīst pašiem publiskajā pārvaldē strādājošajiem.

20. gadsimta 80. un 90. gados Rietumu valstīs, lai spētu nodrošināt ekonomisko izaugsmi globāli mainīgajā vidē, izjuta pieaugošu nepieciešamību pēc jaunām idejām. 1991. gadā britu publiskās pārvaldes pētnieki Kristofers Huds un Maikls Džeksons (Hood, Jackson 1991) savā darbā “Administratīvais arguments” (*Administrative Argument*) pamato Jaunās publiskās vadības jeb JPV teoriju (angl. *New Public Management, NPM*), kas izveidota uz publiskās vadības pamata. JPV teorija iekļāva vairākas iepriekšējo pārvaldes un sabiedrības izvēles teoriju idejas. Šīs teorijas fokusā – darbības efektivitātes paaugstināšana pārvaldē, izmantojot privātā sektora vadības modeļus un rīkojoties kā profesionālā civildienestā. JPV tika izveidota kā publiskās administrācijas normatīvā rekonceptualizācija, kas akcentēja vairākus savstarpēji saistītus uzdevumus: nodrošināt sabiedrībā novērtētus augstas kvalitātes pakalpojumus; paaugstināt vadītāju neatkarību; novērtēt un apbalvot gan institūcijas, gan individuus atbilstoši mērķiem. JPV pamato jaunas, inovatīvas birokrātijas izveidošanas nepieciešamību – tā nodrošinātu labākus pakalpojumus; sabiedrība tiktu uztverta kā klienti un ierēdņi – kā vadītāji. Šīs pēdējās JPV nostādnes saņēma daudzu pētnieku kritiku.

Huds (Hood, 1991) attīstīja JPV termina saturu, iekļaujot tajā vadību, izpildes standartus, decentralizāciju, konkurenci un cenu samazināšanu. 1992. gadā izdota amerikāņu pārvaldības pētnieku Deivida Osborna un Teda Geblera (Osborne, Gaebler, 1992) monogrāfija “Valdības pārveide” (*Reinventing Government*), kurā arī tiek ieteikts palielināt decentralizāciju publiskajā pārvaldē un ieviest tajā uzņēmējdarbības principus. JPV tiek uzskatīta par teoriju, kas veidojusies uz publiskās vadības bāzes. JPV teoriju var saukt par efektivitātes teoriju, tās izpratnē pārvaldībai ir jābūt efektīvai gan resursu izmantošanas, gan arī sasniegto mērķu ziņā. Osborns piedāvāja izmantot privātā sektora modeļus, organizāciju idejas un vērtības, lai uzlabotu efektivitāti un orientāciju uz publiskā sektora pakalpojumu sniegšanu. Tika ieviesta sabiedrības kontrole pār publiskā sektora pakalpojumiem.

Līdzās JPV pastāv arī postmodernā publiskās administrācijas teorija (angl. *Post Modern Public Administration*), kuru 90. gados izveidoja Čārlzs Fokss un Hjū Millers (Fox, Miller, 1994). Tā orientēta uz globalizāciju, patēriņu, iestāžu un valsts sadrumstalotības mazināšanu un uzsver postmoderno stāvokli publiskajā administrācijā. Millera piedāvātais tīklveida modelis pamatots uz ekonomisko lietderību, tajā izmantoti rīcībpolitikas tīkli (angl. *policy networks*), lai risinātu strīdus, vienotos par vērtībām un īstenotu rīcībpolitiku. Postmodernās publiskās administrācijas uzdevums ir lēmuma pieņemšana sabiedrības interesēs, ņemot vērā dažādas interešu grupas.

JPV transformējās tā sauktajā jaunajā publiskajā pārvaldībā jeb JPP (angl. *New Public Governance*), un kopš 90. gadiem līdz ar JPP attīstību politiskā pārvalde un administratīvā pārvalde vairs netiek strikti nodalītas un tiek uzskatītas par pārvaldību. Šī ir sava veida alternatīva pārvaldības paradigma, kas aizvieto klasisko publiskās administrācijas teoriju un JPV teoriju.

Stīvens Osborns (Osborne, 2006) atzīmē, ka ne klasiskā publiskās administrācijas pieeja, ne arī JPV pieejas nespēj tikt galā ar pieaugošām grūtībām, ar ko sastopas globālā sabiedrība. Taču JPP sabiedrība aizvien vairāk aktualizē akūtās, sarežģītās un negatīvās (angl. *wicked*) problēmas, kuru risināšanai nepieciešamas plašas zināšanas un problēmrisināšanas spējas, ko, darbojoties izolēti, nevar nodrošināt neviena institūcija. Vēlāk tapušos pētījumos Osborns (Osborne, 2010) nošķir piecas pārvaldības pieejas:

- sociopolitiskā pārvaldība (pārvaldes attiecības ar sabiedrību);
- rīcībpolitikas pārvaldība (elites un profesionālie tīkli mijiedarbojas lēmuma pieņemšanas procesā);
- administratīvā pārvaldība (rīcībpolitikas piemērošana, reaģējot uz sarežģītām problēmām);
- līgumiskā pārvaldība (ārpakalpojumu sniegšana un līgumattiecības publisko pakalpojumu sniegšanai);
- tīklveida pārvaldība (indivīdu un sabiedrības grupu (tīklu) sadarbība lēmuma pieņemšanas procesa organizēšanai).

Osborns uzsver nepieciešamību lēmuma pieņemšanā iesaistīt dažādas sabiedrības grupas.

Kristofers Polits un Gērts Bukerts (Pollitt & Bouckaert, 2004, 2011), kā arī Braiens Heds (Head, 2008) uzsver, ka klasiskā publiskā administrācija un JPV ir veicinājušas tādas pārvaldības attīstību, kas saistās ar prasību pēc labākas koordinācijas un sadarbības. Lai veicinātu sadarbību starp dažādām sabiedrības grupām, Polits un Bukerts vērš uzmanību uz tīklveida pārvaldības nepieciešamību.

JPP, kuras pamatā ir **tīklveida pārvaldība**, pilnveidojuši un pamatojuši Stīvens Osborns un Lesters Salomons (Osborne, 2010; Salamon, 2011). Tīklveida pārvaldība akcentē sadarbību un veiksmi rezultāta sasniegšanā. Tīklveida pārvaldībā ar veiksmi tiek saprasta efektivitāte un rezultāts.

Minēto pieeju kritikā viens no pretargumentiem ir konflikti, kas var rasties diskusijās. Tie var radīt sarežģījumus tīklu pārstāvjiem vienoties par mērķiem un izredzēm šos mērķus sasniegt.

Tomēr būtiskākais tīklveida pārvaldības pieejā ir tas, ka tās pamatā ir uzticēšanās, sadarbība un spēja koordinēti rīkoties, kaut arī sabiedrības grupās (tīklos) ir daudz neatkarīgu indivīdu. Atbilstoši tīklveida pārvaldības teorijai šīs sabiedrības grupas savā starpā mijiedarbojas, lai panāktu vēlamu rezultātu. Tīklveida pārvaldība šobrīd ir viena no izplatītākajām pārvaldības pieejām, kuru izmanto demokrātiskās valstīs lēmuma pieņemšanai.

Izvērtējot šo nelielo pārvaldības teoriju apkopojumu, var secināt, ka pārvaldība apzīmē procesus ne tikai publiskajā sektorā, bet politiskajā sistēmā kopumā, un tā akcentē politiskās atskaitītāšanās un publiskās pārvaldības caurredzamības, tiesiskuma un efektivitātes nozīmi. Rodas jautājums, vai mūdienu pārvaldības teorijas ir piemērojamas Valsts prezidenta rīcības izpratnei situācijā, kad viņam jāpieņem lēmums par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, un otrādi – vai šajās teorijās varam smelties priekšstatus par mehānismiem, kas ļautu paaugstināt lēmuma pieņemšanas efektivitāti. Promocijas darba mērķis ir izstrādāt mūdienu pārvaldībai atbilstošu atvērtu un skaidru lēmuma pieņemšanas scenāriju, tāpēc nākamajā apakšnodaļā tiek analizēta tīklveida pārvaldība, kas šī pētījuma kontekstā tiek identificēta kā atklāta un daudzpusīga pieeja jautājuma izvērtēšanai lēmuma pieņemšanas procesā. Tā nodrošina iespēju dažādām sabiedrības grupām paust viedokli par situāciju, sniegt novērtējumu un piedāvāt risinājumus. Šāda vispusīga pieeja jautājuma risināšanā paaugstina lēmuma pieņemšanas efektivitāti.

1.2. Tīklveida pārvaldība

Tīklveida pārvaldības pētniecība ir mūsdienīga un aktuāla Eiropas politikas zinātnes, publiskās administrācijas tradīcija (Kanniainen, 2017). Kā uzskata Anne Mete Kjora, tīklveida pārvaldības teorijas pamatjēdzieni ir legimitāte, efektivitāte, demokrātija un atbildība (Kjaer, 2004). Šī dāņu zinātniece ir pētījusi tīklveida pārvaldības jēdziena definēšanas grūtības un līdzīgi kā Edvīns Klains (Klijn, 2008) secinājusi, ka būtiskais tīklveida pārvaldības definīcijās ir dažādu sabiedrības grupu kopīgu mērķu sasniegšana un ka sabiedrības grupas varētu būt kā starpvaldību, tā starpvalstu, valstu un lokālie uzticēšanās un savstarpēju interešu tīkli. Roderiks Rodess definē tīklveida pārvaldību kā *līmi*, kas satur kopā kopīgas vērtības un normas, kompleksu attiecību kopumu, un uzsver, ka sadarbībai tīklu jeb tīklojumu ietvaros būtiska ir uzticēšanās, jo no tās ir atkarīga arī tīklu pastāvēšana (Rhodes, 2007).

Lai sabiedrībai būtu zināmi pienākumi un tiesības un tā spētu funkcionēt un attīstīties, tā ir jāpārvalda un jāvada. Viens no būtiskākajiem labas pārvaldības principiem ir likumi, kuri

atbilst valsts un sabiedrības interesēm. Sabiedrība sastāv no indivīdiem, kas savukārt veido dažādas sabiedrības grupas (tīklus). Tīklos ir ģimenes, interešu grupas, profesionālās grupas, partijas un citi, kas mijiedarbojas, veido viedokļus, piedalās sabiedriskajā dzīvē.

Viena no pārvaldības komponentēm ir sabiedrības iesaistīšana pārvaldībā. Tīklveida pārvaldība nodrošina saikni starp politisko pārvaldību un sabiedrību. Tīklus veido dalībnieki gan ar kopīgām interesēm, gan atšķirīgām interesēm, un katrs dalībnieks ar savām zināšanām un pieredzi papildina tīkla informatīvo lauku, lai galu galā spētu vienoties par lēmumu. Viena no tīklveida pārvaldības raksturīgākajām problēmām ir tā, ka tīklu dalībnieku sastāvs ir ļoti mainīgs: te ienāk jauni dalībnieki, te līdzšinējie tīklu pamet. Visbiežāk tīklos iesaistās ierēdņi, deputāti, partiju aktīvisti, dažādu interešu grupu pārstāvji, kā arī speciālisti no akadēmiskām un analītiskām organizācijām. Tīkla dalībniekus var saistīt dažādas intereses – gan materiālas, gan garīgas, gan arī vēlme veicināt valsts politikas efektivitāti kādā no jomām.

Sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā nodrošina informācijas apmaiņu, ieinteresēto grupu piedalīšanos lēmuma pieņemšanas ietekmēšanā. Plašāk par sabiedrības līdzdalību likumu izstrādāšanā un attiecīgi lēmuma pieņemšanā aprakstīts 2.3. apakšnodaļā.

20. gs. 30. gados politikas pētnieks Ernests Grifits (Griffith, 1938) pievērsa uzmanību tam, ka pārvaldībā rodas grupas, kurās vēlas darboties dažādu institūciju pārstāvji. Indivīdi apvienojas līdzīgi domājošo grupās un ir ieinteresēti konkrētu problēmu risinājumā. Turklāt attiecības starp grupas dalībniekiem, kuri pārstāv gan likumdevējus, gan ierēdņus, gan zinātniekus, gan citus sabiedrības pārstāvjus, veidojas ciešākas nekā attiecības, kas pastāv starp amatpersonām kopumā.

Mūsdienu politiskās tīklveida pārvaldības aizsākumi, pēc Džona Leipera Frīmena domām (Freeman, 1955), tiek saistīti ar 20. gs. 50. gadu *dzelzs trīsstūra* (demokrātiskā korporatīvisma) koncepciju. Ar terminu *dzelzs trīsstūris* (angl. *iron triangle*) apzīmē stabilus politiskus veidojumus, kuru sastāvā ietilpst parlamentārieši, birokrātija un interešu grupas, kuri darbojas kādā noteiktā jomā. Tiek uzskatīts, ka šādiem veidojumiem piemīt noteiktas īpašības: jaunu biedru iesaistīšanas ierobežojumi, korporatīvā solidaritāte, kā arī atbilstīgās jomas sabiedrības resursu pārņemšana.

Lai arī tīklveida pārvaldību sabiedrība pārsvarā atzīst par labu un pareizu, tomēr pastāv arī draudi, ka kādas šauras grupas locekļi var ietekmēt lēmuma pieņemšanas procesu savās interesēs. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, ka rīcībpolitikas veidošanā, likumu izstrādē un diskusijās piedalās dažādu grupu pārstāvji, kuriem ir konkurējošas intereses demokrātiskā sabiedrībā. Demokrātija nodrošina, ka tauta kā suverēns var brīvi izteikt savu gribu un šī griba tiek attiecināta uz valsts

darbību, lai valsts funkcionētu atbilstoši formālā procedūrā noteiktai tautas gribai. Demokrātiskā valsts iekārtā jānodrošina, lai tautas griba varētu brīvi veidoties un izpausties. Demokrātija sabiedrībai paver plašas iespējas, tā ir atvērta pārvaldības forma, kas apvieno dažādi domājošos, rosina diskusiju un toleranci. Demokrātijas attīstība valstī ir cieši saistīta ar tiesiskuma attīstību – vēlēšanām, parlamenta darbību un sabiedrības līdzdalību.

Tīklveida pārvaldība ir balstīta uz uzticēšanos, kas stāv pāri par ekonomisku pamatojumu un izdevīgumu. Par šo pārvaldības veidu tika runāts jau 1976. gadā, kad Edvards Laumans un Francs Papi (Lauman & Pappi, 1976) pētīja kopienas un elites sociālo struktūru un to savstarpējo mijiedarbību.

20. gs. beigās un 21. gs. sākumā tika radītas daudzas pieejas, kā iesaistīt dažādas sabiedrības grupas lēmuma pieņemšanā, piemēram, Deivids Nouks (Knoke, 1982) izveidoja politiskās pārvaldības tīklu (angl. *network*) koncepciju, Pols Sabatjē (Sabatier, 1987) – apakšsistēmu (angl. *subsystem*) koncepciju, Džefrijs Šūmans (Schuman et al., 2001) – kopienu (angl. *communities*) koncepciju, Džons Kingdons (Kingdon, 2011) – straumju (angl. *streams*) koncepciju. Šo koncepciju pamatā ir ideja, ka, mūsdienu sabiedrībai kļūstot aizvien sarežģītākai, sāk dominēt dažādu organizāciju un indivīdu sadarbības formas, kas vērstas uz organizāciju vai indivīdu noteiktu mērķu sasniegšanu. Sociologs Manuels Kastelss grāmatā “Tīklu sabiedrības augšupeja” (*The Rise of Network Society*) (Castells, 1996,) norāda, ka piederība kādam tīklam vai arī šādas piederības trūkums darbojas kā svarīgs varas un sabiedrības pārmaiņu avots. Kastelss secina, ka rodas tīklveida sabiedrība, kuras raksturīga pazīme ir sociālās morfoloģijas dominēšana pār sociālo darbību. Sociālās morfoloģijas veidošanās pakāpeniski noved pie tā, ka tīklveida sabiedrības vara kļūst spēcīgāka par leģitīmās varas struktūru.

Tīklveida pārvaldība atšķiras no citām pārvaldības pieejām ar to, ka tā apvieno sevī valsts un nevalstisko struktūru dalībniekus. Tīklveida pārvaldības teorētiķis Deivids Nouks (Knoke, 1982, 1991, 1996) atzīmē, ka organizāciju tīkli ļauj analizēt politiskās pārvaldības dalībniekus – sākot no parlamentā esošām partijām un valdības līdz privātām asociācijām, arodbiedrībām un citām sabiedriskām organizācijām. Tīklos pastāv gan oficiālas normas, gan arī neformālie noteikumi. Tajos norisinās informācijas apmaiņa par varas, ekonomiskiem, informācijas un citiem resursiem. Šī apmaiņa ir balstīta uz interesēm, izveidotām attiecībām, sociālo mijiedarbību un sakariem, kā arī uz tīklos iesaistīto dalībnieku iekšējo vienošanos procesiem.

Tīklveida pārvaldībā pastāv dažādas sfēras (angl. *domains*). Nouks savos pētījumos no visiem politiskiem tīkliem akcentē rīcībpolitikas sfēras (angl. *policy domains*) un norāda, ka

katrā rīcībpolitikas jomā un nozarē veidojas sava tīkla sfēra. Aprakstot līdzīgo nozaru tīklu sfēras, pētnieks atzīmē, ka tās veido četri pamata komponenti (Knoke et al 1996).

1. Pārvaldības dalībnieki. Šo komponenti veido organizētas sabiedrības grupas – pilsoņu vai ierēdņu apvienības ar vienotām interesēm (angl. *peak associations*), kā arī valsts un nevalstiskās organizācijas.

2. Politiskās intereses. Tās var izpausties attiecībā uz nozares jautājumu regulēšanu (izglītība, veselības aizsardzība u. c.) un uz atsevišķām pārvaldības problēmām (piemēram, algu palielināšana, uzņēmējdarbības noteikumi u. c.).

3. Varas attiecības. Ar tām Nouks saprot divus resursu apmaiņas pamata veidus: informācijas (idejas, fakti u. c.) un materiālās (nauda, pakalpojumi u. c.).

4. Kopēja darbība. Šo komponenti veido politiskā aktivitāte mobilizējošā formā (piemēram, koalīciju vai sabiedrisku kustību veidošanā), reklāmu kampaņās (plašsaziņas līdzekļos vai citos kanālos), kā arī savu interešu virzīšana likumprojektos.

Šādu sfēru mijiedarbību Nouks nosauc par kopējo pozīciju, kas ir noformēta kā politisks lēmums.

Nouks pētījis arī tīklveida pārvaldības iekšējo struktūru. Pētnieks secina, ka tīkla dalībnieki koncentrējas “centros”, kuri veido tīklu polus, un perifēriju, kurai piemīt intensīva iekšēja mijiedarbība. Attiecības dalībnieku starpā nosaka un veido tīkls kopumā. Šīm attiecībām piemīt intensitāte, kuru nosaka informācijas un pieņemto lēmumu apjoms, kā arī virzība, kuru nosaka resursu pārvietošanas starp tīkla centru un perifēriju vektors (Knoke, Kuklinski, 1982).

Stīvens Ross (Ross, 1972) aģentūras ekonomikas teorijas izveidotājs, šajā teorijā pētīja arī vadītāja problēmu un uzskatu, ka kādas problēmu jomas galvenais tīkla dalībnieks lēmuma pieņemšanā rīkojas, pārstāvot citus. Ross uzskatīja, ka šis galvenais dalībnieks labi pārzina konkrēto problēmu un tās kontekstu. Viņam ir noteiktas intereses un pilnvarojums no tīkla dalībniekiem šīs intereses pārstāvēt.

Pēc angļu zinātnieka Deivida Mārša (Marsh & Stoker, 2002) domām, ir divi polarizēti sabiedrības tīklu veidi: pārvaldības tīkli un problēmu tīkli. Piederība kādam no šiem tīkliem ir atkarīga no tīkla dalībnieku sastāva, to attiecību specifikas, saliedētības un stabilitātes līmeņa. Pārvaldības tīkliem ir raksturīgs relatīvi šaurs un apzināti ierobežots dalībnieku sastāvs, dalībnieki cieši mijiedarbojas savā starpā un viņiem ir kopējas vērtības. Pārvaldības tīklos notiek līderu regulēta resursu apmaiņa un noteikta varas līdzsvara uzturēšana starp dalībniekiem. Savukārt problēmu tīkli ir plaši un neviendabīgi, kontakti to iekšienē nav nodibināti, vienošanās

nav stabilas, varas sadale ir nevienmērīga. Problēmu tīklu dalībnieki ievērojami atšķiras savā starpā resursu ziņā, turklāt šos resursus ir grūti akumulēt kolektīvo uzdevumu risināšanai.

Publiskajā administrācijā aizvien biežāk ir vērojamas situācijas, kad sabiedrības grupu pārstāvji veido un ievieš rīcībpolitikas ar dažādu sabiedrības grupu (tīklu) iesaisti (Rhodes, 1997; Sørensen & Torfing, 2007). Šajos tīklos, attiecībās starp valsts sektora dalībniekiem un dažādo sabiedrības grupu pārstāvjiem, NVO un citām ieinteresētajām pusēm valda augsta savstarpēja atkarība un sarežģīti lēmuma pieņemšanas procesi. Uzticēšanās ir viens no būtiskākajiem un arī neparedzamākajiem sadarbības faktoriem. Uzticēšanos var izveidot un pilnveidot sadarbojoties. Tā palielina un saglabā sadarbības attiecības un nodrošina tīklu stabilitāti. Tieši uzticēšanās ir tā, par ko tīklveida pārvaldība visbiežāk tiek kritizēta, jo to nevar paredzēt. E. Sērensena un J. Torfinga pētījumi liecina – jo intensīvāka ir tīklveida pārvaldības izmantošana, jo vairāk tiek veicināta zināšanu pārnese, kas nodrošina tīklveida pārvaldības uzticamību.

Amerikāņu pētnieki L. O'Tūls un K. Meiers (O'Toole & Meier, 2006) uzsver, ka tīklveida pārvaldībā savstarpējās attiecības tiek izveidotas atbilstoši situācijai un nepieciešamībai. Šajā pārvaldības veidā dalībniekiem parasti ir vienāds vai līdzīgs uzskats par risināmo jautājumu, tomēr viedokļi var būt arī atšķirīgi, taču, neskatoties ar šo dažādību, rezultātā seko lēmuma pieņemšanas process. Ja tomēr rodas konflikts, tad to izšķir paši tīkla dalībnieki atbilstoši speciāli izveidotai krīzes un konfliktu struktūrai. Tīklveida pārvaldībā savstarpējās attiecības netiek reglamentētas un balstās pārsvarā uz ieteikumiem, iepriekš gūtām zināšanām un reputāciju (O'Toole & Meier, 2006).

Tīklveida pārvaldības iezīmes ir tiešā lēmuma pieņemšana, tieša un mērķtiecīga saziņa. Tīklā palielinās leģitimitāte, sabiedrība un elites apvienojas diskusijās un pieņem kopīgu lēmumu. Tīklveida pārvaldības būtība ir formulēt, noteikt un ieviest rīcībpolitikas. Šajā procesā visos lēmuma pieņemšanas līmeņos iesaistīti gan valsts, gan privātā sektora un sabiedrības dalībnieki. Daudzo dalībnieku iesaiste nodrošina līdzsvarotu lēmuma pieņemšanu, kurā svarīga nozīme ir katram no trim šī procesa aspektiem: kas pieņem lēmumu, ko pieņem un kā tiek pieņemts lēmums (Plastrik & Parzen, 2012) (sk. 1.1. un 1.2. tab.).

1.1. tabula

Lēmuma pieņemēji tīklveida pārvaldībā (Plastrik & Parzen, 2012)

	Kas pieņem lēmumu?
Mazi tīkli	Visi tīkla dalībnieki var pieņemt lēmumu
Lieli tīkli	Vadības komiteja pieņem lēmumu
Lieli un mazi tīkli	Starp lieliem un maziem tīkliem sākotnēji ir jāizveido savstarpēja uzticēšanās. To iespējams panākt, uzturot dialogu starp tīklu dalībniekiem. Tīkla lēmuma pieņemšanu var īstenot ar vadības komitejas starpniecību, saglabājot tīkla mērķi: orientēšanos uz objektivitāti izteikumos un lēmumos.

Lai tīklos pieņemtu lēmumu, dalībniekiem savstarpēji jāuzticas vai arī jāuzticas tīkla līderim. Līderis var būt ne tikai tāds tīkla dalībnieks, kuram ir oficiāls varas statuss, bet arī tāds, kuram ir spēja ietekmēt un motivēt citus, lai efektīvi pieņemtu lēmumu un sasniegtu mērķus, kuram ir personiska autoritāte (Northouse, 2016), jo ietekme pārsvarā tiek realizēta pārliecinot, nevis piespiežot. Šāds neoficiālais varas statuss var ietekmēt tīklveida pārvaldības efektivitāti, jo tās dalībnieki spēj saliedēties un uzticēties kopīgam lēmumam. Par četriem dalības veidiem tīklos un četriem lēmuma pieņemšanas veidiem sk. 1.2. tabulu.

1.2. tabula

Lēmuma pieņemšanas veidi tīklveida pārvaldībā (Plastrik & Parzen, 2012)

	Kā lēmumi tiek pieņemti?
Ar kāda dalībnieka nosacījumiem	Kāds tīkla dalībnieks var aicināt pieņemt noteiktus lēmumus. Lai arī dalībnieki tīklā darbojas neatkarīgi, tomēr, lai izņemtu, kāds ir tīkla sadarbības piedāvājums, kādi ir saziņas noteikumi starp dalībniekiem, bieži vien ir kāds dalībnieks, kas darbojas neatkarīgi un pieņem lēmumu tīkla vārdā.
Ar visu dalībnieku līdzdalību	Visi dalībnieki diskutē, apsver un izlemj. Lēmumam var būt nepieciešama vienprātība vai vairākuma piekrišana. Daudzi vienprātīgas lēmuma pieņemšanas metodes izmantotāji secina, ka šī metode var tikt degradēta, ja dalībnieku starpā pastāv strīdi.
Ar tīkla dalībnieku balsu vairākumu	Ar laiku tiek ieviests reprezentatīvās pārvaldības mehānisms, kas pilnvaro grupas dalībniekus pieņemt lēmumu citu dalībnieku vārdā.
Pēc nepieciešamības	Dažreiz tīkls nolemj nepieņemt lēmumu. Tīkls atļauj katram dalībniekam darīt to, ko viņš vēlas, ja vien viņa rīcība negatīvi neietekmē visu tīklu kopumā. Dažkārt tīklam jāizlemj, kā virzīties uz priekšu. Tādā gadījumā tīkls risina jautājumu par to, kā, kas un kurš izlems. Šis lēmuma pieņemšanas veids ļauj tīkla lēmumiem izveidoties atbilstoši situācijai.

Tīklveida pārvaldība ir inovatīvs pārvaldības veids (Morgan & Cook, 2015), tā ir sadarbības struktūra, kas iekļauj vairākus neatkarīgus partnerus no dažādām jomām. Labas pārvaldības (angl. *good governance*) prakses perspektīvā šis pārvaldības veids veicina caurskatāmu lēmuma pieņemšanu, visu iesaistīto pušu orientāciju uz rezultātu un plašas diskusijas. Tīkli tiek veidoti finanšu, juridiskajā, vadības līmenī, tie ir savstarpēji atkarīgi un darbojas vienotu mērķu sasniegšanai. Tīklveida pārvaldība veidojas no ieinteresēto pušu rīcības un mijiedarbības, kopīgi veidojot politisko domēnu. Taču, jo lielāks kļūst tīkls un jo plašāks tajā iesaistīto dalībnieku skaits, jo sarežģītāk šo tīklu pārvaldīt.

Lai lēmuma pieņemšana norisinātos veiksmīgi jebkurā no 1.2. tabulā minētajiem veidiem, ir nepieciešama katra lēmuma ietekmes novērtēšana, sistemātiski apkopojot un analizējot informāciju. Ietekmes novērtēšana var norisināties gan darba grupās atbilstoši tīklveida pārvaldībai, piemēram, izmaksu un ieguvumu kvantitatīvam novērtējumam, fokusa grupu diskusijā, tā var būt starpvalstu apspriede, *ex-post* analīze citiem, līdzīga rakstura lēmumiem, kurā analizēti dati un izteikti priekšlikumi, izvērtējot, vai gaidītais rezultāts ir sasniegts un kādi uzlabojumi veicami neatbilstības vai jaunu problēmu gadījumā. Iespējams, ka ietekmes novērtēšana var uzlabot ierosināto priekšlikumu un pieņemtais lēmums varētu būt atbilstošāks situācijai. Plaša lēmuma izdiskutēšana, pieņemšana un uzticēšanās ir kritiska sekmīgai lēmuma ieviešanai. Tīklu pārvaldības apstākļos lēmuma pieņemšanā vērojamas noteiktas priekšrocības: ir plašāka perspektīva, kas ļauj identificēt problēmu, noteikt cēloņus un sekas, taču bieži vien šajos procesos rodas nesaskaņas un pastāv viedokļu dažādība. Kontroles mehānisma neesamība ir viens no tīklveida pārvaldības trūkumiem, tāpēc tas var radīt sarežģītas diskusijas, un lēmuma pieņemšana, dalībniekiem savstarpēji mijiedarbojoties, var kļūt par izaicinājumu.

Tīklveida pārvaldība ir demokrātisks un atklāts process, kurā dalībnieki piedalās pēc savas iniciatīvas ar vēlmi sniegt pienesumu kopīgam lēmumam. Neskatoties uz to, ka tīklveida pārvaldība nav formāla un reglamentēta, tomēr tā ir rezultatīva, jo tiek uzklauti dažādi un pēc iespējas vairāki sabiedrības pārstāvju viedokļi. Iesaistīšanas un līdzdalības metožu dažādošana prasa papildu finanšu resursus un cilvēkresursus, tāpēc jāizvērtē, kādi līdzdalības veidi ir piemēroti lēmuma sagatavošanai. Tomēr vienmēr pastāvēs jautājums par ieguldīto resursu lietderību un par iegūto rezultātu samērojamību ar izlietotajiem resursiem.

Pamatojoties uz analizēto teorētisko literatūru un šī promocijas darba ietvaru – Valsts prezidenta lēmuma pieņemšanu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai –, uzskatu, ka tīklveida pārvaldība lēmuma pieņemšanas procesā nodrošina izvērtēta lēmuma pieņemšanu, jo šādā veidā tiek iegūta daudzpusīga informācija no dažādām sabiedrības grupām. Promocijas

darba 5. nodaļā tiks analizēti Valsts prezidentu motivētie raksti likumu otrreizējai caurlūkošanai. Valsts prezidentu un Valsts prezidentu padomnieku, kā arī Satversmes tiesas tiesneša intervijas apstiprina, ka lēmumu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai pieņem Valsts prezidents. Lai Valsts prezidents pieņemtu izsvērtu lēmumu, tiek rīkotas sanāksmes plašākas informācijas iegūšanai par konkrēto likumu. To apliecina četrdesmit trīs gadījumi, kas minēti motivētajos rakstos.

1.3. tabula izveidota, adaptējot S. Osborna tīklveida pārvaldības teorijas pazīmes, un tā apstiprina ne tikai šīs teorijas atbilstību pētījumam par suspensīvā veto piemērošanu, bet arī paver iespēju izveidot atvērtu lēmuma pieņemšanas procesa scenāriju par likuma izvērtēšanu un nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai.

1.3. tabula

Tīklveida pārvaldība kontekstā ar Valsts prezidenta suspensīvā veto piemērošanu (adaptēts pēc Osborne, 2010)

Teorētiskais pamatojums	Tīklveida pārvaldība	
Sadarbības organizatoriskā forma un veids	Plurālisms, dalībnieku tīkls, sarežģītība, vērtību radīšana tīklā	Valsts prezidents pieņem lēmumu izsludināt likumu vai piemērot suspensīvo veto; dažādas sabiedrības grupas piedalās lēmuma pieņemšanas procesā, izsakot viedokli par Saeimā pieņemto likumu.
Fokuss	Organizācija savā vidē, institucionālā joma, institucionālā sistēma	Valsts prezidents; sabiedrības grupas.
Uzsvērtie loģiskie elementi	Sarunu vešana, lēmuma pieņemšanas process jautājumā par vērtībām, nozīmi un attiecībām, daudzpusīgu atbildību, vairākiem likumsakarīgiem procesiem	Izsludināto likumu atbilstība valsts un sabiedrības interesēm.
Pamatvērtības	Apspriest un ieteikt	Lēmuma pieņemšanas process par suspensīvā veto piemērošanu.
Rezultāts	Izriet no tīkla dalībnieku vai valsts amatpersonas lēmumiem	Motīvi (ieteikumi un iebildumi) likumu otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamībai: saturiskie un formālie.

Lai gan 2014. gada 30. decembra MK rīkojums Nr. 827 par Valsts pārvaldes politikas attīstības pamatnostādņem 2014.–2020. gadam ir zaudējis spēku, tomēr viens no tā rīcībpolitikas virzieniem bija inovācijas, sabiedrības līdzdalība un sadarbība valsts pārvaldē, kā arī sabiedrības tiesiskās apziņas stiprināšana un iesaistīšana lēmuma pieņemšanas procesos un mūsdienīgas komunikācijas nodrošināšana. Šobrīd ir spēkā 2009. gada 25. augusta MK noteikumi Nr. 970 par sabiedrības līdzdalības kārtību attīstības plānošanas procesā. Arī Valsts pārvaldes iekārtas likums, Attīstības plānošanas sistēmas likums, MK 2009. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 300 “Ministru kabineta kārtības rullis” nosaka sabiedrības līdzdalības iespējas, kas plašāk analizētas 2.3. apakšnodaļā.

Arī Valsts kancelejas 2018. gada 1. februāra ziņojums⁵² pamato sabiedrības līdzdalības procesa nepieciešamību: “Sabiedrības uzklauššana, konsultēšanās politikas un lēmuma sagatavošanas posmā sekmē lēmuma sagatavošanas atklātību, un rezultātā kopīgi sagatavotie lēmumi ir labāk izstrādāti, izsvērti, apspriesti un sabiedrībai saprotami. Līdzdalība un konsultēšanās procesi uzlabo arī sabiedrības informētību par valstī pieņemtajiem lēmumiem, jo lēmuma pieņemšanas procesā iesaistītie indivīdi un nevalstiskās organizācijas kļūst par informācijas izplatīšanas kanālu. Ieguvēji ir visi – politika kļūst kvalitatīvāka, arī mērķgrupa, kuru šī politika skar, ir informēta par izstrādes gaitu, diskusiju variantiem, lēmuma skaidrojumiem. Līdzdalības procesa rezultātā tiek izstrādāta kvalitatīvāka politika un normatīvie dokumenti.” Šajā apakšnodaļā šie rīcībpolitikas dokumenti pieminēti, lai stiprinātu tīklveida pārvaldības leģitīmo nozīmi.

Dažādu sabiedrības grupu iesaistīšanās politiskajā pārvaldībā var notikt, izmantojot kompetences deleģēšanas mehānismu. Tas nozīmē, ka sabiedrības interešu grupai ir jābūt caurskatāmai, ar labām zināšanām par attiecīgo nozari un jābūt spējīgai izmantot šīs zināšanas praksē.

Lai pārvaldība būtu veiksmīga un sadarbība – efektīva, tai ir nepieciešami vairāki nosacījumi: zināšanas, atvērtība, orientēšanās uz rezultātu (sk. 1.1. att.). 1.1. attēls parāda labas pārvaldības komponentes.

⁵² Praktiski padomi valsts pārvaldes iestāžu darbiniekiem. 2018. Izgūts no <https://www.mk.gov.lv/lv/content/praktiski-padomi-valsts-parvaldes-iestazu-darbiniekiem>



1.1. att. Labas pārvaldības komponentes

Tīklos darbojas dalībnieki, kurus attiecīgais jautājums interesē, līdz ar to dalībnieki noteiktā jomā ir labi informēti. Tā kā pastāv gan valstiskie, gan nevalstiskie tīkli, kuri mijiedarbojas savā starpā, lai panāktu vienošanos attiecīgā jautājumā, kas interesē visus dalībniekus, tad tīklveida pārvaldība pamatoti tiek atzīta par piemērotu pārvaldības veidu, kā apkopot pēc iespējas plašāku informāciju. Šajā pētījumā ar to domāta plašāka pamatojuma sniegšana Valsts prezidentam jautājumā par nepieciešamību nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai.

1.3. Kopsavilkums

Šajā nodaļā analizēta pārvaldības teoriju attīstība no to aizsācēja V. Vilsona 1887. gadā līdz mūsdienām, akcentējot mūsdienu pārvaldības veidu – tīklveida pārvaldību, kas paredz atvērtu un caurskatāmu lēmuma pieņemšanas procesu.

Laika gaitā termins “pārvaldība” veidojies no termina “pārvalde” (angl. *administration*), kura aizsācējs bija M. Vēbers (Weber, (1922) 1968). Vēlāk, 20. gadsimta 70. gados, jaunās publiskās vadības (angl. *New Public Management*) teorijā tika ieviests termins “vadība” (angl. *management*). Šobrīd lietoto terminu “pārvaldība” 1997. gadā ieviesa Pasaules Banka (World Development Report, 1997). Pārvaldība ir visi vadības procesi neatkarīgi no tā, vai tos veic Valsts prezidents, parlaments, valdība, pašvaldības, sabiedrības grupas vai indivīdi organizācijā vai valstī. Pārvaldība ir saistīta ar mijiedarbību lēmuma pieņemšanas procesā starp iesaistītajiem dalībniekiem.

Pārvaldība nepieciešama veiksmīgas darbības nodrošināšanai un rīcībpolitikas lēmumu ietekmēšanai. Tā ir mijiedarbība starp oficiālajām institūcijām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām (tīkliem). Pārvaldības būtība ir sabiedrības vajadzību apmierināšana, darba efektivitātes uzlabošana un jauno tehnoloģiju izmantošana lēmuma pieņemšanā.

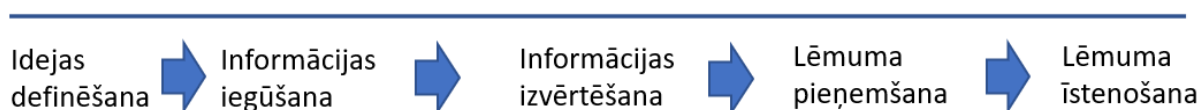
Pārvaldība ir process kā publiskajā sektorā, tā politiskajā sistēmā kopumā, uzsverot politiskās atskaitītānās un publiskās pārvaldes caurredzamības, tiesiskuma un efektivitātes nozīmi (Jansone u. c., 2002). Tas ir stāvoklis, kad valsts vai organizācija tiek pārvaldīta.

Mūsdienu pārvaldībā tiek piemērota tīklveida pārvaldība. Tā nodrošina saikni starp lēmuma pieņēmējiem un sabiedrības pārstāvjiem. Demokrātiskas valsts būtiska komponente ir sabiedrības līdzdalība lēmuma pieņemšanā. Tā nodrošina informācijas apmaiņu, ieinteresēto grupu un citādi domājošo līdzatbildību lēmuma pieņemšanas ietekmēšanā. Lai arī sabiedrībā tīklveida pārvaldība pārsvarā tiek atzīta par labu un pareizu, tomēr pastāv arī draudi, ka kādas šauras sabiedrības grupas locekļi varētu ietekmēt lēmuma pieņemšanas procesu savās interesēs. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, lai rīcībpolitikas veidošanā un likumprojektu izstrādē un to apspriešanā piedalītos dažādu grupu pārstāvji, kuriem ir konkurējošas intereses. Tīklveida pārvaldībā būtiska ir uzticēšanās tīkla dalībniekiem. Tīklveida pārvaldībā pastāv uzskats (Osborne, 2010), ka mūsdienu sabiedrībā uzticēšanās veidojas uz sasniegto rezultātu, godprātīgas rīcības un ieinteresētības pamata. Uzvedības virzītājspēks rodas no vērtību izpratnes, principiem un mērķiem. Šajā sakarā svarīga ir Valsts prezidenta lēmuma pieņemšana jautājumā par likuma atbilstību valsts un sabiedrības interesēm. Nereti lēmuma pieņemšanā var būt ietvertas konfliktējošas vērtības, piemēram, valsts ilgspēja pretnostatījumā nodokļu paaugstinājumam, vai arī jāpieņem tādi lēmumi, kas ietver vairākas vērtību kopas, piemēram, dažādu sabiedrības grupu atšķirīgās intereses.

Nākamajā nodaļā tiks analizēti lēmuma pieņemšanas veidi pārvaldībā, iztīrīts likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process, kā arī sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā.

2. Lēmuma pieņemšanas veidi

Lēmuma pieņemšana ir process no idejas definēšanas līdz lēmuma īstenošanai. Lēmuma pieņemšanas sākotnējās darbības ietekmē lēmuma pieņemšanas vēlākās fāzes, kuras savukārt ietekmē lēmuma īstenošanu (Etzioni, 1968). Lēmuma pieņemšana nav pasīvs process. Lēmumu ietekmē gan iecere, gan virzītājs, gan pētījumi un precizējumi līdz pat lēmuma pārskatīšanai. Lēmuma pieņemšanas process ilgst no idejas definēšanas, jautājuma izpētes un informācijas iegūšanas, objektīvas izvērtēšanas un konsultēšanās līdz lēmuma pieņemšanai un īstenošanai (sk. 2.1. att.). Lai gan shematiski lēmuma pieņemšana tiek attēlota kā lineārs process, bieži vien šī procesa posmi pārklājas. Rezultāts ir atkarīgs no lēmuma pieņēmēja zināšanām, pieredzes, prasmes analizēt un izvērtēt informāciju, vērtībām, jo izpētes gaitā ir jāizvēlas optimāls risinājums. Ir būtiski apzināties katra pieņemtā lēmuma sekas.



2.1. att. Lēmums – no ieceres līdz rezultātam

Lēmums ir savstarpēji saistītu darbību rezultāts. Lēmumi tiek pieņemti dažādos līmeņos – individuāli, ģimenē, sabiedrības grupā vai organizācijā, valsts pārvaldē, uzņēmējdarbībā. Lēmuma pieņemšanas process var būt gan vienpersonisks, gan arī tajā var būt iesaistīti vairāki dalībnieki.

Lēmumu piemērot suspensīvā veto pieņem Valsts prezidents, taču šī lēmuma procesu var ietekmēt un var arī neietekmēt dažādu sabiedrības pārstāvju viedokļi, argumenti un atšķirīgās intereses. Pieņemtajam lēmumam ir ilgstošas sekas, tāpēc ir svarīgi paredzēt rezultātus, izvērtēt tos, lai tiktu izdarīta izvēle, kas būtu visatbilstošākā valsts un sabiedrības interesēm.

Šīs nodaļas 2.1. apakšnodaļā pētīta lēmuma pieņemšana pārvaldībā. Likumdošanā būtisks lēmuma pieņemšanas process ir likumu izstrādāšana, pieņemšana un izsludināšana, kas raksturota 2.2. apakšnodaļā. Šajā procesā ir vairāki posmi un katrs no tiem ir kā kontrole likumprojekta atbilstībai valsts un sabiedrības interesēm. Tomēr, neskatoties uz šo procedūru, Valsts prezidentam likuma izsludināšanas procesā nereti nākas sastapties ar likumiem, kas nav izvērtēti līdz galam, tas noved pie likuma nosūtīšanas Saeimai otrreizējai caurlūkošanai. Šajā

apakšnodaļā parādīti posmi, kuros likumprojekts virzīts līdz likuma pieņemšanai, tomēr Valsts prezidentam nācies nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. Šis raksturojums balstīts uz attiecīgajiem normatīvajiem aktiem. Savukārt 2.3. apakšnodaļā pētīta būtiska demokrātijas izpausme – sabiedrības iespēja iesaistīties likumu izstrādē.

Promocijas darba noslēgumā (6. nodaļā) izstrādāts lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs, kā turpmāk, izmantojot mūsdienām atbilstošu pārvaldības veidu, iesaistīt dažādas sabiedrības grupas daudzpusīgas informācijas iegūšanai, lēmuma pieņemšanai.

2.1. Lēmuma pieņemšana pārvaldībā

Lēmuma pieņemšana ir sarežģīts un dinamisks process. To raksturojot, promocijas darbā tiek nošķirti divi lēmuma pieņemšanas veidi: normatīvi preskriptīvais jeb rekomendējošais un deskriptīvi eksplikatīvais jeb aprakstošais (Quade, 1989), kuru pamatā ir pretējas problēmas uztveres pieejas.

Normatīvi preskriptīvais jeb rekomendējošais lēmuma pieņemšanas veids ir orientēts uz to, lai pieņemtu formālus, normatīvi optimālus lēmumus. Lēmuma pieņemšanā darbības tiek optimizētas ar formālo normu (noteikumu) un procedūru palīdzību. Piemēram, lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu pieņem Valsts prezidents, izvērtējot Saeimā pieņemto likumu, jo konstatē, ka ir formāli iebildumi, kuri jānovērš. Šajā gadījumā lēmuma pieņemšana tiek uztverta kā reglamentēta informācijas racionāla apstrāde, ko veikuši Valsts prezidenta padomnieki un, iespējams, sabiedrības grupas.

Rekomendējošā lēmuma pieņemšanas veida priekšrocības:

- tas ļauj racionalizēt un optimizēt lēmuma pieņemšanas procesu;
- ir skaidri vērtēšanas kritēriji un pārvaldības noteikumi;
- tiek veikti aprēķini par alternatīvo risinājumu variantiem, ieguvumiem un zaudējumiem.

Savukārt deskriptīvi eksplikatīvais jeb aprakstošais lēmuma pieņemšanas veids ir orientēts uz empīriski pamatota lēmuma pieņemšanu, atklājot lēmuma pieņēmēja darbības motivāciju. Šajā lēmuma pieņemšanas veidā uzmanība tiek vērsta uz saturiskiem iebildumiem, ne tikai uz formālo normu un procedūru ievērošanu.

Pieņemot lēmumu, tiek ņemti vērā dažādi faktori, sākot ar informāciju sociālajos tīklos un dažādu sabiedrības grupu piedalīšanos lēmuma pieņemšanas procesā, to dalībniekiem paužot nostāju par konkrēto jautājumu, līdz makroekonomiskiem apstākļiem un organizāciju hierarhijai.

Līdzīgo iestrāžu rezultāti tiek apkopoti teorētiskos modeļos, kas tiek empīriski verificēti. Fundamentālos lēmuma pieņemšanas pētījumos dominē aprakstošās metodes, bet lietišķos pētījumos tiek izmantota normatīvi preskriptīvā pieeja, kas pamato praktiskās rekomendācijas. Preskriptīvās pieejas priekšrocības ir orientācija uz empīrisku analīzi un ar to saistītu lēmuma pieņemšanas procesa komplekso raksturu (Quade, 1989).

Ņemot vērā lēmuma pieņemšanas sarežģītību un daudzās tā dimensijas, tiek mēģināts rast risinājumus, kā apvienot abus lēmuma pieņemšanas veidus, lai ņemtu vērā visus aspektus.

Pieņemot lēmumu, jāņem vērā organizāciju duālā daba, jo tās var būt gan sistēmisks veselums, gan atsevišķi indivīdi un dažādas grupas. Pētnieki (March & Olsen, 1996) sistēmisko veselumu pieskaita pie holistiskās pieejas, kurā nepastāv valsts un sabiedrības grupu attiecību skaidrojums. Vienlaikus pastāv organizāciju fragmentācija, kurās ir konkurējošie grupējumi, suborganizācijas un indivīdi ar savām interesēm. Tāda veida pieejas tiek dēvētas par poliagregētām. Šajā lēmuma pieņemšanas pieejā institūciju struktūra un pārvaldības procesa saturs tiek interpretēts dažādi.

Holistiskā lēmuma pieņemšanas pieeja sastāv no racionālā (Simon, 1955), tīklveida (Knoke, 1982) un institucionālā (March & Olsen, 1996) lēmuma pieņemšanas veida. Poliagregātā lēmuma pieņemšanas pieeja ietver informatīvo un psiholoģisko (Lasswell, 1936) un inkrementālo lēmuma pieņemšanas veidu (Lindblom, 1993). Pastāv arī citi lēmuma pieņemšanas veidi, tomēr holistiskā un poliagregātā lēmuma pieņemšanas interpretācija ir saskatāma jau vairāk nekā pusgadsimtu garajā pārvaldības veidu izstrādes vēsturē. To izveide un attīstība notika paralēli, savstarpēji ietekmējoties.

Promocijas darbā analizēti vairāki pārvaldības lēmuma pieņemšanas veidi, lai izprastu, kurš no tiem, nosūtot likumu otrreizējai caurlūkošanai Saeimā, tiek īstenots šobrīd un kurš būtu vēlamākais atvērtam un skaidram lēmuma pieņemšanas procesam.

Šajā apakšnodaļā analizēti četri lēmuma pieņemšanas veidi:

- racionālais,
- institucionālais,
- informatīvais un psiholoģiskais,
- inkrementālais.

Racionālais lēmuma pieņemšanas veids

Racionāla lēmuma pieņemšanā dati, kas iegūti novērošanas vai statistiskās analīzes vai modelēšanas rezultātā, tiek izmantoti ilgtermiņa lēmuma pieņemšanai. Herberts Saimons

(Simon, 1955) uzskatīja, ka racionāla lēmuma pieņemšana nozīmē tādas alternatīvas izvēli, kurai ir maksimāli jāpalielina lēmuma pieņēmēja vērtības, turklāt šīs alternatīvas izvēli nosaka visu iespējamo alternatīvu un to seku salīdzinoša analīze.

Racionalitāte raksturo uzvedību, kas atbilst konkrētiem mērķiem konkrētās situācijas kontekstā. Saimons uzskatīja, ka lēmuma pieņēmēja primārais uzdevums ir vienkāršot sarežģīto problēmu, reducējot to līdz elementāram līmenim. Pētnieks nošķīra divu veidu problēmas – pietiekami vai labi strukturētas (angl. *well-structured*) un nepietiekami vai slikti strukturētas (angl. *ill-structured*) – un norādīja, ka tikai labi strukturētas problēmas var tikt risinātas rutīnas veidā. Savukārt slikti strukturētas problēmas nepieciešams sadalīt elementāros jautājumos, lai lēmuma pieņēmēji varētu izstrādāt lēmumus sabiedrībai saprotamā veidā.

Saimons uzsvēra atšķirību starp visaptverošu racionalitāti un ierobežojošu racionalitāti. Visaptverošā racionālā izvēle, uzskatīja Saimons, nosaka to alternatīvu, kas veicina organizācijas augstāko mērķu sasniegšanu loģiskā, racionālā veidā. Taču Saimons arī kritizēja visaptverošo racionalitāti un ieteica atteikties no termina *optimālais* risinājums, kas būtu visefektīvākais un racionāli pamatotākais risinājums, un nomainīt to ar terminu *atbilstošākais* (angl. *satisfying*) risinājums. Atbilstošākajā risinājumā lēmuma pieņēmēja izvēli starp alternatīvām nosaka nevis indivīda vērtību maksimāla palielināšana, bet gan pietiekami labs jeb atbilstošs risinājums. Savukārt ierobežojošai racionalitātei ir nepietiekama zināšanu un paredzēšanas spēju kapacitāte, ir nepilnīga informācija un nav iespējams identificēt visas alternatīvas. Ierobežojošas racionalitātes izvēle ir subjektīva, nav iespējams noteikt visas iespējamās sekas.

Saimons arī uzskatīja, ka cilvēki, kas rīkojas racionāli, pieņem lēmumu, kas atbilst vides noteiktajām iespējām un ierobežojumiem. Cilvēki mēģina izdarīt iespējamo attiecīgajā situācijā. Viņi nemēģina pilnībā piepildīt savu vēlēšanos, bet meklē pieņemamu risinājumu – nerīkojas vislabākajā veidā, bet “pietiekami labi” (Starlings, 1999).

G. Alison un F. Zelikovs grāmatā “Lēmuma būtība” (Allison & Zelikow, 1971, 1999) formulējuši šādas racionālās rīcības pamata darbības:

- tiek definēti skaidri mērķi un apzinātas visas iespējamās stratēģijas;
- tiek noteiktas visu alternatīvu visas iespējamās sekas;
- tiek veikts šo seku salīdzinošs novērtējums;
- rezultātā tiek izvēlēta tā alternatīva, ar kuru vislabāk var tikt sasniegts mērķis.

Donalds Grīns un Īens Šapiro grāmatā “Racionālās izvēles patoloģijas” (Green & Shapiro, 1994) apšaubā racionāla lēmuma pieņemšanas iespējas – viņuprāt, lēmuma pieņēmējam nav pilnas

informācijas, kāda nepieciešama optimāla lēmuma varianta izvēlei, un, iespējams, nav arī stabilas izvēles sistēmas.

Cita pieeja racionālai lēmuma pieņemšanai ir Džeimsa Mārča un Johana Olsena (March & Olsen, 1996) organizācijas uzvedības modelī. Pētnieki uzskata: lai veiksmīgi risinātu nopietnus uzdevumus, nepieciešama daudznozaru koordinēta rīcība, savukārt tai nepieciešami procedurālās kārtības noteikumi, proti, noteikumi (dokumenti), kādā secībā un laikā jautājumi tiek risināti. Latvijā procedurālo kārtību lēmuma par suspensīvā veto pieņemšanu pārvaldībā nosaka Satversme, Saeimas kārtības rullis un MK kārtības rullis.

Racionāla lēmuma pieņemšanas procedūra tiek uztverta kā likumā reglamentēta informācijas plūsmas vai dokumentu aprites apstrāde, ko veic ierēdņi. Šādai pieejai ir vairākas priekšrocības:

- tā ļauj racionalizēt un optimizēt lēmumu pieņemšanas procesu;
- skaidri noteikt vērtēšanas kritērijus un pārvaldības noteikumus;
- veikt matemātiski precīzus aprēķinus par izmaksām un alternatīvo risinājumu variantu ieguvumiem un zaudējumiem.

Institucionālais lēmuma pieņemšanas veids

Politiskais institucionālisms analizēts amerikāņu sociologa Filipa Selznika grāmatā “Tenesijas ielejas pārvaldes institūcijas..” (Selznick, 1949). Selzniks analizēja situāciju ielejā 20. gs. 30. un 40. gados, kāda izveidojās pēc ASV Kongresa lēmuma par reģionālo institūciju decentralizāciju. Uz šī empīriskā pētījuma bāzes viņš formulēja teorētiskos secinājumus, kurus iespējams adaptēt arī citā lēmuma pieņemšanas veidā. Selznika novērojumi liecina, ka valsts organizāciju funkcionēšanu nosaka ne tik daudz tās oficiāli deklarētie mērķi un formālā struktūra, cik izaicinājumi un spiediens, ko rada ārējā sociālā un institucionālā vide. Organizācija pati ietekmē apkārtējo pasauli, kļūstot par tās pārmaiņu aģentu. Ar šādiem secinājumiem pētnieks nošķir ārējo institucionālo organizācijas dimensiju no tās iekšējās, neformālās struktūras. Selzniks ar terminu *organizācija* saistīja instrumentālo saturu un ar to apzīmēja subjektīvi koordinētu darbību sistēmu. Savukārt ar terminu *institucionāls* tiek apzīmēts adaptīvs mehānisms, kas reaģē uz ārējo spiedienu un sociālās vides prasībām. Lai gan valsts institūcijas ir pilnvarotas pildīt tām deleģētās funkcijas un pieņemt lēmumus, reālajā dzīvē šie lēmumi nepārtraukti tiek koriģēti agresīvās un nenoteiktās sociālās vides ietekmē.

Institucionālo lēmuma pieņemšanu ietekmē gan tradicionālais institucionālisms, kurā galvenais uzsvars likts uz formālo struktūru un oficiālo normu izpēti, gan arī *jaunais*

institucionālisms, kas izveidojās uz socioloģijas un politoloģijas robežšķirtnes un kurā ņemta vērā neformālo hierarhiju un neoficiālo spēles noteikumu analīze un organizāciju teorija, kas 20. gs. 50. un 60. gados izveidojās par patstāvīgu disciplīnu.

Mūsdienās atbilstoši organizāciju institucionālai pieejai var nošķirt socioloģisko neoinstitucionālismu, politisko institucionālismu un organizāciju loģiku.

Selzniks ir socioloģiskā neoinstitucionālisma aizsācējs (Selznick, 1949), viņš uzskatīja, ka organizācijas ir kompleksas un organiskas mikrosistēmas, kas atrodas nepārtrauktā adaptācijas procesā, cenšoties pielāgoties ārējās vides apstākļiem. Mērenāki uzskati par ārēja konteksta lomu organizāciju dzīvē tika piedāvāti Mārča un Saimona darbā "Organizācija" (March & Simon, 1958). Autori tajā norādīja uz nepieciešamību sabalansēt ārējās un iekšējās vides analīzi.

20. gs. 70. gados Mārčs, Olsens un Maikls Koens (March, Olsen, & Cohen, 1972) izveidoja metaforisko *atkritumu tvertnes* (angl. *garbage can*) lēmuma pieņemšanas modeli. Pētnieki uzskatīja, ka politisko lēmumu pieņemšanas sistēma ietver četrus relatīvi autonomus elementus:

- problēmas;
- problēmu risināšanas veidus (angl. *solutions*);
- personas, kuras pieņem lēmumu;
- izvēles diapazonus (angl. *choise oppportunities*).

Problēmu rašanās un to risināšanas veidi ne vienmēr sakrīt laika ziņā, tāpat ne vienmēr sakrīt arī spējīgāko pārvaldnieku iesaistīšanās un iespēju logu atvēršanās (angl. *windows of opportunity*). Valsts prezidents, pieņemot lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai, atver tā saucamo iespēju logu, nodrošinot iespēju vēlreiz izskatīt likumu, pievēršot uzmanību konkrētiem iebildumiem.

Tomēr visai bieži institūti atliek problēmu risināšanu uz vēlāku laiku vai arī to risināšanas variantus ieliek tā saucamajā atkritumu tvertnē. Nereti lēmums tiek pieņemts, pirms problēma ir skaidri definēta un strukturēta vai arī tad, kad dažādu iemeslu dēļ iespēja apstiprināt piedāvāto alternatīvu jau ir zudusi. Paralēlām plūsmām, kuras veido lēmuma pieņemšanu pārvaldībā, ir atšķirīgas dinamikas, atšķirīgs ir to temps un fāzes, tāpēc atbilstoši *atkritumu tvertnes* modelim rīcībpolitikas veidošanā var saskatīt analogijas ar atkritumu tvertnes piepildīšanu ar atkritumiem.

Šāda politisko lēmumu pieņemšanas interpretācija, kad lēmuma pieņemšana tiek salīdzināta ar spontānu un haotisku plūsmu, radīja nopietnus iebildumus. Oponenti izvirzīja pieņēmumu, ka nekontrolējamās entropijas apstākļos lēmuma pieņemšana ir tikai politiķu un administratoru reaktīvās vai reaģējošās improvizācijas un intuīcijas objekts. Līdz ar to arī politikas modelēšana tiek reducēta tikai uz atsevišķo gadījumu izpēti, no kuras tiek gūtas

mācības, ņemot vērā mēģinājumu un kļūdu metodes. Tā kā politiskie dalībnieki savā uzvedībā izvēlas kādu no variantiem, tiem nākas darboties, paturot prātā skaidrus priekšstatus par alternatīvām un to sekām, par prioritārām interesēm un stratēģiskiem mērķiem. Šīs alternatīvas, intereses un mērķus lielā mērā nosaka konteksts, kurā šie dalībnieki atrodas.

80. gados socioloģiskā institucionālisma attīstību turpināja amerikāņu sociologi Pols DiMadžio un Volters Pauels (DiMaggio & Powell, 1983), kuri izstrādāja *institucionālā izomorfisma* un *organizāciju lauka* koncepciju. Pētnieki sāka savu analīzi ar birokrātiskās organizācijas slēgtā modeļa kritiku. Birokrātiskā lēmuma pieņemšanas slēgtā modeļa vietā DiMadžio un Pauels piedāvāja organizāciju lauka modeli, kurā pastāvētu organizāciju kopums, kuras piedalās kooperatīvos lēmumos un veido specifisku sociālās dzīves sfēru. Saskaņā ar šo modeli jebkurš valsts varas orgāns pieņem lēmumu noteiktā institucionālā vidē, kas iekļauj valsts institūcijas un sabiedriski politiskās apvienības, komerciālās un nekomerciālās organizācijas, dažādas sabiedrības grupas. Arī Valsts prezidents, pieņemot lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai vai izsludināt Saeimā pieņemto likumu, konsultējas ar dažādām organizācijām, kuru vidū ir gan ieinteresētās puses, gan eksperti, gan valsts iestāžu pārstāvji, gan uzņēmēji. Politisko lēmumu pieņemšanas *organizāciju laukā* pastāvīgi notiek daudzu ieinteresētu struktūru sadursme, jo tām ir dažādi mērķi, statusi un lomas. Šādu sabiedrības grupu būtiskākā nepilnība ir šāda: to neviens nekoordinē, jo tā izveidojas atbilstoši noteiktai vajadzībai.

Jebkurā no valsts lēmuma pieņemšanas sfērām *organizāciju lauks* veido noteiktu hierarhiju organizāciju attiecībās. Šī hierarhija rodas organizāciju savstarpējās atkarības nostiprināšanās, sociālās telpas strukturēšanas, informāciju apmaiņas rezultātā. Šādos apstākļos *organizāciju laukā* izpaužas izomorfisma fenomens, un tas balstās uz trim mehānismiem: piespiešanu, mimētiku un normatīvismu (Powell & DiMaggio, 1983). Pirmo mehānismu nosaka ārējo formālo un neformālo, oficiālo un sociokulturālo ierobežojumu stingra ietekme. Otrais mehānisms – mimētika – ir saistīts ar šajā laukā esošo noteikto darbības stereotipu atražošanu vai imitāciju. Trešais mehānisms – normatīvisms – ir saistīts ar organizāciju personāla profesionalitāti un korporatīvās kultūras veidošanos. Pastāv visdažādākie asociāciju un neformālo klubu veidi, kuri apvieno valstu vadītājus, pilsētu mērus, tiesnešus, deputātus, ekspertus un citus, kuri veicina informācijas, simbolu, ideju apmaiņu un līdz ar to pastiprina valsts pārvaldes viendabību un vienveidību.

20. gs. 80. un 90. gados politiskais institucionālisms Rietumeiropā, ASV, Kanādā, Japānā strauji attīstījās. Pētnieki Kents Vīvers un Berts Rokmens (Weaver & Rockman, 1993), konstatēja, ka pārvaldes koncentrēšanai institūcijās ir gan pozitīvas, gan negatīvas iezīmes, un

ievirze ir atkarīga no konkrētas valsts pieredzes. Autori secina, ka sociālai videi un dalībnieku idejām un interesēm ir nozīme politisko lēmumu pieņemšanā.

Informatīvais un psiholoģiskais lēmuma pieņemšanas veids

Harolds Lasvels (Lasswell, 1936) apkopojis lēmuma pieņemšanu, izsakot to ar četriem jautājumiem: “kas [iegūst], ko iegūst, kad [iegūst] un kā [iegūst]”. Lasvels uzskata, ka lēmuma pieņēmējiem ar plašākām zināšanām būtu lielāka ietekme. Viņš arī uzskata, ka nepieciešamas prasmju grupas, ar tām saprotot militārās un policejiskās elites, komunikācijas, biznesa un komerciālo prasmju grupas, tehnokrātu, birokrātu grupas, kurām piemīt administratīvās un organizatoriskās prasmes (Lasswell, 1936).

Lasvela teorija saista līdera politiskās darbības un lēmuma pieņemšanu ar viņa personīgajām vajadzībām un īpašībām. Tas tika veikts, izmantojot psihoanalītisku pieeju, analizējot līdera pieredzi bērnībā, dzīves gājumu un politisko piederību. Lēmuma pieņemšana, pēc Lasvela domām, ir cilvēka uzvedības veids, kuru regulē psiholoģiskie mehānismi, stimuli, motīvi, nostājas un reakcijas. Lasvela modelī ir trīs politiskā procesa līmeņi: makrolīmenis, mikrolīmenis un mezolīmenis. Makrolīmenī norisinās vērtību sadale starp cilvēkiem un valsts varas institūcijām, mikrolīmenis ir cilvēku individuālā uzvedība, ko ietekmē psiholoģiskās īpašības, kuras ietekmē lēmuma pieņemšanu. Mezolīmenis ļauj savienot privātos mērķus ar sabiedrības interesēm. Tas notiek privāto tieksmju un varas institūciju sublimācijas ceļā.

Amerikāņu politikas pētniece Kristena Monro (Monroe, 1991), kuras uzmanības centrā ir politikas psiholoģijas un ētikas jautājumi, uzskata, ka galvenais un primārais politiskā procesa dalībnieks ir indivīds – gan tad, kad indivīds palielina savus labumus un mazina izmaksas, gan tad, kad apzinās savas intereses un noteiktus mērķus, kuri jāsasniedz ar optimāliem līdzekļiem, gan tad, kad izmanto informāciju, kas ir nepieciešama lēmuma pieņemšanai par iespējamām alternatīvām un to realizācijas iespējamām sekām, gan arī tad, kad izdara apzinātu alternatīvas izvēli, vadoties pēc racionāliem noteikumiem un stabilām prioritātēm (Monroe, 1991).

Ērvinga Dženisa (Janis, 1982) pieeja lēmuma pieņemšanai balstīta uz psiholoģiskās analīzes teoriju par grupu domāšanu (angl. *groupthink*). Tās pamatā ir indivīda prāts un viņa spēja, lemjot par dažādām iespējām. Lēmums, pēc Dženisa, kuru pieņem grupās, ir orientēts uz pašapziņas vajadzību apmierināšanu un konkurenci, kas rezultējas vājā iznākumā, jo nevar panākt vienotu lēmumu. Citi pētnieki — piemēram, Klārks Makolijs (McCauley, 1998) – šo teoriju pilnveidojuši, uzsverot tādas priekšrocības kā draudzība, prestižs, atrodoties elites grupā, un kompetences paplašināšana, atrodoties grupā. Grupas vienotība ir nepieciešama, taču nav

pietiekams nosacījums grupu domāšanas pieejai. Grupas domāšana var notikt vienotās grupās, kuras pieņem kolektīvu lēmumu. Promocijas darba kontekstā – ja Valsts prezidents pieņem lēmumu nekonsultējoties, tad grupu domāšanas pieeja nav iespējama.

Inkrementālais lēmuma pieņemšanas veids

Čārlzs Lindbloms (Lindblom, 1993) izstrādāja inkrementālo lēmumu pieņemšanas veidu. Viņa izpratnē tas ir lēmuma pieņemšanas veids, kas apvieno deskriptīvo vai aprakstošo un normatīvo lēmuma pieņemšanas veidu. Laika gaitā inkrementālais lēmuma pieņemšanas veids ir pārstrādāts un uzlabots. Tas reprezentē savstarpējas pielāgošanās un konkurences procesu varas dalīšanas apstākļos. Inkrementālais lēmuma pieņemšanas veids kalpo ne tik daudz ideālo kopējo mērķu racionālam pamatojumam, cik indivīdu un dažādu sabiedrības grupu, kuras piedalās lēmuma pieņemšanā, interešu atšķirības noskaidrošanai. Sociālā vide ir nenoteikta, un līdz ar to ir grūti noteikt lēmuma pieņemšanas procesa kontroles mehānismu (Lindblom, 1993). “Rīcībpolitiskās analīzes potenciālām iespējām un citām racionālām sociālo problēmu pētniecības metodēm pastāv stingri ierobežojumi, galvenokārt politiskās dzīves fundamentālo faktu nenoteiktības un nesaskaņotības dēļ, kurus nedrīkst ignorēt pat visstingrākās analīzes gadījumā.” (Lindblom & Woodhouse, 1993, p. 7)

Inkrementālais lēmuma pieņemšanas veids paredz orientēšanos nevis uz optimāliem risinājumiem, bet uz margināliem risinājumiem, kuri nenodrošina radikālas pārmaiņas. Risinājumi tiek pieņemti lēni, sadalot lielas problēmas mazākās problēmās. Salīdzinot risinājuma alternatīvos variantus, tiek ņemts vērā, ka mērķi un to sasniegšanas līdzekļi ir savā starpā cieši saistīti.

Lindbloma uzskati vairākkārt mainījās. 20. gs. 50. un 60. gados pētnieks bija klasiskā plurālisma piekritējs, 60. gadu vidū viņš rakstīja par konkurējošo pušu savstarpēju tuvināšanos un savstarpēju adaptāciju (angl. *mutual adjustment*). Vēlāk, 70. gadu otrajā pusē, grāmatā “Politika un tirgi” (*Politics and markets*, 1977) pētnieks akcentē, ka īpašuma, ienākumu un labklājības jautājumos valsts pārvaldei un nodokļu maksātājiem nekad nav izdevies pakāpeniski savstarpēji pielāgoties un vienoties.

Pētnieks pievērš uzmanību sabiedriskās domas stereotipiem lēmuma pieņemšanas procesā. Inkrementālais lēmuma pieņemšanas veids tika izveidots, kritizējot Saimona racionālo lēmuma pieņemšanas veidu.

Vienlaikus inkrementālisms tika pasludināts par marginālu un konservatīvu pieeju, kas var novest līdz stagnācijai, nepieļaujot alternatīvas. Pētnieki šo lēmuma pieņemšanas veidu uzskatīja

par neobjektīvu, jo lēmuma pieņemšana notiek pēc subjektīviem un konjunktūras vērtējumiem. Šāds lēmuma pieņemšanas veids var tikt piemērots šaurā lokā bezkonfliktu un prognozējamu problēmu atrisināšanai.

Jāatzīmē, ka ir gadījumi, kad lēmuma pieņemšanā var tikt piemērota tīklveida pārvaldība, kas plašāk aprakstīta 1.2. apakšnodaļā, – kad vairākas interešu grupas un citādi domājošie sanāk kopā pieņemt lēmumu, tad rezultāts visdrīzāk atšķiras no tā, ko katrs no viņiem sākotnēji iedomājies.

Arī lēmuma nepieņemšana (angl. *no decision*) ir lēmums, ar kuru var panākt cita lēmuma pieņemšanu.

Šajā apakšnodaļā sniegts četru lēmuma pieņemšanas veidu apskats. Izvērtējot informāciju, kas iegūta intervijās ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem, secinu, ka mūsdienu pārvaldībā lēmuma pieņemšanas procesos visas šīs pieejas pārklājas un mijiedarbojas.

Nākamajā apakšnodaļā analizēts likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process, identificējot lēmuma pieņemšanas veidus, kurus izmanto likumdevējs savā lēmējdarbībā.

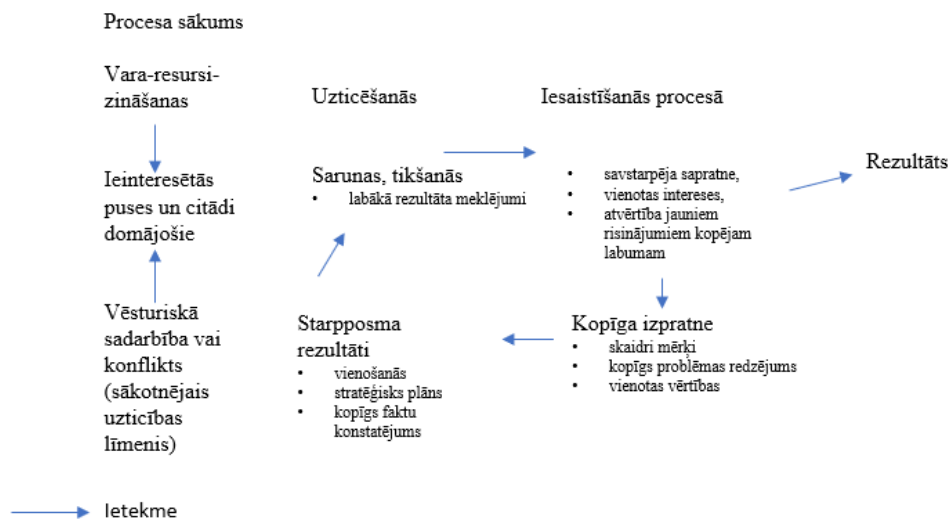
2.2. Likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process

Likums nosaka un regulē attiecības sabiedrībā vai atsevišķas jomas. Tas ir valsts normatīvais tiesību akts. Likums ietver prasību, ka likumam jābūt pieņemamam visiem, kuru intereses tas skar, ir jābūt iespējai ar to iepazīties, lai tas kļūtu saistošs. Tiesiskā valstī nav pieļaujami slepeni likumi.

Likumdošana ir procedurāla darbība: likuma iniciēšana, likumprojekta sagatavošana, apspriešana un pieņemšana. Tās gaitā Valsts prezidents, iesniedzot likumdošanas iniciatīvu vai priekšlikumus par grozījumiem likumprojektā, panāk, ka nepieciešamība likumiski sakārtot kādu jomu no idejas kļūst par likumprojektu, kas diskusiju un apspriešanas rezultātā kļūst par likumu. Tiesība iesniegt likuma iniciatīvu ir MK, sabiedrības locekļiem, Saeimai, tiesībsargam, Valsts prezidentam.

Šajā apakšnodaļā iztirzāts process no likumprojekta izstrādes līdz likuma pieņemšanai un izsludināšanai. Šajā procesā ir vairāki posmi un katrs no tiem funkcionē arī kā kontroles instruments likumprojekta atbilstībai valsts un sabiedrības interesēm. Tomēr Valsts prezidentam likuma izsludināšanas procesā nereti nākas sastapties ar likumiem, kas nav līdz galam izvērtēti, un tas noved pie likuma nosūtīšanas Saeimai otrreizējai caurlūkošanai.

2.2. attēlā attēlotajā modelī shematiski atspoguļots likuma izstrādāšanas process no tā sākuma līdz likuma izsludināšanai, kas ir beigu posms lēmuma pieņemšanā par konkrētā likuma nepieciešamību valstī.



2.2. att. Sadarbība pārvaldībā teorijā un praksē (adaptēts pēc Ansell & Gash, 2008)

Latvijā likumprojektu var iesniegt Valsts prezidents, Saeimas komisija, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī viena desmitā daļa vēlētāju.⁵³ Tas nozīmē, ka Satversme paredz sabiedrībai tiesību iesaistīties valsts pārvaldes darbā un likumu tapšanā. 2011. gadā izveidota līdzdalības platforma “Mana balss”, kurā ikviens Latvijas pilsonis, kas sasniedzis 16 gadu vecumu, var ievietot savu iniciatīvu un vākt parakstus šīs iniciatīvas iesniegšanai un izskatīšanai Saeimā. Iniciatīvām jābūt noformētām likumprojekta veidā.

Likumprojektu var izstrādāt jebkurš indivīds, bet parasti to dara ministrija, kāda valsts institūcija vai Saeima (deputāti vai komisija), kam ir kompetence par likumprojekta būtību.

Valsts prezidentam ir tiesība iesniegt arī likuma ierosinājumus, kuri var nebūt noformēti kā likumprojekti. Saeimas Prezidijs nosaka atbildīgo komisiju, kura noteiktā kārtībā aizpilda likumprojekta anotāciju, ietverot tajā iesniedzēja atbildes uz vairākiem jautājumiem: 1) kādēļ konkrētais likums ir vajadzīgs; 2) kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību; 3) kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem; 4) kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu; 5) kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts; 6) kādas konsultācijas notikušas,

⁵³ Satversme, 65. pants.

sagatavojot likumprojektu; 7) kā tiks nodrošināta likuma izpilde.⁵⁴ Anotācijas mērķis ir informēt sabiedrību par likumprojektā iekļautajiem jautājumiem, normām un to būtību.

Atbilstoši Saeimas Kārtības rullim nevienu likumprojektu nedrīkst iekļaut Saeimas darba kārtībā un izskatīt Saeimas sēdē, pirms tas nav izskatīts atbildīgajā komisijā. Pieņemot lēmumu par likumprojekta nodošanu komisijām, Saeima nosaka atbildīgo komisiju, kura sagatavo likumprojektu lasījumiem. Komisijas likumprojektu skata pēc katra lasījuma, apkopo izdarītos labojumus un iesniegtos priekšlikumus nākamajam lasījumam. Atzinumu un anotāciju par likumprojektu atbildīgā komisija iesniedz Prezidijam, kas to nodod deputātiem.⁵⁵ Likumprojektu, ko atbildīgā komisija atbalstījusi, Prezidijs iekļauj Saeimas nākamās kārtējās sēdes darba kārtībā, ja nav iesniegti priekšlikumi par likumprojekta iekļaušanu citas Saeimas sēdes darba kārtībā. Ja likumprojektu ir izstrādājusi un iesniegusi komisija, kuru Saeima noteikusi par atbildīgo un tas nav nodots arī citām komisijām, tad likumprojekts virzāms izskatīšanai pirmajā lasījumā bez atkārtotas izskatīšanas atbildīgajā komisijā.

Saeimas sēdē izskatāmi arī tie likumprojekti, kurus atbildīgā komisija noraidījusi, ja likumprojektu iesniedzis MK, likumprojekts iesniegts Satversmes 78. panta⁵⁶ kārtībā vai izskatīšanu pieprasa likumprojekta iesniedzējs. Atbildīgajā komisijā noraidītu likumprojektu, kuru iesniedzis MK vai kurš iesniegts Satversmes 78. panta kārtībā, Prezidijs iekļauj Saeimas nākamās kārtējās sēdes darbakārtībā, ja vien nav iesniegti priekšlikumi par likumprojekta iekļaušanu Saeimas citas sēdes darbakārtībā.

Ja atbildīgajā komisijā likumprojekts, kuru nav iesniedzis MK un kurš nav iesniegts Satversmes 78. panta kārtībā, ir noraidīts, tad šāds likumprojekts netiek tālāk virzīts. Noraidīto likumprojektu var atkārtoti iesniegt izskatīšanai tikai tad, ja likumprojektu parakstījis vismaz 51 deputāts vai arī tajā izdarīti grozījumi.

Ja noraidītajam likumprojektam komisija izstrādājusi alternatīvu likumprojektu, šo likumprojektu izskata pirmajā lasījumā. Komisijas, kurām Saeima nodevusi attiecīgo likumprojektu, var izstrādāt savu alternatīvu likumprojektu izskatīšanai pirmajā lasījumā. Ja komisijai nodots likumprojekts par grozījumiem likumā, kurā grozījumus paredz izdarīt kādā no šai komisijai kā atbildīgajai komisijai jau iepriekš nodotajiem likumprojektiem, tad komisija var apvienot šos likumprojektus, iesniedzot izskatīšanai pirmajā lasījumā alternatīvu likumprojektu,

⁵⁴ Saeimas kārtības rullis. Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 06.05.1996., 07.10.1998. un 18.01.2001. likumu, tie stājās spēkā 16.02.2001.

⁵⁵ Saeimas kārtības rullis, 86. pants.

⁵⁶ Satversmes 78. pants nosaka, ka ne mazāk kā vienai desmitajai daļai vēlētajū ir tiesība iesniegt Valsts prezidentam pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kuru Valsts prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.

kā arī iekļaut vēlāk nodoto likumprojektu iepriekš nodotajā likumprojektā kā priekšlikumus otrajam vai trešajam lasījumam. Ja atbildīgā komisija nolemj iekļaut kādu vēlāk nodotu likumprojektu iepriekš nodotajā likumprojektā, priekšlikuma statuss ir arī tiem iekļaujāmā likumprojekta pantiem, kurus atbildīgā komisija ir noraidījusi vai ierosinājusi grozīt. Atbildīgā komisija var virzīt katru, arī apvienoto vai alternatīvo, likumprojektu izskatīšanai kā atsevišķu likumprojektu. Visi iesniegtie likumprojekti, pirmajam lasījumam izstrādātie alternatīvie likumprojekti, izskatīšanai otrajā vai trešajā lasījumā sagatavotie likumprojekti, kā arī Prezidija un komisiju atzinumi par tiem tiek nosūtīti Valsts prezidentam un Ministru prezidentam⁵⁷. Ja Saeima pieņēmusi atbildīgās komisijas izstrādāto alternatīvo likumprojektu, tajā apvienotie likumprojekti nav uzskatāmi par noraidītiem.⁵⁸

Valsts prezidenta, Saeimas komisijas vai ne mazāk kā piecu deputātu iesniegtu likumprojektu līdz balsošanas sākumam par likumprojekta pieņemšanu pirmajā lasījumā var atsaukt, paziņojot par to Prezidijam vai atbildīgajai komisijai rakstveidā vai mutiski, atbildīgās komisijas sēdē vai Saeimas sēdē. Par šādu mutisku paziņojumu izdarāma atzīme attiecīgās sēdes protokolā, un par to Saeimas Administrācija izdara ierakstu Likumprojektu reģistrā.

Likumprojekts, ko iesnieguši ne mazāk kā pieci deputāti, uzskatāms par atsauktu, ja to atsaukuši tik daudzi iesniedzēji, ka nav saglabājies vismaz piecu deputātu atbalsts šim likumprojektam. Par likumprojekta atsaukšanu, kas nav izdarīta Saeimas sēdē, rakstveidā paziņo deputātiem. Ja atsaukts likumprojekts, kuram komisija izstrādājusi alternatīvu likumprojektu, alternatīvo likumprojektu izskata pirmajā lasījumā. MK iesniegtie likumprojekti nav atsaucami bez atbildīgās komisijas atzinuma un Saeimas piekrišanas.

Ja atbildīgā komisija atzīst, ka MK iesniegtais likumprojekts ir pārstrādājams, pēc šīs komisijas priekšlikuma Saeima var to atdot MK atpakaļ, nosakot termiņu, kādā pārstrādātais likumprojekts iesniedzams Saeimai⁵⁹. Šajā gadījumā Saeima darbojas kā kontroles orgāns un, konstatējusi nepilnības likumprojektā, lūdz MK to pārstrādāt. Nav nepieciešams pētīt, cik šādu Saeimas nosūtīto likumprojektu ir bijis, jo būtiskākais ir sasniegts: Saeima ir konstatējusi nepilnības un lūdz MK tās novērst.

⁵⁷ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996. un 16.12.1999., tā stājās spēkā 12.01.2000.

⁵⁸ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., tā stājās spēkā 01.06.1996.

⁵⁹ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 07.10.1998. un 15.10.2015., tā stājās spēkā 27.10.2015.

Nevienu likumprojektu nedrīkst izskatīt pirmajā lasījumā, ja deputātiem vismaz septiņas dienas iepriekš nav bijusi nodrošināta iespēja saņemt pašu likumprojektu, atbildīgās komisijas atzinumu par to un likumprojekta anotāciju. Šis noteikums nav attiecināms uz Saeimas ārkārtas sesiju vai ārkārtas sēdi, kā arī uz gadījumiem, kad Saeima nolēmusi citādi, piemēram, ja likumprojekts paredz budžetā papildu izdevumus vai izmaiņas ieņēmumos un tam nav pievienota finanšu ministra atsauksme⁶⁰.

Izskatot likumprojektu pirmajā lasījumā, atbildīgās komisijas deleģētais referents Saeimas kārtības rullī 177. panta⁶¹ kārtībā sniedz ziņojumu. Pēc ziņojuma notiek debates par likumprojekta principiem. Pēc debatēm Saeima lemj par likumprojekta pieņemšanu pirmajā lasījumā. Ja iesniegti vairāki likumprojekta varianti, Saeima pēc debatēm par visiem projektiem lemj, kuru no tiem pieņems pirmajā lasījumā. Balsošana notiek par visiem līdz balsošanas sākumam neatsauktajiem likumprojektiem to iesniegšanas secībā.⁶²

Ja likumprojekts pieņemts pirmajā lasījumā, tad Saeima lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi otrajam lasījumam. Ja nepieciešams, tad pēc Saeimas komisijas vai ne mazāk kā desmit deputātu lūguma Saeima lemj par priekšlikumu iesniegšanas termiņa pagarināšanu.⁶³ Ja likumprojekts nav pieņemts pirmajā lasījumā, tas uzskatāms par noraidītu un to var atkārtoti iesniegt izskatīšanai tikai tad, ja likumprojektu parakstījis vismaz 51 deputāts vai arī tajā izdarīti grozījumi.

Ja Saeimā izskatīšanai ir iesniegta budžeta likumprojekta pakete, kuras sastāvā ir gadskārtējā valsts budžeta likuma vai tā grozījumu projekts vai arī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projekts un likumprojekti, kuri nosaka vai groza valsts budžetu vai vidēja termiņa budžeta ietvara likumu, tad budžeta likumprojekta paketē pirmajā lasījumā izskatāmi ar budžetu saistītie likumprojekti un likumprojekts par budžetu. Ja budžeta likumprojekta paketes sastāvā ir gan gadskārtējā valsts budžeta likuma vai tā grozījumu projekts, gan vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projekts, vispirms izskatāms vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projekts, pēc tam gadskārtējā valsts budžeta likuma vai tā grozījumu projekts. Debates pirmajā lasījumā atļautas par visu budžeta

⁶⁰ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., 17.10.1996. un 07.10.1998., tā stājās spēkā 03.11.1998.

⁶¹ Saeimas kārtības rullis. 177. pants nosaka, ka pēc lietas izskatīšanas komisija ievēl vienu no komisijas locekļiem par referentu Saeimas sēdē apspriežamajā lietā.

⁶² Saeimas kārtības rullis. 06.05.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., tā stājās spēkā 01.06.1996.

⁶³ Saeimas kārtības rullis. 06.05.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 17.10.1996., 01.10.1997. un 13.12.2007., tā stājās spēkā 23.12.2007.

likumprojektu paketi kopumā, bet balsošana pirmajā lasījumā notiek par katru likumprojektu atsevišķi⁶⁴.

Ja pirmajā lasījumā pieņemts likumprojekts par budžetu un ir sagatavots Saeimas lēmuma projekts par budžeta likumprojektu paketei paredzēto priekšlikumu iesniegšanas kārtību, tad Saeima lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi otrajam lasījumam pēc lēmuma projekta izskatīšanas. Saeimas lēmuma projektu par priekšlikumu iesniegšanas kārtību un par grozījumiem Saeimas lēmumā par priekšlikumu iesniegšanas kārtību budžeta likumprojektu paketei var iesniegt atbildīgā komisija.⁶⁵ Tas iesniedzams vienlaikus ar atzinumu par attiecīgo likumprojektu un nekavējoties nododams deputātiem. Atbilstoši Saeimas kārtības rullim priekšlikumu vai grozījumu termiņš Saeimas lēmumā par priekšlikumu iesniegšanu nedrīkst būt īsāks par piecām dienām, izņemot gadījumus, kad likumprojekts atzīts par steidzamu. Priekšlikumus likumprojektam par budžetu un ar budžetu saistītiem likumprojektiem atbildīgā komisija apkopo un nekavējoties nosūta MK, vienlaikus paziņojot, kad priekšlikumi tiks izskatīti komisijā. Alternatīvus priekšlikumus MK var iesniegt līdz brīdim, kad atbildīgā komisija pieņem lēmumu par attiecīgā likumprojekta iesniegšanu izskatīšanai otrajā lasījumā.⁶⁶ Saeimas lēmuma projekts par priekšlikumu iesniegšanas kārtību budžeta likumprojektu paketei nav uzskatāms par patstāvīgu priekšlikumu un ir izskatāms vienā lasījumā.

Atzinumu par priekšlikumu likumprojektam par budžetu un ar budžetu saistītiem likumprojektiem MK rakstveidā var iesniegt līdz brīdim, kad atbildīgā komisija uzsāk attiecīgā likumprojekta sagatavošanu izskatīšanai Saeimas sēdē vai arī piecu dienu laikā pēc atbildīgās komisijas sēdes, ja priekšlikumu izteikusi atbildīgā komisija. Ja MK atzinumu par priekšlikumu likumprojektam par budžetu vai ar to saistītu likumu neiesniedz, uzskatāms, ka tas priekšlikumu atbalsta.

Nevienu likumprojektu par budžetu nedrīkst izskatīt otrajā lasījumā, ja tam nav pievienoti visi noteiktajā termiņā un kārtībā iesniegtie priekšlikumi (ieskaitot MK alternatīvos priekšlikumus, bet izņemot priekšlikumus, kurus to iesniedzēji atsaukuši). Ja dokumenti nav bijuši pieejami deputātiem vismaz piecas dienas iepriekš, tad jābūt pievienotiem atbildīgās komisijas atzinumiem par priekšlikumiem, atbildīgās komisijas priekšlikumiem, visiem

⁶⁴ Saeimas kārtības rullis. 01.10.1997. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 16.10.2014., tā stājās spēkā 04.11.2014.

⁶⁵ Saeimas kārtības rullis. 17.10.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 01.10.1997., 07.10.1998., 16.12.1999. un 16.10.2014., tā stājās spēkā 04.11.2014.

⁶⁶ Saeimas kārtības rullis. 06.05.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 17.10.1996., 07.10.1998., 15.05.2008., 14.05.2009., 16.10.2014. un 15.10.2015., tā stājās spēkā 27.10.2015.

noteiktajā termiņā un kārtībā iesniegtiem MK atzinumiem par priekšlikumiem. Šis noteikums neattiecas uz likumprojektiem, kuri atzīti par steidzamiem.

Ja budžeta likumprojektu paketes sastāvā ir gan gadskārtējā valsts budžeta likuma vai tā grozījumu projekts, gan vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projekts, gadskārtējā valsts budžeta likuma vai tā grozījumu projekts izskatāms otrajā lasījumā pēc tam, kad ir pieņemts vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projekts. Kārtību, kādā sakārtojami priekšlikumi likumprojektam par budžetu, nosaka atbildīgā komisija.⁶⁷

Izskatot likumprojektu par budžetu, debates var notikt par vairākiem pantiem vienlaikus, ja tas izriet no iesniegtā priekšlikuma.⁶⁸ Tādā gadījumā balso par priekšlikumu kopumā, vienlaikus izdarot grozījumus, ja nepieciešams, vairākos pantos. Ja šāds priekšlikums ir pieņemts vai noraidīts, tas ir pieņemts vai noraidīts attiecībā uz visiem pantiem, kuros tas paredz grozījumus. Ziņojot par gadskārtējā valsts budžeta likuma vai tā grozījumu projektam iesniegtu priekšlikumu, kurš neatšķiras no vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projektam attiecīgajam gadam iesniegtā priekšlikuma, referents informē par Saeimas lēmumu attiecībā uz jau izskatītu priekšlikumu vidēja termiņa budžeta ietvara likuma vai tā grozījumu projektam.⁶⁹

Budžeta likumu izstrādāšanas un pieņemšanas procesā Ministru prezidents informē un pārrunā ar Valsts prezidentu ar budžeta likumiem saistītos jautājumus. Kā minēts promocijas darba ievadā, Valsts prezidents tradicionāli izsludina valsts budžeta likumu paketi un nepiemēro šiem likumiem suspensīvo veto, tomēr pēc neatkarības atjaunošanas ir bijuši trīs gadījumi, kad likumi no valsts budžeta likumu paketes nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai:

1. 1996. gada 18. decembrī Valsts prezidents G. Ulmanis nosūtīja Saeimai otrreizējai caurlūkošanai grozījumus likumā "Par zemes nodokli"⁷⁰.

Pēc šī likuma pieņemšanas Saeimā Valsts prezidentam tika iesniegta 41 Saeimas deputāta parakstīta vēstule, kurā deputāti aicināja Valsts prezidentu neizsludināt likumu par iepriekš neparedzētu nodokļa palielinājumu, piemērojot zemes nodokļa likmēm koeficientu 2.46. Deputāti norādīja, ka šāda valsts ekonomiskā politika neveicinās zemkopības attīstību.

⁶⁷ Saeimas kārtības rullis. 17.10.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 01.10.1997., 16.12.1999. un 16.10.2014., tā stājās spēkā 04.11.2014.

⁶⁸ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996. un 17.10.1996., tā stājās spēkā 26.10.1996.

⁶⁹ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., 17.10.1996. un 16.10.2014., tā stājās spēkā 04.11.2014.

⁷⁰ Valsts prezidenta G. Ulmaņa 18.12.1996. motivētais raksts.

G. Ulmanis piekrita, ka vēlēšanās iegūt papildu līdzekļus pašvaldību budžetam neattaisno ekonomiski nepamatotu koeficientu pieņemšanu, un lūdza Saeimu likumu caurskatīt.

2. Valsts prezidente V. Vīķe-Freiberga 2006. gada 10. novembrī nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”.

Lai arī likums paredzēja, ka turpmāk iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme fiziskajām personām – individuālo uzņēmumu, zemnieku un zvejnieku saimniecību īpašniekiem un individuālajiem komersantiem – būs 15 procenti tā laika 25 procentu vietā, tomēr V. Vīķe-Freiberga uzskatīja, ka likuma grozījumi pieņemti pārāk sasteigti, neparedzot pārejas periodu, un tas varētu radīt būtiskas nodokļa administrēšanas problēmas. Nebija arī izvērtēta šo grozījumu fiskālā ietekme un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem. Valsts prezidente savā motivētajā rakstā norādīja, ka “no pieņemto grozījumu teksta nerodas skaidrība, vai 15 procentu likme tiek piemērota tikai saimnieciskās darbības ienākumiem vai arī citiem ienākumu veidiem, piemēram, darba algai. Tādā gadījumā izveidotos situācija, ka viena iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāju kategorija maksātu nodokli pēc 15 procentu likmes, turpretī visi pārējie – pēc 25 procentu likmes.”⁷¹

3. 2016. gada 2. decembrī Valsts prezidents R. Vējonis nosūtīja Saeimai otrreizējai caurlūkošanai grozījumus “Mikrouzņēmumu nodokļa likumā”, ar kuriem, citastarp, bija paredzēts izbeigt mikrouzņēmumu nodokļu maksātāju režīmu, kas, kā minēts R. Vējoņa 2016. gada 2. decembra motivētajā rakstā, bija izraisīja kritiku un neizpratni uzņēmējos un sabiedrībā, par ko daudzi Latvijas iedzīvotāji bija rakstījuši vēstules Valsts prezidentam. Valsts prezidents lūdza Saeimu pārskatīt likumā ietvertās normas un pieņemt regulējumu par īpašiem nodokļu režīmiem un termiņiem.

Tomēr gadījumos, kas saistīti ar valsts budžeta likuma projektu un grozījumiem valsts budžetā, kā arī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma projektu un grozījumiem vidēja termiņa budžeta ietvara likumā un likumprojektos, kas paredz starptautisko līgumu apstiprināšanu un to pieņem divos lasījumos,⁷² Valsts prezidentam ir suspensīvā veto piemērošanas tiesība.

Tāpat likumprojektus, kurus par steidzamiem atzinis ne mazāk kā divu trešdaļu Saeimas deputātu balsu vairākums, Valsts prezidents atbilstoši Satversmē 75. pantā noteiktajam nenosūta otrreizējai caurlūkošanai, bet izsludina ne vēlāk kā trešajā dienā pēc tam, kad Prezidents pieņemto likumu saņēmis. Likumprojekti, kas pēc atbildīgās komisijas vai desmit deputātu priekšlikuma ar Saeimas lēmumu atzīti par steidzamiem, apspriežami tikai divos lasījumos.

⁷¹ Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas 10.11.2006. motivētais raksts.

⁷² Saeimas kārtības rullis. 06.05.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 16.10.2014., tā stājās spēkā 04.11.2014.

Lēmumu par steidzamību pieņem pirms debatēm par likumprojektu pirmajā lasījumā vai pēc lēmuma par likumprojekta izskatīšanas turpināšanu, ja iesniegts priekšlikums atzīt par steidzamu kādu no alternatīvajiem likumprojektiem. Lēmumu par steidzamību pieņem pirms balsošanas par šo likumprojektu pirmajā lasījumā. Ja likumprojekts, kas atzīts par steidzamu, pieņemts pirmajā lasījumā, Saeima lemj, kad tas tiks izskatīts otrajā lasījumā. Ja neviens no klātesošajiem, kas ir tiesīgi iesniegt priekšlikumus, neiebilst, priekšlikumu iesniegšanas termiņu var nenoteikt un par steidzamu atzīto likumprojektu izskatīt otrajā lasījumā uzreiz pēc tā pieņemšanas pirmajā lasījumā.⁷³

Pēc atbildīgās komisijas vai desmit deputātu priekšlikuma Saeima ar klātesošo deputātu absolūto balsu vairākumu var atcelt lēmumu, ar kuru likumprojekts atzīts par steidzamu. Atbildīgā komisija vai desmit deputāti līdz ar priekšlikumu par steidzamības atcelšanu var ierosināt pagarināt priekšlikumu iesniegšanas termiņu otrajam lasījumam.⁷⁴

Likumus, kuriem ir balsu vairākuma "steidzamība", Valsts prezidents ir tiesīgs nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Šāds gadījums pēc neatkarības atjaunošanas ir bijis. Valsts prezidents V. Zatlers 2011. gada 3. jūnijā nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus likumā "Par budžetu un finanšu vadību". Grozījumi tika pieņemti divos lasījumos steidzamā kārtā. Otrajā lasījumā 2011. gada 26. maijā ar 54 balsīm PAR, 36 balsīm PRET un trim deputātiem atturoties likumprojekts tika atzīts par steidzamu. Par to plašāk 5.1.3. apakšnodaļā.

Ja Valsts prezidentam ir būtiski iebildumi par steidzamības kārtā pieņemtu likumu, viņš ir tiesīgs vērsties Satversmes tiesā un lūgt pārbaudīt likuma atbilstību Satversmei, jo Valsts prezidents nevar izsludināt antikonstitucionālu likumu. Pēc neatkarības atjaunošanas tāda gadījuma nav bijis, kad Valsts prezidents būtu aicinājis Satversmes tiesu izvērtēt tāda likuma atbilstību Satversmei, kurš pieņemts steidzamā kārtībā.

Tomēr ir divi gadījumi, kuri plašāk aprakstīti 5. nodaļā, kad par pieņemtā likuma neatbilstību Satversmei Valsts prezidents vai Saeimas deputātu grupa ir vērsušies Satversmes tiesā. 2001. gada februārī Saeimas opozīcijas deputāti no kreiso partiju apvienības un sociāldemokrātu partijas vērsās Satversmes tiesā ar prasību par likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoru" neatbilstību valsts pārvaldes sistēmai. Par to plašāk 5.1.2. apakšnodaļā. Arī Valsts prezidents V. Zatlers bija lūdzis Satversmes tiesu izvērtēt likuma atbilstību

⁷³ Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., 07.10.1998. un 13.12.2007., tā stājās spēkā 23.12.2007.

⁷⁴ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 16.12.1999. un 28.10.2004., tā stājās spēkā 26.11.2004.

Satversmei, taču arī šis gadījums nebija saistībā ar likuma steidzamību. Par to plašāk 5.1.3. apakšnodaļā.

Turpinājumā iztirzāts likumprojektu gaita līdz likuma izsludināšanai.

Likumprojektu otrajam lasījumam, pieaicinot Saeimas juridiskā dienesta un valsts valodas speciālistus, sagatavo atbildīgā komisija. Komisija sniedz atzinumus par iesniegtajiem priekšlikumiem un, ja nepieciešams, pievieno savus priekšlikumus. Priekšlikumus par grozījumiem likumprojektā vai Saeimas lēmuma projektā var iesniegt Valsts prezidents, Saeimas komisija, frakcija, politiskais bloks, deputāts, Ministru prezidents, Ministru prezidenta biedrs, ministrs; ministra pilnvarojumā ministrijas parlamentārais sekretārs, arī Saeimas juridiskais dienests, ja priekšlikumi attiecas uz likumdošanas tehniku un kodifikāciju, kā arī Tiesībsargs. Priekšlikumi iesniedzami rakstveidā atbildīgajai komisijai vai Saeimas Administrācijai, kas tos nekavējoties nodod atbildīgajai komisijai.

Iesniedzējs priekšlikumu var atsaukt līdz balsošanai par to Saeimas sēdē. Priekšlikumu, kuru iesniedzis ministrijas parlamentārais sekretārs, var atsaukt attiecīgais ministrs. Priekšlikumu, kas atbalstīts atbildīgajā komisijā, var atsaukt tikai ar atbildīgās komisijas piekrišanu. Priekšlikumu atsauc, paziņojot par to Prezidijam vai atbildīgajai komisijai rakstveidā vai mutiski atbildīgās komisijas sēdē vai Saeimas sēdē. Ja par priekšlikuma atsaukšanu paziņots mutiski atbildīgās komisijas sēdē, tas jāfiksē sēdes protokolā.⁷⁵

Nevienu likumprojektu nedrīkst iekļaut darba kārtībā un izskatīt otrajā lasījumā, ja tam nav pievienoti visi noteiktā termiņā un kārtībā iesniegtie priekšlikumi, izņemot priekšlikumus, kurus to iesniedzēji atsaukuši, kā arī, ja otrajam lasījumam sagatavotais likumprojekts un visi noteiktā termiņā un kārtībā iesniegtie priekšlikumi nav bijuši pieejami deputātiem vismaz piecas dienas iepriekš. Šis noteikums neattiecas uz likumprojektiem, kas atzīti par steidzamiem. Priekšlikumi iespēju robežās sakārtojami šādi: tie, kuros piedāvāta kāda panta vai tā daļas izslēgšana no likumprojekta; tie, kuri visvairāk atšķiras no atbildīgās komisijas priekšlikuma; tie, kuri mazāk būtiski atšķiras no atbildīgās komisijas priekšlikuma, un atbildīgās komisijas priekšlikumi.⁷⁶

Ja atbildīgā komisija iekļāvusi kādu vēlāk nodotu likumprojektu iepriekš iesniegtajā likumprojektā kā priekšlikumus otrajam lasījumam, Saeimas sēdes darba kārtībā iekļauj likumprojektu otrajā lasījumā, norādot, kuri likumprojekti tajā iekļauti kā priekšlikumi.⁷⁷

⁷⁵ Saeimas kārtības rullis. 06.05.1996. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 07.10.1998. un 16.10.2014., tā stājās spēkā 04.11.2014.

⁷⁶ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 17.10.1996., tā stājās spēkā 26.10.1996.

⁷⁷ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., tā stājās spēkā 01.06.1996.

Izskatot likumprojektu otrajā lasījumā, referents sniedz ziņojumu, pēc kura tiek uzsākta likumprojekta izskatīšana pa pantiem. Otrajā lasījumā debātes ir atļautas tikai par atsevišķu pantu vai tā daļu. Likumprojekta pielikums izskatāms kā atsevišķs pants. Saeima pēc atbildīgās komisijas vai ne mazāk kā piecu deputātu priekšlikuma lemj, vai pielikums izskatāms pirms vai pēc likumprojekta attiecīgā panta vai pēc visu likumprojekta pantu izskatīšanas. Otrajā lasījumā notiek balsošana par katru panta punktu vai daļu, pantu kopumā vai pantu grupu. Ja par pantu nav iesniegti priekšlikumi, par to atsevišķi nebalso.

Otrajā lasījumā balsošana notiek tikai par atbildīgās komisijas priekšlikumiem, kā arī par tiem priekšlikumiem, kas noteiktā termiņā iesniegti atbildīgajai komisijai vai Saeimas Administrācijai un līdz balsošanai nav atsaukti.⁷⁸

Par pieņemtu uzskatāms tas priekšlikums, kurš saņēmis klātesošo deputātu absolūto balsu vairākumu. Viena un tā paša likumprojekta dažādu daļu vienlaicīga izskatīšana otrajā un trešajā lasījumā nav pieļaujama. Pēc visu priekšlikumu izskatīšanas sēdes vadītājs izvirza balsošanai likumprojektu kopumā ar pieņemtajiem priekšlikumiem. Ja Saeima šādā veidā pieņēmusi likumprojektu, tas nododams atpakaļ atbildīgajai komisijai sagatavošanai trešajam lasījumam. Pēc likumprojekta pieņemšanas otrajā lasījumā Saeima lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi trešajam lasījumam. Šo termiņu nedrīkst noteikt īsāku par piecām dienām. Ja Saeima likumprojektu otrajā lasījumā nepieņem, to nodod atpakaļ atbildīgajai komisijai un tas var tikt no jauna iesniegts izskatīšanai otrajā lasījumā.

Pēc likumprojekta izskatīšanas otrajā lasījumā priekšlikumi iesniedzami piecu dienu laikā pēc atbildīgās komisijas sēdes, ja priekšlikumu izteikusi atbildīgā komisija. Priekšlikumus, kas otrajā lasījumā, balsojot par tiem atsevišķi, tika noraidīti vai tiek noraidīti, tāpēc ka deputāti piekrīt atbildīgās komisijas atzinumam, nevar atkārtoti iesniegt pēc otrā lasījuma. Šādus priekšlikumus atbildīgā komisija neizskata un nepievieno projektam, kad virza to izskatīšanai trešajā lasījumā.⁷⁹ Ja trešajam lasījumam sagatavotais likumprojekts un visi noteiktā termiņā un kārtībā iesniegtie priekšlikumi nav bijuši pieejami deputātiem vismaz piecas dienas iepriekš, tad likumprojektu nedrīkst iekļaut darba kārtībā un izskatīt trešajā lasījumā, ja tam nav pievienoti visi noteiktā termiņā un kārtībā iesniegtie priekšlikumi, izņemot priekšlikumus, kurus to iesniedzēji atsaukuši.

⁷⁸ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996. un 15.10.2015., tā stājās spēkā 27.10.2015.

⁷⁹ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 02.03.2006., tā stājās spēkā 06.04.2006.

Priekšlikumu iesniegšana tikai trešajam lasījumam nav aizliegta un nav mehāniski aizliedzama.⁸⁰ Atbildīgajai komisijai jāizvērtē, cik būtisks ir attiecīgais priekšlikums, lai to atbalstītu trešajā lasījumā, vai tomēr tas jāvirza citā procedūrā (Pleps u. c., 2014). Ja atbildīgā komisija ir iekļāvusi kādu vēlāk nodotu likumprojektu iepriekš nodotajā likumprojektā kā priekšlikumus trešajam lasījumam, Saeimas sēdes darba kārtībā iekļauj likumprojektu trešajā lasījumā, norādot, kuri likumprojekti tajā iekļauti kā priekšlikumi.⁸¹ Izskatot likumprojektu trešajā lasījumā, referents sniedz ziņojumu. Apspriežami un balsojami ir tikai tie panti, par kuriem pēc otrā lasījuma iesniegti priekšlikumi. Trešajā lasījumā balsojami tikai atbildīgās komisijas priekšlikumi, kā arī tie priekšlikumi, kas noteiktā termiņā iesniegti atbildīgajai komisijai vai Saeimas Administrācijai un līdz balsošanai nav atsaukti.⁸²

Likumprojektu trešajam lasījumam sagatavo atbildīgā komisija, pieaicinot Saeimas juridiskā dienesta un valsts valodas speciālistus. Komisija dod atzinumus par iesniegtajiem priekšlikumiem un, ja nepieciešams, pievieno savus priekšlikumus.

Ja nepieciešams, pārejas noteikumu veidā nosakāma likuma piemērošanas kārtība, kā arī dodami valdībai un pašvaldībām likuma darbības nodrošināšanai nepieciešamie uzdevumi. Ja izrādās, ka likumprojekts ir pretrunā ar spēkā esošiem likumiem un ir nepieciešami grozījumi spēkā esošos likumos, Saeimai jānosaka, ka jaunais likums vai tā atsevišķas daļas stāsies spēkā vienlaikus ar grozījumiem spēkā esošajos likumos. Pēc visu priekšlikumu izskatīšanas sēdes vadītājs izvirza balsošanai likumprojektu kopumā ar pieņemtajiem priekšlikumiem. Ja Saeima likumprojektu trešajā lasījumā nepieņem, tas tiek nodots atpakaļ atbildīgajai komisijai un var tikt no jauna iesniegts izskatīšanai trešajā lasījumā.

Likumprojekts uzskatāms par pieņemtu un līdz ar to kļūst par likumu, ja tas ticis apspriests trijos lasījumos un, balsojot par to kopumā, ieguvis klātesošo deputātu absolūto balsu vairākumu. Izņēmums ir “steidzamības” gadījumi, kad likumprojekts tiek apspriests divos lasījumos.

Saeimas pieņemtus likumus Saeimas Prezidijs nosūta Valsts prezidentam izsludināšanai un teksta beigās atzīmē likuma pieņemšanas gadu un dienu šādā redakcijā: “Likums Saeimā pieņemts (datums).” Likuma pieņemšana ir Saeimas – tautas ievēlētā parlamenta – varas izpausme. Valsts prezidents Satversmē noteiktajā kārtībā izsludina Saeimā pieņemtus likumus ne agrāk kā desmitajā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmajā dienā pēc to pieņemšanas. Likums

⁸⁰ Satversmes tiesas 16.12.2008. spriedums lietā Nr. 2008-09-0106 6.5. punkts.

⁸¹ Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 06.05.1996., tā stājās spēkā 01.06.1996.

⁸² Saeimas kārtības rullis. Likuma grozījumu redakcija pieņemta 16.05.2002. un 15.10.2015., tā stājās spēkā 27.10.2015.

stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš.⁸³ Satversmes 70. pants noteic, ka Valsts prezidents izsludina pieņemtos likumus šādi: “Saeima (respektīvi, tauta) ir pieņēmusi un Valsts Prezidents izsludina šādu likumu: (likuma teksts)”. Tomēr ir gadījumi, kad Valsts prezidents atrodas ārpus valsts vai ir aizkavēts pildīt amata pienākumus un līdz ar to nevar izsludināt likumus. Tad Valsts prezidenta vārdā Satversmes 52. panta kārtībā⁸⁴ likumus izsludina Saeimas priekšsēdētājs (sk. 6. pielikumu).

Valsts prezidents un Valsts prezidenta juridiskie padomnieki rūpīgi izvērtē katru likumu. Ja Valsts prezidentam ir iebildumi vai viņš ir saņēmis sabiedrības grupu iesniegumus ar lūgumiem neizsludināt likumu, tad Valsts prezidents desmit dienu laikā pēc likuma pieņemšanas Saeimā pieņem lēmumu un motivētā rakstā nosūta likumu otrreizējai caurlūkošanai Saeimā. Par motivētā raksta iesniegšanu Saeimā plašāk sk. promocijas darba 3.2. apakšnodaļā un 5. nodaļā. Saeima nākamajā sēdē bez debatēm nodod Valsts prezidenta motivētos iebildumus atbildīgajai komisijai un citām komisijām un lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi un kad likums tiks atkārtoti izskatīts.

Izsludinot likumus, Valsts prezidents tos paraksta bez kontrsignācijas.

Lai izsludinātie likumi atbilstu valsts ilgspējībai un sabiedrības interesēm, likumdošanas būtiska sastāvdaļa ir labas pārvaldības zināšanas un prakse.

Izanalizējusi lēmuma pieņemšanas procedurālo kārtību likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas procesā, secinu, ka procesa laikā tiek izmantoti visi 2.1. apakšnodaļā iztirzātie lēmuma pieņemšanas veidi, tiem mijiedarbojoties un pārklājoties.

Nākamajā apakšnodaļā izvērtēta sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā.

2.3. Sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā

Valsts pārvaldes iekārtas likums paredz sabiedrības pārstāvju, sabiedrisko organizāciju un citu organizētu grupu pārstāvju, atsevišķu nozaru ekspertu iesaistīšanu pārvaldībā, iekļaujot viņus darba grupās, konsultatīvajās padomēs vai lūdzot sniegt atzinumus, kā arī rīkojot publisku apspriešanu sabiedrībai svarīgos jautājumos (Jansone u. c., 2002).

⁸³ Satversme, 71. pants. 23.09.2004. likuma redakcijā, tā stājas spēkā 21.10.2004.

⁸⁴ Satversme, 52. pants. Ja Valsts prezidents atsakās no amata, nomirst vai tiek atsaukts, pirms viņa amata laiks izbeidzies, Valsts prezidenta vietu izpilda Saeimas priekšsēdētājs, kamēr Saeima izvēl jaunu Valsts prezidentu. Tāpat Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts prezidenta vietu, ja Valsts prezidents atrodas ārpus valsts robežas vai citādi aizkavēts izpildīt savu amatu.

Likumprojekta izstrādāšanas laikā lēmuma pieņemšanas procesā sabiedrības pārstāvjiem ir iespēja paust viedokli un izvērtēt izstrādātā likumprojekta ietekmi. Tas sasaucas ar Satversmes 101. pantā⁸⁵ paredzēto tiesību ikvienam Latvijas pilsonim piedalīties likumā paredzētajā veidā valsts un pašvaldību darbībā, proti, ikvienam pilsonim ir tiesība ietekmēt lēmumus. Ikviens indivīds vai sabiedrības interešu grupa var desmit dienu laikā rakstīt vēstuli Valsts prezidentam vai kā citādi izteikt savas domas par Saeimas pieņemto likumu. Valsts prezidents var piekrist, bet var arī nepieņemt sabiedrības grupu viedoklim.

Konstitucionālo tiesību eksperts E. Pastars intervijā norāda, ka lēmuma pieņemšanas procesā būtiska loma ir sabiedrības un dažādu tīklveida interešu grupu līdzdalībai, jo tas uzlabo valsts pārvaldes lēmumus, nodrošina sabiedrības interešu ievērošanu, kā arī procesa caurskatāmību. Likumprojektu izstrāde nereti norisinās ilgstoši, tāpēc ir svarīgi tajā iesaistīties gan attiecīgās jomas ekspertiem, gan sabiedrības pārstāvjiem, lai nodrošinātu caurskatāmu un vispusīgu informācijas apmaiņu likumprojektā ieinteresēto pušu starpā.

Promocijas darba 1.2. apakšnodaļā par tīklveidu pārvaldību tika identificēti sabiedrības līdzdalību reglamentējošie dokumenti. Šajā apakšnodaļā tie apkopoti un tiek iztirzātas sabiedrības līdzdalības iespējas to izstrādē.

2008. gada 8. maijā Saeima pieņēma Attīstības plānošanas sistēmas likumu, kura mērķis ir sekmēt attīstības plānošanas sistēmu, valsts ilgtspējīgu un stabilu attīstību, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Likums attiecas uz attīstības plānošanu Saeimā, Ministru kabinetā, tiešās valsts pārvaldes iestādēs, plānošanas reģionos, pašvaldībās un valsts pārvaldes iestādēs. Viens no šī likuma pamatprincipiem ir ievērot līdzdalību, respektīvi, visām ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties attīstības plānošanas dokumentu izstrādē.

2009. gada 25. augusta MK noteikumi Nr. 970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā" nosaka sabiedrības līdzdalības kārtību Saeimas, MK, tiešās valsts pārvaldes iestāžu, valsts pārvaldes iestāžu, kas nav padotas MK, plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības plānošanas procesā. Šo noteikumu mērķis ir sekmēt efektīvu, atklātu, ietverošu, savlaicīgu un atbildīgu sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā, uzlabojot plānošanas rezultātu atbilstību sabiedrības vajadzībām un interesēm. Sabiedrības līdzdalību īsteno formālās

⁸⁵ Satversme, 101. pants. 23.09.2004. likuma redakcijā, tā stājās spēkā 21.10.2004. "Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu. Pašvaldības ievēlē pilntiesīgi Latvijas pilsoņi un Eiropas Savienības pilsoņi, kas pastāvīgi uzturas Latvijā. Ikvienam Eiropas Savienības pilsonim, kas pastāvīgi uzturas Latvijā, ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties pašvaldību darbībā. Pašvaldību darba valoda ir latviešu valoda."

sabiedrības grupas, piemēram, biedrības, nodibinājumi, arodbiedrības, darba devēju organizācijas, reliģiskās organizācijas un neformālās sabiedrības grupas, piemēram, neregistrētas iniciatīvu grupas, interešu apvienības, kā arī citi sabiedrības pārstāvji. Tā, piemēram, MK tīmekļa vietnē izveidota sadaļa “Sabiedrības līdzdalība”⁸⁶, kurā norādītas dažādas līdzdalības iespējas, tostarp videomateriāls ar skaidrojumu, ko nozīmē sabiedrības līdzdalība. Arī visu Latvijas Republikas ministriju tīmekļa vietnēs izveidota sadaļa “Sabiedrības līdzdalība”, kurā norādīti normatīvo aktu projekti, attīstības plānošanas dokumentu projekti, dažādas padomes un komisijas, sadarbības memorandi, informācija par konkursiem un to nolikumi. VARAM izveidota sabiedriskās apspriešanas sadaļa “Iedzīvotāj, neesi starpnieks”⁸⁷, kurā ievietota informācija par līdzdalības iespējām attīstības plānošanas dokumentu vai tiesību aktu izstrādes procesā.

2014. gada 2. decembrī MK ir izdevis noteikumus Nr. 737, kuri paredz attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanu. Tie nosaka attīstības plānošanas dokumentos ietveramo saturu, to izstrādāšanas, apstiprināšanas, aktualizācijas un spēka zaudēšanas kārtību, darbības termiņu un pārskatu sniegšanas kārtību, kā arī to ietekmes izvērtēšanas kārtību. Šos noteikumus piemēro attiecībā uz attīstības plānošanas dokumentiem, kurus izstrādā valsts un pašvaldību institūcijas.

Pārresoru koordinācijas centrs 2016. gadā ir izdevis politikas veidošanas rokasgrāmatu⁸⁸, kurā kā viens no politikas veidošanas pamatprincipiem minēta interešu saskaņotība.

Arī Latvijas Republikas Finanšu ministrijas tīmekļa vietnē ir politikas plānošanas dokumentu projektu un tiesību aktu projektu izstrādes posmu apraksta informatīvs materiāls, kurā piedāvāti skaidri mehānismi iesaistes iespējām un sniegta informācija savlaicīgas līdzdalības nodrošināšanai.

Valsts kancelejā ir izveidota iniciatīva “Labākais līdzdalībā”⁸⁹. Jauniešu iesaistei lēmuma pieņemšanā un līdzdalībā ir izveidota programma “Līdzdalības skola”⁹⁰.

MK tīmekļa vietnē regulāri tiek ievietoti MK diskusiju dokumenti. Tie ir paziņojumi par līdzdalības iespējām attīstības plānošanas dokumentu vai tiesību aktu izstrādes procesā. Līdz ar

⁸⁶ Sabiedrības līdzdalība. Izgūts no <https://www.mk.gov.lv/lv/content/sabiedribas-lidzdaliba>

⁸⁷ Iedzīvotāj, neesi starpnieks. Izgūts no http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/neesi_starpn/

⁸⁸ Politikas veidošanas rokasgrāmata. (2016). Izgūts no http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf

⁸⁹ Labākais līdzdalībā. Izgūts no <http://tap.mk.gov.lv/sabiedribas-lidzdaliba/labakais-lidzdaliba/>

⁹⁰ Līdzdalības skola. Izgūts no <https://www.jaunatnesmaidam.lv/lv/projekti/lidzdalibas-skola>

to var uzskatīt, ka valsts un pašvaldību iestādes informē sabiedrību par iespēju iesaistīties normatīvo aktu izstrādes procesā un pastāv arī plašas līdzdalības iespējas.

Par likumprojekta virzību, ko Saeimā iesniedz MK, ir atbildīga nozares ministrija vai Valsts kanceleja, kas likumprojektu izsludina valsts sekretāru sanāksmē. Iesaistītajām institūcijām, tīklveida grupām un sabiedrības pārstāvjiem divu nedēļu laikā ir iespēja iesniegt savus atzinumus, ierosinājumus vai iebildumus priekšlikumu veidā. Iesniegtie priekšlikumi vai iebildumi tiek apkopoti un tiek rīkota valsts sekretāru sanāksme, kurā tiek saskaņots likumprojekts. Ja sanāksmē visas iesaistītās puses vienojas, tad likumprojekts tiek izskatīts MK sēdē. Ja puses nevienojas, tad likumprojektu skata valsts sekretāru sanāksmē un MK komitejā. Pēc šīm izskatīšanām likumprojekts tiek pieņemts valdībā. Valdība tālāk nodod likumprojektu izskatīšanai un pieņemšanai Saeimā.

Saskaņā ar MK instrukciju “Kārtība, kādā aizpildāma normatīvā akta projekta anotācija” no 2002. gada visu iesniegto likumprojektu un nozīmīgāko MK noteikumu projektu anotācijās jānorāda, vai to izstrādes laikā ir notikušas konsultācijas ar nevalstiskajām organizācijām. Kaut arī šī instrukcija neparedz obligātas konsultācijas ar NVO, tomēr gadījumos, kad šādas konsultācijas notikušas, par tām ir jāsniedz informācija anotācijā. Anotācijā ir jānorāda tās NVO, ar kurām konsultācijas ir notikušas. Jānorāda kritēriji, pēc kādiem konsultāciju organizācijas noteiktas, un veids, kā šīs organizācijas ir saistītas ar normatīvajā aktā regulētajiem jautājumiem. Anotācijā iekļauj informāciju par NVO priekšlikumu būtību, norāda, vai priekšlikumi tikuši ņemti vērā un vai ir izdarītas izmaiņas likumprojektā.

Ne tikai NVO, bet katram indivīdam, dažādām sabiedriskām organizācijām un interešu grupām ir iespēja piedalīties darba grupās, kurās tiek izstrādāti likumprojekti, noteikumi, koncepcijas un citi rīcībpolitikas dokumenti, kā arī sniegt atzinumus par dažādiem projektiem un likumprojektu to izstrādes procesā. Dokumenti ir pieejami vēl pirms to izskatīšanas, līdz ar to sabiedrībai un interešu grupām ir iespēja iepazīties un iesniegt savus priekšlikumus. Tādējādi sabiedrības locekļi kā sekotāji līderiem īsteno politisko līderību, veidojot attiecības starp politiskajiem līderiem un sekotājiem, plānojot pārmaiņas un rezultātus, kas atspoguļo viņu kopīgos mērķus (Rost, 1993). Kā atzinis Roberts Koheins (Keohane, 1977), līderi nosaka un precizē mērķus cilvēku grupai un apvieno tās dalībnieku spējas vienkopus, lai pieņemtu lēmumu un sasniegtu mērķi. Secinu: ja lēmuma pieņemšanā tiek iesaistīta tīklveida pārvaldība, apvienojot spējas un zināšanas, var vienoties par lēmumu, kas ir valsts un sabiedrības interesēm atbilstošs.

Valsts prezidents pirms pieņem lēmumu nosūtīt Saeimai likumu otrreizējai caurskatīšanai, bieži rīko sanāksmes ar sabiedrības pārstāvjiem par nepieciešamību likumu nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

Ja sabiedrības pārstāvjiem ir iebildumi vai ierosinājumi saistībā ar Saeimā pieņemto likumu, viņiem ir iespēja desmit dienu laikā rakstīt vēstuli Valsts prezidentam, lūdzot nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. Arī tad, ja sabiedrības pārstāvji atbalsta pieņemto likumu, desmit dienu laikā var rakstīt vēstuli Valsts prezidentam un lūgt likumu izsludināt. Tomēr lēmuma pieņemšanas process attiecībā uz otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu var tikt uzskatīts par daļēji atklātu, jo šajā procesā var līdzdarboties, tikai uzrakstot vēstuli Valsts prezidentam, vai arī, ja Valsts prezidents uzaicina uz sanākumi par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai. Par to, kuri sabiedrības pārstāvji pēc neatkarības atjaunošanas piedalās šajā lēmuma pieņemšanas procesā un kā tas notiek, plašāk aprakstīts 5. nodaļā.

Līdzdarbošanās iespējas Latvijā ir aizsāktas, tās tiek attīstītas un pilnveidotas, un procesos iesaistās aizvien vairāk dažādu sabiedrības grupu pārstāvji. Arī Valsts prezidents, pieņemot lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu, nereti iesaista dažādas sabiedrības grupas lēmuma pieņemšanas procesā, tas plašāk aplūkots 3. un 5. nodaļā.

2.4. Kopsavilkums

Šajā nodaļā analizēti četri lēmuma pieņemšanas veidi pārvaldībā, likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process un sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā.

Secinu, ka lēmums ir savstarpēji saistītu darbību rezultāts un mūsdienu pārvaldībā neatkarīgi no lēmuma pieņemšanas procesa dažādiem veidiem lēmumi tiek pieņemti atbilstoši situācijas prasībām, mijiedarbojoties dažādiem lēmuma pieņemšanas veidiem.

Šajā promocijas darbā, kur uzmanības centrā ir suspensīvā veto prakse pārvaldībā, lēmuma pieņēmējs ir Valsts prezidents, taču, lai lēmums būtu atbilstošs valsts un sabiedrības interesēm, jāņem vērā dažādu sabiedrības pārstāvju dažādās intereses. Valsts prezidenta pieņemtajam lēmumam izsludināt likumu vai nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai ir ilgstošas sekas, tāpēc ir svarīgi paredzēt iespējamus rezultātus, izvērtēt tos, lai pieņemtu valsts un sabiedrības interesēm atbilstošāko lēmumu.

Pārvaldības teoriju un lēmuma pieņemšanas veidu analīzes rezultātā promocijas darbā izvirzīts priekšlikums lēmuma pieņemšanā izmantot tīklveida pārvaldību. Likumprojekta izstrādāšanas laikā lēmuma pieņemšanas procesā sabiedrības pārstāvjiem ir iespēja paust

viedokli un izvērtēt izstrādātā likumprojekta ietekmi. Tas sasaucas ar Satversmes 101. pantā (sk. 85. atsauci) paredzēto tiesību ikvienam Latvijas pilsonim piedalīties likumā paredzētajā veidā valsts un pašvaldību darbībā, kas vienlaikus nozīmē, ka ikvienam pilsonim ir tiesība ietekmēt lēmumus. Katrs indivīds vai sabiedrības interešu grupa var desmit dienu laikā rakstīt vēstuli Valsts prezidentam vai kā citādi izteikt savas domas par Saeimā pieņemto likumu. Valsts prezidents var piekrist, bet var arī nepiekrīt tīklu viedoklim.

Apzinājusi likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas gaitu, secinu, ka šajos procesos ir jārada pārlicība, ka likuma pieņemšana notikusi godīgi, pārskatāmi un cieņpilni, ka dažādām sabiedrības grupām ir bijusi iespēja izteikt viedokli, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos valstij un izsludinātajiem likumiem.

Raksturojot sabiedrības līdzdalību likumu izstrādāšanā secinu, ka valsts un pašvaldību iestādes informē sabiedrību par iespēju iesaistīties normatīvo aktu izstrādes procesā un pastāv plašas līdzdalības iespējas. Ir nepieciešama turpmāka sabiedrības iniciatīva un vēlme iesaistīties ar pārvaldību saistītos procesos.

Tīklveida pārvaldības piemērošana lēmuma pieņemšanas procesā nodrošina situācijas izpēti un novērtējumu, kas paaugstina lēmuma pieņemšanas efektivitāti.

Nākamajā nodaļā tiks analizēta pārvaldība Latvijā kontekstā ar Valsts prezidentu, Valsts prezidenta institūcijas vēsturiskā attīstība un Valsts prezidenta darbības jomas, identificējot Valsts prezidenta konstitūtīvo, leģislatīvo un kontroles darbību, lai pamatotu Valsts prezidenta līderību suspensīvā veto piemērošanas motīvu noteikšanā.

3. Valsts prezidents valsts pārvaldībā Latvijā

Latvijā Valsts prezidents ir ārpus izpildvaras, jo nav tās sastāvdaļa un nepakļaujas Ministru kabinetam kā augstākajam valsts pārvaldes varas orgānam. Toties Valsts prezidentu valsts pārvaldībā Latvijā raksturo Valsts prezidenta realizētā pārvaldība, iesaistoties likuma ierosināšanā, nosūtot likumus otrreizējai caurlūkošanai un izsludinot likumus, kā arī pildot citas Satversmē noteiktās funkcijas.

Šajā nodaļā raksturota Valsts prezidenta mijiedarbība ar pārvaldības institūtiem Latvijā, Valsts prezidenta institūcijas attīstība, Valsts prezidenta darbības jomas, pievēršoties Valsts prezidenta konstitūtīvajai, leģislatīvajai un kontroles darbību, padziļināti pētot suspensīvā veto piemērošanu, kā arī akcentēta Valsts prezidentu līderība, gan nosakot motīvus likumu neizsludināšanai, gan pieņemot lēmumu nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai.

3.1. Pārvaldība Latvijā

Pārvaldība ir visi vadības procesi, darbību kopums veiksmīgas darbības nodrošināšanai neatkarīgi no tā, kas tos veic, – Valsts prezidents, parlaments, valdība, pašvaldības, sabiedrības grupas vai indivīdi kā organizācijas vai valsts locekļi. Pārvaldība ir veids, kā noteikumi, normas un darbības ir strukturētas, uzturētas, regulētas, un tā ir atbilstīga konkrētā laika vajadzībām. Pārvaldība var būt daudzveidīga, tās pamatā ir dažādas motivācijas un tā ved pie dažādiem rezultātiem. Piemēram, demokrātiskā sabiedrībā pilsoņi balso par tiem, kam vajadzētu pārvaldīt, un mērķis ir sabiedrības labums, bet nevalstiskās organizācijās, kurās pārvaldību nodrošina izpilddirektori un valde, var sasniegt konkrētākus mērķus. Pārvaldība ir saistīta ar lēmuma pieņemšanas procesā notiekošo mijiedarbību starp iesaistītajiem dalībniekiem (Hufty, 2011).

Latvijas Republikas Tiesībsarga institūts⁹¹ labas pārvaldības principu dēvē par konstitucionālu vispārējo tiesību principu, kas netieši ietverts Satversmē un ir atzīts par ES pamattiesību. Labas pārvaldības princips veidojies no dabisko tiesību izpratnes, un tā jēga ir taisnīguma nodrošināšanā, radušos zaudējumu atlīdzināšanā vai iepriekšējā stāvokļa – tā, kāds bija pirms labas pārvaldības principa pārkāpuma, – atjaunošanā. Atbilstoši valsts darbības mērķim – tautas vispārējai labklājībai – valsts pārvalde darbojas valsts iedzīvotāju interesēs.

⁹¹ Latvijas Republikas Tiesībsargs. Laba pārvaldība. Izgūts no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/cilvektiesibas/laba-parvaldiba/laba-parvaldiba>

Tādējādi labas pārvaldības principa realizācija ir komplekss demokrātiskas, tiesiskas un sociāli atbildīgas valsts pienākums un uzdevums.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis norāda: “Labā pārvaldība ir vērtība, bet labas pārvaldības princips ir šīs vērtības tiesiskā izpausme ar tiesiskas atbildības konsekvencēm.” (Neimanis, 2013) Labas pārvaldības princips kā tiesību norma ir nesaraucjami saistīts ar labu pārvaldību kā vērtību. Līdz ar to labas pārvaldības principa īstenošana valsts pārvaldē ir ne tikai tiesisks, bet arī morāli ētisks pienākums. Turklāt, ja labas pārvaldības principu kā tiesisku pienākumu ir pienākums ievērot valsts pārvaldei, tad laba pārvaldība kā vērtība ir veidojama valsts pārvaldei un sabiedrībai kopā.

Labas pārvaldības dalībnieki ir tādi, kuri var ietekmēt pārvaldības procesu, taču kuriem nav tiešo lēmuma pieņemšanas pilnvaru, un viņi pārstāv dažādas sabiedrības grupas, piemēram, NVO, plašsaziņas līdzekļus.

Satversmes preambula nosaka: “Latvija ir demokrātiska, parlamentāra, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts, kuras pamatā ir cilvēka cieņa un brīvība, atzītas un aizsargātas cilvēka pamattiesības un tiek cienītas mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu”. (Satversme, grozījumi⁹² 2014.) Tātad, īstenojot labu pārvaldību, jāņem vērā, demokrātisks lēmuma pieņemšanas process, kurā ievērotas dažādu sabiedrības grupu intereses.

Valsts pārvaldība Latvijā ir iedalīta trijos savstarpēji saistītos varas dalījumos: likumdevējvara, izpildvara un tiesu vara. Kā norāda jurists un politologs Egils Levits (Levits, 2002), šos varas dalījumus īsteno septiņi valsts konstitucionālie orgāni: “Satversmē ir paredzēti septiņi valsts konstitucionālie orgāni – pilsoņu kopums⁹³, Valsts prezidents⁹⁴, Saeima⁹⁵, Ministru kabinets⁹⁶, Valsts kontrole⁹⁷, Augstākā tiesa⁹⁸ un Satversmes tiesa⁹⁹.”

Promocijas darbā fokuss ir vērsts uz Valsts prezidentu, un viņam parlamentārās demokrātijas iekārtā ir piešķirtas visu trīs varu dalījumā ietilpstošās kompetences:

⁹² Satversmes grozījumi 19.06.2014. Likuma redakcija pieņemta 19.06.2014., tā stājās spēkā 22.07.2014.

⁹³ Satversme 2., 78., 80. pants.

⁹⁴ Satversme 35. pants.

⁹⁵ Satversme 5. pants.

⁹⁶ Satversme 55. pants.

⁹⁷ Satversme 87. pants.

⁹⁸ Satversme 82. pants.

⁹⁹ Satversme 85. pants.

- likumdevējvara: likuma nosūtīšana Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, likumu izsludināšana, likumprojekta ierosināšanas tiesība parlamentā, vēstuļu sūtīšana Saeimai un MK par likumdošanas jautājumiem;
- izpildvara: Valsts prezidentam ir tiesība sasaukt un vadīt ārkārtas MK sēdes un noteikt to dienas kārtību;
- tiesu vara: noziedznieku apžēlošanas tiesība.

Valsts prezidents ir iesaistīts visu valsts varas dalījumu īstenošanā, viņš iesaistās procedurālā kārtībā noteiktā posmā, taču nav galvenais šo varas dalījumu īstenotājs. Valsts prezidenta kā formālā līdera uzdevums, īstenojot likumdevējvaru, ir ievērot valsts un sabiedrības intereses, iedvesmot, kā arī zināšanu, pieredzes un kompetenču apmērā norādīt uz neatbilstoši izstrādātiem likumiem, nosūtot tos otrreizējai caurlūkošanai, un nodrošināt likumu izsludināšanu, kuri atbilst valsts un sabiedrības interesēm. 2012. gada 14. novembrī konferencē “Latvijas Valsts prezidenta institūcijas darbības izvērtēšana” Valsts prezidente V. Vīķe-Freiberga, analizējot varas dalījuma attiecības, norādīja: “Latvijā kā parlamentārā republikā Saeima ir galvenais demokrātijas garants. Ņemot vērā, ka sabiedrība joprojām nav pieradusi pie asas domu apmaiņas, asās politiskās debates parlamentā raisa tam neuzticību. Savukārt izpildvarai ir vistiešākais iespaids uz sabiedrības dzīvi. MK darbu iespaido tā darbinieku, pašu ministru spējas, personība un godīgums. Valsts prezidenta iespējas ietekmēt situāciju ir ļoti ierobežotas, savukārt morālie pienākumi ir neierobežoti. Nopietnāko ietekmi uz citu konstitucionālo institūciju darbību Valsts prezidents Latvijā var īstenot likumdošanas jomā. Šeit Latvijas Valsts prezidentam ir jāuzņemas varas līdzsvarošanas pienākums, līdzīgi tiem, ko citās valstīs veic daudz plašākas institūcijas, piemēram, parlamentu augšpalātas.” (Jurista Vārds, 2012)

3.1. tabulā attēlota Valsts prezidenta atbildība valsts varas dalījumā. Tabulā redzams, ka atbilstoši likumdevējvarai Valsts prezidentam ir vairākas atbildības sfēras.

3.1. tabula

Valsts prezidents valsts varas dalījuma sistēmā (adaptēts pēc Latvijas Universitātes un Baltijas jūras reģiona Eiropas Savienības INTERREG III B COMMUN projekta ziņojuma, Latvijas konstitucionālā un administratīvā sistēma, 01.08.2007.)

	Saeima	Valsts prezidents	Ministru kabinets	Augstākā tiesa un Satversmes tiesa
Likumdevējvara	Pieņem likumus	Likumprojekta ierosināšanas tiesība parlamentā, suspensīvā veto tiesība; izsludina likumus, raksta vēstules Saeimai un MK par likumdošanas jautājumiem	Iesniedz likumprojektus; pieņem noteikumus	Satversmes tiesa var atcelt likumus
Izpildvara	Ievēlē prezidentu; ieceļ amatpersonas	Ievēro likumus; Valsts prezidentam ir tiesība sasaukt un vadīt ārkārtas MK sēdes un noteikt to dienas kārtību; nominē Ministru prezidentu	Īsteno likumus	Var atcelt normatīvos aktus, rīkojumus, noteikumus, nolikumus; pieņem izpildvarai saistošus lēmumus
Tiesu vara	Amnestija; ieceļ tiesnešus	Noziedznieku apzēlošanas tiesība	Piedāvā tiesnešu kandidātus	Interpretē likumus; izšķir strīdus, piedāvā tiesnešu kandidātus

Divas reizes saistībā ar otrreizējai caurlūkošanai nosūtītiem likumiem ir bijusi nepieciešamība iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, lai ierosinātu lietu par likumu atbilstību Satversmei. 2000. gada 5. oktobrī Saeima pieņēma likumu "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem", kuru Valsts prezidente V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai, taču Saeima likumu negrozīja. Tad opozīcijas deputāti iesniedza pieteikumu Satversmes tiesā, kuru

vēlāk atsauca, jo Saeima likumu grozīja, ņemot vērā arī Valsts prezidentes iebildumus, par to plašāk 5.1.2. apakšnodaļā.

2009. gada 3. augustā Valsts prezidents V. Zatlers iesniedza pieteikumu Satversmes tiesā ierosināt lietu par likuma atbilstību Satversmei, apstrīdot Saeimas 2009. gada 16. jūlijā pieņemtā likuma “Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” regulējuma atbilstību Satversmei, par to plašāk 5.1.3. apakšnodaļā.

Pilsoņu kopums un sabiedrība realizē savu varu, ievēlot Saeimā 100 deputātus. Galvenais (bet ne vienīgais) deputātu uzdevums ir pieņemt likumus. Plašāk tas aplūkots promocijas darba 2.2. apakšnodaļā. Saeimas deputātu pienākums ir izvirzīt un ievēlēt Valsts prezidentu, kurš savukārt izvirza Ministru prezidentu. Valsts prezidents un Ministru prezidents var nebūt Saeimas deputāti. Izvirzītais Ministru prezidenta amata kandidāts izveido MK un cenšas iegūt deputātu atbalstu. Latvijā MK ir galvenā izpildvara. Valdība un ikviens ministrs ir politiski atbildīgs Saeimas priekšā. Saeima ievēlē, apstiprina un ieceļ amatā, kā arī var ierosināt atlaist no amata valsts amatpersonas – Valsts prezidentu, valdības locekļus, Augstākās tiesas priekšsēdētāju, ģenerālprokuroru, tiesnešus, valsts kontrolieri, Latvijas Bankas prezidentu, KNAB priekšnieku, Satversmes aizsardzības biroja direktoru un citas amatpersonas.

Lai arī Satversmē noteiktās Valsts prezidenta pilnvaras parlamentārā republikā valsts pārvaldībā nav plašas un Valsts prezidents par savu darbību politisku atbildību nenes, tomēr Valsts prezidenti tradicionāli seko līdzī likumdošanai, kuru izsludina, un iebildumu vai ieteikumu gadījumā nosūta likumu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts prezidents otrreiz ierunas celt nevar. Taču, ja Saeima, otrreiz caurlūkojot likumu, neņem vērā Valsts prezidenta iebildumus, tad Valsts prezidentam ir tiesība vērsties Satversmes tiesā un lūgt izvērtēt likuma normu atbilstību Satversmei. Šāda tiesība pastāv tikai tajā gadījumā, ja Valsts prezidentam ir juridiska rakstura iebildumi.

Valsts pārvaldībā Valsts prezidentam ir tiesība ierosināt Saeimas atlaišanu. Atbilstoši Satversmei tam jānotiek ar tautas nobalsošanu. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse balsotāju izsakās par Saeimas atlaišanu, tad Saeimu atlaiž un Centrālā vēlēšanu komisija izsludina jaunas vēlēšanas, kurām jānotiek ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Saeimas atlaišanas. Saeimu var ne tikai atlaist, bet arī atsaukt.¹⁰⁰ Saeimas atsaukšana ir vēlētāju tiesība: ja ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju ierosina tautas nobalsošanu par Saeimas atsaukšanu un ja tautas nobalsošanā par Saeimas atsaukšanu nobalso vairākums no balsotājiem un vismaz divas trešdaļas no pēdējās

¹⁰⁰ Satversme, 14. pants. Likuma redakcija pieņemta 08.04.2009., tā stājās spēkā 02.11.2010.

Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita, tad Saeima uzskatāma par atsauktu. Tiesību ierosināt tautas nobalsošanu par Saeimas atsaukšanu nevar piemērot gadu pēc Saeimas sanāksšanas, gadu pirms Saeimas pilnvaru beigām, Valsts Prezidenta pilnvaru pēdējo sešu mēnešu laikā, kā arī agrāk par sešiem mēnešiem pēc iepriekšējās tautas nobalsošanas par Saeimas atsaukšanu, kā arī vēlētāji nevar atsaukt atsevišķus Saeimas deputātus.¹⁰¹

Ja Saeima ir atlaista vai atsaukta, tad Saeimas locekļu pilnvaras paliek spēkā līdz jaunievēlētās Saeimas sanāksšanai, bet līdzšinējā Saeima var sanākt uz sēdēm tikai tad, ja Valsts prezidents to sasauc. Šādām Saeimas sēdēm dienas kārtību nosaka Valsts prezidents. Jaunām vēlēšanām jānotiek ne agrāk kā vienu mēnesi un ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Saeimas atsaukšanas.¹⁰² Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse no nodotām balsīm izsakās pret Saeimas atlaišanu, tad Valsts prezidents uzskatāms par atlaistu, un Saeima ievēlē jaunu Valsts prezidentu uz atlaistā prezidenta atlikušo pilnvaru laiku.

Pārvaldībā izpildvaru galvenokārt realizē Ministru kabinets. Tiesu varu realizē Satversmes tiesa, Augstākā tiesa un citas atbilstoši Satversmes 82. pantam. Valsts prezidenti intervijās norādījuši uz savu sadarbību gan ar Saeimu, gan ar MK, Satversmes tiesu un Augstāko tiesu. Mijiedarbībā ar Saeimu norisinājies kopīgs darbs likumdošanas kontekstā. Plaša spektra sadarbība norisinājusies ar valdību.

Lai elektroniskajā vidē nodrošinātu garantētu, drošu un ērtu oficiālo saziņu starp valsts iestādēm un privātpersonām, šobrīd izveidots risinājums valsts pārvaldē, kas tiek ieviests vietnē www.parvaldiba.lv.

Lai izpētītu valsts pārvaldes un Valsts prezidentu sadarbības veidošanos, intervijās ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem pārrunāti jautājumi, kas ļāva izprast sadarbības principus, kādi tie ir un kādi varētu būt.

Gunta Ulmaņa pilnvaru laikā mijiedarbība ar pārvaldības institūtiem bija orientēta uz valsts attīstības mērķi un nebija dalījuma “kas, kurš un kā”. 1993. gadā Saeimas priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs, kurš no 1990. gada bija Latvijas Republikas Augstākās Padomes priekšsēdētājs, palīdzēja jaunievēlētajam Valsts prezidentam gan ar telpu Saeimas namā, jo tolaik vēl nebija izveidota Valsts prezidenta kanceleja, gan konsultējot, kā veidot atjaunoto valsti. Vairāki tālaika Saeimas darbinieki pārgāja darbā uz Valsts prezidenta kanceleju, par Valsts prezidenta padomnieci likumdošanas jautājumos kļuva Vineta Muižniece. Pēc G. Ulmaņa intervijā sacītā, tolaik politiskās partijas *bija vairāk draudzīgas, nekā konkurējošas*. Pēc viņa

¹⁰¹ Satversme, 14. pants. Likuma redakcija pieņemta 08.04.2009., tā stājās spēkā 02.11.2010.

¹⁰² Satversmes grozījumi 08.04.2009. likuma redakcija, tā stājās spēkā 02.11.2010.

iniciatīvas tika iedibinātas regulāras tikšanās starp Valsts prezidentu, Saeimas priekšsēdētāju un Ministru prezidentu. Šīs tikšanās norisinājās Valsts prezidenta Jūrmalas rezidencē, tajās apsprieda un analizēja aktuālos jautājumus. Bija jāpieņem lēmumi par Latvijas dalību ārzemju militārajās misijās, arī citi lēmumi, kas saistīti ar valsts aizsardzības jautājumiem. Tas bija nopietns pārbaudījums, jo tolaik Latvija vēl daudz kam nebija gatava. Aizsāka arī risināt tos jautājumus, kas bija saistīti ar Eiropas Savienību un kuru apspriešanā piedalījās visas frakcijas.

Visintensīvākā mijiedarbība starp Valsts prezidentu G. Ulmani valsts pārvaldes institūcijām bija laikā, kad tika pieņemts lēmums virzībai uz iestāšanos Eiropas Savienībā. Viņa pilnvaru laikā tika izveidotas daudzas jaunas valsts pārvaldes institūcijas, jo tika atjaunota Latvijas valsts un demokrātiskās institūcijas. Par vienu no būtiskākajiem G. Ulmaņa veikumiem jāuzskata Valsts prezidenta kancelejas izveidošana, to savā intervijā atzīmē arī pats Valsts prezidents.

V. Viķe-Freiberga uzsver sevišķi labo sadarbību ar Augstākās tiesas priekšsēdētāju Andri Guļānu. Valsts prezidente arī uzsver debates ar Valsts kontroli un politiskajām partijām. V. Viķe-Freiberga ierosināja izveidot Tiesībsarga institūtu.

V. Zatlers regulāri tikās ar Saeimas priekšsēdētāju, pārrunājot gan prioritātes, gan likumu virzību. Likumdošanas jomā Valsts prezidentu Saeimā pārstāvēja juridiskie padomnieki. Juridiskie padomnieki likumprojektu izstrādāšanas laikā un arī to pirmajā un otrajā lasījumā Saeimā sekoja līdzīki likumprojektu izstrādei. V. Zatlers regulāri tikās ar dažādu jomu ministriem, bet reizi nedēļā – ar Ministru prezidentu. Ekonomiskās krīzes laikā un valdībai nespējot laikus reaģēt uz strukturālām reformām, Valsts prezidents, kā noteikts Satversmes 46. pantā,¹⁰³ ierosināja divas MK ārkārtas sēdes un to darba kārtību. Valsts prezidenti tradicionāli nekritizē valdības darbu, par valdības darbu atbild Ministru prezidents. V. Zatlera mijiedarbība ar Satversmes tiesu un Augstāko tiesu bija informatīva un atbalstoša. Intervijā Valsts prezidents uzsver tiesu varas neatkarību, neitralitāti un patstāvību. Bijušas arī informatīvas tikšanās ar Valsts kontroli un KNAB par tendencēm, kādas izsecināmas no Valsts kontroles vai KNAB atklātajiem trūkumiem, taču nekādā gadījumā ne par konkrētām lietām vai konkrētiem cilvēkiem. Mijiedarbība ar politiskajām partijām notikusi nepārtraukti, lai noskaidrotu partiju viedokli par stāvokli valstī. Savu pilnvaru laikā V. Zatlers izveidoja Konstitucionālo tiesību komisiju, kuras mērķis bija analizēt un vērtēt likumus pirms to izsludināšanas. Valsts prezidenta

¹⁰³ Satversme, 46. pants. Valsts Prezidentam ir tiesība sasaukt un vadīt ārkārtējas MK sēdes, nosakot tām dienas kārtību.

V. Zatlera padomniece I. Lībiņa-Egnere intervijā¹⁰⁴ uzsver, ka komisijas mērķis bija sniegt atbalstu Valsts prezidenta likumdošanas funkcijas realizēšanai, gatavojot atzinumus par Satversmes normu pilnveidošanu un interpretāciju, kā arī veicināt zinātniskus pētījumus un kvalificētu konstitucionālo tiesību diskusiju gan speciālistu aprindās, gan visā sabiedrībā. Prezidenta V. Zatlera pilnvaru laikā tika atjaunota arī Mazākumtautību padome.

A. Bērziņš uzsver labo sadarbību ar Saeimu. Pirms ievēlēšanas par Valsts prezidentu A. Bērziņš bija vadījis Saeimas Tautsaimniecības komisiju. No Saeimas atlaišanas 2011. gada 28. maijā līdz brīdim, kad tika ievēlēta 11. Saeima, A. Bērziņš kā 2011. gada 2. jūnijā ievēlētais un 8. jūlijā zvērestu nodevušais Valsts prezidents noteica Saeimas sēžu darba kārtību. Jāatzīmē, ka Valsts prezidents V. Zatlers vēl 2011. gada 3. jūnijā nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus likumā “Par budžetu un finanšu vadību”, jo secināja, ka “Saeimā nav veiktas konsultācijas ar konstitucionālajām institūcijām un Tiesībsarga biroju”. Savukārt laikā, kad Saeima jau bija atlaista, jaunie ievēlētais Valsts prezidents A. Bērziņš 2011. gada 28. jūlijā nosūtīja grozījumus “Civilprocesa likumā” otrreizējai caurlūkošanai. Par šo Saeimas likumu Valsts prezidents bija saņēmis vairāku sabiedrības grupu (Latvijas Apvienotā policistu arodbiedrība, Latvijas Kredītņēmēju apvienība un citas) iesniegumus ar lūgumu un pamatojumu neizsludināt likumu. Arī sadarbība ar tālaika valdību (Ministru prezidents Valdis Dombrovskis) bijusi laba, bet īpaši laba sadarbība bijusi ar Satversmes tiesu, risinot dažādus jautājumus (piemēram, saistībā ar Pašvaldību likumu un citus ar tautsaimniecības jautājumiem saistītus risinājumus). Veiksmīga bijusi sadarbība ar Augstākās tiesas priekšsēdētāju Ivaru Bičkoviču. A. Bērziņš uzskata, ka pārvaldībai Latvijā jābūt samērojamai ar iespējām, kā labas pārvaldības paraugu viņš atzīst Singapūras pārvaldības modeli, resp., iedibināt tādas vērtības kā caurskatāma pārvaldība, pievēršot uzmanību sabiedrības problēmām un veidojot efektīvu pašvaldību vadību. A. Bērziņš neveidoja jaunas institūcijas, viņš centās sekot līdzi, lai esošās institūcijas kvalitatīvi strādātu tautsaimniecības attīstībai. Savu pilnvaru laikā A. Bērziņš atjaunoja Valsts valodas komisiju un izveidoja ekspertu grupu pārvaldības pilnveidei.

Valsts prezidents **Raimonds Vējonis** interviju nav sniedzis, tomēr, analizējot publiski pieejamo¹⁰⁵ Valsts prezidenta dienas kārtību, konstatēju, ka viņš regulāri ticis ar Ministru prezidentu un ministriem, kā arī dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem (jaunsardzi, pašvaldību deputātiem, apmeklējis uzņēmumus). R. Vējonis ticis ar Augstākās tiesas priekšsēdētāju, Valsts ieņēmuma dienesta ģenerāldirektori, augstskolu rektoriem. Valsts prezidents ir izveidojis

¹⁰⁴ Intervija ar Inesi Lībiņu-Egneri. 16.11.2017.

¹⁰⁵ Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa dienas kārtība. Izgūts no <https://www.president.lv/lv/jaunumi/dienas-kartiba>.

Tiesiskās vides pilnveides komisiju – konsultatīvu un starpdisciplināru zinātnisku ekspertu komisiju tiesiskās vides sakārtošanai. Valsts prezidenta R. Vējoņa pilnvaru laikā izveidotas arī Enerģētikas drošības komisija un Sabiedrības saliedētības politikas ekspertu grupa, taču tās savu darbību ir beigušas.

Analizējot intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem, secinu, ka Valsts prezidenti ir uzklaušījuši un sadarbojušies ar daudziem pārvaldības institūtiem, ar Saeimu, MK, Satversmes tiesu un Augstāko tiesu, Valsts kontroli, politiskajām partijām. Valsts prezidents ir plaši un vispusīgi informēts par stāvokli valstī un, to izvērtējot, var pieņemt izsvērtu lēmumu likumu izsludināšanai vai nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai un arī pildīt citas Satversmē noteiktās pilnvaras. Valsts prezidents ir vislabāk informētākā amatpersona valstī.

3.2. Valsts prezidenta institūcijas attīstība un darbības jomas

Latvijā Valsts prezidenta institūcija tika izveidota līdz ar Satversmes pieņemšanu 1922. gada 15. februārī. Tā darbojās līdz 1940. gada 17. jūnijam, kad tās darbība tika pārtraukta un Kārļa Ulmaņa valdība zaudēja rīcības spēju. Kārlis Ulmanis vēl mēnesi saglabāja formālo Valsts prezidenta amatu, bet faktiski Latvijā tika izveidota PSRS (Padomju Sociālistisko Republiku Savienības) okupācijas vara (Jēkabsons, 2014).

1993. gada 6. jūlijā, 5. Saeimai sanākot uz pirmo sēdi, tika atjaunota Satversmes darbība. Šajā sēdē tika atjaunota arī Valsts prezidenta institūcija.

Līdz ar Valsts prezidenta ievēlēšanu tika atjaunota (bet faktiski no jauna izveidota) Valsts prezidenta kanceleja (turpmāk – Kanceleja). Kanceleja atrodas Valsts prezidenta tiešā pakļautībā, tā kārto ar Valsts prezidenta institūcijas saturisko un organizatorisko darbību saistītās lietas, kuras noteiktas Kancelejas nolikumā¹⁰⁶. Kanceleja pilda Valsts prezidenta dotos uzdevumus gan Latvijā, gan Valsts prezidentam reprezentējot valsti starptautiski.

Kancelejas uzmanības lokā ir Valsts prezidenta un sabiedrības veiksmīga mijiedarbība. Kanceleja informē sabiedrību par Valsts prezidenta darbību, darba kārtību, pieņemtajiem lēmumiem un paziņojumiem, pārzina Valsts prezidenta lietvedību, arhivē dokumentus un citus materiālus, piemēram, sevišķo lietvedību.

Nodrošinot Satversmē noteikto Valsts prezidenta pienākumu izpildi valsts ārpolitikas jomā, Kanceleja sadarbībā ar MK un Ārlietu ministriju plāno un organizē Valsts prezidenta

¹⁰⁶ Valsts prezidenta kancelejas nolikums. Izdots saskaņā ar likuma “Par Valsts prezidenta darbības nodrošināšanu” 5. panta ceturto daļu. “(4) Kancelejas struktūru un iekšējās darbības noteikumus reglamentē nolikums, kuru apstiprina Valsts prezidents.”

ārvalstu vizītes un ārvalstu amatpersonu vizītes pie Valsts prezidenta, sagatavo ārvalstu vēstnieku akreditācijas, nodrošina Latvijas diplomātisko pārstāvju iecelšanu un citu valstu diplomātisko pārstāvju pieņemšanu.

Valsts prezidents vada Nacionālās drošības padomi un Militāro padomi, kā arī izveido konsultatīvās un pētnieciskās komisijas, ar kurām notiek cieša sadarbība, lai pieņemtu lēmumus, kas būtu atbilstoši valsts un sabiedrības interesēm.

Valsts prezidenta darbības nodrošināšanai būtiska nozīme ir Valsts prezidenta padomniekiem, kuri savas kompetences jomā sistemātiski nodrošina Valsts prezidentu ar nepieciešamo informāciju. Valsts prezidenta padomnieki Valsts prezidenta uzdevumā sagatavo Valsts prezidenta rīkojumus, paziņojumus un motivētos rakstus likumu otrreizējai caurlūkošanai. Lai gan nav noteikts, kādām kvalifikācijas prasībām jāatbilst Valsts prezidenta padomniekiem, Valsts prezidents un Kancelejas vadītājs atlasa komandu, lai tā būtu saliedēta un savā darbībā orientētos uz vienotu mērķi. Līderību var realizēt tikai tad, ja ir vienota komanda, kas atbalsta līderi. Kanceleja organizē Valsts prezidenta darba kārtību un publiskos pasākumus, kā arī atbild par to saturisko daļu.

Atbilstoši Satversmei par Valsts prezidentu var ievēlēt pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš sasniedzis četrdesmit gadu vecumu. Par Valsts prezidentu nevar ievēlēt pilsoni ar dubultpilsonību.¹⁰⁷ Starpkaru periodā un pēc neatkarības atjaunošanas līdz 1997. gadam Valsts prezidents atbilstoši Satversmei tika ievēlēts uz trim gadiem. 1997. gada decembrī Saeima veica grozījumus Satversmē – tika noteikts, ka Valsts prezidenta ievēlēšanas termiņš ir četri gadi.¹⁰⁸ Viena un tā pati persona nevar ieņemt Valsts prezidenta amatu ilgāk kā astoņus gadus.¹⁰⁹ Līdz 2018. gadam Satversme paredzēja, ka Valsts prezidentu ievēl aizklāti balsojot ar ne mazāk kā 51 Saeimas deputāta balsu vairākumu. Šis bija vienīgais aizklātais balsojums Saeimā.

Taču 2018. gada 4. oktobrī Saeima pieņēma Satversmes grozījumus, kas paredz Valsts prezidenta ievēlēšanu atklātā Saeimas balsojumā. Satversmes grozījumi stājās spēkā 2019. gada 1. janvārī. Atklāts balsojums nodrošinās Valsts prezidenta ievēlēšanas procesa caurskatāmību.

Valsts prezidenta amats nav savienojams ar citu amatu. Ja par Valsts prezidentu ievēlētā persona ir Saeimas deputāts, tad viņam jānoliek Saeimas deputāta pilnvaras.

Kā minēts iepriekš, 1993. gada 6. jūlijā tika pilnā apjomā atjaunota Satversmes darbība un tika atjaunots arī Valsts prezidenta amats. 1993. gada 7. jūlijā šajā amatā ievēlēja Gunti Ulmani,

¹⁰⁷ Satversme. Likuma redakcija pieņemta 04.12.1997., tā stājās spēkā 31.12.1997.

¹⁰⁸ Turpat.

¹⁰⁹ Turpat.

kurš 1993. gada 8. jūlijā deva Valsts prezidenta svinīgo solījumu. Kopš tā laika katrs jaunievlētais Valsts prezidents dod svinīgo solījumu 8. jūlijā. 1996. gada 18. jūnijā 6. Saeima Gunti Ulmani atkārtoti ievēlēja Valsts prezidenta amatā. Atbilstoši tā laika spēkā esošajai Satversmei Guntis Ulmanis Valsts prezidenta amata pienākumus pildīja sešus (3 + 3) gadus

1999. gada 17. jūnijā 7. Saeima atbilstoši Satversmes grozījumiem (sk. 107. atsauci) uz četriem gadiem Valsts prezidenta amatā ievēlēja Vairu Vīķi-Freibergu. Ievēlēšanas dienā Valsts prezidente uzrunāja Saeimu, izsakot pateicību, ka viņu izvirzījuši un atbalstījuši deputāti no plaša politiskā spektra – “gan no kreisā spārna, gan no labā, gan no centra.. ..darīšu visu, kas manos spēkos, lai varētu kalpot Latvijai”¹¹⁰. Ar šo soli V. Vīķe-Freiberga ieviesa tradīciju Valsts prezidentiem pēc ievēlēšanas teikt īsu uzrunu Saeimā.

Izskatot Valsts prezidenta G. Ulmaņa ievēlēšanas dienu Saeimas sēžu stenogrammas, konstatēju, ka ne 1993. gada 7. jūlijā, ne 1996. gada 18. jūnijā uzrunas netika teiktas.

2003. gada 20. jūnijā 8. Saeima atkārtoti ievēlēja V. Vīķi-Freibergu Valsts prezidenta amatā. Uzsākot savu otro pilnvaru posmu, V. Vīķe-Freiberga sacīja: ”Ir trīs mērķi, par kuriem varam būt vienisprātis. Tie būtu: nostiprināt demokrātiskas struktūras un to darbošanos Latvijā, rūpēties un gādāt par tautas labklājību, par saimniecisko uzplaukumu un arī par Latvijas interesēm un tās labo slavu starptautiskajā arēnā.”¹¹¹

2007. gada 31. maijā 9. Saeima Valsts prezidenta amatā ievēlēja V. Zatlēru. Uzrunā pēc ievēlēšanas viņš sacīja: “Lai ideāli vienotos ar mērķiem un mūsu valsts uzplauktu.”¹¹² V. Zatlērs kandidēja uz otro ievēlēšanas termiņu, bet īsi pirms vēlēšanām, 2011. gada 28. maijā, piemērojot Satversmē dotās tiesības, izdeva rīkojumu rosināt tautas nobalsošanu par Saeimas atlaišanu. Šim rīkojumam bija nozīmīgas sekas – ārkārtas Saeimas vēlēšanas 2011. gada 17. septembrī.

2011. gada 2. jūnijā 10. Saeima par Valsts prezidentu ievēlēja A. Bērziņu, kurš savā uzrunā uzreiz pēc ievēlēšanas sacīja: “Šī komanda – visintelektuālākā, vispretrunīgākā, ar ļoti dažādiem viedokļiem, bet vienā virzienā ejoša.. ..es ceru, ka turpmākajā laikā mēs varēsim daudz labas lietas kopā izdarīt.”¹¹³ Valsts prezidents A. Bērziņš atteicās kandidēt uz otro pilnvaru posmu ģimenes un Valsts prezidenta ierobežoto pilnvaru dēļ. “Šajā postenī acīmredzot ir ļoti nedaudz iespēju, bet ļoti liela atbildība – kaut vai izejot no Satversmes 40. panta, [kur teikts], ka mans uzdevums ir nodrošināt valsts un iedzīvotāju labklājību. Taču nav neviena konkrēta līdzekļa, kā

¹¹⁰ Saeimas sēdes stenogramma, 17.06.1999.

¹¹¹ Saeimas sēdes stenogramma, 20.06.2003.

¹¹² Saeimas sēdes stenogramma, 31.05.2007.

¹¹³ Saeimas sēdes stenogramma, 02.06.2011.

es to varu izdarīt,” sacīja A. Bērziņš 2015. gada 14. aprīlī intervijā Latvijas Radio raidījumā *Krustpunktā*.

2015. gada 3. jūnijā 12. Saeima Valsts prezidenta amatā ievēlēja R. Vējoni. Uzreiz pēc ievēlēšanas jaunais prezidents savā uzrunā apliecināja, ka strādās tā, lai “mēs visi kopā – Latvijas tauta, politiskās partijas, valdība, Saeima, būtu kā komanda un lai lēmumi, ko kopā pieņemsim, būtu vērsti uz mūsu valsts attīstību”¹¹⁴.

Analizējot Valsts prezidentu īsās uzrunas ievēlēšanas dienā, secinu, ka tajās akcentēta vēlme nostiprināt demokrātiju, veicināt godīgumu, saimnieciskumu un labklājību.

Valsts prezidentu var arī atlaist. To var izdarīt Saeimas slēgtā sēdē ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas deputātu priekšlikumu un ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas deputātu balsu vairākumu. Pēc šāda lēmuma Saeima nekavējoties ievēl jaunu Valsts prezidentu.

Gadījumos, ja Valsts prezidents atsakās no amata, nomirst vai tiek atsaukts, pirms viņa pilnvaru termiņš beidzies, tad līdz laikam, kad Saeima ievēl jaunu Valsts prezidentu, šo amatu pilda Saeimas priekšsēdētājs. Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts prezidenta amatu arī tad, ja Valsts prezidents atrodas ārpus valsts robežas vai ir citādi aizkavēts izpildīt sava amata pienākumus. Valsts prezidentu var arī saukt pie kriminālatbildības, ja tam piekrīt Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu.

Valsts prezidents izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificēšanu.

Kanceleja nodrošina Valsts prezidenta darbību likumdošanas jomā. Katram Valsts prezidentam ir likumdošanas un juridiskais padomnieks. R. Vējoņa pilnvaru laikā, arī konstitucionālo tiesību padomnieks. Padomnieki seko līdzi procedurālās kārtības ievērošanai, realizējot Satversmē nostiprinātās Valsts prezidenta pilnvaras, kā arī savlaicīgi un vispusīgi informē Valsts prezidentu par aktuāliem iekšpolitikas un ārpolitikas jautājumiem. Kanceleja sagatavo Saeimā pieņemto un Kancelejā saņemto likumu izsludināšanu, kā arī likumu izsludināšanas apturēšanu Satversmē un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, sagatavo un sniedz Valsts prezidentam nepieciešamo informāciju par likumu otrreizējas caurlūkošanas lūgumiem, kā arī nodrošina likumu nosūtīšanu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, koordinē Valsts prezidenta likumdošanas iniciatīvu priekšlikumu izstrādi un iesniedz tos Saeimā.

Saistībā ar suspensīvā veto piemērošanu atbilstoši Satversmes 71. pantam “desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā, Valsts Prezidents motivētā rakstā Saeimas priekšsēdētājam var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts

¹¹⁴ Saeimas sēdes stenogramma, 03.06.2015.

Prezidents otrreiz ierunas nevar celt”¹¹⁵. Saeimas kārtības rullī 115. pantā teikts: “(1) Ja Valsts prezidents Satversmes 71. panta kārtībā ir prasījis likuma otrreizēju caurlūkošanu, Saeima nākamajā sēdē bez debatēm nodod Valsts prezidenta motivētos iebildumus atbildīgajai komisijai un citām komisijām un lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi un likums atkārtoti izskatāms. (2) Atkārtoti izskatot likumu, piemērojami noteikumi par likumprojekta izskatīšanu trešajā lasījumā, bet izskatāmi tikai Valsts prezidenta iebildumi un priekšlikumi, kas ir saistīti ar Valsts prezidenta izteiktajiem iebildumiem.”¹¹⁶ Atbilstoši Satversmes 69. pantam “Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtus likumus ne agrāk kā desmitajā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas”.¹¹⁷ Šīs tiesības piemērošanas attīstība plašāk analizēta 5. nodaļā.

3.3. Valsts prezidenta konstitīvā, leģislatīvā un kontroles darbība

Šajā pētījumā Valsts prezidenta konstitīvā un leģislatīvā darbība netiek aplūkotas savrupi, jo Valsts prezidentam atbilstoši Satversmei un leģislatīvajem aktiem ir vienas un tās pašas tiesības, kuras Valsts prezidents piemēro savā darbībā, proti: likumdošanas iniciatīvas, suspensīvais veto, likuma izsludināšana, likuma apturēšana, tautas ierosināta likumprojekta nodošana Saeimai. Šajā apakšnodaļā tiek analizētas visas piecas nosauktās Valsts prezidenta darbības jomas, īpašu uzmanību pievēršot suspensīvā veto prakses izpētei kā šī promocijas darba objektam.

Likumdošanas iniciatīvas. Valsts prezidentam ir likuma ierosināšanas tiesība. Valsts prezidents var iesniegt Saeimā gan izstrādātu likumprojektu, gan ierosinājumus. Visi pēc neatkarības atjaunošanas ievēlētie Valsts prezidenti ir iesnieguši Saeimā likumprojektu iniciatīvas. Tās tiek izskatītas Saeimā atbilstoši Saeimas kārtības rullī noteiktajai praksei, pieņemtas vai nodotas atbildīgajai komisijai padziļinātai izpētei.

Suspensīvais veto. Valsts prezidentam Satversmes 71. panta kārtībā ir piešķirta suspensīvā veto tiesība. Tā ir Valsts prezidenta iespēja nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. Parlamentārā republikā suspensīvais veto nav ikdienā piemērojama tiesība, jo Valsts prezidents nevar noteikt parlamentam lietderības apsvērumus (Pleps u. c., 2014) Suspensīvais veto (dažreiz

¹¹⁵ Satversme, 71. pants. Likums stājās spēkā 21.10.2004.

¹¹⁶ Saeimas kārtības rullis, 115. pants. Likums stājās spēkā 03.11.1998.

¹¹⁷ Satversme, 69. pants. Likums stājās spēkā 21.10.2004.

to dēvē arī par atliekošo veto¹¹⁸) ir modificēta tiesība pēc būtības piedalīties likuma teksta izstrādāšanā. Tā ir tiesība neizsludināt likumu, aizturēt likuma publicēšanu uz laiku un nosūtīt likumu atpakaļ Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, lai tā veiktu atkārtotu darbu pie jau pieņemtā likuma saskaņā ar Valsts prezidenta norādījumiem un pieņemtu to atbilstošāku valsts un sabiedrības interesēm. Piemērojot suspensīvā veto tiesību, Valsts prezidents izsaka iebildumu vai ierosinājumu par Saeimā pieņemto likumu. Ja Saeima nepiekrīt Valsts prezidenta iebildumiem, deputāti vēlreiz balso par pieņemto likumu un ar balsu vairākumu atkārtoti to pieņem.

Valsts prezidentam ir tiesība prasīt, “lai viņa lēmums tiktu uzklauts pie likuma teksta izstrādāšanas, taču nav tiesība uzstāties Saeimā pie likuma teksta izstrādāšanas” (Dišlers, 2004, 124. lpp.). Tomēr tad, kad Saeima likumu jau pieņēmusi, Valsts prezidentam ir tiesība izteikt savu viedokli motivētā rakstā un pieprasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu. Saeima var neievērot Valsts prezidenta aizrādījumus un pieņemt otrreiz likumu negrozītu, tomēr Valsts prezidenta aizrādījumi Saeimai ir jāuzklausā. Suspensīvais veto Latvijā ir piemērojams institūts, tas ir Valsts prezidenta lēmums, kuru viņš pieņem patstāvīgi. Ar šo lēmumu Valsts prezidents pauž savu viedokli, kas atšķiras no Saeimas deputātu viedokļa likuma pieņemšanas brīdī.

Valsts prezidents nosūta Saeimai motivētu rakstu ar lūgumu otrreiz caurlūkot likumu un novērst kļūdas un nepilnības. Motivētais raksts nav ne rīkojums, ne akts, tas ir “gribas izpaudums” (Dišlers, 2004, 124. lpp.), tāpēc tas nav kontrsignējams (līdzparakstāms). Tas ir motivēts priekšlikums, lai Saeimai būtu skaidri Valsts prezidenta iebildumi. Lēmums nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai Saeimā ir Valsts prezidenta iespēja paust savu nostāju, radot iespēju parlamentāriešiem pārskatīt pieņemtos likumus. Saeimai ir jāizskata Valsts prezidenta lūgumi, ieteikumi un iebildumi, bet tie nav obligāti ņemami vērā. Tas, ka Valsts prezidentam ir šī tiesība, nenozīmē, ka tā piemērojama katram pieņemtajam likumam. Tā ir Valsts prezidenta izvēle.

No intervijām ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem secinu, ka Valsts prezidents lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu pieņem vienpersoniski, viņš arī nosaka motivētā raksta ietvaru un iebildumus vai ierosinājumus. Taču motivētā raksta projektu sagatavo padomnieki, viņi Valsts prezidenta iebildumus un ierosinājumus apraksta apsvērumu formā vai, ja Valsts prezidents lūdz, redakcijas formā. Par to plašāk 5. nodaļā.

¹¹⁸ Aivars Endziņš, Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs. 22.07.1994., Saeimas sēdes stenogramma par Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa nosūtīto “Pilsonības likuma” otrreizēju caurlūkošanu. Izgūts no http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2207.html

Atsaucoties uz eksprezidentu V. Vīķes-Freibergas un V. Zatlera teikto 12. Saeimas Juridiskās komisijas deputātu darba grupā “Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai” 2016. gada 25. oktobrī, Valsts prezidents, lemjot par likumu nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai Saeimai, pilda Latvijā nepastāvošas parlamenta otrās palātas jeb augšpalātas lomu. V. Vīķe-Freiberga norāda¹¹⁹, ka Latvijā kā mazā zemē Valsts prezidents *spēlē otrās kameras lomu* ar iespēju piemērot caurlūkošanas tiesības. Eksprezidente puda viedokli, ka “Saeima dažādu apstākļu dēļ, tostarp politisku, pieņem nepārdomātus, sasteigtus vai līdz galam neizstrādātus likumus”. Savukārt V. Zatlers uzskata, ka Valsts prezidents Latvijā daudz efektīvāk pilda augšpalātas funkcijas, nekā tas tiek veikts dažās valstīs, kur šāda institūcija pastāv. Viņš skaidro, ka sabiedrības, NVO un interešu grupu pārstāvji ir tie, kas Valsts prezidentam izsaka ieteikumus, vai Saeimas pieņemtais likums būtu jānodod otrreizējai caurlūkošanai parlamentā.

Viens no šīs darba grupas priekšlikumiem ir izveidot likumdošanas kvalitātes uzlabošanai jaunu konstitucionālo orgānu – Valsts padomi¹²⁰, kuras pienākumos ietilptu likumprojektu izvērtēšana pirms to pieņemšanas. Šī padome sniegtu autoritatīvu ekspertu vērtējumu, kas būtu balstīts uz starpdisciplināru izpēti un nodrošinātu likumu *ex ante* un *ex post* izvērtēšanu.

Lai gūtu priekšstatu par suspensīvā veto piemērošanas praksi ārpus Latvijas, izvērtēti parlamentārās Igaunijas Republikas un pusprezidentālās Lietuvas Republikas konstitūciju panti par Valsts prezidenta tiesību nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai.

Igaunijas Republikas Konstitūcijas 107. pants¹²¹ nosaka: “Likumus izsludina Republikas prezidents. Prezidents var atteikties izsludināt Rīgikogu (parlamenta) pieņemto likumu un četrpadsmit dienu laikā no tā saņemšanas nosūtīt likumu kopā ar motivētu rezolūciju Rīgikogu atkārtotai izskatīšanai un pieņemšanai. Ja Rīgikogu otrreiz bez labojumiem pieņem Prezidenta nosūtīto likumu, Prezidentam likums jāizsludina vai jāierosina Augstākajai tiesai pasludināt šo

¹¹⁹ Latvijas Republikas Saeima. Juridiskās komisijas deputātu darba grupas sēdes protokols Nr. 7, 25.10.2016. Izgūts no blogi.lu.lv/tzpi/files/2017/01/VPDG_PROTOKOLS_25_10_2016_Nr_7.pdf

¹²⁰ Latvijas Republikas Saeima, 25.04.2017. Juridiskās komisijas deputātu darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai atzinums. Izgūts no www.saeima.lv/documents/b3c6ec245625d8f94ce23c563ffbd4935d5f5e54, 12. lpp.

¹²¹ Igaunijas Republikas Konstitūcija. Likums pieņemts 28.06.1922, ar grozījumiem, kas stājās spēkā 19.03.2003. Angl. *Laws are promulgated by the President. The President may refuse to promulgate a law passed by the Riigikogu and, within fourteen days after its receipt, return the law, together with his or her reasoned resolution, to the Riigikogu for a new debate and decision. If the Riigikogu, for the second time and without amending it, passes a law which has been returned to it by the President, the President either promulgates the law or applies to the Supreme Court for a declaration of unconstitutionality in respect of that law. If the Supreme Court declares the law to be in conformity with the Constitution, the President promulgates the law.*

likumu par antikonstitucionālu. Ja Augstākā tiesa pasludina šo likumu par konstitucionālu, Prezidentam likums jāizsludina.” Igaunijas konstitūcija paredz četrpadsmit dienas parlamentā pieņemtā likuma nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai (šis termiņš ir par četrām dienām garāks nekā Latvijā noteiktais).

Lietuvas Republikas konstitūcijas 71. pants nosaka, ka pēc tam, kad Valsts prezidents no Seima (parlamenta) ir saņēmis likumu, viņš to desmit dienu laikā paraksta un izsludina vai motivē un nosūta Seimam otrreizējai caurlūkošanai. Ja noteiktajā termiņā Valsts prezidents nenoraida Seima pieņemto likumu vai to neparaksta, likums stājas spēkā pēc tam, kad to parakstījis un oficiāli izsludinājis Seima priekšsēdētājs.¹²² Šo praksi nav iespējams salīdzināt ar Latvijas gadījumu, jo Lietuva ir pusprezidentāla valsts. Lietuvā desmit dienu laikā no likuma saņemšanas brīža Valsts prezidentam ir iespēja to nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Lietuvas Konstitūcija neprecizē, vai desmit dienas jāskaita no likuma pieņemšanas Seimā, vai no brīža, kad Valsts prezidents šo likumu ir saņēmis, tādējādi pastāv iespēja elastīgai šī panta interpretācijai.

Šobrīd Latvijā Valsts prezidenta rīcībā ir desmit dienas, lai pieņemtu lēmumu par likuma izsludināšanu vai nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai. Šis laiks nepieciešams, lai izvērtētu likuma atbilstību valsts un sabiedrības interesēm un pieņemtu izsvērtu lēmumu, ko darīt, – nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai vai likumu izsludināt. Šo desmit dienu laikā tiek saņemtas vēstules no dažādām sabiedrības grupām un indivīdiem ar lūgumu likumu neizsludināt vai atbalstu likuma izsludināšanai. Bieži Valsts prezidenta padomnieki rīko sanāksmes, lai izvērtētu otrreizējai caurlūkošanai nosūtāmo likumu, lai apspriestu “par” un “pret” argumentus, iegūtu iespējami vispusīgāku informāciju, ko sniegt Valsts prezidentam lēmuma pieņemšanai. Atsaucoties uz interviju ar Valsts prezidenta R. Vējoņa padomnieci Kristīni Jaunzemi¹²³, šādas sanāksmes netiek iepriekš plānotas, turklāt tajās Valsts prezidents ne vienmēr var piedalīties saspringtās dienas kārtības dēļ.

Šajā apakšnodaļā tiks aplūkota suspensīvā veto tiesība vēl divās parlamentārās republikās – Polijā un Rumānijā –, taču turpmākā šīs tēmas pētniecībā būtu padziļināti jāizpēta suspensīvā

¹²² Lietuvas Republikas Konstitūcija. Likums pieņemts 25. 10.1922.

Angl. *Within ten days of receiving a law adopted by the Seimas, the President of the Republic either shall sign and officially promulgate the law or shall, upon reasonable grounds, refer it back to the Seimas for reconsideration. If the law adopted by the Seimas is neither referred back nor signed by the President of the Republic within the specified period, the law shall come into force after it is signed and officially promulgated by the Speaker of the Seimas.*

¹²³ Intervija ar Kristīni Jaunzemi, 20.07.2017.

veto piemērošana visās parlamentārajās republikās, lai vispusīgi izvērtētu šīs tiesības piemērošanu un, iespējams, adaptētu veiksmīgāko praksi Latvijā.

Polijas Konstitūcijas¹²⁴ 122. panta 3. daļa piešķir Valsts prezidentam tiesību pirms likuma izsludināšanas vērsties Konstitucionālajā tribunālā, lai lūgtu likuma izvērtēšanu atbilstoši valsts Konstitūcijai. Šāda izvērtēšana tiek dēvēta par preventīvo konstitucionālo kontroli. Ja Valsts prezidents šo tiesību nav piemērojis, tad saskaņā ar Konstitūcijas 122. panta 5. daļu, viņam ir tiesība motivētā rakstā nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. Ja Polijas Sejms pieņem likumu ar trīs piektdaļu klātesošo Sejma deputātu vairākumu (ar nosacījumu, ka sēdē piedalās vismaz puse no Sejma deputātiem), Valsts prezidentam ir jāparaksta likums septiņu dienu laikā. Šādu likumu Valsts prezidents vairs nevar nodot preventīvajai konstitucionālajai kontrolei.

Rumānijas prezidentam arī ir tiesība nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai.¹²⁵ Ja Valsts prezidents ir lūdzis likuma otrreizēju caurlūkošanu vai prasījis pārbaudīt likuma atbilstību valsts Konstitūcijai, tad likuma izsludināšana notiek desmit dienu laikā pēc likuma otrreizējas caurlūkošanas vai Konstitucionālās tiesas apstiprinājuma, ka likums ir konstitucionāls. Rumānijas Konstitūcija nenosaka, ka motivētais raksts būtu iesniedzams parlamenta priekšsēdētājam.

Likuma izsludināšana. Visus Saeimā pieņemtos likumus izsludina Valsts prezidents. Tie likumi, kas atbilstoši Satversmes 75. pantam Saeimā atzīti un pieņemti kā steidzami, tiek izsludināti ne vēlāk kā trešā dienā pēc tam, kad Valsts prezidents likumu saņēmis. Pārējos likumus atbilstoši Satversmes 69. pantam Valsts prezidents izsludina ne agrāk kā desmitā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas. Izsludinātais likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš.

¹²⁴ Polijas Republikas Konstitūcija, 02.04.1997.

122. panta 5. daļa. *If the President of the Republic has not made reference to the Constitutional Tribunal in accordance with para. 3, he may refer the bill, with reasons given, to the Sejm for its reconsideration. If the said bill is repassed by the Sejm by a three-fifths majority vote in the presence of at least half of the statutory number of Deputies, then, the President of the Republic shall sign it within 7 days and shall order its promulgation in the Journal of Laws of the Republic of Poland (Dziennik Ustaw). If the said bill has been repassed by the Sejm, the President of the Republic shall have no right to refer it to the Constitutional Tribunal in accordance with the procedure prescribed in para. 3.*

¹²⁵ Rumānijas Republikas Konstitūcija, 21.11.1991.

77. pants. (2) *Before promulgation, the President of Romania may return the law to Parliament for reconsideration, and he may do so only once.*

(3) *In case the President has requested that law be reconsidered or a review has been asked for as to its conformity with the Constitution, promulgation shall be made within ten days from receiving the law passed after its reconsideration, or the decision of the Constitutional Court confirming its constitutionality.*

Likums nevar tikt izsludināts agrāk kā desmitā dienā, jo šo desmit dienu laikā Valsts prezidentam ir tiesība lūgt likuma otrreizēju caurlūkošanu vai arī apturēt likumu uz diviem mēnešiem.

Kā uzskata K. Dišlers,¹²⁶ likuma izsludināšana nav rīkojums, tas ir akts, kuram jānotiek uz likuma noteikuma pamata bez Valsts prezidenta paša brīvas gribas izteiksmes. Likumi tiek izsludināti bez kontrsignācijas, tikai ar Valsts prezidenta parakstu.

Valsts prezidenti vairākkārt ir lūguši Saeimu laicīgi nosūtīt pieņemto likumu Valsts prezidentam. Nereti Saeima likumu nosūta novēloti, un, kā esmu secinājusi no intervijas ar Valsts prezidentes padomnieci S. Sondori-Kukuli¹²⁷, ir bijušas situācijas, kad prezidentiem nav bijis iespējams laicīgi un rūpīgi izvērtēt situāciju. Piemēram, V. Vīķe-Freiberga saņēma Saeimā 2004. gada 20. decembrī pieņemtos grozījumus likumā "Par dzīvojamo telpu īri". Šiem grozījumiem bija nepieciešama steidzama izsludināšana, ko Valsts prezidente izdarīja 2004. gada 30. decembrī, taču nebija iespējams rūpīgi izvērtēt, kādas varētu būt likuma spēkā stāšanās sekas un denacionalizēto namu īpašnieku īpašuma tiesību ierobežojuma (vēl uz trīs gadiem) samērīgums šo namu īrnieku interešu un tiesību aizsardzībai.

No intervijas ar K. Jaunzemu un J. Plepu izriet, ka arī, piemēram, 2016. gada 19. decembra vakarā Kancelejā tika saņemti grozījumi "Starptautiskās palīdzības likumā" un grozījumi "Ārstniecības likumā", kuriem bijusi nepieciešama steidzama izsludināšana, jo likumu grozījumiem bija jāstājas spēkā nākamā (2017.) gada sākumā.

Iespējams, sasteigtu likumu pieņemšanas praksi varētu mazināt, ja kopumā mazinātu jaunu likumu izstrādāšanu. Valsts prezidents A. Bērziņš kopā ar tālaika tieslietu ministru Jāni Bordānu 2012. gada 12. decembrī izdeva Rīkojumu Nr. 7 "Par priekšlikumu izstrādi likumu grozījumu skaita un apjoma samazināšanai", kurā noteica: "Lai nodrošinātu pārskatāmāku, kvalitatīvāku un ikvienam uztveramāku normatīvo regulējumu, ne vēlāk kā līdz 2013. gada 31. decembrim Tieslietu ministrijai, sadarbojoties ar Kanceleju, citām iesaistītajām institūcijām un organizācijām, izstrādāt priekšlikumus tiesiskā regulējuma pārmērīgas jaunrades mazināšanai skaitā un apjomā, kā arī radīt priekšnoteikumus pārāk detalizēta un sīkumaina tiesiskā regulējuma novēršanai." E. Pastars intervijā¹²⁸ norāda, ka minētā rīkojuma mērķis bija šāds: Saeimas komisijām būtu jānorāda izpildvarai, ka pārāk bieža grozījumu izdarīšana nav normāla.

¹²⁶ Valsts prezidenta funkciju apraksts: Dišlers K. Valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Izgūts no www.saeima.lv/darbagrupa/Dislers.pdf

¹²⁷ Intervija ar S. Sondori-Kukuli, 14.12.2017.

¹²⁸ Intervija ar E. Pastaru, 10.08.2017.

Trīs gadu laikā situācija nebija mainījusies, jo 2016. gada 22. decembrī R. Vējonis nosūtīja vēstuli Saeimas priekšsēdētājam Inārai Mūrnieci "Par likumu nosūtīšanu izsludināšanai", kurā lūdza rast iespēju nodrošināt netraucētu Satversmē noteikto tiesību un pienākumu īstenošanu. Vēstulē Valsts prezidents uzsvēra, ka ir nepieciešams saprātīgs laikposms, lai lemtu par likuma izsludināšanu vai likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamību.

Secinu, ka par līdzšinējo Saeimas praksi – sasteigti pieņemt likumus un novēloti tos nosūtīt Valsts prezidentam izsludināšanai – tiek diskutēts jau vairāk nekā piecpadsmit gadus, bet līdz ar kārtējās Saeimas sasaukumu šī prakse paliek nemainīga.

Likuma apturēšana. Satversmes 72. panta kārtībā Valsts prezidentam ir tiesība apturēt likuma izsludināšanu uz diviem mēnešiem. Valsts prezidents to var darīt pēc savas iniciatīvas, un tas ir jādara, ja likuma izsludināšanas apturēšanu pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas deputātu. Šo darbību Valsts prezidents vai viena trešā daļa Saeimas deputātu var veikt desmit dienu laikā no likuma pieņemšanas Saeimā. Šādi apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja divu mēnešu laikā tautas nobalsošana nenotiek, tad pēc šī laika beigām likums ir publicējams. Tautas nobalsošana var nenotikt, ja Saeima vēlreiz balso par konkrēto likumu un par tā pieņemšanu nobalso ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputātiem.

Ja Valsts prezidents aptur likumu pēc savas iniciatīvas, tad šim aktam nepieciešama Ministru prezidenta vai atbildīgās nozares ministra kontrsignācija. Taču, ja likums tiek apturēts pēc vienas trešās daļas Saeimas locekļu pieprasījuma, tad kontrsignācija nav nepieciešama, bet tas jāfiksē paziņojumā par likuma apturēšanu.

Satversmē nav paredzēts, kādā termiņā tiek izsludināti tautas nobalsošanā pieņemtie likumi. Atsaucoties uz K. Dišleru (Dišlers, 2004), šādi likumi publicējami ne vēlāk kā divdesmit pirmajā dienā pēc tam, kad Valsts prezidents tos saņēmis, un tiem nav noteikts laiks, par kuru agrāk tie nevar būt izsludināti, jo tos Valsts prezidents nav tiesīgs nodot otrreizējai caurlūkošanai. Tas nozīmē, ka tautas nobalsošanā pieņemtu likumu Valsts prezidents var publicēt uzreiz pēc tā saņemšanas.

Šāda tiesība Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas tikusi piemērota vienu reizi, kad V. Vīķe-Freiberga 2007. gada 10. martā Satversmes 72. panta¹²⁹ kārtībā, piemērojot savu absolūtā veto

¹²⁹ Satversme, 72. pants. 23.09.2004. likuma redakcijā, tā stājās spēkā 21.10.2004.

Valsts Prezidentam ir tiesības apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Viņam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā. Šādā kārtā apturētais likums nododams

tiesību, apturēja grozījumu “Nacionālās drošības likumā” un grozījumu “Valsts drošības iestāžu likumā” publicēšanu uz diviem mēnešiem un nodeva tos tautas nobalsošanai. Par to plašāk 5.1.2. apakšnodaļā.

2012. gada augustā 38 Saeimas deputāti¹³⁰ Satversmes 72. panta kārtībā pieprasīja Valsts prezidentam A. Bērziņam apturēt likuma “Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” grozījumu izsludināšanu un publicēšanu tautas nobalsošanas ierosināšanai. Par to plašāk 5.1.4. apakšnodaļā.

Tautas ierosināta likumprojekta nodošana Saeimai. Ja ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju iesniedz Valsts prezidentam pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, Valsts prezidentam tas jānodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez satura pārgrozījumiem, Valsts prezidents izsludina tautas nobalsošanu.

Valsts prezidents darbojas arī kā **kontroles orgāns**. Kā minēts 3.1. apakšnodaļā, raksturojot pārvaldību Latvijā, Valsts prezidents ir vislabāk informētākā amatpersona valstī. Līdz ar to, izmantojot šīs zināšanas un varu, viņam ir iespēja ietekmēt gan konstitucionālu likumu izsludināšanu, gan arī kontrolēt citu valstiski nozīmīgu jautājumu risināšanu. G. Ulmaņa pilnvaru laikā šādi jautājumi bija Latvijas valstiskuma atjaunošana un nostiprināšana, V. Vīķes-Freibergas pilnvaru laikā – Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO, V. Zatlera pilnvaru laikā – Saeimas atļaušana, A. Bērziņa pilnvaru laikā – labas pārvaldības pilnveidošana. R. Vējoņa pilnvaru laika būtiskāko vēl nav iespējams izcelt, jo pētījuma norises laikā viņa pilnvaru posms vēl turpinājās, bet var apgalvot, ka viņa uzmanības lokā ir bijusi tiesiskās vides pilnveide un sabiedrības saliedētība. Jāuzsver arī R. Vējoņa darbība likumu uzlabošanas jomā, gan Tiesiskās vides pilnveides komisijas izveide, kuras darbības mērķis ir tiesiskās vides sakārtošana, gan jauna amata – padomnieks konstitucionālo tiesību jautājumos – ieviešana. Tiesiskās vides pilnveides komisiju vada jurists A. Endziņš. Viņa vadītā komisija turpina darbu, ko veica Valsts prezidenta V. Zatlera izveidotā Konstitucionālo tiesību komisija (2007–2012), kad tās priekšsēdētājs bija jurists un politologs E. Levits, kā arī A. Bērziņa pilnvaru laikā izveidotās ekspertu darba grupas valsts pārvaldības uzlabošanai (2012–2015), kad tās vadītāja bija politoloģe Daina Bāra.

R. Vējonis iesniedzis Saeimā likumprojektu “Grozījumi Saeimas kārtības rullī”, kas pilnveidotu likumdošanu un uzlabotu pieņemtos likumus. Valsts prezidents strikti iebilda pret

tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecēšanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par šo likumu un ja par tā pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputātiem.

¹³⁰ ZZS pārstāvji bija ierosinājuši deputātu parakstu vākšanu un apvienības *Saskaņas centrs* deputāti to atbalstīja.

jaunu priekšlikumu iesniegšanu un izskatīšanu likumprojekta trešajā lasījumā. Tāpat viņš lūdz Saeimu laicīgi nosūtīt Kancelejai pieņemtos likumus, lai izsvērti lemtu par to izsludināšanu vai nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai. Lai pieņemtu lēmumu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, Valsts prezidentam ir jā sagatavo motivētais raksts, un tam nepieciešams laiks, kurš noteikts Satversmē. Ja Saeima pieņemto likumu atsūta novēloti un izrādās, ka likumam nepieciešama otrreizēja caurlūkošana, tad nav iespējams sagatavot motivētu prasību, kurā izteikts Valsts prezidenta iebildums un ierosinājums, apkopotas sabiedrības grupu intereses un prasības, jo nav pietiekami daudz laika, lai sasauktu likuma otrreizējas caurlūkošanas sanākumi.

Kā norādījis K. Dišlers (Dišlers, 2004), Valsts prezidents būtu noderīgs kontroles orgāns, un iepriekš minētie fakti to apstiprina.

Lai Valsts prezidents varētu pildīt Satversmē noteikto, nepieciešama līderība un darbība valsts interešu aizstāvībai. Nākamajā apakšnodaļā tiks raksturota un analizēta Valsts prezidenta līderība, pieņemot lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu pārvaldībā Latvijā.

3.4. Valsts prezidenta līderība lēmuma pieņemšanā

Promocijas darbā ar formālo līderi tiek saprasts Valsts prezidents kā *valsts galva*. Šajā apakšnodaļā vispirms raksturotas vairākas līderības teorijas, lai analizētu kādu līderības veidu Valsts prezidents kā līderis realizē, pieņemot lēmumu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai.

Līderi izvirza mērķus pārējiem, viņi palīdz saskatīt, kas sagaidāms, palīdz vizualizēt, ko darbību rezultātā varētu sasniegt, viņi iedrošina un iedvesmo. Daudzi līderi ir pārāk ambiciozi un nepievērš uzmanību vēsturiskiem faktiem, kas stiprinātu viņu pārliecību veikt mērķtiecīgas un fokusētas darbības. Līderim jābūt zinošam, lai nepieļautu paviršību, kas var kļūt par nepārvaramu šķērslī, veidojot uzticēšanos. Līderim ir būtiski parādīt sabiedrībai, ka viņš spēj pieņemt apdomīgus, ilgtspējīgus lēmumus, ka to dara efektīvi un atbildīgi, rēķinoties ar sekām. Sabiedrībā ir jābūt pārliecībai, ka līderim ir vīzija, ko var paveikt, un atbildība par misiju, ko viņš veic, kā arī īsteno stratēģiju, lai sasniegtu mērķus. Līderis uzņemas risku. Ja ceļš uz panākumiem ir viegls un drošs, ikviens var būt līderis, un, visticamāk, šo lomu arī uzņemsies. Bet tur, kur pastāv neizdošanās risks, daudzi nevēlas uzņemties atbildību, šādā gadījumā līderība ir svarīga, lai sekotāji būtu ieinteresēti iesaistīties un paveikt to, kam nepieciešama līdera vadība.

Pasaules Bankas 1997. gada ziņojumā (World Development Report, 1997) minēta līderu nepieciešamība pārvaldībā, lai pārvērstu vīziju realitātē. Tie politiskie līderi, kuri spēj pārvērst

iespējas ekonomiskā labumā var īstenot veiksmīgas reformas un lēmuma pieņemšanu. Politiskā līderība ir īpaši būtiska valstīs, kurās trūkst uzticēšanās un vienotības starp dažādām sabiedrības grupām. 2010. gada Pasaules Bankas ziņojumā “Līderība un izaugsme” (*Leadership and Growth*) uzsvērts, ka līderiem būtu jāmazina polarizācija, un vairākkārt atzīmēta līdera un līderības nozīme lēmuma pieņemšanā un pārvaldības attīstībā (World Development Report; Brady & Spence, 2010). Tas sasaucas ar Valsts prezidenta lomu pārvaldībā, kurā viņš darbojas dažādos varas dalījumos.

No Valsts prezidenta kā formālā līdera, tiek sagaidītas augstas līderības spējas, kompromisu meklēšana, analītiskā domāšana, prasme strādāt un saliedēt komandu, pašiniciatīva, tolerance, diplomātija, komunikācija ar sabiedrību, spēja risināt iekšpolitikas un ārpolitikas jautājumus, lēmuma pieņemšanas prasme, izpratne par demokrātiskas valsts attīstību. Valsts un sabiedrības interesēm atbilstošu likumu izsludināšanai, kā arī lēmuma pieņemšanai par suspensīvā veto piemērošanu līderība ir loģiska nepieciešamība. Valsts prezidents, uzņemoties amata pienākumus, Saeimas sēdē dod solījumu: “Es zvēru, ka viss mans darbs būs veltīts Latvijas tautas labumam. Es darīšu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai sekmētu Latvijas valsts un tās iedzīvotāju labklājību. Es turēšu svētus un ievērošu Latvijas Satversmi un valsts likumus. Pret visiem es izturēšos taisni un savus pienākumus izpildīšu pēc labākās apziņas.”¹³¹ No šī solījuma izriet, ka Valsts prezidentam godprātīgi jāveic savs darbs, jāseko līdzi Saeimā pieņemtajiem likumiem un jārūpējas par valsts attīstību. Valsts prezidents ir kā rezerves varas centrs¹³², kad sabiedrība netic politisko mērķu un procesu pareizai virzībai. Kad sabiedrība konstatē Saeimā pieņemtā likuma nepilnības, tad pieaug Valsts prezidenta nozīme, un Valsts prezidentam ir jāpieņem lēmums par suspensīvā veto piemērošanu. Kā 3.3. apakšnodaļā jau minēts, atbilstoši Satversmes 47. pantam Valsts prezidents arī pieņem lēmumu ierosināt likumu vai jau esoša likuma grozījumus. Šo darbību veikšanai atbilstoši valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai un sabiedrības interešu aizstāvēšanai Valsts prezidentam nepieciešamas gan zināšanas, gan līderība.

Kā norādīts 3.1. un 3.3. apakšnodaļā, Valsts prezidents ir visvairāk informētā persona valstī. Līdz ar to Valsts prezidentam ir kompetence dažādos jautājumos, kas rezultējas līderībā, jo tieši Valsts prezidents, pārzinot visu resoru būtiskākos aspektus, spēj pieņemt lēmumu par

¹³¹ Satversme. Likuma redakcija pieņemta 03.05.2007., tā stājās spēkā 31.05.2007.

¹³² Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija: Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros. 2011. IX nodaļa. Latvijas Vēstnesis. Izgūts no <https://www.vestnesis.lv/ta/id/230017>.

likuma izsludināšanu vai nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, kā arī tikšanās reizēs ar amatpersonām spēj būt padomdevējs dažādos jautājumos.

ASV prezidenta Harija Trūmena (1945–1953) memuāri liecina, ka indivīds veido vēsturi, nevis vēsture veido indivīdu. H. Trūmens secina, ka laikos, kad trūkst īstu līderu, sabiedrība savā attīstībā stāv uz vietas. Progress ir tikai tad, kad drosmīgi un prasmīgi līderi izmanto iespējas mainīt notiekošo uz labo pusi (Truman, 1955). Līderība nav ne vadība, ne amats, tā drīzāk ir ietekme – tā norāda Trūmens. Ietekme var būt tieša un netieša, jo līderība ir spēja ietekmēt un motivēt citus efektīvai mērķa sasniegšanai, bet savukārt pats līderis ir personība, kuram šāda spēja piemīt.

Pētnieki Mariuss van Dīke un Matijs Pope atzīst, ka indivīdam var būt vara, kuru viņš neizmanto. Ir divi varas veidi, kas raksturo personību: kompetences vara (zināšanas, prasmes, paļaušanās uz ietekmētāja godīgumu un labo reputāciju) un referentā vara (identificēšanās ar līderi, vēlme atdarināt spēcīgu personību) (Van Dijke & Poppe, 2006).

Kā savā grāmatā “Prezidenta darbība” (Neustadt, 1990) norāda Ričarda Noistads, prezidenta līderība izpaužas pārliecināšanā. Viņš arī min piecus priekšnosacījumus lēmuma pieņemšanai.

1. Dažādu institūciju dalītā sadarbība. Ikviens vēlas izpildīt savus uzdevumus tā, kā viņš tos saredz un izprot.

2. Spēja pārliecināt. Pēc sava formālā statusa Valsts prezidents ir līderis un vadītājs. Taču, lai panāktu sava lēmuma pieņemšanu, ir nepieciešami kompromisi un tīklošanās, lai pārliecinātu par to, ka lēmums tiek pieņemts visu interesēs.

3. Tirgošanās atbilstoši lēmuma pieņemšanas gaitai. Ir procesi, kuri virza lēmuma pieņemšanas gaitu un viedokļus.

4. Līderībai ir iespēja ietekmēt rezultātu. Valsts prezidents, pieņemot lēmumu, izdara izvēli. Izvēle lielā mērā ir atkarīga no prezidenta padomnieku spējas izskaidrot dažādo sabiedrības grupu viedokļus.

5. Iekšējās un ārējās attiecības. Ir svarīgi izprast dažādu sabiedrības grupu viedokļus.

Promocijas darba kontekstā izanalizējot intervijas ar Valsts prezidentiem, secinu, ka Valsts prezidenta lēmums nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai liecina par vēlmi pārliecināt likumdevēju rūpīgāk izvērtēt likumu to daudzajās izskatīšanas kārtās. To apliecina arī Eiropas politisko pētījumu konsorcijs (*ECPR*) pētnieka profesora Roberta Elgī atziņas, kas izteiktas 2018. gadā publicētajā grāmatā “Politiskā līderība” (Elgie, 2018), ka līderim būtu jānorāda virziens rūpīgākai izpētei lēmuma pieņemšanas laikā visās stadijās.

Līderim piemītošās pārliecināšanas spējas lielā mērā ietekmē viņa personība. Vadītājam ir formālā autoritāte, kas piemīt arī formālajam līderim, taču vadītājs vairāk ir plānotājs, orientējas uz uzdevumu, izdod rīkojumus, deleģē pienākumus un uzdevumus, kontrolē to izpildi, apbalvo vai soda. Savukārt līderis ir vizionārs un stratēģis, kas motivē, ir orientēts uz attiecību veidošanu, atbildību deleģēšanu, konsultēšanu, pārliecināšanu (Bennis, 1993).

Akadēmiskajā vidē līderība pētīta kopš 20. gs. 20. gadiem. Līderības izpēti aizsāka personības īpašību teorijas (Page, 1935; Barnard, 1938; Kirkpatrick & Locke, 1993), situatīvās līderības teorijas (Hocking, 1924; Hersey & Blanchard, 1969), iespējamības teorijas (nejaušība, kad par līderi kļūst kādas sakritības pēc; sk. Fiedler, 1967; House, 1971; Kerr & Jermier, 1978) un pārmaiņu laiku līderības teorijas (Bass, 1985; Bennis, 1984; Burns, 1978). Šīs teorijas postulē, ka līderi saviem sekotājiem sniedz labākas un jēgpilnākas nākotnes redzējumu. Līderība ietekmē sekotājus, pateicoties līdera talantam, personībai, komunikācijas spējai un spējai adaptēties dažādās situācijās. Harismātiski līderi spēj izvirzīt un skaidri formulēt mērķi, kas iedvesmo un aizrauj (Antonakis & House, 2002).

Kas jādara, lai attīstītu valsti un virzītu to pretim mērķu sasniegšanai? Uz šo jautājumu risinājumu fokusējas mūsdienu aktuālas līderības teorijas, kas ir pievērsušās harismātiskajai līderībai (House, 1977), situatīvajai līderībai (Hocking, 1924; Hersey & Blanchard, 1969), ētiskajai līderībai (Howell & Avolio, 1993; Van Knippenberg, 2007), autentiskajai līderībai (George et al., 2007). Tomēr diez vai mūsdienu daudzveidīgajā un strauji mainīgajā realitātē būtu racionāli orientēties uz kādu vienu līderības teoriju, ir jācenšas izmantot tās pieejas, kuras ir visvairāk piemērotas konkrētai situācijai. Analizējot intervijas ar Valsts prezidentiem par viņu konstitutīvo un leģislatīvo darbību, secinu, ka pieņemtie lēmumi jautājumā par otrreizējai caurlūkošanai nosūtītajiem likumiem ir saistīti ar zināšanām, pieredzi, ietekmi, sadarbību ar Kanceleju un stāvokli konkrētajā jomā, uz kuru attiecas Saeimā pieņemtais likums. Tas nozīmē, ka Valsts prezidenta pieņemtais lēmums ir tieši situatīvajā līderībā pamatots.

Valsts prezidenta spējas atrast kompromisu starp politikas dalībniekiem, ekspertiem un eliti ir līderības augstākā prasme. Pēc Džeimsa Bernsa domām (Burns, 1978), tie prezidenti, kuriem piemīt spēja rast kompromisu, arī ir līderi. Valsts prezidentam pilnvaras tiek piešķirtas atbilstoši likumam (Hargrove & Nelson, 1984), taču tieši prasme tās piemērot ir paša prezidenta ziņā, un šī prasme viņam kā līderim ir visnepieciešamākā.

Latvijā Valsts prezidenta funkcijas ir ierobežotas, tās noteiktas Satversmē, līdz ar to līderība Latvijas Valsts prezidenta gadījumā nozīmē spēju iesaistīties pārvaldībā. Bez spējas meklēt kompromisus un vienoties ar citiem – turklāt ļoti atšķirīgiem – indivīdiem, kā arī labām

komunikācijas prasmēm, kas uzsvērts jau iepriekš, Valsts prezidenta līderība ietver arī labas vēstures zināšanas, spēju tikt galā krīzes situācijās un izsvērti reaģēt, asu uztveri (angl. *acumen*), kā arī labas svešvalodu zināšanas, kas īpaši svarīgi ir mazas valsts līderim. Līderis nepaļausies tikai uz savām zināšanas un pieredzi, bet lēmuma pieņemšanā iesaistīs kompetentus ekspertus, allaž ņemot vērā valsts intereses.

Harismātiskas līderības gadījumā runājam par līderi, kuram ir īpašas spējas, vīzija vai misija, kurš spēj aizraut, virzīt ļaudis uz attīstību, kurš neapmulst krīzes situācijās, bet piedāvā risinājumus. Makss Vēbers (Weber, 1958) pētīja saistību starp līderi un varu un trīspusīgi attēloja politisko līderību, to iedalot tradicionālā, legāli racionālā un harismātiskā valdīšanā. Vēbers uzskatīja, ka līderiem piemīt spēja mainīt vēsturi, ka politiskās līderības izaicinājums ir darboties ar kaislīgu aizrautību un vienlaikus spriest apdomīgi, ar vēsu prātu. Vēbers īpaši akcentē harismātisko līderību. Harismātiskie līderi ir tie, kuri spēj panākt pārmaiņas politiskajā dzīvē, savukārt legāli racionālie līderi nodrošina pēctecību, liekot uzsvāru uz rīcību. Legāli racionālie līderi darbojas atbilstoši noteikumiem, viņu darbību nosaka piederību noteiktu funkciju pildīšanai. Vēbers līderi definē kā personību, kas spēj ietekmēt citus. Līderim piemīt kaisme, atbildība un mēra izjūta, lai veidotu kopēju darbības lauku, kas vērsts uz kopīgu interešu apmierināšanu. Līdera atbildība izpaužas kā personiskā atbildība. Demokrātiskas politikas pamatu veido personiska atbildība. Pēc Vēbera domām, politiskajam līderim jābūt apveltītam ar spēju vadīt, lai formulētu un ieviestu efektīvu politiku, kas rezultējas acīmredzamās pozitīvās pārmaiņās. Ja politika tiek realizēta vāji, jo līderim trūkst kompetenču, tad tā ir bezjēdzīgi realizēta politika. Politiskajam līderim jārealizē uz pierādījumiem balstīti politiskie procesi. Patiesa līderība ir sarežģīta, īpaša un smalka, kas nereti tiek jaukta ar personīgo šarmu un autoritātes demonstrēšanu. Vēbera izpratnē tiekšanās uz mērķi ir viena no raksturīgajām līdera īpašībām, līderim jābūt atbildīgam, motivētam, ar degsmi, spēju izprast un nošķirt dažādu procesu nozīmīgumu, viņam jābūt ar pašnoteikšanos un motivētam realizēt atbildīgu līderību. Tikpat svarīgi ir būt augsti izglītotam, ētiskam, aizrautīgam, ar augstiem morāles principiem – tādām, kurš zina, kas ir pareizi un godīgi. Līderim jābūt politiski spēcīgam – ar pašapziņu, pašcieņu, ar politisko pieredzi un vēstures zināšanām. Viņam jābūt apveltītam ar spēju tikt galā ar uzdevumiem un paredzēt tālākās sekas. Latvijas Valsts prezidentu darbības gadījumā tas nozīmē uzņemties atbildību par valdības vadītāja nominēšanu un paredzēt, ka valdības vadītājs spēs realizēt noteiktos mērķus un saglabāt stabilitāti; tas nozīmē arī uzņemties atbildību par priekšlikumu ierosināt Saeimas atļaišanu, prognozējot paredzamās sekas, kā arī citu funkciju izpildi.

Situatīvās līderības teorijā (Hersey & Blanchard, 1969) līderi izvēlas vadības un lēmuma pieņemšanas veidu, pamatojoties uz sekotāju brieduma vai attīstības pakāpi. 3.2. tabulā parādīti četri situatīvās līderības veidi, kurus īsteno līderi sekotāju motivēšanai.

3.2. tabula

Situatīvās līderības veidi (pēc Hersey & Blanchard, 1969)

<p>Atbalstošā līderība</p> <p>Līderi atturas no precīzu norādījumu došanas, bet ar piemēru atbalsta sekotājus. Sekotāji paši pieņem lēmumu, bet viņiem var trūkt pašapziņas, vai arī viņi var būt pārņemti ar jau nākamā uzdevuma izpildi.</p>	<p>Veicinošā līderība</p> <p>Līderi saviem sekotājiem sniedz gan vadošos norādījumus, gan atbalstu vārdos un darbos.</p>
<p>Uzticēšanās līderība</p> <p>Līderis nedod norādījumus, sekotāji nav jāatbalsta ne mutiski, ne ar piemēru. Sekotāji ir nobrieduši, kompetenti savās darbībās, jūtas pārliecināti lēmuma pieņemšanā; viņus uzraudzīt nav nepieciešams.</p>	<p>Vadīšanas līderība</p> <p>Domāta vismazāk nobriedušiem sekotājiem. Līderis darbinieku motivēšanai dod tikai vadošus norādījumus, neatbalsta ar piemēru.</p>

Apkopojot informāciju, kas iegūta intervijās ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem, Valsts prezidentu līderību var raksturot kā uzticēšanās līderību: lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai Valsts prezidents pieņem pats, taču viņš var ņemt un var arī neņemt vērā padomnieku un dažādu sabiedrības grupu ieteikumus. Mūsdienās, kā liecina minētās intervijas, aizvien vairāk pieaug sabiedrības iesaistīšanās gan likumprojektu apspriešanā, gan likuma izvērtēšanas periodā, kad Saeima likumu pieņēmusi. Sabiedrības dažādu grupu pārstāvji rakstiski izsaka savu viedokli, sūtot vēstuli Valsts prezidentam ar lūgumu izsludināt likumu vai arī to neizsludināt. Šī sabiedrības iesaistīšanās likumsakarīgi ļauj secināt par tīklveida pārvaldības lomu un nozīmi lēmuma pieņemšanas procesā.

Demokrātiskās sabiedrībās līderiem nepieciešams apzināties, ka no viņu pieņemtā lēmuma būs atkarīga sabiedrības nostāja un šis lēmums ietekmēs cilvēku dzīvi, tādēļ lēmumi jāpieņem atbildīgi un pārdomāti.

Lai arī lielākā daļa Valsts prezidenta pieņemto lēmumu balstās uz individuālu informācijas analīzi, jo uzmanība ir vērsta uz to, kā un kāpēc jāpieņem noteikts lēmums, tomēr nereti Valsts prezidenta lēmuma pieņemšanas pamatā ir tīklveida pārvaldība, tādējādi pārliecinoties par to, kāds viedoklis ir dažādām sabiedrības grupām.

Nespēja pieņemt lēmumu var apdraudēt turpmāko lēmuma īstenošanu. Nereti lēmums jāpieņem arī apstākļos, kad nav pieejama visa vajadzīgā informācija.

Atbilstoši vadības teorijas pētnieka Pītera Drukera (Drucker, 2002) izstrādātajam lēmuma pieņemšanas modelim, līderim, kurš pieņem lēmumu, ir skaidrs redzējums par lēmuma efektivitāti un atbilstību dažādu grupu interesēm. Lai nodrošinātu lēmuma atbilstību dažādu grupu interesēm, tas būtu jāpieņem demokrātiskā ceļā, iesaistot sabiedrību. Līderi koncentrējas uz stratēģiju, uz procesu un dažādu iesaistīto pušu uzklauššanu, nevis uz ātru problēmas risinājumu. Būtisks jautājums ir sabiedrības grupu līdzdalība. Lēmuma pieņemšanā svarīga ir tīklošanās – tādējādi tiek sekmēta sabiedrībai vēlamu lēmumu pieņemšana, ņemot vērā arī sabiedrības plašsaziņas līdzekļos (tostarp sociālajos tīklos), publiskās akcijās un kampaņās izteiktos viedokļus.

Slovēņu pētnieks Ivans Cerovacs (Cerovac, 2017) līderu lēmuma pieņemšanu apraksta kā kolektīvo lēmuma pieņemšanas procesu, kas fokusējas uz rīcībpolitikas lēmumiem, kurus pieņem pie varas esošā elite. Tā kā katrs pieņemtais lēmums ietekmē valsts un sabiedrības dzīvi, tad pie varas esošā elite, lai pieņemtu rūpīgi pārdomātus lēmumus, izveido ekspertu grupu, kurai tiek piesaistīti speciālisti, kas tiek uzskatīti par labākajiem ekspertiem ar konkrēto lēmumu saistītā jomā. Šādu elites lēmuma pieņemšanas procesu, kurā tiek iesaistīts ekspertu tīkls, pēc Cerovaca domām, pamato tas, ka sabiedrībai daudzi politiskie jautājumi liekas sarežģīti un attāli. Sabiedrība izprot, ka tā nevar piedalīties visu lēmumu pieņemšanā, jo ir nepieciešamas padziļinātas zināšanas konkrētu lēmumu jomās un lielai daļai sabiedrības locekļu trūkst zināšanu par specifiskiem jautājumiem, kuros svarīgi pieņemt precīzu lēmumu, kas turpmāk regulēs pieņemto normu darbību. Tā kā dažiem sabiedrības pārstāvjiem (speciālistiem) ir nepieciešamās zināšanas konkrētā jomā, tad, uzskata Cerovacs, viņiem arī būtu jābūt pie varas un jāpieņem politiski lēmumi. Emīlija Hafnere-Bērtone un Deivids Viktors (Hafner-Burton & Victor, 2014) norāda, ka šiem augsta līmeņa speciālistiem ekspertiem piemīt arī citas kompetences, piemēram risku pārvaldīšana, lēmuma pieņemšana heuristiskā veidā, kas paātrina procesu, līdz tiek sasniegts rezultāts atbilstoši aktuālajiem mērķiem, un viņi labi mijiedarbojas stratēģiskā jomā un var darboties saliedēti.

Valsts prezidents kā līderis nodrošina nacionālo vienotību, konstitucionālās iekārtas stabilitāti un kontinuitāti, kā arī valsts institūciju mijiedarbību. Valsts prezidents, kurš nepieņem galīgo lēmumu, var efektīvi pildīt neitrālā arbitra funkcijas konstitucionālo krīžu apstākļos, balstoties uz savu autoritāti un prestižu politiķu aprindās un tiecoties panākt kompromisu (Schmitt, 2008).

Valsts prezidenta līderība, paužot viedokli motivētos rakstos, ieteikuma vai iebilduma formā, kā arī lēmuma pieņemšanā suspensīvā veto piemērošanā, vērtējama kā vēlme un

nepieciešamība uzlabot likumdošanu atbilstoši valsts un sabiedrības interesēm. Līderis aicina otrreiz caurlūkot Saeimā pieņemtus likumus, iesaka, kā tos uzlabot, vai arī aicina novērst nepilnības. Tā kā ne visiem Saeimā pieņemtajiem likumiem Valsts prezidents ir tiesīgs piemērot suspensīvo veto, tad šajā nodaļā raksturotā līderība var tikt attiecināta tikai uz tiem likumiem, kurus Valsts prezidenti ir tiesīgi nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Situatīvā līderība raksturo Valsts prezidenta suspensīvā veto piemērošanu.

3.5. Kopsavilkums

3. nodaļā tika rakstura pārvaldība Latvijā, analizēta Valsts prezidenta mijiedarbība ar valsts pārvaldes institūcijām, aprakstīta Valsts prezidenta institūcijas vēsturiskā attīstība, Valsts prezidenta darbības jomas, raksturojot viņa konstitutīvo, leģislatīvo un kontroles darbību. Padziļināti pētot suspensīvā veto tiesības piemērošanu, atklāts, ka Valsts prezidenti, pieņemot lēmumu nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai, īsteno līderību, situatīvās līderības formātā.

Satversmē nav iekļauts attiecību regulējums starp pārvaldi un Valsts prezidentu. Latvijā augstākā politiskā amatpersona, kas tieši var ietekmēt pārvaldi, ir Ministru prezidents, tomēr atbilstoši Satversmes 69. pantam (sk. 4. atsauci) Valsts prezidents izsludina Saeimā pieņemtus likumus, un tas nozīmē, ka viņam ir būtiska loma pārvaldībā Latvijā, pieņemot lēmumu izsludināt likumu, kurš atbilst valsts un sabiedrības attīstības mērķiem. Pārvaldība ir process, kurā valsts un nevalstiskie dalībnieki mijiedarbojas, lai veidotu un īstenotu politiku, kas ietekmē lēmumus un tiek ietekmēta ar lēmumiem.

No Satversmes 101. panta (sk. 85. atsauci) izriet, ka ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības, likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts darbībā. Latvijas pilsoņiem ir tiesība ietekmēt lēmumus un sabiedrības pārstāvis vai grupa desmit dienu laikā var rakstīt vēstuli Valsts prezidentam, izsakot savus vai grupas uzskatus par Saeimā pieņemto likumu. Valsts prezidents šiem uzskatiem var piekrist, bet var arī nepiekrist, toties norisinās demokrātisks process, un Valsts prezidents, darbojoties valsts un sabiedrības interesēs, izmantojot zināšanas, novērojumus un diskusijās iegūto informāciju, pieņem lēmumu piemērot vai nepiemērot suspensīvā veto tiesību.

Šajā nodaļā raksturota pārvaldība Latvijā, identificējot Valsts prezidenta atbildību valsts varas dalījumā, kā arī analizēti interviju rezultātā iegūtie fakti un sniegta to interpretācija jautājumā par Valsts prezidentu mijiedarbību ar valsts pārvaldes institūcijām.

Valsts prezidenta institūcija tika izveidota līdz ar Satversmes pieņemšanu 1922. gada 15. februārī, bet padomju periodā Valsts prezidenta institūcija nedarbojās. Tās darbība tika atjaunota 1993. gada 6. jūlijā, 5. Saeimai sanākot uz pirmo sēdi. Tas nozīmēja arī Valsts prezidenta kancelejas izveidošanu.

Kanceleja nodrošina Valsts prezidenta darbību, citastarp lēmuma pieņemšanas jomā, pilda Valsts prezidenta dotos uzdevumus, nodrošina noteiktās procedurālās kārtības ievērošanu, realizējot Satversmē nostiprinātās Valsts prezidenta funkcijas. Kanceleja sagatavo Saeimā pieņemto un Kancelejā saņemto likumu izsludināšanu, kā arī likumu izsludināšanas apturēšanu Satversmē un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, sagatavo un sniedz Valsts prezidentam nepieciešamo informāciju, kas attiecas uz likumu otrreizējas caurlūkošanas lūgumiem, kā arī nodrošina likumu nosūtīšanu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, koordinē Valsts prezidenta likumdošanas iniciatīvu priekšlikumu izstrādi un nodrošina to iesniegšanu Saeimā.

Kanceleja sniedz Valsts prezidentam savlaicīgu un vispusīgu informāciju par aktuāliem iekšpolitikas un ārpolitikas jautājumiem un informē sabiedrību par Valsts prezidenta darbību, viņa pieņemtajiem lēmumiem un paziņojumiem.

Valsts prezidenta kompetencē ietilpst konstitūtīvā, leģislatīvā un kontroles darbība. Šīs darbības nozīmē gan tiesības, gan pienākumus – piemēram, likuma ierosināšanas tiesība¹³³; tiesība ierosināt Saeimas atļaušanu¹³⁴ un tiesība pieprasīt Saeimai likumu otrreizēju caurlūkošanu¹³⁵. Šīs darbības Valsts prezidents var piemērot pēc sava ieskata. Citas darbības ietver sevī arī pienākumus, piemēram, izsludināt Saeimā pieņemtos likumus¹³⁶, nominēt Ministru prezidentu¹³⁷.

Tā kā Valsts prezidents ir visvairāk informētā persona valstī, līdz ar to nav apšaubāma Valsts prezidenta kompetence dažādos jautājumos, jo Valsts prezidents, pārzinot visu resoru būtiskākos aspektus, spēj pieņemt lēmumu par likuma izsludināšanu vai nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, kā arī tikšanās reizēs ar amatpersonām spēj būt padomdevējs dažādos jautājumos. Valsts prezidenta lēmums nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai liecina par vēlmi pārliecināt likumdevēju par nepieciešamību rūpīgāk izvērtēt likumu to daudzajās izskatīšanas kārtās, taču līdera spējas pārliecināt ir lielā mērā atkarīgas no viņa personības.

¹³³ Satversme, 47. un 65. pants.

¹³⁴ Satversme, 48. pants.

¹³⁵ Satversme, 71. pants.

¹³⁶ Satversme, 69. un 70. pants.

¹³⁷ Satversme, 56. pants.

Šajā nodaļā secinu, ka Valsts prezidenti, realizējot līderību par suspensīvā veto tiesību, piemēro situatīvo līderību, konkrētāk, situatīvās līderības veidu – uzticēšanās līderību: lai gan Valsts prezidents lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai pieņem pats, ņemot vai arī neņemot vērā padomnieku un dažādu sabiedrības grupu ieteikumus, tomēr sabiedrības iesaistīšanās ļauj secināt par tīklveida pārvaldības pieaugošo lomu un nozīmi lēmuma pieņemšanas procesā. Suspensīvo veto nevar piemērot visiem Saeimā pieņemtiem likumiem, līdz ar to Valsts prezidenta līderība analizēta saistībā ar lēmuma pieņemšanu par tiem likumiem, kurus Valsts prezidents ir tiesīgs nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

Nākamajā nodaļā, tiks aprakstīts pētījuma dizains un metodoloģija, lai raksturotu secīgu pētījuma izklāstu par suspensīvā veto praksi.

4. Promocijas darba empīriskā pētījuma dizains un metodoloģija

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, atbildētu uz pētījuma jautājumiem un izpildītu pētījuma uzdevumus, promocijas darbā izmantotas teorētiskās un empīriskās metodes, izmantojot **jaukto pētījumu dizainu un jaukto metodoloģiju**.

Kopš 20. gs. beigām jaukto pētījumu dizains un jauktā metodoloģija (angl. *mixed methods approach*) sociālajās zinātnēs ir kļuvusi aizvien populārāka un tiek uzskatīts par atsevišķu, pilntiesīgu pētījuma dizainu (Tashakkori et al., 1998; Pipere, 2016a). Par jaukto pētījumu dizainu tiek uzskatīts tāds “pētījumu dizains, kuru raksturo kvantitatīvo un kvalitatīvo datu vākšana, analīze un kombinēšana viena pētījuma ietvaros ar mērķi atrisināt pētniecisko problēmu vai realizēt vienotu pētījuma programmu” (Mārtinsone u. c., 2016, 521. lpp.).

Pēc Kanādas pētnieku Bernarda Čoja un Anitas Pakas (Choi & Pak, 2006) domām, lielākā daļa problēmu ir multidimensionālas un multidisciplināras, un to risinājumā ir jāizmanto dažādu disciplīnu termini, teorijas, metodes, perspektīvas, lai, apvienojot labākos piedāvājumus, nonāktu pie iespējai labākā rezultāta. Atbilstoši promocijas darba multidisciplinārai tēmai, mērķa īstenošanai un pētījuma jautājumu noskaidrošanai promocijas darbā izmantots jauktā pētījuma dizains, kombinējot kvantitatīvās un kvalitatīvās pētīšanas metodes.

Jauktā pētījuma dizaina izmantošana tiek saistīta ar vairākiem ieguvumiem (Brannen, 2005; Bryman, 2006): tas palīdz pētniekiem iziet ārpus savas disciplīnas robežām; sekmē uz pierādījumiem balstītas prakses veidošanos dažādās jomās, lai savstarpēji apstiprinātu kvalitatīvus un kvantitatīvus datus, sniedzot pilnīgāku izpratni, nekā tādā gadījumā, ja izmantotu tikai kvalitatīvu vai tikai kvantitatīvu pieeju. Ar kvalitatīvo datu palīdzību iespējams aprakstīt kontekstu un procesus, bet ar kvantitatīvajiem datiem iespējams sniegt vispārinājumu un konkrētus rezultātus. 4.1. tabulā attēlota promocijas darbā izmantotā secīgās izpētes jauktā pētījuma dizaina struktūra un saturu noteicošie faktori.

4.1. tabula

Jauktā pētījuma dizaina struktūra, saturu noteicošie faktori un dizaina veids (adaptēts pēc *Creswell, 2003*)

Dizaina veids	Metodoloģiju izmantošanas secība	Metodoloģiju prioritāte	Integrācija	Teorētiskā perspektīva
Secīgais izpētes	Kvalitatīvai seko kvantitatīvā	Līdzvērtīgas	Interpretējot datus	Netiesā

Kvalitatīvajā kontentanalīzes pieejā tā izmantota kā tekstuālu datu satura subjektīva interpretācija, savukārt kvantitatīvā pieejā motivētie raksti analizēti skaitliskā formā (vairāk par to sk.: Hsieh & Shannon, 2005). Kvalitatīvā kontentanalīzē akcentēts datu un kontekstu integrēts skatījums, kas ļauj interpretēt sociālo pasauli subjektīvā, tomēr zinātniskā veidā (Pipere, 2016b). Promocijas pētījumā izmantota kā kvalitatīvā, tā kvantitatīvā kontentanalīze. A. Pipere tās salīdzinājusi pēc četriem kritērijiem: piemērošanas jomas, spriešanas veida, datu atlasē veida un produkta (sk. 4.2. tab.). Šie kritēriji sekmējuši promocijas darba metožu izvēli.

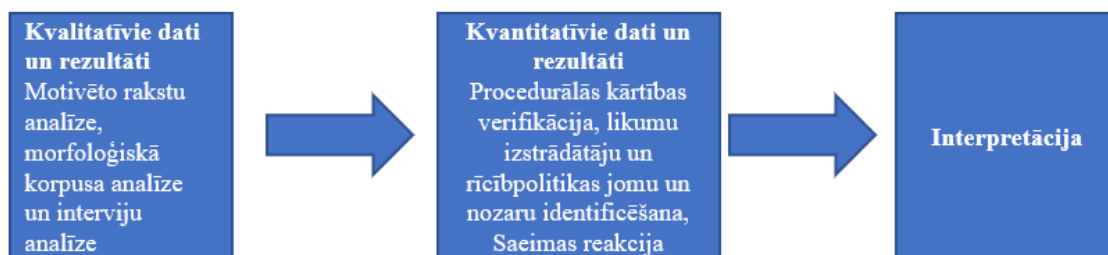
4.2. tabula

Promocijas darbā izmantotās kvalitatīvās un kvantitatīvās kontentanalīzes salīdzinājums (adaptēts pēc Pipere, 2016b)

Kritēriji	Kvalitatīvā kontentanalīze	Kvantitatīvā kontentanalīze
Pielietošanas joma	Teksta analīze politikas zinātnē un citās sociālās zinātnēs	Teksta un darbības analīze, lai fiksētu izmantošanas biežumu un noteiktu darbības ievērošanu
Spriešanas veids	Induktīvs, pamatojas uz izpēti un tēmu izdalīšanu no pamatdatiem	Deduktīvs, atbild uz pētījuma jautājumu
Datu atlasē veids	Mērķtiecīga datu atlasē, kas atspoguļo pētījuma jautājumu	Dati tiek atlasīti ar nejaušināšanas (angl. <i>randomisation</i>) palīdzību, lai nodrošinātu iegūto datu secinājumu pamatotību
Produkts	Apraksti ar dalībnieku refleksijām par uzdotajiem jautājumiem	Skaitļi, ar kuriem var manipulēt, izmantojot dažādas datu apstrādes metodes

Promocijas pētījumā izmantots viens no jaukto pētījumu dizaina veidiem – **secīgais izpētes dizains**. Tā priekšrocības – iespējams detalizēt vai paplašināt vienas metodes rezultātus ar citu metodi, integrējot datus to interpretācijas posmā. Šajā dizainā tiek akcentēta pētāmās parādības izpēte. Jaukta tipa secīgās izpētes pētījums sekmē uz pierādījumiem balstīta pētījuma aprobāciju, jo ar kvalitatīvo datu palīdzību tiek aprakstīts konteksts, bet kvantitatīvie dati parāda konkrētus rezultātus, tādējādi savstarpēji papildinot un pamatojot pētījuma zinātnisko stiprumu. Pētījuma rezultāti aprobēti vairākās starptautiskās zinātniskās konferencēs un starptautiskās publikācijās.

Secīgajā izpētes dizainā (sk. 4.1. att.) atklātas pētāmās parādības: analizējot motivētos rakstus, identificēti Valsts prezidentu motīvi likumu neizsludināšanai, savukārt interviju analīzē atklāta suspensīvā veto piemērošanas prakse, kā arī iegūta informācija par lēmuma pieņemšanas procesu. Pētījuma gaitā pārbaudīta likumu otrreizējai caurlūkošanai noteiktās procedurālās kārtības ievērošana, kā arī identificētas rīcībpolitikas jomas un nozares, uz kurām attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi. Analizējot Saeimas sēžu stenogrammas, noskaidrota Saeimas reakcija. Interpretācija veikta, integrējot visus pieejamos datus.



4.1. att. Promocijas pētījuma secīgais izpētes dizains

Šī dizaina mērķis ir izmantot kvantitatīvos datus un rezultātus, lai papildinātu kvalitatīvo datu interpretāciju. Pārnesot A. Piperes formulējumus (Pipere, 2016a) šī pētījuma kontekstā, var apgalvot, ka ar jauktā dizaina palīdzību var identificēt gan Valsts prezidentu motīvus, nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai, gan rīcībpolitikas jomas un nozares uz kurām šie likumi attiecas. Tāpat iespējams izanalizēt Saeimas reakciju un pārbaudīt procedurālās kārtības ievērošanu no likuma nosūtīšanas Saeimai līdz tā izsludināšanai, kā arī argumentēti atlasīt mūsdienu pārvaldībai piemērotākos lēmuma pieņemšanas veidus un atbilstošākās pārvaldības teorijas lēmuma pieņemšanas procesa pamatojumam un uzlabošanai (pilnveidošanai).

Kvantitatīvais pētījums tiek atzīts par uzticamu, savukārt kvalitatīvais pētījums tiek uzskatīts par izmantojamu. Piemērojot jaukto metodoloģiju, iegūti dati, uz kuriem balstoties iespējams izdarīt pamatotus secinājumus. Pētījuma pirmajā un otrajā posmā (sk. Ievadā 1. attēlu) analizēti kvalitatīvie dati. Trešajā posmā tie izmantoti, lai izveidotu likumu nosūtīšanas otrreizējai caurskatīšanai formulējumu motīvus, kā arī, lai veiktu grupēšanu un vispārināšanu. Secīgi mijas kvalitatīvā un kvantitatīvā metodoloģija, lai to savienotu pētījuma rezultātu interpretācijā.

Kvalitatīvā kontentanalīze kā metode tiek lietota, lai analizētu rakstiskus, mutiskus vai vizuālus vēstījumus, – raksta A. Pipere (2016b), atsaucoties uz Frenka Koula publikāciju (Cole, 1988); šajā gadījumā vēstījumi ir astoņdesmit pieci Valsts prezidentu motivētie raksti. Tie analizēti, sistemātiski un sistēmiski izdalot tēmas, klasificējot tos 1) saturiskajos iebildumos atbilstoši tīklveida pārvaldībai un lēmuma pieņemšanai, 2) saturiskajos ieteikumos un iebildumos atbilstoši situatīvai līderībai un 3) formālajos iebildumos. Motīvi tika kodēti, par pamatu ņemot motivēto rakstu morfoloģiskā korpusā biežāk lietotos terminus. Šīs analīzes rezultātā atklājās gan otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīvi, gan arī izmaiņas motivēto

rakstu izteiksmes formā, kas mudināja veikt padziļinātu morfoloģiskā korpusa analīzi, lai precīzāk noskaidrotu to, kā tieši laika gaitā mainījusies motivēto rakstu izteiksmes forma.

Kvalitatīvo kontentanalīzi var definēt gan kā “empīriskas metodoloģiski kontrolētas tekstu analīzes pieeju, analizējot teksta vēstījumu, sekojot satura analīzes likumiem un secīgiem modeļiem, bez pārsteidzīgas pievēršanās kvantificēšanai” (Mayring, 2000, 5. lpp., kā minēts Pipere, 2016b, 374. lpp.), gan arī kā “jebkuru kvalitatīvu datu redukciju un to jēgas izpratnes meklējumus, kad tiek ņemts kāds kvalitatīvu datu materiāls un tajā cenšas noteikt galvenās sakrītības un jēgas” (Patton, 2002, 453. lpp., kā minēts Pipere, 2016b, 374. lpp.). Kvalitatīvā kontentanalīze ir “tekstuālu datu satura subjektīva interpretācija, izmantojot kodēšanas un tēmu izdalīšanas sistemātisku klasifikācijas procesu” (Hsieh, Shannon, 2005, 1278. lpp., kā minēts Pipere, 2016b, 375. lpp.). Metodes zinātnisko stiprumu nosaka sistemātiskas un sistēmiskas kodēšanas process (Pipere, 2016b). Promocijas pētījumā izmantota **induktīvā kontentanalīzes pieeja** ar sākotnēji atvērto kodēšanu. Kontentanalīzes laikā no izveidotā motivēto rakstu morfoloģiskā korpusa atlasīti biežāk lietotie motīvi, kas bijuši pamatā, nosūtot likumu otrreizējai caurlūkošanai; veikta šo motīvu kategorizēšana, apvienojot jēgas ziņā līdzīgus kodus. Lai mazinātu kategoriju (motīvu) skaitu, dati grupēti, apvienojot tos plašākās kategorijās (Pipere, 2016b).

Lai identificētu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu izstrādātājus, pētītas gan šo likumu anotācijas, gan Saeimas likumprojektu gaitas kartītes (sk. 46. atsauci). Procedurālās kārtības ievērošana noskaidrota, pārbaudot katra otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma pieņemšanas gaitu. Tam tika sekots kopš brīža, kad tas nosūtīts Saeimai līdz tā iekļaušanai Saeimas sēdes darba kārtībā, nodošanas atbildīgajai komisijai, izskatīšanai Saeimā, pieņemšanai un izsludināšanai. Tika skatītas Saeimas priekšlikumu tabulas šiem otrreizējās caurlūkošanas likumiem, jo atbilstoši Saeimas kārtības ruļļa 115. panta 2. daļai izskatāmi tikai Valsts prezidenta izteiktie iebildumi un priekšlikumi. Lai izprastu, uz kādām rīcībpolitikas jomām un nozarēm attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, katrs likums ticis caurskatīts un likuma rīcībpolitikas jomas un nozares kodētas atbilstoši MK noteikumiem (sk. 5. atsauci). Saeimas reakcija identificēta, analizējot Saeimas sēžu stenogrammas, kurās iztirzāti otrreiz caurskatāmie likumi, kā arī konstatējot, kāds bijis Saeimas balsojums, cik lielā mērā Saeima ņēmusi vērā Valsts prezidenta iebildumus.

Izmantojot *Excel* datorprogrammu, veikta kvantitatīvu datu apstrāde, lai atklātu nosūtīto likumu motīvu biežumu un noskaidrotu Saeimas reakciju (balsojuma rezultātu un to, cik lielā mērā Saeima ņēmusi vērā Valsts prezidenta iebildumus). Tika identificēti biežākie likuma

izstrādātāji, kā arī rīcībpolitikas jomas un nozares, uz kurām attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi. Datu apstrādei izmantoti ģenerālkopas dati, analizēti visi pēc neatkarības atjaunošanas tapušie Valsts prezidentu motivētie raksti likumu nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai.

Kontentanalīze izmantota dokumentu un motivēto rakstu analīzei, kā arī analizējot primāro datu iegūšanai veiktās daļēji strukturētās intervijas ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem. Tas darīts, lai iegūtu informāciju par lēmuma piemērot suspensīvo veto pieņemšanu un pētītu, noskaidrotu un izprastu, kā Valsts prezidenti pieņem lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai un kādi ir šī lēmuma motīvi.

Lai veiktu intervijas primāro kvalitatīvo datu iegūšanai, tika sagatavoti un intervējamiem iepriekš nosūtīts intervijas jautājumu saraksts. Interviju laikā atbilstoši situācijai reizēm tika mainīta jautājumu secība. Kā uzskata pētnieki Alans Brimans un Emma Bella (Bryman & Bell, 2003), daļēji strukturētās intervijās jautājumi ir plašāki nekā strukturētās intervijās, un, reaģējot uz nozīmīgām atbildēm, intervētājs var uzdot papildu jautājumus. Intervijas ar Valsts prezidentiem (1993–2015), viņu padomniekiem (1993-2018) un Satversmes tiesas tiesnesi tika veiktas, ievērojot ētikas normas un sociālo atbildību, kā arī zinātniskā godīguma standartus. Respondenti un autore ir parakstījuši informētās piekrišanas veidlapu, kurā skaidrota sākotnējā ideja un pētījuma būtība, mērķis, pētījuma izmantošana un cita informācija (sk. 4. pielikumu). Promocijas pētījuma gaitā ir daļēji mainīts promocijas darba nosaukums, bet pamata ideja – pētīt Valsts prezidentu motīvus nosūtīt Saeimā otrreizējai caurlūkošanai likumus un to, kā Valsts prezidenti nonākuši līdz šim lēmumam, – ir saglabāta. Tādējādi piekrišanas veidlapas, kuras pievienotas promocijas darba 4. pielikumā un kuras parakstījuši respondenti, atbilst sākotnējam pētījuma aprakstam, taču, iegūstot vairāk informācijas, saglabājot būtību, tika mainīts pētījuma fokuss. Interviju saturs transkribēts vietnē Hugo.lv¹³⁸, interviju audiofailu ieraksti un Valsts prezidentu motivētie raksti ir pieejami pēc pieprasījuma. Promocijas darbā interviju transkripcijas nav pievienotas, lai, interpretējot informāciju, neradītu informācijas sniedzējiem nevēlamas sekas (vairāk par to: Dexter, 2006). Iegūtā informācija izmantota, aprakstot lēmuma pieņemšanu un citas nozīmīgas darbības, kas saistītas ar likumu nosūtīšanas otrreizējai

¹³⁸ “Hugo.lv ir Latvijas valsts pārvaldes valodas tehnoloģiju platforma, kas brīvi pieejama ikvienam Latvijas iedzīvotājam. Tā nodrošina automatizētu tulkošanu, runas atpazīšanu un runas sintēzi, kā arī dažādus rīkus daudzvalodu atbalstam e-pakalpojumos. Hugo.lv platforma ir īpaši pielāgota latviešu valodai un valsts pārvaldes dokumentiem, līdz ar to tulkošanas kvalitāte ir daudz augstāka, nekā tulkošanai izmantojot citus tiešsaistes tulkošanas pakalpojumus. Tāpat Hugo.lv platformas lietotāji var izmantot tulkošanas asistentu ērtākai dokumentu tulkošanai.” Izgūts no <https://hugo.lv/lv/About>

caurlūkošanai motivāciju. Interviju analizēšanā identificētās līdzīgās situācijas ļauj izdarīt pamatotus secinājumus.

Intervijās iegūtas nozīmīgas liecības par suspensīvā veto praksi. Interviju jautājumi veidoti, konsultējoties ar pētnieku Māri Vinovski¹³⁹ un iepazīstoties ar teorētisko literatūru par elites intervijām (Patton, 2002; Morris, 2009; Mikecz, 2012). Intervijā iekļautie jautājumi tika sadalīti divās daļās: atvērti jautājumi un slēgti jautājumi. Jautājumi pievienoti 4. pielikumā. Tādējādi respondenti sniedza padziļinātu informāciju, kas palīdzēja izprast, kā Valsts prezidents pieņem lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai Saeimā un kādi ir otrreizējas caurlūkošanas motīvi.

Pētījuma izlase atspoguļo visu populāciju, ar to saprotot, ka tiek analizēti visi motivētie raksti, kurus nosūtījuši visi pēc neatkarības atjaunošanas ievēlētie Valsts prezidenti. 85 motivētie raksti (ģenerālkopa) analizēti, pievēršot uzmanību (sk. 5. pielikumu) turpmāk uzskaitītajiem rādītājiem.

- Valsts prezidenti pēc neatkarības atjaunošanas un viņu pilnvaru posmos ievēlētā Saeima.
- Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju.
- Attiecīgā laika Saeimas priekšsēdētājs un viņa partijiskā piederība.
- Precizēts otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma datums un arī datums, kad motivētais raksts nosūtīts Saeimai, kad motivētais raksts nodots otrreizējai caurlūkošanai atbildīgajai komisijai un kad likums pieņemts Saeimā, kā arī datums, kad Valsts prezidents likumu vai grozījumu izsludinājis. Analizēts, cik daudz laika pagājis starp motivētā raksta nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai; motivētā raksta nosūtīšanu un likuma pieņemšanu un cik dienu laikā pēc likuma pieņemšanas Valsts prezidents to izsludina. Tas veikts, lai noskaidrotu procedurālās kārtības ievērošanu un gūtu izpratni, cik daudz laika prasījusi lēmuma pieņemšana par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai un motivētā raksta sagatavošana.
- Konstatēti otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu vai grozījumu izstrādātāji – Ministru kabinets, Valsts prezidents, Saeimas deputāti vai Saeimas komisija.
- Fiksētas otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu rīcībpolitikas jomas un nozares. Šīs jomas un nozares noteiktas atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem (sk. 5. atsauci). Ņemts vērā, kura Saeimas komisija bijusi atbildīga par likuma vai tā grozījumu izstrādāšanu.

¹³⁹ Māris Vinovskis 1975. gadā ieguvis doktora grādu Hārvarda Universitātē ASV. Šobrīd profesors un vadošais pētnieks Mičiganas Universitātes Džeralda R. Forda Rīcībpolitikas skolas Politikas studiju centrā ASV (angl. *Gerald R. Ford School of Public Policy, Centre for Political Studies, USA*).

- Likumu neizsludināšanas motīvi noteikti sistēmiski klasificējot tos saturiskajos un formālajos un kodējot tēmas.

- Pētīta Saeimas deputātu reakcija uz Valsts prezidenta motivētā rakstā atsūtīto motīvu otrreiz caurlūkot likumu. Analizējot Saeimas sēžu stenogrammas, pētīts, vai Saeimas deputāti ņem vērā, daļēji ņem vērā Valsts prezidenta motīvu; likumu vai grozījumus negroza; likumu vai grozījumus neskata atkārtoti Saeimā.

- Pētīta katra otrreiz caurlūkotā likuma Saeimas sēdes stenogramma, lai noskaidrotu, kā Saeimas deputāti balsājuši par otrreizējās caurlūkošanas likumu – cik Saeimas deputātu balso PAR, cik – PRET, cik – ATTURAS.

- Analizēts, vai laika gaitā ir palielinājusies sabiedrības grupu iesaistīšanās lēmuma pieņemšanās procesā par nepieciešamību otrreiz caurlūkot likumu.

Tīklveida pārvaldības attīstība Latvijā analizēta, pētot motivētos rakstus un izveidoto morfoloģisko korpusu.

Excel datorprogrammā apkopotie pētījuma dati aprakstīti promocijas darbā un attēloti grafiski. Grafiskais attēls ir turpinājums un papildinājums datu tabulām, jo grafiskajā attēlā, izmantojot histogrammu, var atspoguļot pazīmes sadalījumu un parādīt izlases struktūru, izmantojot apla diagrammu. Grafiskais attēls ir neaizvietojams statistiskās informācijas zinātniskas apkopošanas līdzeklis (Pipere et al., 2016).

Izmantojot minēto pētījuma dizainu un metodoloģisko pieeju, promocijas darbā atbildēti pētījuma jautājumi par suspensīvā veto praksi pārvaldībā Latvijā.

Nākamajā nodaļā tiks analizēta suspensīvā veto prakse, atklāts, kādi motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu Latvijā no 1993. gada līdz 2018. gadam kontekstā ar tīklveida pārvaldību un lēmuma pieņemšanu, cik lielā mērā un kā Valsts prezidenta motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā, noskaidrota Saeimas reakcija uz šiem Valsts prezidentu motīviem, pārbaudīta procedurālās kārtības ievērošana saistībā ar otrreizējās caurlūkošanas likumiem, atklāti likumprojektu izstrādātāji likumiem, kurus Saeima pieņēmusi un Valsts prezidents nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai, kā arī identificētas rīcībpolitikas jomas un nozares, uz kurām attiecas likumi, kas nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai.

5. Suspensīvā veto prakses empīriskā analīze

1993. gada 7. jūlijā par pirmo Latvijas Valsts prezidentu pēc neatkarības atjaunošanas tika ievēlēts Guntis Ulmanis. No tā laika līdz 12. Saeimas darbības beigām 2018. gada 6. novembrim Latvijā ir bijuši pieci Valsts prezidenti un ir izsludināts 7041¹⁴⁰ likums (sk. 1. pielikumu). 86 likumus Valsts prezidenti ir nosūtījuši otrreizējai caurlūkošanai parlamentā, piemērojot suspensīvo veto.

Gan motivētajos rakstos, gan Saeimas dokumentos daudzkārt ir lietots jēdziens “atgriež”, savukārt plašsaziņas līdzekļos nereti lietots darbības vārds “atmet”. Uzskatu, ka šīs tiesības skaidrojumā “nosūtīt” ir piemērotākais darbības vārds, kas lietojams, aprakstot likuma otrreizēju caurlūkošanu.

E. Pastars intervijā lietojis terminu “pārvarēts likums” (angl. *override*), ar to saprotot, ka Saeima negroza otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu. Precizējot šo terminu intervijā ar Satversmes tiesas tiesnesi G. Kusiņu, konstatēju, ka šāds termins tiek lietots citās valstīs, kurās nav noteikts tāds regulējums kā Satversmes 75. pantā¹⁴¹ par likuma pieņemšanu steidzamības kārtā. Satversmē ir paredzēti izņēmuma gadījumi, kad lēmumus pieņem ar klātesošo deputātu absolūto balsu vairākumu¹⁴². Citās valstīs, kad likums ir pieņemts, bet Valsts prezidents to nosūta otrreizējai caurlūkošanai, parlaments to var pārvarēt, nobalsojot ar lielāku balsu vairākumu. Kā norādīja G. Kusiņš, Latvijā terminu “pārvarēt likumu” lieto, taču otrreiz Saeimā caurlūkotu likumu var pieņemt ar vienkāršu balsu vairākumu vai pat ar mazāku balsu skaitu (sk. 5. pielikuma 6. kategoriju), un likums tāpat būs pieņemts.

Autore turpināja termina “pārvarēts likums” piemērošanas izpēti, lai novērstu situāciju, ka, izmantojot citu valstu terminoloģiju un piemērojot to Latvijas gadījumā, varētu rasties kļūdaini secinājumi. Pētījuma laikā konstatēts, ka tajās valstīs, kur Valsts prezidentu ievēl parlaments, nepieciešams relatīvais balsu vairākums, lai likums tiktu pārvarēts, bet valstīs, kurās Valsts prezidentu ievēl tauta, nepieciešams absolūtais balsu vairākums (Köker, 2017). Tomēr nākas atzīt, ka šī termina izmantošanai Latvijas praksē nepieciešama dziļāka un izvērstāka izpēte.

Promocijas darbā ņemts vērā, ka pastāv ierobežojumi, kad Valsts prezidents nav tiesīgs piemērot suspensīvo veto, tāpēc pētījumā netika rēķināts, kāds ir to likumu īpatsvars, kuri tikuši

¹⁴⁰ Spēkā esoši likumi, likumi, kas vēl nav stājušies spēkā, spēku zaudējušie likumi. Stāvoklis 29.12.2018.

¹⁴¹ Satversme, 75. pants; sk. 48. atsauci.

¹⁴² Satversme, 24. pants. Saeima, izņemot Satversmē sevišķi paredzētos gadījumus, taisa savus lēmumus ar klātesošo deputātu absolūto balsu vairākumu.

nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai. Suspensīvais veto nav piemērojams steidzamā kārtībā pieņemtiem likumiem, par kuru steidzamību Saeimas deputāti ir nobalsojuši ar divām trešdaļām balsu vairākumu. Atsaucoties uz interviju¹⁴³ ar bijušo Saeimas Juridiskā biroja vadītāju (1993–2013) G. Kusiņu un analizējot Saeimā pieņemto likumu kartītes, Latvijā steidzamā kārtā pieņemta aptuveni puse no visiem likumiem. Tradicionāli Valsts prezidents nenosūta otrreizējai caurlūkošanai Valsts budžeta likuma paketē esošos likumus¹⁴⁴, taču trīs likumi tomēr ir nosūtīti, par tiem sk. 2.2. apakšnodaļā. Steidzamā kārtā pieņemtos likumus Valsts prezidents izsludina Satversmē noteiktā kārtībā bez iespējas paust savu reakciju. Tas ierobežo Valsts prezidenta iespējas paust motivētu viedokli par izsludināmiem likumiem, taču, ja Valsts prezidentam ir iebildumi, viņš var vērsties Satversmes tiesā, kas izvērtē pieņemtā likumu atbilstību Satversmei. E. Pastars intervijā norāda, ka iemesli, lai atzītu likumu par steidzamu, mēdz būt dažādi. Parasti tas notiek, ja problēma ir jārisina nekavējoties, bet likumprojekta apspriešana trīs lasījumos aizņem pārāk ilgu laiku. Pastars savā intervijā piebilst, ka laiks ir likumdošanas ienaidnieks, jo grūti ir izdarīt labi un ātri.

Likuma nosūtīšana otrreizējai caurlūkošanai ir tikai viens no Valsts prezidenta un Saeimas mijiedarbības veidiem. No intervijām ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem secinu, ka nereti Valsts prezidenti ir izmantojuši arī citus sadarbības veidus tiesiskā regulējuma sakārtošanai, piemēram, ir ierosināts precizēt MK noteikumus, Valsts prezidenta padomnieki ir piedalījušies Saeimā likumprojektu lasījumos.

Sākotnēji Valsts prezidenta otrreiz nosūtīto likumu caurlūkošana Saeimā nebija reglamentēta. Pirmo Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu “Par pašvaldībām” Saeima atkārtoti skatīja visos trijos lasījumos. Taču šobrīd (un šāda prakse pastāv jau vairāk nekā 20 gadus) atkārtoti izskata nevis pieņemto likumu, bet tikai Valsts prezidenta iebildumus un priekšlikumus, kas saistīti ar konkrēto otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu. Šādi grozījumi Saeimas kārtības rullī stājās spēkā 1998. gada 3. novembrī.

Analizējot stenogrammas tām Saeimas sēdēm, kurās izskatīti otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, konstatēts, ka, otrreiz caurlūkojot Gunta Ulmaņa otro nosūtīto likumu – konkrēti “Pilsonības likumu” –, Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs Aivars Endziņš 1994. gada 22. jūlijā Saeimā ziņoja: ņemot vērā, ka ne Satversme, ne Saeimas kārtības rullis nereglamentē procedūru, kādā veidā notiek likuma otrreizēja caurlūkošana, Juridiskā komisija ir izstrādājusi likuma otrreizējas caurlūkošanas kārtību, un attiecīgais dokuments ir izsniegts

¹⁴³ Intervija ar Gunāru Kusiņu, 15.11.2017.

¹⁴⁴ Informācija, kas gūta intervijās ar Valsts prezidentu padomniekiem.

Saeimas deputātiem. Endziņš arī uzsvēra: ņemot vērā to, ka atliekošās veto tiesības ir tikai Valsts prezidentam, otrreizējā caurlūkošanā būtu jāizskata tikai tie panti vai pantu daļas, uz kuriem attiecas Valsts prezidenta iebildumi. Otrs Endziņa priekšlikums bija par to, ka caurlūkošanai būtu jānotiek vienā lasījumā un ka apspriežami un balsojami būtu tikai tie priekšlikumi, kurus sagatavojusi tā Saeimas komisija, kura ir bijusi atbildīga par likuma otrreizēju caurlūkošanu, kā arī deputātu vai frakciju priekšlikumi, kuri ir iesniegti un izskatīti minētajā Saeimas komisijā. 1994. gada 22. jūlija Saeimas sēdē Endziņš arī informēja, ka Saeimas kārtības ruļļa jaunajā redakcijā būs paredzēta reglamentācija,¹⁴⁵ bet “prakse parāda, ka Kārtības ruļļa komisijai vajadzēs atgriezties pie šī jautājuma izskatīšanas un sagatavot vēl priekšlikumus, precizēt esošo redakciju, lai varētu izsvērt, kā Saeimai būtu jārikojas, – vienā gadījumā, ja Valsts prezidents ir devis konkrētu kāda likuma panta vai normas redakciju, vai kā būtu jārikojas Saeimai tajos gadījumos, kad Valsts prezidents dod nevis konkrētu redakciju, bet dod motivētus iebildumus, lai šīs nianse Kārtības rullī būtu paredzētas un lai nerastos turpmāk procedūras grūtības”.¹⁴⁶ Tomēr gan 1994. gadā 28. jūlijā, gan 1998. gada 7. oktobrī pieņemtajos grozījumos Saeimas kārtības rullī tika paredzēts tikai tas, ka, atkārtoti izskatot likumu, piemērojami noteikumi par likumprojekta izskatīšanu trešajā lasījumā, bet izskatāmi tikai Valsts prezidenta iebildumi un priekšlikumi, kas saistīti ar Valsts prezidenta izteiktajiem iebildumiem.

Analizējot Saeimas sēdes stenogrammā fiksēto par nākamo otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu “Par muitas nodokli (tarifiem)”, kas Saeimas sēdē tika izskatīts 1994. gada 29. septembrī, konstatēju, ka atbilstoši Saeimas kārtības rullim otrreizēja caurlūkošana nozīmē konkrētā likumprojekta izskatīšanu trešajā lasījumā.

Šīs nodaļas 5.1. apakšnodaļā analizēti visi Valsts prezidentu motivētie raksti, kuri nosūtīti no 5. līdz 12. Saeimai. Par katra Valsts prezidenta darbību suspensīvā veto piemērošanai izveidota sadaļa, kurā aprakstīts un analizēts būtiskais ikvienā otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma motivētajā rakstā. Lai apzinātu Saeimas un Valsts prezidentu mijiedarbību jautājumā par otrreizējai caurlūkošanai nosūtītajiem un otrreiz caurskatāmiem likumiem, noskaidroti Valsts prezidentu iebildumi vai ierosinājumi, kā arī Saeimas reakcija uz Valsts prezidentu iebildumiem un ierosinājumiem.

Lai gan pieņemtie likumi Saeimā ir apspriesti un pieņemti ar balsu vairākumu, Valsts prezidenti astoņu Saeimas pilnvaru termiņu laikā 25 gadu periodā, kā jau teikts, ir nosūtījuši 86 likumus otrreizējai caurlūkošanai. Būtiskākais promocijas pētījuma atklājums ir Valsts

¹⁴⁵ Saeimas kārtības rullis. Likuma redakcija pieņemta 07.10.1998., tā stājās spēkā 03.11.1998.

¹⁴⁶ 5. Saeimas ārkārtas plenārsēde, 22.07.1994. Izgūts no http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2207.html

prezidentu motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai, precīzāk, šo motīvu analīze un kategorizēšana. Valsts prezidentu motīvu izziņošanai izmantota induktīvā kontentanalīzes pieeja (par to izvērstāk sk.: Pipere, 2016b) ar sākotnēji atvērto kodēšanu motīvu noteikšanai, grupēšanai un vispārināšanai, kas ļauj uz empīriskas analīzes bāzes veidot Valsts prezidentu attiecīgo motīvu klasifikāciju saturiskajos un formālajos. Savukārt šāda klasifikācija dod iespēju pārbaudīt empīriski identificēto motīvu atbilstību teorētiskajām nostādnēm. Kontentanalīzes laikā tika veidoti motīvu nosaukumi, veikta kategorizēšana, apvienojot pēc jēgas līdzīgus kodus. Lai mazinātu kategoriju (motīvu) skaitu, dati tika grupēti, apvienojot tos plašākās kategorijās. Vienā un tajā pašā motivētajā rakstā tika atklāti vairāki likuma neizsludināšanas motīvi.

Promocijas darbā motīvi analizēti pēc to izmantošanas biežuma motivētajos rakstos.

Saturiskie motīvi (iebildumi) grupēti divās daļās:

- 1) atbilstoši tīklveida pārvaldībai,
- 2) atbilstoši situatīvai līderībai.

Formālie motīvi attiecas uz Saeimā pieņemto likumu juridiskās tehnikas un terminoloģijas lietojuma nepilnībām.

Pēc motivēto rakstu satura noteiktie un aizstāvēšanai izvirzītie otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīvi **pirmajā grupā** (saturiskie motīvi atbilstoši tīklveida pārvaldībai) ir šādi:

- **ierobežojumu nesamērība:** tiek saprasts nepārdomāts un sasteigti noteikts regulējuma termiņš vai nav noteikta zinātniska un ekonomiska ierobežojuma nepieciešamība;
- **nav atrasts pareizais līdzsvars:** sabiedrības intereses sastāv nevis tikai no viena indivīda interesēm, bet no dažādu sabiedrības grupu interesēm, un ļoti bieži tās nesakrīt; interešu nesakrītības gadījumos tās līdzsvaro, nav ņemts vērā kādas sabiedrības grupas viedoklis;
- **dažādu sabiedrības grupu lūgums:** ja likumdevējs nav uzklaušījis kādas sabiedrības grupas viedokli likumprojekta izstrādes procesā vai arī tas noticis nepilnīgi, dažādas sabiedrības grupas vērsas pie Valsts prezidenta un aicina neizsludināt likumu;
- **nav izvērtēta ietekme:** tiek secināts, ka likumā nav paredzēts pārejas periods un nav iespējas sagatavoties jauno likuma normu izmaiņām; nav tikusi izvērtēta likuma ietekme un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem; nav veikti pasākumi, lai novērstu iespējamās sekas; nav veikta piedāvātās tiesību normas nepieciešamības analīze un tās iespējamās ietekmes izvērtējums.

Pēc motivēto rakstu satura noteiktie un aizstāvēšanai izvirzītie otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīvi **otrajā grupā** (saturiskie motīvi **atbilstoši situatīvai līderībai**) ir šādi:

- **Valsts prezidenta ieteikums:** Valsts prezidents izmanto iespēju, balstoties uz zināšanām un pieredzi, ieteikt likuma uzlabošanai lietderīgus apsvērumus;
- **likums neatbilst formulētajiem mērķiem:** promocijas pētījumā ar to tiek saprasts: katram likumam ir noteikti mērķi, kuriem ir ietekme uz sabiedrību un kuri organizē noteiktu sabiedrības darbības jomu. Ja Valsts prezidents motivētā rakstā uzsver, ka likums neatbilst formulētajiem mērķiem, vai arī no motivētā raksta satura izprotams, ka likumdevējs nav izpratis likuma mērķi, tad noteikts šis motīvs.

Formālie motīvi:

- **juridiskās pretrunas, nepilnības:** tiek saprasts strīdīgs likuma regulējums. Likuma atšķirīgas interpretācijas iespējas, juridiskās nepilnības ne tikai konkrētajā likumā, kuru neizsludina, bet arī likuma normu saistībai ar citiem likumiem;
- **neprecīza terminoloģija:** termini nav konkrēti definēti ne tikai neizsludinātā likuma izpratnē, bet arī citos spēkā esošajos normatīvajos aktos, tāpēc jānovērš iespēja tos interpretēt patvaļīgi un nepamatoti. “Vienotu terminu skaidrojumu trūkums var izraisīt iespējamās korupcijas un interešu konflikta situācijas, kurās atsevišķu ierēdņu vai institūciju subjektīvā kompetence tiek nodota normu skaidrošanā un piemērošanā dzīvē.”¹⁴⁷ Šis motīvs biežāk lietots saistībā ar Eiropas Savienības normatīvā regulējuma ieviešanu Latvijā.

Ņemot vērā promocijas darba 2.3. apakšnodaļā analizēto sabiedrības līdzdalību likumu izstrādāšanā, secinu, ka likumdevējam būtu pēc iespējas plašāk jāuzklausā tiesību normas piemērošanā iesaistīto institūciju un ieinteresētās sabiedrības viedoklis, jo lēmuma pieņemšanas procesā jābūt iesaistītām dažādām sabiedrības grupām, turklāt šim procesam ir jābūt caurskatāmam.

Promocijas pētījuma laikā *NoSketch Engine* vietnē tika izveidots otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto motivēto rakstu morfoloģiskais korpuss un katrā apakšnodaļā, izmantojot šo digitālo rīku, analizēti motivētie raksti un konstatēts, kā laika gaitā mainījusies motivēto rakstu izteiksmes forma.

Turpinājumā analizēti pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu būtiskākie iebildumi, ierosinājumi vai lūgumi, kas izteikti motivētajos rakstos par ikvienu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu, tādējādi atsedzot Valsts prezidentu motīvus neizsludināt

¹⁴⁷ Vairas Viķes-Freibergas motivētais raksts (01.05.2002.), nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai Alkohola aprites likumu.

konkrēto likumu. Tiek arī noskaidrots, kādus jautājumus katram Valsts prezidentam ir izdevies atrisināt, piemērojot suspensīvo veto. Katrā 5.1. apakšnodaļas sadaļā apkopoti konkrēta Valsts prezidenta motīvi. Analizējot Valsts prezidentu motivēto rakstu tekstus, citējums iekļauts pēdiņās. Tā kā katras rindkopas sākumā ir atsauce uz otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu, tad atkārtoti šajā sadaļā atsauce netiek norādīta. Motivēto rakstu analizē izmantota informācija, kas iegūta intervijās ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem. Atsauce uz intervijām netiek norādīta, jo izmantota informācija, kas iegūta intervijās ar to Valsts prezidentu (un viņa padomniekiem), kura motivētie raksti analizēti.

5.2. apakšnodaļā tiks apkopoti un analizēti visu pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Latvijas Valsts prezidentu, kas strādājuši līdz 12. Saeimas darbības beigām, otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu būtiskākie motīvi, kuri minēti motivētajos rakstos. Motīvi atklāti, ar satura analīzes metodi analizējot motivētos rakstus (šajā procesā izmantota izveidotā *NoSketch Engine* digitālā kartotēka), kā arī analizējot un izvērtējot intervijās Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem iegūto informāciju par Valsts prezidentu darbību, kas saistās ar lēmuma pieņemšanu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai.

5.2. apakšnodaļā tiks vizualizēta attēla diagramma, kurā apkopoti visu no 5. Saeimas līdz 12. Saeimai otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīvi.

5.2. apakšnodaļā tiks izdarīti secinājumi par Saeimas reakciju uz Valsts prezidentu iebildumiem un tiks izvērtēta procedurālās kārtības ievērošana, lai pamatotu pārvaldības regulējama izpildi, kas vairākkārt aprakstīts šajā darbā, analizējot gan pārvaldību Latvijā, gan lēmuma pieņemšanas veidus, gan Valsts prezidenta institūcijas darbību.

Lai arī ir zināms, ka likumprojektus Latvijā visvairāk izstrādā MK (aptuveni 85% gadījumu¹⁴⁸), līdz ar to būtu pašsaprotami, ka Valsts prezidenti otrreizējai caurlūkošanai pārsvarā nosūta MK izstrādātos un Saeimas pieņemtus likumus. Tomēr pētījuma gaitā tika konstatēts, ka likumprojektus, kurus Saeima pieņēmusi un Valsts prezidenti nosūtījuši otrreizējai caurlūkošanai, izstrādājuši gan Saeimas deputāti, gan Saeimas komisijas, gan arī Valsts prezidents. Tāpēc 5.2. apakšnodaļā aprakstīti pētījuma gaitā identificētie otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu izstrādātāji.

5.2. apakšnodaļā pētīts, uz kurām rīcībpolitikas jomām un nozarēm visbiežāk attiecas likumi, kurus Valsts prezidents ir tiesīgs nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Tie noteikti atbilstoši

¹⁴⁸ Valsts kanceleja. Gada pārskati no 2000. līdz 2016. gadam. Izgūts no <https://mk.gov.lv/lv/content/gada-publiskie-parskati>

MK kārtības rullim. Tāpat identificēts, kuras Saeimas komisijas bijušas atbildīgas par otrreiz caurskatāmiem likumiem.

5.1. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivēto rakstu analīze

5.1.1. Valsts prezidents Guntis Ulmanis (1993–1999)

Vispirms jānorāda, ka Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa Saeimai nosūtīto likumu un motivēto rakstu skaits atšķiras no pieejamās informācijas Kancelejas tīmekļa vietnē¹⁴⁹, kā arī no publikācijās un konferenču materiālos minētā, kur teikts, ka G. Ulmanis nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai astoņpadsmit likumus. Saskaņā ar Latvijas Nacionālajā arhīvā iegūto informāciju G. Ulmanis ir nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai **sešpadsmit likumus** (sk. 3. pielikumu). Šo informāciju apliecina arī Saeimas arhīvā pieejamie motivētie raksti.

G. Ulmanis savā pirmajā pilnvaru posmā nosūtījis 5. Saeimai trīs likumus otrreizējai caurlūkošanai. Tolaik – no 1993. gada līdz 1995. gadam – Saeimas priekšsēdētājs bija A. Gorbunovs, kurš pārstāvēja partiju *Latvijas ceļš*.

1994. gada 10. maijā G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai likumu “**Par pašvaldībām**”. Prezidents uzskatīja par nepieņemamiem noteikumus, kas paredzēja vēlētu amatpersonu atcelt vai atstādināt no amata ar ministra vienpersonisku rīkojumu. Prezidents uzskatīja, ka šādu darbību būtu tiesīgs veikt MK. Motivētajā rakstā Valsts prezidents, ierosināja izteikt otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu konkrētā, Valsts prezidenta ierosinātā redakcijā.

Pirmais motivētais raksts prasīja konkrētu redakciju, t. i., likuma labojumus, bet Saeima ar 47 balsīm PAR un 20 Saeimas deputātiem atturoties, likumu negrozīja.

1994. gada 21. jūnijā G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai “**Pilsonības likumu**”. Prezidents uzskatīja, ka likums ir izstrādāts nepilnīgi, un aicināja precizēt plašu un nekonkrētu formulējumu, piemēram, “aktīva darbība kara un darba veterānu organizācijās”, un lūdza izvērtēt likumu atbilstoši EDSO un EP ekspertu ieteikumiem.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 58 balsīm PAR, 21 balsi PRET un 4 Saeimas deputātiem atturoties, grozīja pieņemto likumu.

1994. gada 29. jūnijā G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai likumu “**Par muitas nodokli (tarifiem)**”. Šo likumu bija inicējis pats Valsts prezidents, taču likuma izskatīšanas laikā tika pievienots “valdības piedāvātais projekts un Zemkopības ministrijas” ieteikumi. Valsts

¹⁴⁹ Valsts prezidenta kancelejas tīmekļa vietne. G. Ulmanis. Pēdējo reizi skatīts 29.12.2018. Izgūts no <https://www.president.lv/lv/valsts-prezidents/bijusie-valsts-prezidenti/guntis-ulmanis>

prezidents uzskatīja par nepieņemamu likumā paredzēto muitas tarifu pazeminājumu un motivētā rakstā ierosināja grozīt muitas tarifu likmes 18 pozīcijās no 24; viņš uzskatīja, ka muitas tarifu pazemināšana negatīvi ietekmēs galvenās lauksaimniecības nozares – piena un gaļas ražošanu – un motivētajā rakstā uzsvēra, ka Saeimas pieņemtais likums veicinās pārtikas produktu tirgus atvēršanu ārvalstu ražojumiem un izjauks līdzsvaru iekšējā tirgū. Pēc Valsts prezidenta domām, šādas politikas rezultātā paredzama vispārēja pārtikas produktu cenu celšanās un līdz ar to – iedzīvotāju dzīves līmeņa pazemināšanās. G. Ulmanis aicināja pievērst uzmanību tam, ka pēc Latvijas un ES brīvās tirdzniecības līguma spēkā stāšanās ievedmuitas tarifu paaugstināšana nebūs iespējama, jo līguma noteikumi to nepieļauj.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 68 balsīm PAR grozīja pieņemto likumu.

Savā pirmajā pilnvaru posmā G. Ulmanis bija iniciējis arī likumu **“Par Valsts prezidenta ievēlēšanu”**, tomēr 1996. gada 19. jūnijā viņš atzina, ka likuma izstrādāšanai ticis veltīts par maz laika. un savā motivētā rakstā jau 6. Saeimai, kad par šīs Saeimas priekšsēdētāju bija kļuvusi Ilga Kreituse, kura pārstāvēja *DP Saimnieks*, lūdza vēlreiz izvērtēt, vai Valsts prezidenta amata kandidātam izvirzāmās prasības nosakāmas Satversmē vai kādā īpašā likumā, kā arī lūdza paredzēt kārtību un institūciju, kas pārbaudītu amata kandidāta atbilstību izvirzītajām prasībām, noteiktu laiku, kādā pirms vēlēšanām jāpiesaka amata kandidāts, Prezidents arī lūdza novērst Saeimas pieņemtā likuma nosaukuma neatbilstību likuma saturam. Kā minēts iepriekš 3.2. apakšnodaļā, par Valsts prezidentu var ievēlēt pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš sasniedzis četrdesmit gadu vecumu, un nevar ievēlēt pilsoni ar dubultpilsonību. Šīs ir vienīgās formālās prasības Valsts prezidenta ievēlēšanai.

Lai gan Saeimas Prezidijs 1996. gada 8. jūlijā nodeva šo likumu otrreizējai caurlūkošanai divām atbildīgajām komisijām – Juridiskajai un Aizsardzības un iekšlietu komisijai –, tomēr Saeimā šo likumu atkārtoti neskatīja.

Saistībā ar šo likumu 1999. gada 20. janvārī Valsts prezidents G. Ulmanis 7. Saeimas priekšsēdētājam Jānim Straumem iesniedza likumprojektu “Valsts prezidenta ievēlēšanas likums” par Valsts prezidenta vēlēšanu laiku un lietu nodošanas kārtību. Saeimas Prezidijs to nodeva Juridiskajai komisijai, un tas tika skatīts Saeimā divos lasījumos, taču trešajam lasījumam apkopotie priekšlikumi Saeimā skatīti netika.

1996. gada 18. jūnijā Saeima atkārtoti ievēlēja G. Ulmani Valsts prezidenta amatā, un Valsts prezidents savā otrajā pilnvaru posmā nosūtīja 6. Saeimai, kuras priekšsēdētājs Alfrēds

Čepānis pārstāvēja *DP Saimnieks*, otrreizējai caurlūkošanai vienpadsmit likumus vai likuma grozījumus.

1996. gada 11. novembrī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **“Obligātā militārā dienesta” likumu**. Prezidents uzskatīja, ka likums nav sasniedzis savu mērķi, proti, to, “lai katrs jaunietis dienestu savas valsts armijā uzskatītu par goda un pienākuma lietu”, jo, kā norādīts motivētajā rakstā, “atsevišķu deputātu savdabīgā likuma normu interpretācija un valsts aizsardzības interešu izpratne ir pārvērtusi likuma ieceri tās pretstatā”. “Situācija, kad tiek saīsināts obligātā aktīvā militārā dienesta ilgums, vienlaicīgi nepaplašina dienestā iesaucamo personu loku, tas neuzlabo Nacionālo bruņoto spēku komplektēšanas iespējas, bet pasliktina tās, kas neatbilst suverēnas valsts aizsardzības interesēm.” Valsts prezidents uzskatīja, ka šāda likuma redakcija var radīt šķelšanos sabiedrībā un neveicinātu patriotisko audzināšanu.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 60 balsīm PAR, 11 balsīm PRET un vienam deputātam atturoties grozīja pieņemto likumu.

1996. gada 29. novembrī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”**. Valsts prezidents motivētajā rakstā pirmo reizi pēc neatkarības atjaunošanas uzsvēra, ka “Saeima *trešajā* lasījumā grozīja redakciju, paredzot, ka visiem reģistrācijai iesniedzamajiem dokumentiem, to norakstiem un izrakstiem jābūt pie zvērināta notāra vai pagasttiesā apliecinātiem uzrādījuma kārtībā”. Tas bija pretrunā ar citu likuma pantu, kas noteica valsts notāra darbības, tādējādi radot funkciju dublēšanos. Prezidents aicināja risināt jautājumu par Uzņēmuma reģistra lomu reģistrācijas procesā un saskaņot arī citus normatīvos aktus, kuri regulē reģistrācijai nepieciešamo dokumentu noformēšanas kārtību, jo, kā norādīts motivētajā rakstā, “līdz šim nav paredzēta dokumentu norakstu un izrakstu apliecināšana uzrādījuma kārtībā”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 50 balsīm PAR izdarīja grozījumus pieņemtajā likumā.

Jau kopš G. Ulmaņa prezidentūras Valsts prezidenti cenšas izskaust sasteigtus *trešajā* lasījumā iekļautus priekšlikumus. Tam piemērs ir arī Valsts prezidenta R. Vējoņa 2016. gada 12. septembrī nosūtītā vēstule Saeimas priekšsēdētājai I. Mūrniecei par likumu uzlabošanu. Prezidents savā vēstulē raksta: “Labi likumi ir mūsu visu pienākums pret Latvijas iedzīvotājiem. Sabiedrība no Saeimas sagaida kvalitatīvu likumdošanas darbu un pārdomātus likumus.” Saeimas kārtības ruļļa 107. pants, kas tika grozīts 2006. gada 2. martā, paredz tiesības iesniegt priekšlikumus trešajam lasījumam, taču R. Vējonis savā vēstulē norāda: “Vairākas Saeimas komisijas savā praksē konsekventi neatbalsta tādus priekšlikumus trešajam lasījumam, kuri nav

saistīti ar iepriekšējos lasījumos diskutētā likumprojekta būtību.” Tomēr Valsts prezidenti joprojām lūdz Saeimu atkārtoti izskatīt likumus tādu nepārdomātu un līdz galam neizstrādātu priekšlikumu dēļ, kuri, kā R. Vējonis rakstīja I. Mūrnieci, “iesniegti tieši trešajā lasījumā”.

1996. gada 18. decembrī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par zemes nodokli”**. Šis bija pirmais gadījums, kad jau nākamajā dienā pēc likuma pieņemšanas Valsts prezidentam tika iesniegta vēstule, kuru parakstījis četrdesmit viens Saeimas deputāts un kurā Valsts prezidents tika aicināts likumu neizsludināt. Deputāti neatbalstīja zemes nodokļa likmes koeficienta 2,46 piemērošanu un savā vēstulē vērsa norādīja, ka “šāda valsts ekonomiskā politika neveicinās zemkopības attīstību”. Valsts prezidents, nosūtot likumu otrreizējai caurlūkošanai, motivētajā rakstā ierosināja: “.. Nenoteikt konkrētu nodokļu likmēm piemērojamo koeficientu, bet ļaut pašvaldībām realizēt likuma dotās tiesības un varbūt pat tās paplašināt, jo kurš gan labāk par pašvaldību ir informēts par konkrēto situāciju un iedzīvotāju maksātspēju.”

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 62 balsīm PAR, 7 PRET un 7 deputātiem atturoties grozīja pieņemto likumu.

1997. gada 22. janvārī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Likumā par ostām”**. Grozījumi paredzēja, ka ostas pārvaldniekam ir nepieciešama augstākā jūrniecības izglītība. Valsts prezidents motivētajā rakstā izteica šaubas par šī grozījuma nepieciešamību – “ja likumdevējs vēlas izvirzīt noteiktas prasības ostas pārvaldnieka amata pretendentiem, tad šādi nosacījumi būtu rūpīgi jāizvērtē, neaprobežojoties ar konkrētu specialitāti”. G. Ulmanis aicināja Saeimu izslēgt šo prasību no Likuma par ostām.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta ierosinājumu un ar 59 balsīm PAR, 5 PRET un 16 deputātiem atturoties, grozīja pieņemto likumu.

1997. gada 5. februārī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **“Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas” likumu**. Prezidents, sekojot līdzī likuma pieņemšanas gaitai, konstatēja, ka apdrošināšanas prēmiju apmēri un apdrošināšanas atbildības limiti nebalstās uz ekonomiski pamatotiem aprēķiniem, tādēļ viņš savā motivētajā rakstā lūdza Saeimu “izvērtēt pieņemtā likuma normas, kas nosaka apdrošināšanas prēmiju apmērus un apdrošinātāja atbildības limitus, līdzsvarojot transportlīdzekļu īpašnieka un apdrošinātāja ieinteresētību sasniegt likuma mērķi – aizsargāt ceļu satiksmes negadījumos cietušo mantiskās intereses”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un 63 balsīm PAR, 12 PRET un vienam deputātam atturoties grozīja likumu.

1997. gada 29. martā G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par izlozēm un azartspēlēm”**. Likuma grozījumi paredzēja, ka azartspēles nedrīkstēs organizēt pagrabos un puspagrabos, kā arī tirgos, veikalos, bāros, kafejnīcās un restorānos. Valsts prezidents uzskatīja, ka “ierobežojums neatļaut organizēt azartspēles pagrabos un puspagrabos pieņemts bez pārdomātas motivācijas”, argumentējot, ka “ne jau no stāva ir atkarīga spēļu organizācijas kvalitāte”. Motivētajā rakstā minēts, ka, pēc tālaika Finanšu ministrijas sagatavotajiem aprēķiniem, ja šis aizliegums stāsies spēkā, “speciālajā valsts budžetā azartspēļu nodevas un nodokļa veidā neienāks 425 000 latu (437 000 *euro*), jo šim nolūkam jau izveidotas telpas”. Valsts prezidents arī norādīja, ka “ir atbalstāma racionāla telpu izmantošana, kas dod līdzekļus valsts un pašvaldību budžetos, un firmas, kuras organizē azartspēles, ir ieguldījušas lielus finanšu līdzekļus telpu restaurācijā, lai tās atbilstu vispārpieņemtiem azartspēļu organizēšanas standartiem”.

Tomēr Saeima noraidīja Valsts prezidenta ierosinājumu izvērtēt pieņemtā likuma grozījumus, “kas būtiski samazinās līdzekļus, kas tiek novirzīti kultūrai un sportam”. Saeima ar 36 balsīm PAR, 24 PRET un 8 deputātiem atturoties pieņemto likumu negrozīja.

1998. gada 11. februārī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Latvijas Darba likumu kodeksā”**. Motivētajā rakstā Valsts prezidents aicināja Saeimu pieņemt jaunu “Valodu likumu”, lai “nostiprinātu valsts valodas pozīcijas un veicinātu saskanīgu pilsoniskas sabiedrības veidošanos”. Prezidents uzsvēra, ka “iecerētie papildinājumi “Latvijas Darba likumu kodeksā” apliecina “ielāpu” veidošanu, kas nespēj uzlabot valsts valodas lietošanu un aizsardzību un rada pārpratumus, piemēram, nenosaka darbinieku loku, kuriem jāpārvalda valsts valoda atbilstoši kādai no prasmes pakāpēm, tajā pašā laikā cits pants paredz, ka, samazinot darbinieku skaitu, priekšroka palikt darbā ir darbiniekiem, kuri ir nokārtojuši valsts valodas prasmes atestāciju amatam vai profesijai nepieciešamajā pakāpē, neatrunājot, kas notiek gadījumā, ja darbinieks ir ieguvis izglītību valsts valodā”.

Lai arī likuma grozījumus atkārtotai caurlūkošanai bija plānots 1998. gada 12. februārī nodot Sociālo lietu komisijai, tomēr, kā fiksēts Saeimas sēdes stenogrammā, balsojumā par likuma nodošanu komisijai 20 deputāti balsoja PAR, 31 PRET un 10 deputāti atturējās. Līdz ar to lēmums netika pieņemts un šis likums Saeimā netika atkārtoti skatīts.

1998. gada 26. februārī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Saeimas vēlēšanu likumā”**. Valsts prezidents sekoja līdzī likuma pieņemšanas gaitai un konstatēja, ka “Saeima lēmusi noteikt deputātu vietu sadalē atšķirīgus noteikumus atkarībā no tā, vai kandidātu sarakstu iesniegusi politiskā partija vai partiju apvienība, vai arī divas vai

vairākas partijas kopīgi”. Motivētajā rakstā Valsts prezidents aicināja “paredzēt vienlīdzīgus noteikumus visiem kandidātu sarakstiem un vienlīdzīgas iespējas vēlētajiem paust savu gribu”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta ierosinājumu un ar 62 balsīm PAR un 8 PRET, grozīja likumu.

1998. gada 20. maijā G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **“Krimināllikumu”**. Saeima, pieņemot “Krimināllikumu”, bija lēmusi saglabāt nāvessodu, kas ir pretrunā ar Valsts prezidenta “1996. gada 24. septembrī Eiropas Padomes Parlamenta Asamblejā veikto paziņojumu par moratoriju nāvessoda izpildīšanā Latvijā”, kas bijis saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas protokolu par nāvessoda atcelšanu miera laikā. Latvija, 1995. gadā iestājoties Eiropas Padomē, apņēmas šo konvenciju ratificēt, taču bija to ratificējusi, neiekļaujot šo protokolu. G. Ulmanis arī atzīmēja, ka “pieņemtajā “Krimināllikumā” nav paredzēta kriminālatbildība par dzimumsakariem ar personu, kas nav sasniegusi 16 gadu vecumu, ja tie ir notikuši ar šīs personas piekrišanu”. Valsts prezidents uzsvēra, ka “personas līdz 16 gadu vecumam ne vienmēr ir spējīgas izvērtēt savu rīcību, tādēļ šādai likuma normai būtu audzinoša nozīme”. Valsts prezidents motivētajā rakstā atzīmēja, ka “likumprojekts *trešajā* lasījumā ticis ievērojami grozīts”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 39 balsīm PAR, 21 PRET un 11 deputātiem atturoties grozīja likumu.

1998. gada 20. maijā Valsts prezidents nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **“Alkohola aprites likumu”**. Prezidents bija saņēmis finanšu ministra Roberta Zīles lūgumu, kā arī apvienības TB/LNNK frakcijas vadītāja Jāņa Straumes un frakcijas “Latvijas ceļš” vadītāja Andreja Panteļejeva lūgumu likumu neizsludināt, jo “Saeimas pieņemtais likums ir pretrunā ar vairākiem spēkā esošiem likumiem, piemēram, ar likumu “Par nodokļiem un nodevām”, likumu “Par akcīzes nodokli”, likumu “Par Valsts ieņēmumu dienestu”, “Muitas likumu””. G. Ulmanis motivētajā rakstā uzsvēra, ka finanšu ministra vēstulē minētais “apdraudējums valsts budžeta ieņēmumiem ir vērā ņemams, lai likumu neizsludinātu un aicinātu to atkārtoti izskatīt Saeimā”.

Pēc pieciem mēnešiem, 1998. gada 30. oktobrī, Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta prasību un ar 57 balsīm PAR un 3 deputātiem atturoties grozīja likumu.

1998. gada 19. septembrī G. Ulmanis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par valsts pensijām”**. Valsts prezidents savā motivētā rakstā iebilda, ka “Saeima bez pienācīga ekonomiskā izvērtējuma papildinājusi likumu ar normu, ka tām personām, kuras turpina strādāt, uz iesnieguma pamata piešķir pensiju no jauna”. Sakarā ar to, ka šī norma nebija

saskaņota ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras budžeta aprēķiniem, Valsts prezidents prasīja likuma otrreizēju caurlūkošanu.

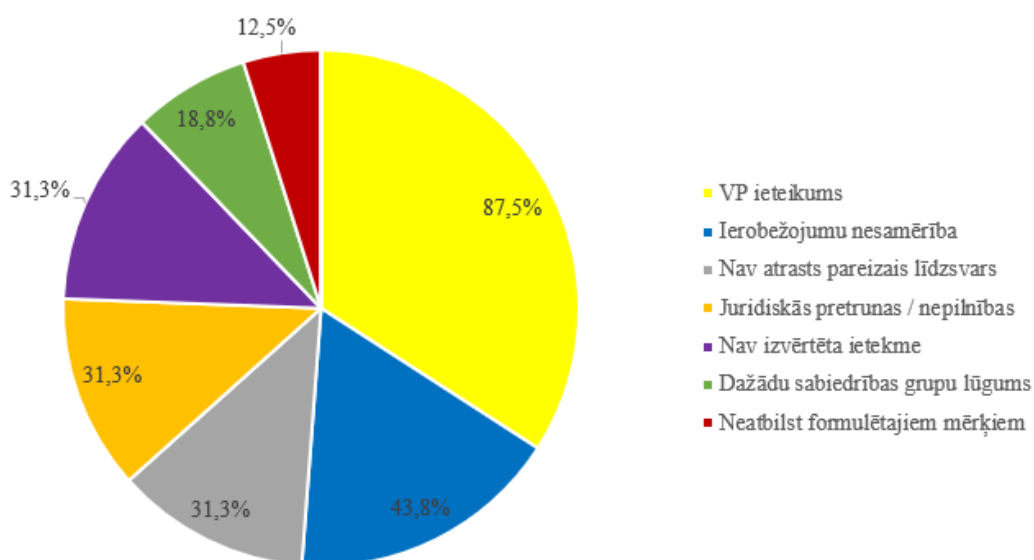
Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 69 balsīm PAR un 7 deputātiem atturoties grozīja likumu.

Grozījumus likumā “Par muitas nodokli (tarifiem)” Valsts prezidents G. Ulmanis 1999. gada 24. martā nosūtīja 7. Saeimas priekšsēdētājam J. Straumem, kurš pārstāvēja TB/LNNK. Motivētajā rakstā Valsts prezidents atzīmēja, ka, iepazīties ar likuma tekstu un ekonomikas ministra, finanšu ministra, zemkopības ministra un ārlietu ministra sniegtajiem skaidrojumiem, secina –“amatpersonu viedokļi par likumu ir atšķirīgi un likums pieņemts sasteigti”. G. Ulmanis lūdza Saeimu “veikt rūpīgu likuma normu ekonomiskā pamatojuma izvērtējumu un atbilstību Latvijas iedzīvotāju interesēm un starptautiskajām saistībām”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 91 balsu pārsvaru un vienam deputātam balsojot PRET likumu grozīja.

5.1.1. attēlā atspoguļota diagramma ar likumu neizsludināšanas un suspensīvā veto piemērošanas motīvu procentuālo sadalījumu. Tā parāda, ka divos gadījumos likumi neatbilda formulētajam mērķim, piecos gadījumos bija juridiskas pretrunas vai likuma nepilnības, piecos gadījumos netika atrasts pareizais līdzsvars, piecos gadījumos netika izvērtēta likuma ietekme, septiņos gadījumos bija ierobežojumu nesamērība, četrpadsmit gadījumos Valsts prezidents izteica ieteikumu likuma uzlabošanai, bet trīs gadījumos dažādas sabiedrības grupas bija lūgušas likumu neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

Jāņem vērā, ka likuma suspensīvā veto piemērošanai vienlaikus iespējami vairāki motīvi.



5.1.1. att. Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa suspensīvā veto motīvi

Analizējot G. Ulmaņa motivētos rakstus, konstatēju, ka laika gaitā mainījusies motivētā raksta izteiksmes forma. G. Ulmaņa motivētajos rakstos tika lietots formulējums “..prasu otrreiz caurlūkot..”, turklāt pirmajā pilnvaru posmā visos četros motivētajos rakstos, kā arī otrā pilnvaru posma pirmajā nosūtītajā motivētajā rakstā minētais teksts atradās pirmajā rindkopā, bet otrā pilnvaru posmā – motivētā raksta pēdējā rindkopā. No intervijas ar Vinetu Muižnieci, tolaik Valsts prezidenta padomnieci, secinu, ka šīs pārmaiņas saistītas ar to, ka pēc neatkarības atjaunošanas Valsts prezidenta institūcija no jauna veidoja savu saziņas un komunikācijas stilu ar valsts institūcijām, ar sabiedrību. Arī lietvedība tika veidota no jauna, par pamatu ņemot starpkaru laika Valsts prezidentu tradīcijas.

Valsts prezidenta G. Ulmaņa pirmajā pilnvaru posmā visi (četri) motivētie raksti tika iesniegti īsā formā – tie bija rakstīti uz vienas lapaspuses un tajos bija īsi un konkrēti formulēts redakcionāls likuma labojums vai apsvērumi. Otrajā pilnvaru posmā seši motivētie raksti aizņēma vienu lappusi, bet seši motivētie raksti – divas lappuses, kas norāda uz izvērstāku argumentāciju. Pirmais motivētais raksts bija izteikts redakcijas formā, taču Saeimā šī precīzā redakcija neieguva balsu vairākumu un Saeima likumu negrozīja. Iepazīstoties ar turpmākiem motivētajiem rakstiem, konstatēju tendenci, ka tie formulēti apsvēruma formā. Ja motivētajos rakstos noteikta precīza likuma redakcija, tad Saeimai par to jābalso. Ja Saeima nobalso PRET, Valsts prezidents vairs nevar celt iebildumus un likums ir jāizsludina.

Nākamā apakšnodaļa veltīta Valsts prezidentes V. Vīķes-Freibergas motivēto rakstu analīzei.

5.1.2. Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga (1999–2007)

Valsts prezidente V. Vīķe-Freiberga savas prezidentūras laikā Saeimā iesniedza 35 motivētos rakstus, nosūtot otrreizējai caurlūkošanai 36 likumus, jo 2007. gada 9. februārī Valsts prezidente motivētajā rakstā nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai divus likumus – “Grozījumi Nacionālās drošības likumā” un “Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā”.

Savā pirmajā pilnvaru posmā (1999–2003) V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai 17 motivētos rakstus, bet otrajā pilnvaru posmā – 18 motivētos rakstus, lūdzot otrreiz caurlūkot 19 likumus. Vairākas reizes V. Vīķe-Freiberga piemērojusi suspensīvo veto, būdama ārvalstīs. Tā grozījumi “Prokuratūras likumā” 2000. gada 16. maijā tika nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai no Ņujorkas, grozījumi “Komerclikumā” – 2001. gada 22. decembrī no

Trinidadas un Tobāgo, bet grozījumi “Zvejniecības likumā” – 2004. gada 27. jūlijā no Horvātijas. Tādējādi V. Vīķe-Freiberga aizsāka praksi piemērot suspensīvo veto Valsts prezidentam arī neatrodoties valstī.

V. Vīķes-Freibergas pirmā pilnvaru posmā 14 likumi tika nosūtīti 7. Saeimai laikā, kad Saeimas priekšsēdētājs bija J. Straume, kurš pārstāvēja TB/LNNK.

1999. gada 14. jūlijā, vienu nedēļu pēc stāšanās amatā, V. Vīķe-Freiberga, nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **“Valsts valodas likumu”**. Prezidente iebilda pret “dažu likuma pantu neatbilstību likumā formulētajiem mērķiem” un uzsvēra, ka “atsevišķas likuma normas ir pretrunā ar Satversmi un Latvijas starptautiskām saistībām, ka tās ir pārlieku virzītas uz ierobežošanu nevis uz izglītošanu un Latvijas sabiedrības integrāciju”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un pēc gandrīz pieciem mēnešiem ar 52 balsīm PAR, 26 – PRET un 2 deputātiem atturoties grozīja likumu.

1999. gada 29. septembrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus likumā **“Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu”**. Šo grozījumu izstrāde sākotnēji bijusi saistīta ar nosacījumiem Latvijas integrācijai Eiropas Savienībā. Tomēr Valsts prezidente motivētajā rakstā izteica iebildumus pret vienu no pantiem, kurš pieprasīja uz tabakas izstrādājumiem norādīt izgatavotāja adresi, jo “bija pretrunā ar Latvijas starptautiskām saistībām, kas noteiktas Pasaules Tirdzniecības organizācijas līgumā, Eiropas līgumā, un Igaunijas, Latvijas, Lietuvas līgumā par ārpustarifu barjeru atcelšanu tirdzniecībā. Ja šāda norma tiktu ieviesta, tā būtu pielīdzināma preču tirdzniecības kvantitatīvu ierobežojumu ieviešanai.”

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 70 balsīm PAR un vienam deputātam atturoties grozīja likumu.

1999. gada 22. oktobrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā iebilda pret grozījumos “noteiktiem nepamatotiem ierobežojumiem partiju darbībai, kas savukārt ierobežo Latvijas pilsoņu likumiskās tiesības”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 65 balsīm PAR, 12 PRET un 15 deputātiem atturoties grozīja likumu.

2000. gada 16. maijā V. Vīķe-Freiberga, atrodoties ārvalstu vizītē Ņujorkā, nosūtīja Saeimai otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Prokuratūras likumā”**. Valsts prezidente piemēroja suspensīvo veto, jo konstatēja, ka pieņemtajos grozījumos bija ietverta “arī tāda

likuma norma, kura iepriekš tikusi izskatīta un noraidīta”. Motivētajā rakstā Valsts prezidente lūdza novērst juridiskās pretrunas.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes prasību un ar 81 balsi PAR grozīja likumu.

2000. gada 11. oktobrī Valsts prezidente nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem”**. Motivētajā rakstā tika norādīts, ka “likumam jāparedz vienotas pakalpojumu regulēšanas sistēmas izveidošanu valstī”. Prezidente pauda uzskatu, ka “ar šo likumu Regulatoram tiek dotas plašas pilnvaras, un tā lēmumi ietekmēs katru Latvijas iedzīvotāju, kā arī valstij svarīgu ekonomikas nozaru attīstību”. “Tāpēc uzskatu, ka likumam “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” ir jābūt pilnībā izstrādātam, precīzi un skaidri nosakot Regulatora darbības robežas, kā arī nodrošinot Regulatora darbības kontroli un uzraudzību atbilstoši tam piešķirto pilnvaru apmēriem,” teikts motivētajā rakstā.

Valsts prezidente nepiekrita tāda nepilnīgi izstrādāta likuma izsludināšanai, kurš neparedzēja patērētāju tiesību pietiekamu aizsardzību un kurā “nebija izstrādāts Regulatora Padomes darbības kontroles, uzraudzības un atskaitīšanās mehānisms”, kā arī aicināja “precīzāk noteikt Regulatora Padomes locekļu kandidātu nepieciešamo kvalifikāciju”.

Lai gan Valsts prezidentes iebildumi bija būtiski, Saeima likumu negrozīja. PAR Saeimā iepriekš pieņemtā likuma versiju atkārtoti nobalsoja 59 deputāti, PRET bija 29.

Tā kā Saeima likumu negrozīja, opozīcijas deputāti no kreiso partiju apvienības un sociāldemokrātu partijas deputāti 2001. gada februārī vērsās Satversmes tiesā ar prasību par likuma neatbilstību valsts pārvaldes sistēmai. Lai novērstu “iespējamās problēmas ar Satversmes tiesu”¹⁵⁰, Saeima 2001. gada 10. maijā steidzamā kārtā divos lasījumos pieņēma likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoru”, un 2001. gada 7. jūnijā Saeimas opozīcijas partiju deputāti atsauca 7. februārī Satversmes tiesā iesniegto prasību. Tādējādi Saeima, nododot Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisiju Ekonomikas ministrijas pārraudzībā, zināmā mērā bija novērsusi likuma pretrunas ar Satversmi.

Rezultātā likums tika grozīts, atzīstot arī Valsts prezidentes iebildumus.

Tomēr prasības iesniedzēju pieaicinātais jurists Ilmārs Bišers pauda bažas, ka “pieņemtie grozījumi tomēr neatrisinās problēmas, kas var rasties, ja Regulatora komisija atbalstīs nepamatoti strauju tarifu kāpumu regulējamās nozarēs”, jo tolaik spēkā esošie normatīvie akti nenoteica kārtību, kādā nepamatotu tarifu kāpumu var apstrīdēt.

¹⁵⁰ Saeimas sēdes stenogramma, 10.05.2001. Izgūts no http://www.saeima.lv/steno/2001/st_1005/st1005.html

Vēlāk, 2012. gadā, dažādas NVO, sabiedrība par atklātību *Delna*, Sorosa fonds Latvija, Zvērinātu advokātu birojs *Adversus* veica pētījumu par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas institucionālo darbību un atsevišķām regulēšanas nozarēm. Secinu, ka Valsts prezidente, nosūtot likumu otrreizējai caurlūkošanai, pavērusi dažādu sabiedrības grupu un institūciju iesaistīšanos, un šis 2000. gadā nosūtītais likums “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” bija pirmais gadījums, kad Saeimas negrozītais likums nonāca Satversmes tiesā pēc deputātu grupas ierosinājuma.

2001. gada 28. martā V. Viķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **likumu “Par zvērinātiem revidentiem”**. Motivētajā rakstā Valsts prezidente norādīja uz konkrētām likuma neprecizitātēm, piemēram, “atsevišķas normas attiecas ne uz tiem pantiem, uz kuriem tās norādītas, bet uz citiem, kā arī nav skaidri formulēts atsevišķu likuma noteikumu spēkā stāšanās laiks. Tas varētu būt vai nu piecus gadus no likuma spēkā stāšanās vai arī līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā.” Valsts prezidente lūdza “precizēt likuma redakciju attiecībā uz ārvalstu auditorkompānijām, lai nebūtu pretrunas ar Eiropas Savienības iekšējā tirgus principiem attiecībā uz brīvu personu kustību, uzņēmējdarbības dibināšanas brīvību, brīvu pakalpojumu un kapitāla kustību”. Prezidente uzskatīja: nosacījums, ka zvērinātam revidentam jābūt ar maģistra grādu revīzijas jomā, būtiski sašaurina to cilvēku loku, kuri varētu iegūt zvērināta revidenta kvalifikāciju apliecināšu dokumentu, un tas varētu izkropļot konkurences apstākļus.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 82 balsīm PAR grozīja likumu.

2001. gada 9. maijā Valsts prezidente nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Farmācijas likumā”**. Motivētajā rakstā tika uzsvērts, ka “likuma grozījumi neatrisina problēmu, kas saistīta ar farmācijas jomas sakārtošanu un negarantē farmaceitisko neatkarību attiecībā uz komerciālām interesēm”. Šie grozījumi “rada iespaidu par neprognozējamu uzņēmējdarbības vidi Latvijā”. Likuma grozījumi noteica, ka “vienai juridiskai personai turpmāk varēs piederēt viena aptieka”, ka varēs “atvērt ne vairāk kā divas aptieku filiāles un tikai ārpus pilsētas, kur piecu kilometru rādiusā nav citas aptiekas vai aptiekas filiāles”. Valsts prezidente uzskatīja, ka “pamatota būtu prasība attiecībā pret personu kvalifikāciju”, ka “aptiekas varētu piederēt farmaceitiem”. Motivētā rakstā teikts, ka “likuma grozījumi neatrisina jautājumu par aptieku ķēžu veidošanos un mazo aptieku izspiešanu no farmācijas tirgus”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 63 balsīm PAR, 1 balsi PRET un 14 deputātiem atturoties grozīja likumu.

2001. gada 13. jūnijā V. Viķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par dzīvojamo telpu īri”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā norādīja, ka “likums

neatbilst likuma "Par budžetu un finanšu vadību" prasībām, jo tajā nav norādīts, no kādiem budžeta līdzekļiem tiks segti izdevumi". Valsts prezidente norādīja uz neprecizitātēm likumā, piemēram, par "nepietiekami izvērtēto normu piešķirt tiesības dzīvojamo telpu īpašniekiem prasīt no pašvaldības zaudējumu atlīdzību par to, ja pašvaldība mēneša laikā nav ierādījusi mājas īrniekiem citu dzīvojamo platību mājas nojaukšanas vai kapitālā remonta gadījumā". V. Viķe-Freiberga norādīja, ka tādējādi "prioritāra būs nevis maznodrošināto īrnieku nodrošināšana ar dzīvojamo platību, bet pieteikumi, ko iesniegs mājas īpašnieki kapitālo remontu vai mājas nojaukšanu gadījumos". Valsts prezidente lūdza Saeimu "pievērst uzmanību līdzsvarot īrnieku, pašvaldību un izīrētāju tiesības un pienākumus un paredzēt pašvaldībai pienākumu nodrošināt maznodrošinātiem īrniekiem izvietošanu dzīvošanai derīgās dzīvojamās telpās".

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 60 balsīm PAR, 15 balsīm PRET un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2001. gada 16. oktobrī V. Viķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā "Par privatizācijas sertifikātiem"**. Motivētajā rakstā bija uzskaitītas likuma redakcijas neprecizitātes: "grozījumi ierobežo iespēju par maksāšanas līdzekli izmantot privatizācijas sertifikātus, kas ir pretrunā ar likumā noteikto privatizācijas sertifikāta definīciju un valsts garantētajām tiesībām izmantot sertifikātus, kā arī grozījumi rada neskaidrību privatizācijas sertifikātu izmantošanā, privatizējot mājas un citus likumā noteiktos objektus, jo tas paredz vienīgi dzīvokļu privatizāciju". Valsts prezidente aicināja Saeimu arī "izvērtēt grozījumu ietekmi uz privatizācijas procesu", kā arī lūdza Saeimu atkārtoti caurskatīt likumu "iespējami ātrākā laikā", jo likumā noteiktais privatizācijas sertifikātu izmantošanas termiņš jau tuvojās beigām.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un divu nedēļu laikā ar 61 balsi PAR un pieciem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2001. gada 22. decembrī V. Viķe-Freiberga, būdama ārvalstu vizītē Trinidadā un Tobago, nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus "Komerclikumā"**. Valsts prezidente motivētā rakstā norādīja, ka "pieņemtais likums satur iekšējas pretrunas un arī ir pretrunā ar vairākiem jau spēkā esošiem likumiem". Grozījumi paredzēja terminu maiņu, un tā varētu radīt juridiskas un terminoloģiskas neskaidrības, kas "radītu sarežģījumus likuma piemērošanā". Valsts prezidente lūdza "ieklaut kapitālsabiedrību dibināšanas līgumā ziņas par katra dibinātāja ieguldījumu apjomu", kā arī lūdza "ievērot saistošo likumu, kas paredz, ka bezmantinieku manta nonāk valsts īpašumā, nevis to pārdod Uzņēmumu reģistrs", kā to paredzēja pieņemtie grozījumi.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 62 balsīm PAR un 22 deputātiem atturoties likumu grozīja.

2002. gada 23. janvārī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai divus likumus: grozījumus “Aizsargjoslu likumā” un grozījumus likumā “Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju”. Katram no šiem likumiem bija atsevišķs motivēts raksts.

Valsts prezidente, nosūtot otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Aizsargjoslu likumā”**, motivētajā rakstā norādīja, ka “likums aizliedz jūras līča piekrastes aizsargjoslas teritorijā celt jebkāda veida ēkas, tādējādi liedzot iespēju celt un paplašināt dzīvojamās mājas cilvēkiem, kuri dzīvo aizsargjoslas teritorijā un ir šīs zemes īpašnieki”. Valsts prezidente uzskatīja, ka “nav bijusi pietiekami izvērtēta ietekme uz tūrisma un vides attīstību, kas radītu neuzticību Latvijas valstij uzņēmējdarbības un labvēlīgas investīciju vides veidošanai”. Lai arī Valsts prezidente motivētajā rakstā pilnībā atbalstīja “Saeimas centienus nodrošināt vides aizsardzību Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā”, tomēr viņa uzskatīja, ka “likuma redakcija būtiski ierobežo Satversmē aizsargātās personu īpašuma tiesības”. Turklāt šī “likuma norma ierobežo arī ostu attīstību aizsargjoslu teritorijā”. Valsts prezidente norādīja, ka “pašvaldības izstrādājot teritoriju plānojumu un apbūves noteikumus, rēķinās ar likumu stabilitāti” un aicināja “jautājumus risināt līdzsvaroti, ņemot vērā visus faktorus”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 75 balsīm PAR, 2 balsīm PRET un 9 deputātiem atturoties likumu grozīja.

Motivētajā rakstā par **grozījumiem likumā “Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju”** Valsts prezidente norādīja uz pretrunām likumā, kuras “rada neskaidrības likvidatoru iecelšanas un izvirzīšanas kārtībā, nosakot MK tiesības jebkurā laikā atcelt vai atstādināt likvidatoru, vienlaicīgi paredzot līdzīgas tiesības Privatizācijas aģentūras padomei”. Grozījumi paredzēja, ka “Privatizācijas aģentūras likvidācijas komisijas locekļus MK apstiprinātu pēc Privatizācijas aģentūras valsts pilnvarnieku priekšlikuma”, bet cita panta redakcija paredzēja “viena likvidatora iecelšanu pēc Ekonomikas ministrijas priekšlikuma”. Valsts prezidente norādīja, ka “nav pieļaujama situācija, kurā vienlaicīgi notiek gan privatizācijas, gan likvidācijas process”, un lūdza Saeimu “neradīt lieku administratīvo posmu privatizācijas procesa vadībā”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 92 balsīm PAR likumu grozīja.

2002. gada 1. maijā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Alkohola aprites likumā”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā lūdza Saeimu “precizēt likumā lietoto terminoloģiju”, skaidrojot, ka “lietotie termini nav konkrēti definēti ne tikai šī likuma ietvaros, bet arī citos” tolaik spēkā esošos normatīvajos aktos. Prezidente uzsvēra, ka “vienotu

terminu skaidrojuma trūkums var izraisīt iespējamās korupcijas un interešu konflikta situācijas, kurās atsevišķu ierēdņu vai institūciju subjektīvā kompetencē nodota normu skaidrošana un piemērošana”. Valsts prezidente ieteica “veicināt Latvijas lauksaimniecību un tās pārstrādi, veicināt uzņēmējdarbības vidi, kas radītu pievienoto vērtību un uzlabotu eksporta pozitīvo bilanci”. Motivētajā rakstā lūgts izvērtēt Latvijas valsts starptautiskās saistības, lai “nerastos pretrunas starp jau apstiprinātiem starptautiskiem līgumiem un nacionālo likumdošanu”.

Vairākām sabiedrības grupām, tostarp alkohola ražotājiem un uzņēmējiem, tolaik bija pretenzijas pret grozījumos noteikto, ka “alkoholisko dzērienu ražošanai drīkstēs izmantot tikai Latvijā ražotu spirtu, ja to pieļauj produkcijas ražošanas tehnoloģija un kvalitātes prasības, kā arī ja tas nav pretrunā Latvijas starptautiskajiem līgumiem, kas noslēgti Eiropas Savienības, Baltijas vienotās muitas savienības vai Pasaules Tirdzniecības organizācijas ietvaros”. Sabiedrības grupas uzskatīja, ka šis “ierobežojums smagi skar Latvijas lielāko alkohola ražotāju – uzņēmumu “Latvijas balzams””, jo grozījumi aizliedz ražošanā izmantot Krievijas spirtu, kas tolaik bija galvenā izejviela “Latvijas balzama” ražotajām eksporta precēm, taču Krievija neietilpst nevienā no nosauktajām valstu apvienībām.

V. Viķes-Freibergas padomniece S. Sondore-Kukule intervijā minēja, ka “padomnieku sarunā ar ieinteresētajām pusēm nebija neviena Saeimas deputāta, kas uzstātu uz grozījumu izsludināšanu, jo tajos bija daudzas neprecizitātes. Tolaik atklāts bija jautājums, kas saistīts ar starptautiskajām saistībām. 1992. gadā tika parakstīts Latvijas un Krievijas starpvaldību līgums par ekonomisko attiecību pamatprincipiem, ka Latvija nediskriminēs Krievijas preci. Tādējādi pastāvēja jautājums, “kā piemērot šo līgumu, jo Krievija atbilstoši grozījumiem alkohola aprites likumā neatbilstu tām valstīm un ar tām noslēgtajiem līgumiem, no kurām varētu ievest spirtu. Savukārt jautājumā par iekšējā tirgus aizsardzību neviens no grozījumu iniciatoriem nesniedza konkrētus aprēķinus tam, kādas būtu ekonomiskās, juridiskās un ārpolitiskās sekas pēc tam, kad grozījumi būtu stājušies spēkā.” Tāpat jautājums par vietējo graudu audzētāju interešu aizsardzību, kā atzīmēja padomniece, nebija skaidrs. Tālaika “Latvijas balzama” valdes priekšsēdētājs Juris Gulbis sanāksmē pie Valsts prezidentes norādīja: “Ja Latvijā strādātu abi divi graudu pārstrādātāji – “Rīga Bestsprit” un “Jaunpagasts plus”, tie varētu saražot tikai līdz piecdesmit procentiem no pieprasījuma vietējā spirta ražošanai, neskaitot eksportam domātā spirta ražošanai”. Tāpēc, kā minēja S. Sondore-Kukule, tika pieļauts, ka, stājoties spēkā grozījumiem, “spirtu varētu ievest no Igaunijas, kas tolaik Igaunijā bija lētāks nekā Latvijā”.

Likuma grozījumi paredzēja noteikt alkohola mazumtirdzniecības aizliegumu naktīs no pulksten 22 līdz 8. Pret šo normu neviens neiebilda.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 77 balsīm PAR, 2 balsīm PRET un 7 deputātiem atturoties likumu grozīja.

2002. gada 3. jūlijā V. Viķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par pašvaldību budžetiem”**. Motivētajā rakstā Valsts prezidente norādīja uz “nepieciešamību efektīvi un aktīvi izmantot finanšu ministra un Finanšu ministrijas tiesības un pilnvaras pašvaldību budžetu sakārtošanā un uzraudzībā, nepieļaujot pašvaldību iesaistīšanos riskantos un neizdevīgos finansiālos darījumos”, kā arī lūdza “pārskatīt pilnvarojumu un ļaut pašvaldībām piesaistīt finanšu līdzekļus, neierobežojot pašvaldību saimniecisko darbību”.

Valsts prezidente bija saņēmusi divdesmit trīs Latvijas pašvaldību, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas un Latvijas Pilsētu savienības lūgumus neizsludināt likumu un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai. Vēstulēs minēts, ka “pašvaldībām, savu funkciju nodrošināšanai, nepieciešams spēt operatīvi piesaistīt finanšu līdzekļus”. Likums paredzēja MK tiesības noteikt pašvaldību aizņēmumus, līzingu un citus finanšu darījumus, kurus Valsts prezidente motivētajā rakstā lūdza neiekļaut, jo “tas būtiski ierobežotu pašvaldību saimniecisko darbību un funkciju izpildi”.

Savukārt Finanšu ministrija atbalstīja likuma grozījumus, atsaucoties uz Latvijas Republikas un Starptautiskā Valūtas fonda Ekonomiskās politikas memoranda izpildi – šis dokuments “uzlika par pienākumu uzlabot pašvaldību budžeta disciplīnu un budžetu kontroli un uzraudzību”. Valsts prezidente atbalstīja Finanšu ministrijas vēlmi nostiprināt finanšu disciplīnu, tiesa, norādot, ka “šādas normas jau pastāv vairākos likumos”, un aicināja “pastāvīgi izvērtēt iespēju grozīt un papildināt valdības normatīvos aktus, lai precizētu dažādu darbību saistības”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un likumu grozīja. 44 deputāti nobalsoja PAR, 1 deputāts – PRET, 33 atturējās.

Pirmajā pilnvaru posmā Valsts prezidente nosūtīja vēl trīs likumus otrreizējai caurlūkošanai, bet tad darbību jau bija uzsākusi 8. Saeima (priekšsēdētāja Ingrīda Ūdre, kas pārstāvēja ZZS). Runa ir par grozījumiem “Civillikumā” (2002. gada 6. novembrī), un diviem likumiem, kas tika pieņemti 2003. gada 22. aprīlī, proti, grozījumiem likumā “Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā” un Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likumu.

Motivētajā rakstā par **grozījumiem “Civillikumā”** Valsts prezidente iebilda pret pieņemtajiem bērnu adopcijas grozījumiem. ANO Bērnu tiesību komiteja bija lūgusi Latviju izstrādāt jaunu adopcijas kārtību, lai “vienkāršotu un paātrinātu adopcijas procesu”. Likuma grozījumi paredzēja, ka “nepilngadīgu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas viņš ir atradies

adoptētāja aprūpē vismaz sešus mēnešus”, un ka “tiesai ir tiesības samazināt šo termiņu līdz trim mēnešiem”. Valsts prezidente uzsvēra, ka “šāda termiņa noteikšana nav uzskatāma par lietderīgu un var radīt situāciju, kurā adopcijas process var tikt nepamatoti aizkavēts un pat apturēts”, viņa arī pauda bažas, ka “likumā nav skaidri atrunāts, vai aprūpei jānotiek Latvijā, vai tas ir iespējams arī valstī, kurā dzīvo adoptētāji, kā arī nav skaidrs, kādā juridiskā statusā bērns varētu atrasties adoptētāju aprūpē ārvalstīs ilgstošu laika posmu”. Valsts prezidente aicināja Saeimu “nodrošināt iespējami ātru un lietderīgu adopcijas nokārtošanas procesu un veicināt vienotu likuma normu interpretāciju un piemērošanu”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 62 balsīm PAR, 27 balsīm PRET un trim deputātiem atturoties grozīja likumu.

Nosūtot otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā”**, Valsts prezidente uzskatīja, ka ir “nepietiekami aizsargāti tie iedzīvotāji, kuri dzīvo denacionalizētos īpašumos”. Likums atcēla īres griestus un paplašināja to personu loku, kurām “pašvaldībām jāsniedz palīdzība dzīvokļu jautājumu risināšanā”, tomēr finansējums šī jautājuma risinājumam likuma grozījumos netika noteikts. Grozījumi likumā bija pretrunā arī ar likumu “Par budžeta un finanšu vadību”, jo “saistošos likumos vai lēmumos netika norādīts, no kādiem budžeta līdzekļiem šīs darbības tiks veiktas”. Valsts prezidente, otro reizi nosūtot otrreizējai caurlūkošanai līdzīga rakstura likumu¹⁵¹, vērsusi Saeimas uzmanību “uzņemties solidāras rūpes par dzīvojamā fonda palielināšanu un atjaunošanu”, ņemot vērā to, ka “lielākajai daļai iedzīvotāju ienākumi ir zemāki par valsts noteikto vidējo ienākumu līmeni”.

Valsts prezidente norādīja uz “pretrunām starp likumiem, paplašinot to personu loku, kuriem pašvaldībām jāsniedz palīdzība dzīvokļu jautājumu risināšanā”, viņa arī lūdza izvērtēt likuma normas, kuras “palīdzētu tiem iedzīvotājiem (bērniem bāreņiem, bērniem, kuri palikuši bez vecāku apgādības, maznodrošinātām personām, ar kurām dzīvo vismaz viens nepilngadīgs bērns, maznodrošinātās pensijas vecumu sasniegušās personas, kā arī maznodrošinātās personas ar invaliditāti), kuriem tas ārkārtīgi nepieciešams, tikt pie pašvaldības palīdzības dzīvokļa jautājuma risināšanā”.

Saeimas atkārtotais balsojums notika pēc gandrīz pieciem mēnešiem – septembrī – un likumu atstāja negrozītu. Par to nobalsoja 92 deputāti.

Motivētajā rakstā par **Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma** nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai V. Vīķe-Freiberga pauda neizpratni par to, ka “nav precīzi

¹⁵¹ Iepriekš, 2001. gada 13. jūnijā, tika nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai grozījumi likumā “Par dzīvojamo telpu īri”.

noteikta Rīgas vēsturiskā centra aizsardzības zonas ārējā robeža”, kā arī “nav skaidrs, kāds ir aizsardzības režīms vēsturiskajam centram”. Šajā rakstā Valsts prezidente vērsās ne tikai pie Saeimas, bet arī pie Rīgas domes atbildīgajām amatpersonām ar lūgumu “nodrošināt Rīgas vēsturiskā centra teritorijas plānojumu iespējami ātrākā laikā”.

Pieņemtais likums paredzēja izveidot Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomi, taču tās kompetences pārsniedza sabiedriski konsultatīvas institūcijas tiesības, kādas tiek piešķirtas izpildvaras institūcijām. Valsts prezidente neizslēdza “iespēju sabiedriski konsultatīvas padomes veidošanai dažādu ar Rīgas vēsturiskā centra attīstību saistīto jautājumu risināšanā”, taču “aicināja neveidot padomi ar saistošiem lēmumiem un to juridiskām sekām”.

Valsts prezidente bija saņēmusi informāciju no Ekonomikas ministrijas un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas, ka “pieņemtais likums nav ticis saskaņots ar normatīvo aktu prasībām būvniecības jomā”, kas “varēja radīt pretrunīgas situācijas, piemērojot pieņemto likumu”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 70 balsīm PAR un 24 balsīm PRET grozīja likumu.

Otrajā pilnvaru posmā Valsts prezidente V. Vīķe-Freiberga nosūtīja 14 likumus otrreizējai caurlūkošanai 8. Saeimai, vienu likumu 9. Saeimai, kad Saeimas priekšsēdētāja atkārtoti bija I. Ūdre, un četrus likumus trīs motivētos rakstos 9. Saeimai, kad Saeimas priekšsēdētājs jau bija I. Emsis, kurš, tāpat kā I. Ūdre, pārstāvēja ZZS.

2003. gada 1. oktobrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Likumā par ostām”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā izteica iebildumus par “problēmas risinājumu” un secināja, ka “tas nav samērīgs ar izvirzīto mērķi un tajā nav izvērtēta ietekme uz ostu darbību un attīstību”.

Motivētā rakstā minēta vārdkopa “termina definējuma trūkums”, kas “varētu radīt neskaidrības un jaunas interpretācijas iespējas”. Secinu, ka Valsts prezidente vairākos motivētos rakstos norāda uz terminu definējuma trūkumu, kā arī skaidro, kādas tam var būt sekas. Viņa brīdināja, ka “likumā nav izvērtētas sekas valsts pārstāvju īpatsvara pieaugumam ostu valdēs” un norādīja, ka “šie ir jau otrie grozījumi “Likumā par ostām” trīs mēnešu laikā”. V. Vīķe-Freiberga izteica bažas, ka “biežās likuma izmaiņas, pašvaldības viedokļa nerespektēšana un Latvijas Ostu padomes negatīvā attieksme pret šiem grozījumiem, var izraisīt pašvaldību prasības valstij kompensēt pašvaldību ievērojamos ieguldījumus”, un aicināja “turpmāk uzticēt Valsts kontrolei ostu darbību pārbaudi”.

Šis ir pirmais motivētais raksts, kurā teikts, ka pirms lēmuma pieņemšanas par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai pie Valsts prezidentes norisinājusies sanāksme likuma izvērtēšanai un nepieciešamībai to otrreiz caurlūkot. Sanāksme norisinājās vienu dienu pirms motivētā raksta nosūtīšanas Saeimai. Sanāksmē piedalījās Vides ministrijas, Ekonomikas ministrijas un Satiksmes ministrijas pārstāvji. Sanāksmes laikā tās dalībnieki puda viedokli, ka “likuma grozījumi ir politisks lēmums un tā ekonomiskās sekas nav apzinātas, kā arī nav skaidras stratēģijas, kādā veidā šie grozījumi tiks ieviesti”.

Pētījuma laikā tika noskaidrots (sk. 2. pielikumu), ka sanāksmju protokoli netiek saglabāti, tādēļ šī pētījuma vajadzībām tiek izmantoti motivētie raksti, kuros iegūstams apstiprinājums par sanāksmju norisi. Pētījuma gaitā izzinātais ļauj secināt, ka, iesaistot vairākas sabiedrības grupas un apzinot plašāku informāciju par konkrēto jautājumu, iespējams vispusīgāks situācijas izvērtējums un labāka lēmuma pieņemšana. Par to plašāk sk. šī darba 6. nodaļā.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 91 balsi PAR un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2004. gada 24. martā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības”**. Valsts prezidentiem ir nācies dažiem likumiem, arī šim, vairākkārt piemērot suspensīvo veto. Šis likums trīs reizes ir ticis nosūtīts Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, taču arī pēc 15 gadiem tā problemātika valstī joprojām ir aktuāla un neatrisināta. Prezidente motivētajā rakstā iebilda pret “nesamērīgu un nepamatotu lēmumu atņemt personai nepilsoņa statusu tikai tāpēc, ka tā saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju ārvalstīs”. Viņa norādīja, ka pieņemtajā likumā ir “pārkāpts tiesiskās paļāvības princips, jo likuma normas rezultātā personām, kuras saņēmušas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pirms noteikta datuma, tiks atņemts nepilsoņa statuss”.

Valsts prezidente atzinīgi novērtējusi likumā uzlikto pienākumu “ikvienai personai, kura ieguvusi citas valsts pilsonību, atteikties no nepilsoņa statusa” un arī “ikvienai personai noteiktās brīvas tiesības atteikties no nepilsoņa statusa pēc pieņemtā likuma spēkā stāšanās”.

Valsts prezidente motivētajā rakstā jau otro reizi¹⁵² aicināja Saeimu “radīt noteiktu un nemainīgu likumdošanu, lai sabiedrība var ar to rēķināties”.

¹⁵² Iepriekš, 2002. gada 23. janvārī, V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus Aizsargjoslu likumā, norādot, ka “pašvaldības, izstrādājot teritoriju plānojumu un apbūves noteikumus, rēķinās ar likumu stabilitāti”, un aicināja “jautājumus risināt līdzsvaroti, ņemot vērā visus faktorus”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 70 balsīm PAR, 14 balsīm PRET un pieciem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2004. gada 21. maijā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”**. Valsts prezidente uzskatīja, ka “sabiedrībai ir tiesības uzzināt patiesību par Valsts drošības komitejas darbību Latvijā, par tās aģentiem, rezidenti, konspiratīvo dzīvokļu turētājiem un uzticības personām ar noteikumu, ka sabiedrībai ir jāsniedz uzticama un nesagrozīta informācija par VDK darbību un konkrētu cilvēku lomu tajā”.

Savā motivētajā rakstā Valsts prezidente izteica bažas par “pieņemtā likuma normām”, kuras nosaka “pagarināt ierobežojumus tiesiskajās attiecībās pret VDK darbiniekiem un informatoriem vēl uz 10 gadiem”, tas ir, līdz 2014. gadam.

Otrs likuma grozījums paredzēja, ka “VDK dokumenti ir izmantojami un publicējami bez ierobežojumiem”. Prezidente norādīja uz sekām, piemēram, “personu drošību, kuras var rasties publicējot informāciju ne tikai par VDK darbību ideoloģiskajā jomā, bet arī organizētās noziedzības un ekonomisko noziegumu atklāšanā”. “Aptuveni 90 procentos gadījumu aģentu kartītes satur tikai norādi uz personas vārdu bez jebkādas norādes uz to notikumu kontekstu, kādā šis vārds ir parādījies VDK kartotēkā. Līdz ar to šāda informācija nav uzskatāma par pilnīgu un var izsaukt tās ļaunprātīgu izmantošanu” – tā Valsts prezidente motivētajā rakstā, aicinot Saeimu “noteikt precīzu informācijas apjomu un kārtību, kādā tiek publiskota informācija, lai neapdraudētu to personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un fizisko drošību, kuras nav bijušas saistītas ar politiskajām represijām un vēršanos pret Latvijas valsts neatkarības atgūšanu”.

V. Vīķe-Freiberga lūdza Saeimu pamatot, “kādēļ iepriekšējie desmit gadi, no 1994. gada līdz 2004. gadam nebija pietiekami ilgs laiks, lai novērstu bijušo VDK darbinieku un informatoru ietekmi uz nacionālo drošību un Latvijas teritoriālo vienotību”, un norādīt mērķi, “kāpēc tiek pagarināts ierobežojumu termiņš”, kā arī argumentēt, “kāds sabiedrības interešu apdraudējums ar to tiek novērsts”. Vienlaikus viņa norādīja, “ja šāda norma jāievieš, tad atkārtoti jāizvērtē četrpadsmit citos valsts likumos noteiktās jomas, kurās ierobežojumi darbosies desmit gadus”.

2004. gada 27. maijā Saeimas Prezidijs ierosināja citu Juridiskās komisijas iesniegto likumprojektu “Grozījumi likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”” nodot Juridiskajai komisijai un noteikt, ka tā ir atbildīgā komisija.

Ar 85 balsīm PAR, 7 balsīm PRET, likumprojekts tika nodots komisijai. Priekšlikumu iesniegšana otrajam lasījumam notika dažu stundu laikā, tajā pašā sēdē. Otrajā lasījumā ar 70 balsīm PAR, 16 – PRET un vienam deputātam atturoties likuma grozījumus pieņēma, pagarinot termiņu, kurā “personas sadarbības faktu ar VDK var izmantot tiesiskajās attiecībās, piemēram, amatos, vēlēšanu tiesību ierobežojumos un citos” 20 gadus, līdz 2014. gadam.

Turpinot analizēt tās Saeimas sēdes stenogrammu, kurā likums tika caurlūkots, konstatēju, ka, ņemot vērā Valsts prezidentes motivētajā rakstā norādītos iebildumus, Saeima likuma Pārejas noteikumu 7. punktā uzdeva MK līdz 2005. gada 1. jūnijam “izvērtēt likumos noteikto ierobežojumu nepieciešamību un pamatotību”.

Nākamais teikums Saeimas sēdes stenogrammā informē par šī likumprojekta tūlītēju izskatīšanu pirmajā lasījumā pirms Valsts prezidentes otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma iekļaušanas Saeimas dienas kārtībā: “Saeimas Prezidijs ir saņēmis Juridiskās komisijas lūgumu izdarīt izmaiņas izsludinātajā šā gada 27. maija sēdes darba kārtībā – iekļaut likumprojektu “Grozījumi likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības faktu ar VDK konstatēšanu”” (izskatīšana pirmajā lasījumā) pirms sadaļas “Par likuma otrreizēju caurlūkošanu”, tāpat tūlīt pēc sadaļas “Prezidija ziņojumi”. .. Deputātiem iebildumu nav.” Turpinot iepazīties ar minētās sēdes stenogrammu, konstatēju, ka Valsts prezidentes nosūtītā likuma otrreizējā caurlūkošanā tika pieņemts lēmums iesniegt priekšlikumus līdz 2004. gada 3. jūnijam.

Analizējot Saeimas sēžu stenogrammas, atklāts, ka šim Valsts prezidentes nosūtītajam likumam otrreizēja caurlūkošana notika pēc diviem gadiem – 2006. gada 7. jūnijā. Ar 59 balsīm PAR, 18 balsīm PRET un septiņiem deputātiem atturoties Saeima likumu grozīja, daļēji ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus.

2006. gada 16. jūnijā Valsts prezidente atkārtoti nosūtīja likumu otrreizējai caurlūkošanai. Par to plašāk 141. lpp.

2004. gada 27. jūlijā Valsts prezidente, būdama ārvalstu vizīte Horvātijā, nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Zvejniecības likumā”**. Savā motivētajā rakstā Valsts prezidente informēja Saeimu, ka “Latvijas Zvejnieku federācija lūgusi Valsts prezidentu izvērtēt likumu un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai”. Valsts prezidente, izvērtējusi likumu, konstatēja, ka “nav zinātniska un ekonomiska pamatojuma noteikt papildus rūpnieciskās zvejas ierobežojumu. Pieņemtajā likumā nav izvērtēta ierobežojumu ietekme uz zivju resursu līdzsvarotu attīstību, lai labvēlīgi tiktu ietekmēta zivju produktivitāte Latvijas ūdenstilpnēs.”

Valsts prezidente vērsa uzmanību uz “nepietiekamo kontroles un uzraudzības nodrošināšanu”, lai novērstu “nelegālo zveju Latvijas ūdeņos”, kā arī faktu, ka “likums nav saskaņots ar atbildīgām nozares iestādēm – Valsts Zivsaimniecības pārvaldi un Latvijas Pašvaldību savienību”.

Motivētajā rakstā V. Vīķe-Freiberga norādīja, ka, pieņemot likumu, “netika ņemtas vērā galvenās profesionālās grupas, Latvijas Zvejnieku federācijas, intereses”. Tādējādi Valsts vērsa uzmanību uz tīklveida pārvaldības neievērošanu.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 83 balsīm PAR un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2004. gada 5. novembrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Autopārvadājumu likumā”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā iebilda pret “izvēlēto risinājumu pasažieru pārvadājumiem ar vieglo taksometru”, skaidrojot, ka tas “nav samērīgs ar izvirzīto mērķi” un apstrīdot “vienota tarifa ieviešanas nepieciešamību, ņemot vērā pakalpojuma kvalitātes atšķirīgo līmeni”. Valsts prezidente uzsvēra, ka “likumdošanā jāizvairās no ekonomisku jautājumu politiskas regulēšanas, paredzot politiķiem tiesības noteikt dažādus tarifus un citus ierobežojumus pakalpojumu cenām”.

Saeima neņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 86 balsīm PAR atstāja likumu negrozītu.

2004. gada 12. novembrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Radio un televīzijas likumā”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā atbalstīja nepieciešamību “valstij rūpēties par pasākumiem, kas nodrošina valsts valodas aizsardzību”, bet iebilda pret “likumā norādīto pilnvarojumu MK”, jo “nav skaidrs, kas ir tas subjekts, kas konstatē valsts valodas lietošanas vai izplatīšanas apdraudējumu”, kā arī, “kādi kritēriji raksturotu šādas situācijas iestāšanos”. Valsts prezidente aicināja “nekurināt naidu” un “parādīt likumdevēja vēlmi aizstāvēt valsts valodu nevis ar represīvām metodēm, bet, respektējot gan vārda brīvību, gan patērētāju tiesības izvēlēties sev tīkamos raidījumus”.

Saeima neņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 68 balsīm PAR un 19 balsīm PRET atstāja likumu negrozītu.

2004. gada 2. decembrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Publisko aģentūru likumā”**. Valsts prezidente bija konstatējusi “likuma pretrunas, gan ar Satversmē noteikto valsts pārvaldību, gan vairākiem citiem likumiem, kuras iestrādātas šajā likumā *trešajā* lasījumā, par pašvaldību kopīgās aģentūras sadarbības formu” un aicināja izveidot

“juridiski korektu pašvaldību sadarbības formu, izdarot grozījumus Reģionālās attīstības likumā, saskaņojot likuma normas ar citiem saistītiem likumiem”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 85 balsīm PAR likumu grozīja.

2005. gada 6. maijā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Imigrācijas likumā”**. Prezidente motivētajā rakstā atbalstīja “centienus veicināt valsts valodas zināšanu un lietošanu, Latvijas kultūras un tradīciju respektēšanu”, bet aicināja “izvairīties no paplašinātas vai sašaurinātas interpretācijas, kuru nosaka šis likums – saņemot termiņuzturēšanās atļauju, ārzemnieks apliecina, ka nokārtos valsts valodas eksāmenu, cienīs latviešu valodu, tautas tradīcijas un kultūru”. Prezidente atzīmēja, ka likumā “nav skaidri norādīts integrācijas deklarācijas iesniegšanas mērķis”, kā arī “nav norādes uz to personu loku, uz kurām būtu attiecināms integrācijas deklarācijas iesniegšanas pienākums”, līdz ar to “nav skaidrs, vai likuma norma attiecas uz visiem ārzemniekiem, vai tikai uz tiem, kuri savu dzīvi vēlas saistīt ar Latviju ilgstošā laika periodā”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 74 balsīm PAR un pieciem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2005. gada 29. decembrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Meža likumā”**. Valsts prezidente atbalstīja likumu kopumā un uzteica “aizliegumu atsavināt vai privatizēt valsts meža zemi”, tomēr iebilda pret normu, kura “varētu radīt problēmas praksē, piemēram, aizliegums Valsts akciju sabiedrībai “Latvijas valsts meži” reģistrēt savā īpašumā meža zemi”. Valsts prezidente uzskatīja, ka tas var “būtiski ierobežot iespējas darboties meža zemes tirgū”, viņa arī aicināja Saeimu rast juridiski korektu risinājumu, lai “Valsts akciju sabiedrība “Latvijas valsts meži” varētu darboties meža zemes tirgū”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 50 balsīm PAR, 25 balsīm PRET un četriem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2006. gada 10. martā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **“Publisko iepirkumu” likumu**. Valsts prezidente motivētajā rakstā norādīja uz “neizpildītām saistībām pret ES attiecībā uz Direktīvas 2004/18/EK¹⁵³ ieviešanu”, kas varēja novest pie Latvijas saistību neizpildes un soda uzlikšanas. Likumā “elektronisko sakaru komersanti” netika iekļauti pie izņēmumiem, kaut gan to paredzēja Direktīvas ieviešana, lai “līgumslēdzējietādēm būtu iespēja nodrošināt izmantot publiskos telekomunikāciju tīklus vai sniegt sabiedrībai vienu vai vairākus telekomunikāciju pakalpojumus”.

¹⁵³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/18/EK (31.03.2004.) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 76 balsīm PAR, 6 balsīm PRET un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2006. gada 13. aprīlī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Azartspēļu un izložu likumā”**. Valsts prezidente atbalstīja azartspēļu ierobežošanas pasākumus un pašvaldību tiesības azartspēļu regulēšanā, tomēr iebilda pret “Saeimas atļauto azartspēļu reklāmu preses izdevumos” Prezidente norādīja, ka, “atļaujot vienai noteiktai masu saziņas līdzekļu grupai ievietot azartspēļu reklāmas, ir nevienādu noteikumu piemērošana, jo rada priekšrocības attiecībā pret pārējiem mediju tirgus dalībniekiem”.

Valsts prezidente uzsvēra, ka “azartspēļu kaitējums sabiedrības interesēm ir pietiekams, lai aizliegtu iespēju tās reklamēt masu saziņas līdzekļos”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 87 balsīm PAR likumu grozīja.

2006. gada 30. maijā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **likumu “Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā”**. Valsts prezidente motivētajā rakstā norādīja uz nekonsekveni Direktīvas 2003/109/EK¹⁵⁴ interpretācijā, kas tādējādi nostāda “Latvijas nepilsoņus vienlīdzīgā situācijā ar ārvalstniekiem vai bezvalstniekiem un tiem, kuri Latvijā iebraukuši salīdzinoši nesen, neņemot vērā vēsturisko situāciju”. Valsts prezidente aicināja “izvērtēt iespēju nodalīt Latvijas nepilsoņiem izvirzāmās prasības Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa saņemšanai no trešo valstu pilsoņiem izvirzāmajām prasībām”.

Saeima neņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 63 balsīm PAR, 16 balsīm PRET likumu negrozīja.

2006. gada 16. jūnijā Vaira Vīķe-Freiberga otro reizi nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”**. Valsts prezidente savā motivētajā rakstā atkārtoti iebilda pret “VDK aģentu uzskaites kartotēkas publicēšanu, jo tādējādi tiek skartas personu intereses, kuras sadarbojās ar PSRS drošības iestādēm organizētās noziedzības, korupcijas un citu smagu noziegumu apkarošanā, kam nebija nekāda sakara ar VDK darbību ideoloģiskajā jomā un represijām pret disidentiem un cīnītājiem par Latvijas neatkarību”.

Tomēr Saeima bija nolēmusi laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” pēc 2007. gada 1. marta publicēt VDK aģentu uzskaites kartotēku, norādot par katru kartotēkā minēto personu tās

¹⁵⁴ Padomes Direktīva 2003/109/EK (25.11.2003.) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji.

personas datus (vārdu, uzvārdu, tēva vārdu, dzimšanas datus), kā arī savervēšanas laiku un vietu. Tolaik Totalitārisma seku dokumentēšanas centra informācija liecināja, ka no 1953. gada līdz 1991. gadam ar VDK sadarbojās aptuveni 24 000 cilvēku, taču Latvijas valsts rīcībā ir tikai VDK kartotēka par 20. gadsimta 80. gadiem ar 4 500 aģentu personas datiem. Tolaik kartotēka netika publicēta.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un 2006. gada 26. oktobrī ar 53 balsīm PAR, 25 balsīm PRET un septiņiem deputātiem atturoties grozīja likumu.

2006. gada 1. novembrī Valsts prezidente trešo reizi nosūtīja šo likumu otrreizējai caurlūkošanai. Par to turpmāk šajā apakšnodaļā, analizējot trešo reizi Saeimai nosūtītos grozījumus caurlūkošanai likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”.

2006. gada 21. jūnijā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus “Darba likumā”. Valsts prezidente motivētajā rakstā uzsvēra, ka “Saeima, izskatot šo likumu *trešajā* lasījumā, atbalstīja priekšlikumu izslēgt no aizliegto diskriminācijas veidu uzskaitījuma diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ”. Valsts prezidente uzsvēra, ka personas tiesības uz darbu nedrīkst saistīt ar personas privāto dzīvi, ko aizsargā Satversmes 106. pants. Valsts prezidente motivētajā rakstā atgādināja, ka “Latvijas pirmsiestāšanās sarunās ar ES direktīvu pārņemšanas procesā netika celti nekādi iebildumi pret tāda diskriminācijas veida atzīšanu kā diskriminācija seksuālās orientācijas dēļ”. “EK jau iepriekš norādījusi Latvijai uz nepilnīgu Direktīvas prasību pārņemšanu, norādot, ka seksuālā orientācija Latvijas likumos nav tieši minēta kā pamats iespējamās diskriminācijas aizliegumam”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 46 balsīm PAR, 35 balsīm PRET un trim deputātiem atturoties grozīja likumu.

2006. gada 1. novembrī Vaira Vīķe-Freiberga trešo reizi nosūtīja caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”**. Savā motivētajā rakstā Valsts prezidente norādīja, ka “jau 2006. gada 16. jūnijā argumentējusi, kādēļ nav bijis iespējams likumu izsludināt un tie paši argumenti palikuši spēkā”, kā arī Valsts prezidente papildus vērsa uzmanību uz jautājumu, “kāds būs ieguvums no šādas nepilnīgas informācijas publicēšanas?”. Valsts prezidente aicināja veikt nopietnu pētniecisku un zinātnisku darbu ar VDK dokumentiem.

Laikposmā starp šī likuma nosūtīšanu jau trešajai caurlūkošanai un tā nodošanu Saeimas atbildīgajai komisijai, Latvijā sāka darboties 9. Saeima. Tās rudens sesijas pirmajā sēdē, kuru vadīja Saeimas priekšsēdētāja I. Ūdre, Valsts prezidente jaunievelētajiem Saeimas deputātiem

teica uzrunu. Cita starpā Valsts prezidente teica¹⁵⁵: “No šīs dienas likumdošanas process būs jūsu ikdiena. Šajā jomā Saeimas un Valsts prezidenta darbība cieši saskaras, jo, piešķirot prezidentam veto tiesības, Satversme tam atvēl kaut ko līdzīgu Otrās palātas lomai. Ar dažiem izņēmumiem, iepriekšējās Saeimas ir tiešām ieklausījušās Valsts prezidenta argumentācijā likumu otrreizējās caurlūkošanas gadījumos. Diemžēl ir nācies saskarties arī ar to, ka likumdevējs pieņem nesagatavotus, pretrunīgus, ar konkrētu nozari regulējošiem likumiem vai pat visas valsts tiesību sistēmu nesaskaņotus likumus. Līdzīgi var spriest par likumu stabilitāti. Negatīvi vērtējams arī tas, ja likuma redakcija nav skaidri saprotama, tā normas ir sarežģītas un pretrunīgas pat viena likuma ietvaros. Tikpat būtiski ir tas, lai likuma darbības nodrošināšanai praksē tiktu paredzēti tā iedzīvināšanas mehānismi un arī resursi.”

Trešo reizi grozījumu caurlūkošanai priekšlikumu iesniegšanas termiņš bija noteikts 2007. gada 1. februāris, tomēr Saeimas sēdes darba kārtībā tas netika iekļauts un Saeimā likums netika atkārtoti skatīts.

2014. gada 20. augustā tika izveidota LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija. Šīs komisijas darbībai var sekot sociālā tīkla *twitter.com* vietnē <https://twitter.com/vdkkomisija> un Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisijas tīmekļa vietnē: <https://www.lu.lv/vdkkomisija/>.

2018. gada 19. jūnijā jau 12. Saeimas darbības laikā Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija iesniedza Saeimas Prezidijam priekšlikumus par grozījumiem likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” un 2018. gada 4. oktobrī, divas dienas pirms 13. Saeimas vēlēšanām, Saeima pieņēma grozījumus likumā un Valsts prezidents R. Vējonis 2018. gada 16. oktobrī likumu izsludināja. Valsts prezidents norādīja¹⁵⁶, ka “Latvijas simtgadē mums visbeidzot jāpieliek punkts šim jautājumam. Es respektēju Saeimas, kas saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi pauž Latvijas pilsoņu gribu, lemto, un likumu izsludināšu.”

Likuma grozījumi paredzēja, ka 2018. gadā publiskojamā informācija, kā Valsts prezidents uzsvēra savā 2018. gada 12. oktobrī pieņemtajā lēmumā, “būs nepilnīga un publicētie vārdi paši par sevi neko nepateiks par konkrētu cilvēku darīto. Pirms steigties ar secinājumiem, būtiski

¹⁵⁵ Saeimas sēdes stenogramma. Izgūts no <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/061107/st061107.htm>

¹⁵⁶ Valsts prezidents izsludinās grozījumus likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” un grozījumus Patērētāju tiesību aizsardzības likumā. Izgūts no <https://www.president.lv/lv/jaunumi/zinas/valsts-prezidents-izsludinas-grozijumus-likuma-par-bijusas-valsts-drosibas-komitejas-dokumentu-saglabasanu-izmantosanu-un-personu-sadarbibas-fakta-ar-vdk-konstatesanu-un-grozijumus-pateretaju-tiesibu-aizsardzibas-likuma-25595>.

sagaidīt un iepazīties ar papildu informāciju. Pārsteidzīgi izdarot secinājumus, riskējam radīt maldīgu vēstures izpratni, nevis labāk izprast Latvijas okupācijas periodā valdījušo totalitāro režīmu, tā darbības mehānismus un totālo sabiedrības kontroli.” Valsts prezidents, pieņemot lēmumu izsludināt likumu, kā minēts Kancelejas 2018. gada 12. oktobra ziņā, “ir izvērtējis drošības iestāžu sniegto informāciju par iespējamiem riskiem”. R. Vējonis uzsvēra, ka “uzticas valsts drošības iestādēm un viņu kompetencei, tomēr uzskata, ka sabiedrības interesēs ir publiskot VDK dokumentus, lai mēs varētu pāršķirt arī šīs melnās Latvijas valsts un tautas vēstures lapas puses”.

2018. gada 20. decembrī kartotēka tika publicēta vietnē: LPSR VDK dokumentu arhīvs, <https://kgb.arhivi.lv>. Arhīva materiālus var analizēt, reģistrējoties ar vārdu, uzvārdu, e-pasta adresi un izveidojot vietnes lietošanas paroli.

Nākamos četrus likumus otrreizējai caurlūkošanai trīs motivētajos rakstos Valsts prezidente V. Vīķe-Freiberga nosūtījusi 9. Saeimai, kad tās priekšsēdētājs bija ZZS pārstāvis I. Emsis.

2006. gada 10. novembrī V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”**. Valsts prezidente pozitīvi novērtēja “iespēju mazajiem komersantiem izlīdzināt ar komercsabiedrībām ienākuma nodokļa likmi, kas stimulētu uzņēmējdarbību, īpaši mikro uzņēmumu veidošanos”, kas tolaik Latvijā nenotika aktīvi. Tomēr Valsts prezidente norādīja, ka “likuma grozījumu pieņemšana notikusi pārāk sasteigti, neparedzot pārejas periodu, kas radītu nodokļa administrēšanas problēmas, kā arī nav tikusi izvērtēta likuma grozījumu fiskālā ietekme un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem”.

Prezidente iebilda arī pret nevienlīdzību, uzsverot, ka “viena iedzīvotāju nodokļa maksātāja kategorija maksātu piecpadsmit procentu likmes, bet visi pārējie – divdesmit piecus procentus”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 76 balsīm PAR, 1 balsi PRET un 11 deputātiem atturoties grozīja likumu.

2007. gada 9. februārī V. Vīķe-Freiberga savā trīsdesmit ceturtajā motivētajā rakstā nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Nacionālās drošības likumā” un “Valsts drošības iestāžu likumā”**.

Valsts prezidente motivētajā rakstā lūdza “stingru parlamentāro kontroli pār drošības iestādēm, nepalielinot iespēju pakļaut tās politiskās ietekmēšanas riskam”. Viņa arī pauda bažas par “kontroles instrumenta un līdzekļu pielietojumu”, jo “nebija skaidri definēts to personu loks, kam būtu piekļuve operatīvās darbības materiāliem, kas savukārt varētu radīt apdraudējumu valsts drošības iestāžu sekmīgam darbam”.

Valsts prezidente iebilda pret to, ka “pieņemtā likuma grozījumos netika skaidri definēti valsts drošības iestāžu pārbaužu principi, procedūras un kritēriji”. Valsts prezidente iebilda arī pret “Nacionālās drošības padomes lomas samazināšanu, koncentrējot izpildvaras rokās valsts drošības dienesta kontroli”, tādējādi mainot arī “Saeimas, valdības un Valsts prezidenta sadarbības līdzsvaru valsts drošības iestāžu vadības un kontroles jomās”.

Intervijā ar Valsts prezidentes padomnieci S. Sondori-Kukuli, noskaidrots, ka “abu minēto likumu grozījumu projekta izskatīšanā nebija iesaistīti ieinteresēto pušu pārstāvji, eksperti un speciālisti”. Pretēji likumprojektu anotācijās apgalvotajam, likumu grozījumu projekti netika skatīti Nacionālās drošības padomē.

Saeimas Prezidijs 2007. gada 15. februārī šos likumus nodeva Nacionālās drošības komisijai, un tā ir vienīgā reize pēc neatkarības atjaunošanas, kad otrreizējās caurlūkošanas likumi nodoti šai komisijai.

2007. gada 1. martā Saeima atstāja negrozītus likumus, nobalsojot ar 57 balsīm PAR un 32 balsīm PRET grozījumiem “Nacionālās drošības likumā” un 53 balsīm PAR un 32 balsīm PRET grozījumiem “Valsts drošības iestāžu likumā”.¹⁵⁷

Valsts prezidente 2007. gada 10. martā Satversmes 72. panta¹⁵⁸ kārtībā, piemērojot savu absolūtā veto tiesību, apturēja abu likumu publicēšanu uz diviem mēnešiem un nodeva tos tautas nobalsošanai. Lai gan Saeima 2007. gada 29. martā atcēla 2007. gada 1. februārī pieņemtos grozījumus, tomēr no 3. aprīļa līdz 2. maijam tika rīkota parakstu vākšana par tautas nobalsošanu. Rīkotajā parakstu vākšanas procesā likumu nodošanu tautas nobalsošanai atbalstīja vairāk nekā viena desmitā daļa vēlētāju – tika savākti vairāk nekā divi simti divpadsmit tūkstoši vēlētāju parakstu. Tautas nobalsošana norisinājās 2007. gada 7. jūlijā. Tautas nobalsošanā par grozījumu “Nacionālās drošības likumā” atcelšanu piedalījās 338 342 vēlētāji un tāds pats vēlētāju skaits – par grozījumu “Valsts drošības iestāžu likumā” atcelšanu,¹⁵⁹ no tiem 96 procenti balsoja PAR likumu grozījumu atcelšanu. Tomēr tautas nobalsošana netika uzskatīta par notikušu, jo balsotāju kvorums netika sasniegts. Tautas nobalsošanā bija jāpiedalās 453 730 vēlētājiem jeb pusei no iepriekšējās vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita. Tādējādi tautas nobalsošanā saņemtais derīgo

¹⁵⁷ Saeimas sēdes stenogramma, 01.03.2007.

¹⁵⁸ Satversme, 72. pants. 23.09.2004. likuma redakcija, tā stājās spēkā 21.10.2004. Valsts prezidentam ir tiesības apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Viņam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā. Šādā kārtā apturētais likums, nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecēšanas, likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par šo likumu un ja par tā pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputātiem.

¹⁵⁹ Dati izgūti no CVK tīmekļa vietnes: <https://www.cvk.lv/pub/public/28853.html>

balsošanas zīmju kopskaits par katru no likumiem nebija pietiekams, lai tautas nobalsošanu uzskatītu par notikušu. Grozījumi “Nacionālās drošības likumā” un grozījumi “Valsts drošības likumā” tautas nobalsošanā netika atcelti.

Abus likumus izsludināja Valsts prezidents V. Zatlers 2007. gada 20. jūlijā.

2007. gada 24. maijā V. Vīķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Krimināllikumā”**. Valsts prezidente iebilda pret “nelīdzsvarotu situāciju, kurā viena veida diskriminācija, personu līdztiesības pārkāpšana atkarībā no šo personu attieksmes pret reliģiju, saskaņā ar pieņemto likumu ir sodāma, bet par pārējiem diskriminācijas veidiem, piemēram, diskriminācija dzimuma, valodas, invaliditātes vai citu iemeslu dēļ, ir noteikta tikai administratīva atbildība”. Valsts prezidente uzsvēra, ka “trešajā lasījumā mainīta likuma norma, kas paredzēja, ka sodīt par darbībām, kas apzināti vērstas uz nacionālā, rasu vai etniskā naida vai nesaticības izraisīšanu varēs tikai tad, ja līdztekus ir pārkāpts vienādas attieksmes princips”, un izteica šaubas, vai “tāds bijis likumdevēja mērķis”, jo “nacionālā, rasu vai etniskā naida izraisīšana ir sodāma neatkarīgi no tā, vai vienādas attieksmes princips ir ievērots vai nav”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus un ar 73 balsīm PAR likumu grozīja.

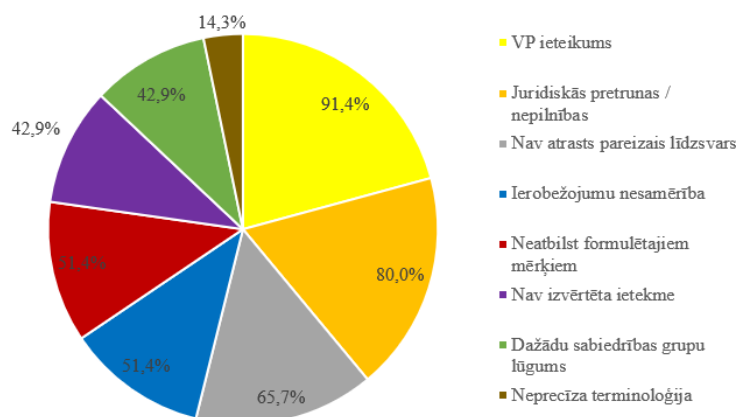
Intervējot V. Vīķes-Freibergas padomnieci likumdošanas jautājumos S. Sondori-Kukuli, noskaidrots, ka “likuma otrreizējās caurlūkošanas nepieciešamības izvērtēšana notikusi atklātā un demokrātiskā procesā, sasaucot sanāksmi, pieaicinot attiecīgā likuma aizstāvjus, pretiniekus, interešu grupas un sabiedriskās organizācijas, kurām bijusi saistība ar konkrētajā likumā noteikto tiesisko regulējumu, kā arī ekspertus, atbildīgo institūciju pārstāvjus un arī citus attiecīgo jomu Valsts prezidentes padomniekus”. S. Sondore-Kukule uzsvēra, ka par “izskanējušo argumentāciju un sanāksmes norisi padomnieki informējuši Valsts prezidenti, kura pieņēmusi lēmumu par vai pret suspensīvā veto piemērošanu”.

No intervijas ar S. Sondori-Kukuli secinu, ka visi Valsts prezidentes nosūtītie likumi otrreizējai caurlūkošanai neatspoguļo Valsts prezidentes darbību šajā jomā, jo nereti, izvērtējot ierosinājumus par kāda likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, ko iesnieguši sabiedrības pārstāvji, pieņemts lēmums likumu nenosūtīt otrreizējai caurlūkošanai nepietiekamu argumentu dēļ. Dažkārt, izvērtējot likuma otrreizējās caurlūkošanas nepieciešamību, bijis jāņem vērā, ka likums bez apstrīdētajām normām satur citus steidzami nepieciešamus risinājumus, kuru dēļ ir svarīgi likumu izsludināt, bet strīdīgās tiesību normas pārskatīt, likumu atkārtoti *atverot* un izskatot parastajā likumdošanas kārtībā. Šādos gadījumos, pēc S. Sondores-Kukules teiktā, Kanceleja ir vērsusies ar lūgumiem un pieprasījumiem gan valdībā, gan attiecīgajā ministrijā,

gan Saeimas atbildīgajās komisijās. Saskaņā ar Saeimas kārtības rulli parlamentā darbojas 16¹⁶⁰ komisijas.

Saeimas reakcija uz Valsts prezidentes iebildumiem un ierosinājumiem pārsvarā gadījumu ir pieņemoša. Tā kā jau pirms likuma izskatīšanas otrreiz atbildīgā Saeimas komisija sagatavo priekšlikumu tabulu, tajā iekļaujot tikai tos jautājumus, par kuriem Valsts prezidentam bijuši iebildumi, tad no Saeimas sēžu stenogrammām, kurās atkārtoti caurlūkoti nosūtītie likumi, izriet, ka daļa no Valsts prezidentes iebildumiem tikusi ņemti vērā, bet vairāki iebildumi un ierosinājumi nav ņemti vērā.

Apkopojot Valsts prezidentes V. Vīķes-Freibergas 36 likumu neizsludināšanas motīvus, konstatēju, ka 18 gadījumos likumi neatbilda formulētajam mērķim, 28 gadījumos bija juridiskās pretrunas vai likuma nepilnības, piecos gadījumos tika lietota neprecīza terminoloģija, 23 gadījumos netika atrasts pareizais līdzsvars, 15 gadījumos netika izvērtēta likuma ietekme, 28 gadījumos bija ierobežojumu nesamērība, 32 gadījumos Valsts prezidente izteikusi ieteikumu likuma uzlabošanai un 15 gadījumos dažādas sabiedrības grupas bija lūgušas likumu neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. 5.1.2. attēlā atspoguļota diagramma ar likumu neizsludināšanas un suspensīvā veto piemērošanas motīvu procentuālo sadalījumu.



5.1.2. att. Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas suspensīvā veto motīvi

Valsts prezidentes V. Vīķes-Freibergas abos pilnvaru posmos likumu otrreizējās caurlūkošanas nepieciešamības motivēto rakstu apjoms kļuva plašāks, raksts aizņēma vienu līdz

¹⁶⁰ Latvijas Republikas Saeimas komisijas: Ārlietu komisija, Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija, Juridiskā komisija, Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija, Izglītības, kultūras un zinātnes komisija, Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija, Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija, Sociālo un darba lietu komisija, Mandātu, ētikas un iesniegumu komisija, Pieprasījumu komisija, Publisko izdevumu un revīzijas komisija, Nacionālās drošības komisija, Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisija, Eiropas lietu komisija, Ilgtspējīgas attīstības komisija. Izgūts no http://titania.saeima.lv/Personal/Deputati/Saeima12_DepWeb_Public.nsf/structureview?readform&type=3&lang=LV

četras lappuses. Motivētajos rakstos tika iekļautas atsauces uz juridiskiem dokumentiem un argumenti katram Valsts prezidentes iebildumam. Pirmajā pilnvaru posmā divi motivētie raksti bija uz vienas lappuses, deviņi – uz divām lappusēm, pieci – uz trim lappusēm un viens – uz četrām lappusēm. Otrajā pilnvaru posmā deviņi motivētie raksti bija uz divām lappusēm, seši – uz trīs lappusēm un trīs – uz četrām lappusēm.

Valsts prezidentes V. Vīķes-Freibergas pilnvaru laikā pirmajiem diviem un ceturtajam motivētam rakstam, teksts bija: “..prasu otrreiz caurlūkot..”, taču pārējie trīsdesmit divi bija ar tekstu pēdējā rindkopā: “..nosūtu “*likuma nosaukums*” otrreizējai caurlūkošanai..”. Motivētajā rakstā par “Valodas likuma” otrreizēju caurlūkošanu Valsts prezidente rakstīja: “*Es laipni lūdzu Saeimas deputātus vēlreiz izvērtēt tikai šos likuma pantus.*” Tik laipns lūgums sastopams pirmo reizi. Motivēto rakstu izteiksmes formas attīstības izvērtējums saistīts ar to, ka normatīvais regulējums vai procedurālā kārtība nenosaka Valsts prezidentam, kā nosūtāms likums otrreizējai caurlūkošanai, taču, analizējot motivētos rakstus, konstatēju, ka izteiksmes forma un būtība mainās, tie kļūst aizvien detalizētāki.

Valsts prezidentes V. Vīķes-Freibergas pilnvaru laikā sadarbībai ar institūcijām un sabiedrības līdzdalībai tika izmantota promocijas darbā aktualizētā tīklveida pārvaldība, ko veicināja Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai, un bija nepieciešamība paplašināt diskusijas ar izpildvaru, Saeimas komisijām un Saeimas deputātiem likumdošanas saskaņošanai. Valsts prezidente “mudināja stiprināt demokrātiju un institūcijas, izpratni par cilvēktiesībām, tostarp dzimumu līdztiesību Latvijā”. Pēc Valsts prezidentes iniciatīvas Latvijā tika izveidota tiesībsarga institūcija. V. Vīķe-Freiberga ieviesa konsultatīvās sanāksmes par otrreizējai caurlūkošanai nosūtāmiem likumiem, iesaistot dalībniekus no dažādām valsts institūcijām un NVO.

Nākamajā apakšnodaļā sekos Valsts prezidenta Valda Zatlera motivēto rakstu analīze.

5.1.3. Valsts prezidents Valdis Zatlers (2007–2011)

Valsts prezidents V. Zatlers Saeimai otrreizējai caurlūkošanai nosūtījis 13 likumus.

9. Saeimai, kuras priekšsēdētājs 2007.–2010. gadā bija ZZS pārstāvis no partijas *Latvijai un Ventspilij* Gundars Daudze, Valsts prezidents nosūtīja 12 likumus.

2007. gada 28. decembrī V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Robežsardzes likumā”**. Valsts prezidents atbalstīja “nepieciešamību noteikt sociālās garantijas valsts dienestā nodarbinātajiem”, bet viņa ierosinātie grozījumi bija saistīti ar

robežsargu tiesībām “ārpus kārtas iekārtot pirmsskolas izglītības iestādē savu bērnu, ja dienesta laikā robežsargs rotācijas kārtībā pārcelts uz citu dienesta vietu”. Likuma grozījumos netika iestrādāta atziņa par “valsts līdzatbildības un līdzfinansējuma pienākumu”, visu atbildību deleģējot pašvaldībai. V. Zatlers uzsvēra, ka likuma grozījumi pieņemti sasteigti, “nepienācīgi izvērtējot īstenošanas iespējas un mehānismus”. Šī norma tika iesniegta Saeimā uz likumprojekta otro lasījumu. Tā nebija saskaņota ar Tieslietu, Finanšu un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijām un pašvaldībām, kurām šī norma jāīsteno dzīvē.

Valsts prezidents arī aicināja Saeimu caurlūkot likumu, lai “tām amatpersonām, kurām saistībā ar pārcelšanu citā amatā ir jāmaina sava dzīvesvieta, būtu tiesības ārpus kārtas iekārtot pirmsskolas izglītības iestādē savu bērnu uz vecāku dienesta laiku”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 71 balsi PAR, trim balsīm PRET un septiņiem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2008. gada 20. martā V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Sabiedrības integrācijas fonda likumā”**. Valsts prezidents motivētajā rakstā atbalstīja “Saeimas lēmumu paplašināt Fonda kompetences un tiesību apjomu”, taču nepiekrita “ierobežojumiem, kas neļauj Fondam būt finansiāli neatkarīgam un viena ministra (Īpašu uzdevumu sabiedrības integrācijas lietās) pārraudzītam”. Fonda pamatideja bija ministru starpnozaru sadarbības modelis, kurā pārstāvētas plašas intereses un nozares. No motivētā raksta izriet, ka Fonds būtu jāpārrauga Ministru prezidentam.

Saeima 2008. gada 3. aprīlī, t. i., nākamajā sēdē pēc motivētā raksta iesniegšanas, ierosināja, ka priekšlikumi iesniedzami līdz 15. maijam. Tomēr, pamatojoties uz Saeimas kārtības ruļļa 51. pantu, Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija lūdza izdarīt grozījumus Saeimas 2008. gada 15. maija plenārsēdes darba kārtībā un izslēdza no izskatīšanas 15. punktu – likumu “Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā” (reģ. nr. 336/Lp9; otrreizēja caurlūkošana).

2008. gada 15. maija Saeimas plenārsēdē ar lēmumu Nr. 432/Lm9 priekšlikumu iesniegšana tika pagarināta līdz 23. maijam, grozījumu otrreizēju caurlūkošanu un pieņemšanu plānojot 2008. gada 19. jūnijā. Caurskatot Saeimas sēžu protokolus, konstatēju, ka 2008. gada 19. jūnija plenārsēdē šis jautājums netika izskatīts. 9. Saeimas darbības laikā Saeima neņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un likumu atkārtoti Saeimā neskatīja. 10. Saeimas darbības laikā, kad parlamenta priekšsēdētāja bija partijas *Jaunais laiks* pārstāve Solvita Āboltiņa, 2010. gada 16. decembrī, ņemot vērā Valsts prezidenta Valda Zatlera ieteikumus, “nodrošināt Sabiedrības integrācijas fonda neatkarīgumu savu funkciju izpildē un lēmumu pieņemšanā”,

parlaments ar 87 deputātu balsīm PAR pirmajā lasījumā apstiprināja likumprojektu “Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā”. Priekšlikumu iesniegšanas termiņš otrajam lasījumam tika noteikts 2011. gada 10. janvāris. Otrajā lasījumā grozījumi tika skatīti 2011. gada 10. februārī, trešajā lasījumā likums tika pieņemts 2011. gada 3. martā. Valsts prezidents to izsludināja 2011. gada 23. martā, likums stājās spēkā 2011. gada 1. aprīlī.

2008. gada 11. jūnijā V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu**. Motivētajā rakstā Valsts prezidents norādīja, ka “likums pieņemts, nodrošinot Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2005/60/EK¹⁶¹ un Eiropas Komisijas direktīvas 2006/70/EK¹⁶² prasību ieviešanu Latvijā”, kas bija jāizdara jau līdz 2007. gada 15. decembrim.

Valsts prezidents uzsvēra, ka “*trešajā* lasījumā Saeima atbalstījusi vairākus priekšlikumus, kuri nebija guvuši atbildīgo komisiju (Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas) atbalstu”. Likuma pieņemšana bija izraisījusi gan nozares ekspertu iebildumus, gan rezonansi sabiedrībā un plašsaziņas līdzekļos saistībā ar potenciālām neskaidrībām likuma piemērošanas praksē. Likums pieņemts pretrunā ar Eiropas Direktīvu, kuras mērķis ir nepieciešamība novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Trešajā lasījumā tika pieņemts, ka “Kontroles dienestam noteiktais termiņš saņemto ziņojumu par atturēšanos no darījuma veikšanas izvērtēšanai no paredzētajām 60 dienām ir saīsināts uz 14 dienām, kas apgrūtina informācijas apmaiņu ar ārvalstu iestādēm, kā arī šī norma nav bijusi saskaņota ar nodokļu likumos paredzēto darījumu deklarēšanas un nodokļu taksācijas perioda termiņu”. Tajā pašā laikā Valsts prezidents motivētajā rakstā atzīmēja: pieņemtais likums paredz, ka ģenerālprokurors vai viņa īpaši pilnvarota persona “var noteikt papildu termiņu”, kas “varētu sarežģīt informācijas apmaiņu starp sadarbības partneriem”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 90 balsīm PAR likumu grozīja.

2008. gada 26. septembrī V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Valsts civildienesta likumā**. Prezidents atbalstīja valsts civildienesta sociālo garantiju sistēmas iekļaušanu vienotā valsts dienesta sociālo garantiju sistēmā. Tajā bija paredzēts iekļaut veselības apdrošināšanu un apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem, tāpat arī Darba likuma normu

¹⁶¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK 26.10.2005. par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai.

¹⁶² Komisijas Direktīva 2006/70/EK 01.08.2006., ar kuru nosaka īstenošanas pasākumus Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2005/60/EK attiecībā uz politiski ietekmējamās personas definīciju un tehniskajiem kritērijiem vienkāršotām klienta uzticamības pārbaudes procedūrām un atbrīvojumam sakarā ar finanšu darbību, kuru veic reti vai ļoti ierobežotos apjomos.

saskaņošanu jautājumā par atlaišanas pabalstu un novērst sociālo garantiju normu nepilnības. Ņemot vērā to, ka “pasaulē jau no 2007. gada bija globālā finanšu krīze, kura Latviju skāra 2008. gadā ar “Parex bankas” nacionalizāciju un strauju IKP kritumu”, V. Zatlers motivētajā rakstā norādīja, ka “pieņemtie grozījumi radīs ievērojamus valsts budžeta izdevumus”. Piemēram, “ja ierēdnim vienās dzemdībās piedzimst vairāki bērni, tad būtu jānosaka pabalsta maksimālais apmērs, nevis neierobežoti jāizmaksā pabalsts 6 mēnešalgu apmērā par katru piedzimušo bērnu”. Prezidents arī ieteica “izvērtēt apmaksāta mācību atvaļinājuma nepieciešamību, ja mācības nav saistītas ar ierēdņa kvalifikācijas paaugstināšanu pildot konkrēto amatu”.

V. Zatlers uzsvēra, ka “izmaiņām valsts civildienesta ierēdņu sociālo garantiju sistēmā jābūt pamatotām ar valsts un sabiedrības interesēm, un ekonomiskās krīzes apstākļos svarīgāk ir rūpēties par ietaupījumu veidošanu valsts budžetā, nevis par būtisku sociālo garantiju pieaugumu”.

Saeima bija plānojusi likumu otrreiz caurlūkot 2008. gada 27. novembrī, taču tas nenotika, jo Saeimas deputāti Sergejs Dolgopolovs, Ivans Ribakovs, Andrejs Klementjevs, Nikolajs Kabanovs un Nils Ušakovs iesniedza citus grozījumus šajā likumā, tie steidzamības kārtā divos lasījumos tika pieņemti un 2008. gada 28. novembrī izsludināti. Līdz ar to Saeima neņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un likumu atkārtoti neskatīja.

2008. gada 26. septembrī V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumā**. Valsts prezidents motivētajā rakstā norādīja, ka “trešajā lasījumā pieņemtais priekšlikums paredz iespēju noteikt atsavināšanai paredzētā zemesgabala cenu zemāku par tā kadastrālo vērtību”. “Tas ir pretrunā ar MK noteikumiem un pieņemto praksi, ka zemesgabalu atsavina par cenu, kas nav mazāka par kadastrālo vērtību”.

Valsts prezidents “sakarā ar aktivitātes samazināšanos nekustamo īpašumu tirgū [rekomendēja] noteikt mehānismu elastīgai kadastrālo vērtību aktualizācijai, izvairoties no situācijām, kad kadastrālā vērtība ir augstāka par tirgus vērtību un paredzēt nekustamā īpašuma novērtēšanas un cenas noteikšanas kārtību”. Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 58 balsīm PAR, 22 balsīm PRET un pieciem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2009. gada 26. jūnijā V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Publisko iepirkumu likumā**. Prezidents uzskatīja, ka “likumā noteiktais pienākums par vēršanos ar sūdzību Iepirkumu uzraudzības birojā iemaksāt iesnieguma nodrošinājumu nepamatoti ierobežo personas tiesības”. Motivētajā rakstā Valsts prezidents norādīja: “.. ja iesnieguma nodrošinājuma ieviešanas mērķis ir bijis novērst bezmērķīgu sūdzēšanos Iepirkumu uzraudzības birojam, tad izvēlētais līdzeklis nav samērīgs ar iespējamu pamattiesību aizskārumu – Latvijas Republikas

Satversmes 92. pantā nostiprinātajām personas tiesībām aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses. Tiesības apstrīdēt iepirkuma procedūras īpašā uzraudzības iestādē, Iepirkumu uzraudzības birojā, ir būtisks mehānisms, lai novērstu iespējamu valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu nepamatotu izlietošanu, kā arī mazinātu korupcijas riskus valsts budžeta līdzekļu izmantošanā.”

Intervijā Valsts prezidenta padomniece I. Lībiņa-Egnere atzina, ka “iesnieguma iesniegšana Iepirkumu uzraudzības birojā ir vienīgais efektīvais līdzeklis, kuram jābūt iespējami pieejamam bez nesamērīgiem finansiāliem šķēršļiem”. Turklāt “likumā ietvertais deleģējums dod Ministru kabinetam visai plašas pilnvaras noteikt iesnieguma nodrošinājuma apmēru, tā samaksas un atbrīvošanas no samaksas kārtību”. Līdz ar to “nav skaidrs, vai iesnieguma nodrošinājuma samaksas apmērs būs samērojams ar valsts nodevu apmēriem, kādi ir noteikti par iestādes lēmuma pārsūdzēšanu administratīvajā tiesā”.

V. Zatlers motivētajā rakstā norādīja, ka “iesnieguma nodrošinājuma ieviešana pati par sevi negarantē nepamatotu sūdzību skaita sarukšanu”. Viņš aicināja Saeimu “kā likumdevēju pievērst uzmanību atbildības mehānisma pilnveidošanai par pārkāpumiem publisko iepirkumu jomā”.

2009. gada 16. jūlijā Saeima, atkārtoti caurlūkojot likumu “Grozījumi Publisko iepirkumu likumā”, pretēji atbildīgās Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas lēmumam neņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 84 balsīm PAR likumu negrozīja. Jāatzīmē, ka par šiem grozījumiem Saeimā plašu debašu nebija, tajās piedalījās tikai Tautas partijas frakcijas deputāts Vents Armands Krauklis.

2009. gada 3. augustā Valsts prezidents piemēroja Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmajā daļā nostiprinātās tiesības iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā par lietas ierosināšanu par likumu atbilstību Satversmei, apstrīdot Saeimas 2009. gada 16. jūlijā pieņemtā likuma “Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” regulējuma atbilstību Satversmei. Savā pieteikumā Valsts prezidents uzsvēra, ka “tiesības apstrīdēt iepirkuma procedūras īpašā uzraudzības iestādē – Iepirkumu uzraudzības birojā – ir būtisks mehānisms, lai novērstu iespējamu valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu nepamatotu izlietošanu, kā arī mazinātu korupcijas riskus valsts budžeta līdzekļu izmantošanā. Iesnieguma iesniegšana Iepirkumu uzraudzības birojā ir vienīgais efektīvais līdzeklis, kuram jābūt iespējami pieejamam bez nesamērīgiem finansiāliem šķēršļiem.”

2010. gada 19. aprīlī Satversmes tiesa ar spriedumu¹⁶³ atzina apstrīdēto tiesību normu par neatbilstošu Satversmes 92. pantam¹⁶⁴, apmierināja Valsts prezidenta pieteikumu un likumu atcēla.

2010. gada 5. martā Valsts prezidents nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Alkoholisko dzērienu aprites likumā”**. Likuma grozījumu iesniedzēja, partijas *Jaunais laiks* deputāte Sarmīte Ķikuste, bija izteikusi priekšlikumu “aizliegt alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecību 1. septembrī”, rosinot diskusiju par alkohola lietošanu nepilngadīgo vidū.

Valsts prezidents atbalstīja priekšlikumu “liegt nepilngadīgajiem iespēju iegādāties alkoholu Zinību dienā, kā arī cīnīties pret jauniešu alkohola lietošanas paradumiem”, taču, “iesniedzot grozījumus likumā, ir jāapspriež priekšlikums ar atbildīgajām institūcijām, kuru kompetencē ir kontrolēt alkoholisko dzērienu apriti un sabiedrisko kārtību, kā arī ar mazumtirgotājiem, kurus šī norma skartu vistiešāk”. Valsts prezidents motivētā rakstā atzīmēja, ka “alkoholisko dzērienu tirdzniecība nepilngadīgajiem ir aizliegta, un, iesniedzot likuma grozījumus, nav tikuši veikti aprēķini, kā šis aizliegums ietekmēs pakalpojuma sniegšanas nozari un valsts tautsaimniecību”. Valsts prezidents uzsvēra, ka “nav meklētas iespējas, kā izskaust alkoholisko dzērienu nonākšanu nepilngadīgas personas rokās ne vien 1. septembrī, bet ikdienā, un kopumā ierobežot alkohola lietošanu jauniešu vidū”.

Valsts prezidents, ņemot vērā pārkāpuma smagumu, jau 2008. gada 13. novembrī iesniedza Saeimā priekšlikumus “ne tikai paredzēt pārdevēja atbildību par alkoholisko dzērienu un tabakas izstrādājumu pārdošanu nepilngadīgajiem, bet arī tirdzniecības atļaujas turētājiem, ne tikai piemērojot naudas sodu, bet arī anulējot tirdzniecības licenci”. Šis priekšlikums tika nodots Saeimas Juridiskajai komisijai, bet tālāk virzīts netika.

Valsts prezidents aicināja Saeimu likuma caurlūkošanas procesā uzklaut iesaistītās puses un atbildīgās iestādes.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 73 balsīm PAR likumu grozīja.

2010. gada 12. martā V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Imigrācijas likumā”**. Valsts prezidents atbalstīja vēlmi sekmēt jaunu investīciju piesaisti tautsaimniecībai un finanšu sistēmai, tomēr norādīja, ka “priekšlikums par personai piederoša nekustamā īpašuma sasaisti ar ārzemnieka tiesībām prasīt termiņuzturēšanās atļauju ir neierasta prakse Eiropas Savienībā”. Valsts prezidents uzskatīja, ka “ir nepieciešams veikt izsvērtu tiesiskā regulējuma ieviešanas makroekonomiskās ietekmes analīzi, kas sniegtu pamatojumu

¹⁶³ Satversmes tiesas spriedums. Lieta Nr. 2009-77-01.

¹⁶⁴ Konstitucionālo tiesību komisijas viedoklis, 2011, 101. lpp.

tam, vai šāds regulējums pozitīvi ietekmētu Latvijas tautsaimniecību kopumā”. Valsts prezidents aicināja pārliecināties, vai “šādi likuma grozījumi nevar radīt Latvijas Republikai nevēlamu personu un neskaidras finanšu līdzekļu piesaistīšanas riskus”, un motivētā rakstā lūdza Saeimu noskaidrot, vai “valsts drošības iestādēm un Noziedzīgu iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam ir nepieciešamie resursi, lai nodrošinātu likuma prasību izpildi, pieaugot uzturēšanās atļauju pieprasījumu skaitam”.

Izvērtējot Saeimā pieņemto likumu, Valsts prezidents motivētajā rakstā secināja, ka “Imigrācijas likuma” vairākos pantos¹⁶⁵ noteikta termiņuzturēšanās atļauju un pastāvīgās uzturēšanās atļauju izsniegšanas, reģistrēšanas un anulēšanas kārtība un citi ar ārvalstnieku uzturēšanos saistīti jautājumi, taču Ministru kabinetam noteiktais deleģējums izdot attiecīgus noteikumus nav izpildīts. Tāpēc 2010. gada 18. martā Valsts prezidents nosūtīja Ministru prezidentam V. Dombrovskim lūgumu “sniegt informāciju par MK deleģēto uzdevumu izpildes aizkavēšanās iemesliem un nodrošināt attiecīgo MK noteikumu izdošanu”. Valsts prezidents motivētajā rakstā arī uzsvēra, ka likuma tapšanas laikā “nav notikušas konsultācijas ar Satversmes aizsardzības biroju”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 55 balsīm PAR, 31 PRET un četriem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2010. gada 4. jūnijā V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Likumā par ostām”**. Neapmierinātību ar šo likumu Valsts prezidentam bija izteikušas vairākas sabiedrības grupas – 18 deputāti no politiskās apvienības “Saskaņas centrs” Saeimas frakcijas, Valsts kontrole, Konkurences padome, ostu komersanti. Valsts prezidents motivētajā rakstā lūdza Saeimu izvērtēt likuma “mērķi un risinājumu tā sasniegšanai”. Viņš arī aicināja Saeimu precizēt “likuma grozījumu normu gan no valsts un pašvaldības nekustamā īpašuma interešu viedokļa, gan arī ievērojot atšķirīgos ostu pārvalžu juridiskos statusus”.

V. Zatlers motivētajā rakstā secināja, ka “nepieciešama aptveroša ostu pārvalžu statusa izvērtēšana un ostu darbību regulējošo tiesību normu pārskatīšana, nostiprinot likumā efektīvu tiesu kontroli pār ostu pārvalžu darbību un pieņemtajiem lēmumiem”. Valsts prezidents rosināja Saeimu rast iespēju “pievērsties šo jautājumu risināšanai”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 85 balsīm PAR likumu grozīja. Likumu izsludināja tā laika Saeimas priekšsēdētājs G. Daudze.

¹⁶⁵ 04.03.2010. Saeimā pieņemtā “Imigrācijas likuma” 3. panta trešajā daļā, 22. panta trešajā daļā, 23. panta otrajā daļā, 32. panta otrajā daļā, 33. panta otrajā daļā, 34. panta pirmās daļas 9. punktā, 35. panta pirmās daļas 13. punktā, 36. panta pirmās daļas 4. punktā un 40. panta pirmajā daļā.

2010. gada 22. jūnijā V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai trīs likumus.

Viens no tiem bija **“Elektronisko plašsaziņas līdzekļu” likums**. Motivētajā rakstā Valsts prezidents uzsvēra, ka “likuma regulējums nav pilnīgs”, un jau otrajā dienā pēc likuma pieņemšanas viņš ir saņēmis vairākus iebildumus pret likuma saturu. Valsts prezidents arī norādīja, ka, “izskatot likumprojektu „Elektronisko mediju likums” *trešajā* lasījumā, tika atbalstīti vairāki atbildīgās Saeimas komisijas iepriekš noraidīti priekšlikumi, radot pretrunas vairākās likuma normās”.

Valsts prezidents aicināja Saeimu otrreizējas caurlūkošanas procesā “pievērsties valsts valodas pozīcijas nostiprinošajām likuma normām”, uzsverot, ka “prasība par to, ka vismaz četrdesmit procentu no Eiropas audiovizuālajiem darbiem, kas tiek raidīti raidlaikā no plkst. 19.00 līdz plkst. 23.00, ir latviešu valodā veidotie darbi, ir jāattiecinā gan uz nacionālajiem, gan uz reģionālajiem plašsaziņas līdzekļiem, paredzot, ka pie minētajiem darbiem tiek pieskaitīti arī ziņu raidījumi valsts valodā un raidlaiks tiek pagarināts par vienu stundu, laikā no plkst. 18.00 līdz plkst. 23.00”. Tādā veidā “lielākajiem un ietekmīgākajiem plašsaziņas līdzekļiem Latvijā tiek izvirzītas vienādas prasības, veicināta ziņu raidījumu veidošana valsts valodā, kā arī kopumā tiek stiprinātas valsts valodas pozīcijas elektronisko plašsaziņas līdzekļu vidē, nodrošinot Latvijas Republikas Satversmes 4. pantā un Valsts valodas likumā noteikto, ka latviešu nācijas piederīgajiem ir tiesības uz savu informācijas un kultūras telpu savā valodā”.

Valsts prezidents motivētajā rakstā atzīmēja, ka “elektronisko plašsaziņas līdzekļu vide veido svarīgu valodas vides elementu un ir arī svarīgs faktors sabiedrības integrācijā”. Tādēļ “likums, kas palīdz nodrošināt uz Latviju orientētu Latvijas informācijas un kultūras telpu latviešu valodā, ir ne tikai latviešu valsts un nācijas, bet visu Latvijas iedzīvotāju, arī mazākumtautību piederīgo interesēs”. Līdz ar to, “sabiedrības integrācijas interesēs Latvijas informācijas un kultūras telpas ietvaros elektroniskiem plašsaziņas līdzekļiem nepieciešams noteikt īpaši atbalstošu režīmu latviešu valodai, it sevišķi nosakot latviešu valodas minimālo lietojumu raidījumu kopējā apjomā”.

Valsts prezidents lūdza “nodrošināt taisnīgus un nepārprotamus reklāmas laika ierobežojumus”. Motivētajā rakstā viņš norādīja, ka “sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi tiek finansēti no valsts budžeta un stingrāku reklāmas laika ierobežošana tiem ir pamatota”. Tomēr “pārpratumus var radīt likuma normas piemērošana, kas neparedz desmit procentus reklāmai atvēlētā laika saistīšanu ar raidstundu. Var izveidoties situācija, kurā desmit procenti tiek saistīti ar raidlaiku (nevis raidstundu) un netiek proporcionāli izmantoti visa raidlaika garumā, bet tikai skatītāju iecīnītākajās raidlaika stundās, tādā veidā kropļojot reklāmas tirgu.” V. Zatlers norādīja,

ka “ir nepieciešami precizējumi, nosakot, ka sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidotajās programmās un raidījumos audio un audiovizuāliem komerciāliem paziņojumiem un reklāmai atvēlētais laiks nedrīkst pārsniegt desmit procentus katrā raidstundā”. Viņš arī aicināja paredzēt, ka “ierobežojumi attiecas arī uz pārējiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, ja reklāma tajos tiek izvietota programmās un raidījumos, kas veidoti sabiedriskā pasūtījuma ietvaros”.

Valsts prezidents norādīja, ka “likumā būtu jānodrošina tiesības visiem nacionālajiem, reģionālajiem un vietējiem plašsaziņas līdzekļiem konkurēt par labāko un ekonomiski izdevīgāko sabiedriskā pasūtījuma izpildi”. Viņš uzsvēra, ka “likuma redakcija jautājumā par sabiedriskā pasūtījuma nodošanu komerciālajām raidorganizācijām atstāj Nacionālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei pilnīgu rīcības brīvību”. Prezidents aicināja Saeimu caurlūkot likumu “iespējami ātrākā laikā”, jo Latvijai jau bija jāizpilda Eiropas Komisijas prasības par normatīvo aktu salāgošanu ar Direktīvu 2010/13/ES¹⁶⁶ par audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu pakalpojumiem bez robežām, taču, “ja pretrunas netiks novērstas, tad EK uzsāks pārkāpuma procedūru”.

Saeima likumu atkārtoti caurlūkoja 2010. gada 12. jūlijā un novērsa neprecizitātes un pretrunas, kā arī paredzēja, ka vismaz četrdesmit procentus no Eiropas audiovizuālo darbu raidlaika gan nacionālajos, gan reģionālajos medijos aizņems darbi valsts valodā. Otrreiz caurlūkotais likums paredzēja pienākumu gan nacionālajiem, gan reģionālajiem medijiem nodrošināt, lai “to veidotajās programmās vismaz sešdesmit pieci procenti no raidījumiem būtu valsts valodā un šādi raidījumi valsts valodā aizņemtu vismaz sešdesmit piecus procentus no raidlaika”. Tādējādi lielākajiem un ietekmīgākajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem Latvijā tika izvirzītas vienādas prasības, veicināta ziņu raidījumu veidošana valsts valodā, kā arī kopumā tika stiprinātas valsts valodas pozīcijas elektronisko plašsaziņas līdzekļu vidē. Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta norādi par nepieciešamību “nodrošināt taisnīgus un nepārprotamus reklāmas laika ierobežojumus”. Tomēr Valsts prezidenta iebildumi par nepieciešamību likumā paredzēt skaidri noteiktas tiesības visiem nacionālajiem, reģionālajiem un vietējiem plašsaziņas līdzekļiem konkurēt par saturiski labāko un ekonomiski izdevīgāko sabiedriskā pasūtījuma izpildi netika atbalstīti.

¹⁶⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/13/ES 10.03 2010. par to, lai koordinētu dažus dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos paredzētus noteikumus par audiovizuālo mediju pakalpojumu sniegšanu (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva).

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 79 balsīm PAR un sešiem deputātiem atturoties likumu grozīja. Likumu izsludināja tā laika Saeimas priekšsēdētājs G. Daudze.

Lai gan Saeima novērsa likuma nepilnības, EK 2010. gada 24. jūlijā atsūtīja argumentētu atzinumu par pārkāpumu procedūras uzsākšanu pret Latvijas valsti saistībā ar audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas neieviešanu un ES tiesību pārkāpšanu.

Otrs likums, kuru V. Zatlers 2010. gada 22. jūnijā nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai bija **“Maksātnespējas likums”**. Valsts prezidents no Latvijas Komercbanku asociācijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Ārvalstu investoru padomes Latvijā bija saņēmis iebildumus par likuma saturu.

Valsts prezidents pauda gandarījumu, ka “likums otrajā lasījumā tapis sadarbībā ar Latvijas Kredītņēmēju apvienību, Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociāciju, Latvijas Komercbanku asociāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, Latvijas Darba devēju konfederāciju un Ārvalstu investoru padomi Latvijā”. Motivētajā rakstā Valsts prezidents uzsvēra, ka “otrajā lasījumā pieņemtais fiziskās personas maksātnespējas regulējums izstrādāts visaptverošu interešu samērojošu un profesionālu diskusiju ceļā”. Tomēr, gatavojot likumprojektu trešajam lasījumam, bija pārtrūkusi uzsāktā labā prakse turpināt diskusijas ar visām iesaistītajām pusēm un tika iesniegts atbildīgās komisijas atbalstīts priekšlikums jaunā redakcijā, kas paredzēja “bez diferencētas pieejas vienādā procesā dzēst jebkuras maksātnespējīgās fiziskās personas parādsaistības neatkarīgi no kopējā parādsaistību apjoma un uzņemto kredītsaistību skaita”.

Pieņemtais “Maksātnespējas likums” noteica, ka regulējums stāsies spēkā 2010. gada 1. novembrī. Ņemot vērā, ka līdz likuma spēkā stāšanās brīdim bija atlikuši vairāk nekā četri mēneši, Valsts prezidents aicināja Saeimu “līdz šim datumam likumu atkārtoti caurlūkot un pilnveidot”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 90 balsīm PAR 2010. gada 26. jūlijā likumu grozīja.

Trešais likums, kuru V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai 2010. gada 22. jūnijā, bija **grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”**.

Valsts prezidents atzinīgi novērtēja “likumdevēja vēlmi noteikt prasības politisko partiju vai partiju apvienību valdes priekšsēdētājiem un valdes locekļiem”, norādot, ka “tas veicinātu partiju vadības darbības atklātību un patieso darbību sabiedrības interesēs un vēlētāju priekšā”. Tomēr KNAB viņam bija norādījis uz šķēršļiem likuma normas piemērošanai praksē, jo

“politisko partiju izpildinstitūcijas amatpersona ir ārpus likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” darbības jomas”. Prezidents aicināja “ar likumu noteikt partiju vadītājiem un valdes locekļiem valsts amatpersonas statusu, kā arī rast iespēju pilnveidot informācijas par deputātu kandidātu publiskošanu, norādot, ka regulējuma īstenošanai nepieciešami grozījumi arī citos normatīvajos aktos un efektīva kontroles mehānisma izveidošana”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 76 balsīm PAR likumu grozīja.

10. Saeimai (priekšsēdētāja – partijas *Jaunais laiks* pārstāve S. Āboltiņa) Valsts prezidents 2011. gada 3. jūnijā nosūtīja **grozījumus likumā “Par budžetu un finanšu vadību”**. Grozījumi tika pieņemti divos lasījumos steidzamā kārtā. Kā minēts iepriekš, Valsts prezidents Satversmes 75. panta kārtībā nevar prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu, ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņēmusi likuma steidzamību, taču likumus, kuri ieguvuši klātesošo deputātu balsu vairākumu, kas ir mazāks nekā divas trešdaļas deputātu balsu, un atzīti par steidzamiem, Valsts prezidents ir tiesīgs nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

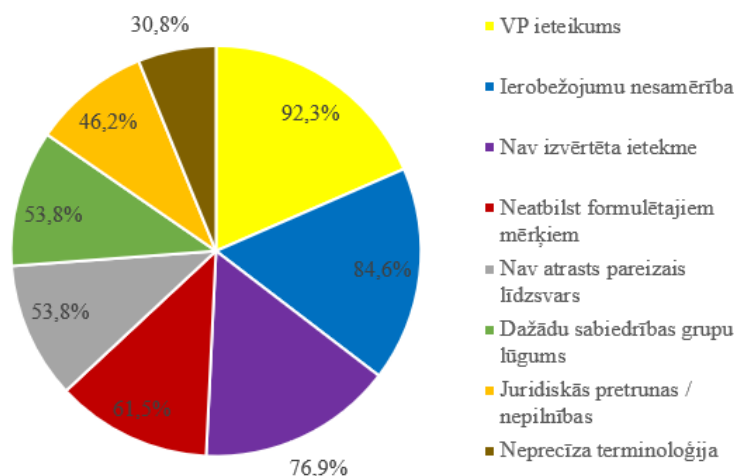
Šajā gadījumā 2011. gada 26. maijā otrajā lasījumā ar 54 balsīm PAR, 36 balsīm PRET un trim deputātiem atturoties likumprojekts tika atzīts par steidzamu.

Šie grozījumi bija nepieciešami, lai izpildītu Satversmes tiesas 2010. gada 25. novembra spriedumu lietā Nr. 2010-06-01 saistībā ar konstitucionālo institūciju un Tiesībsarga budžeta neatkarību. Satversmes tiesa bija “devusi likumdevējam sešu mēnešu termiņu regulējuma trūkumu novēršanai”, taču likumprojekta izskatīšana Saeimā notika tikai pēc pusgada, kad “Saeimai bija par maz laika likumprojekta saskaņošanai ar konstitucionālajām institūcijām un Tiesībsargu, un, nesagaidot Tieslietu padomes viedokli, grozījumi tika pieņemti”.

Valsts prezidents saņēma Valsts kontroles, Augstākās tiesas un Tieslietu padomes iebildumus par likuma saturu, jo “pieņemtie grozījumi nenodrošināja Satversmes tiesas sprieduma izpildi un vēl vairāk ierobežoja konstitucionālo institūciju un Tiesībsarga biroja budžeta pieprasījumu procesu”. Kancelejas rīkotajā sanāksmē viedoklim par iespējamu likuma caurlūkošanu pievienojās arī Tiesībsargs un Satversmes tiesas pārstāve. Augstākās tiesas pārstāvis norādīja, ka “pieņemtais likums neatbilst varas dalīšanas principam un vērtējams kā izpildvaras nesamērīga iejaukšanās neatkarīgas tiesu varas darbībā”. Valsts prezidents aicināja Saeimu “uzklaust Tieslietu padomes un citu iesaistīto institūciju viedokļus un atkārtoti pieņemt likuma grozījumus”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valda Zatlera iebildumus un ar 53 balsīm PAR, 24 balsīm PRET un vienam deputātam atturoties likumu grozīja. Likumu izsludināja jau nākamais Valsts prezidents A. Bērziņš.

Apkopojot V. Zatlera motīvus 13 likumu neizsludināšanai, konstatēju, ka astoņos gadījumos likumi neatbilda formulētajam mērķim, sešos gadījumos bija juridiskās pretrunas vai likuma nepilnības, četros gadījumos tika lietota neprecīza terminoloģija, septiņos gadījumos netika atrasts pareizais līdzsvars, desmit gadījumos netika izvērtēta likuma ietekme, vienpadsmit gadījumos bija ierobežojumu nesamērība, divpadsmit gadījumos Valsts prezidents izteica ieteikumu likuma uzlabošanai un septiņos gadījumos dažādas sabiedrības grupas bija lūgušas likumu neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. 5.1.3. attēlā atspoguļota diagramma ar likumu neizsludināšanas un suspensīvā veto piemērošanas motīvu procentuālo sadalījumu.



5.1.3. att. Valsts prezidenta Valda Zatlera suspensīvā veto motīvi

Valsts prezidenta V. Zatlera pilnvaru laikā motivēto rakstu apjoms pieauga līdz pat deviņām lappusēm. Četri motivētie raksti bija uz trim lappusēm, trīs – uz četrām, četri – uz piecām, viens – uz sešām un viens – uz deviņām lappusēm. Motivētie raksti kļuva ļoti detalizēti, tajos tika aprakstīta situācija valstī konkrētajā jomā un iekļauts detalizēts skaidrojums likumu neizsludināšanai.

V. Zatlera motivēto rakstu struktūrā iezīmējās jauna tendence. Lai arī teksts: “..nosūtu *“likuma nosaukums”* otrreizējai caurlūkošanai..” tika saglabāts, sešos motivētajos rakstos tas tika iekļauts pēdējā rindkopā, bet četros rakstos pēc šī teksta sekoja ierosinājumi veikt precizējumus citā, ar attiecīgo jomu saistītā likumā tā uzlabošanai, vai izteikti konkrēti iebildumi par attiecīgo likumu, šo iebildumu uzskaitījumā lietojot romiešu ciparus (vienā gadījumā), un motivētajos

rakstos Saeima kopumā tika aicināta pievērsties attiecīgās jomas jautājumu izvērtēšanai un risināšanai.

Nākamajā apakšnodaļā tiks analizēti Valsts prezidenta A. Bērziņa motivētie raksti.

5.1.4. Valsts prezidents Andris Bērziņš (2011–2015)

Valsts prezidents A. Bērziņš savu pilnvaru laikā Saeimai otrreizējai caurlūkošanai nosūtījis deviņus likumus.

10. Saeimai, kura strādāja no 2010. gada 2. novembra līdz 2011. gada 16. oktobrim¹⁶⁷ un kuras priekšsēdētāja bija partijas *Jaunais laiks* (ietilpa partiju apvienībā *Vienotība*) pārstāve S. Āboltoņa, Valsts prezidents 2011. gada 28. jūlijā nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Civilprocesa likumā”**.

Valsts prezidents savā motivētajā rakstā aicināja Saeimu “turpināt iesākto diskusiju likuma grozījumu sakarā un panākt saprātīgu līdzsvaru starp kreditora un parādnieka interesēm, un valsts pienākumu gādāt par grūtībās nonākušajām ģimenēm, nodrošinot bērnu intereses”.

A. Bērziņš bija saņēmis Latvijas Apvienotās policistu arodbiedrības, Latvijas Kredītņēmēju apvienības un vairāku citu sabiedrības grupu lūgumus neizsludināt likumu un to nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Strīdīgie priekšlikumi, kuri iestrādāti izskatot likumprojektu *trešajā* lasījumā, galvenokārt skāra “nenodrošinātos nevis nodrošinātos kreditorus”. Valsts prezidents aicināja “nepieņemt normatīvo regulējumu, kurš ļauj parādniekam liela apgādājamo skaita dēļ vai apzināti sadalot naudu pa vairākiem kredītiestāžu kontiem, izvairīties no soda piedziņas”.

Lai izvērtētu nepieciešamību nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai, Kancelejā tika rīkota sanāksme, kurā piedalījās pārstāvji no Tieslietu ministrijas, Saeimas Juridiskā biroja, Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes, kuri apliecināja nepieciešamību likuma caurlūkošanai.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 81 balsi PAR, 2 balsīm PRET likumu grozīja. Likumu izsludināja Saeimas priekšsēdētāja S. Āboltoņa.

11. Saeimai (tās priekšsēdētāja atkārtoti bija partijas *Vienotība* pārstāve S. Āboltoņa), kuru ievēlēja 2011. gada 17. septembrī pēc 10. Saeimas atlaišanas tautas nobalsošanas rezultātā, Valsts prezidents nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai astoņus likumus.

¹⁶⁷ Valsts prezidents V. Zatlers ar 2011. gada 28. maija Rīkojumu Nr. 2, pamatojoties uz Satversmes 48. pantu, ierosināja Saeimas atlaišanu. 28. jūlijā notikušajā tautas nobalsošanā 10. Saeima tika atlaista.

2012. gada 20. janvārī A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Latvijas Republikas valsts robežas likumā”**. Valsts prezidents atzinīgi novērtējis Saeimas vēlmi “atrisināt ārējās sauszemes robežas rindu administrēšanu elektroniskā veidā, ko atbalstījusi Satiksmes ministrija”. Tomēr “trešajā lasījumā iekļautos būtiskos likuma normu grozījumus nav atbalstījis ne MK, ne Iekšlietu ministrija, ne Saeimas Juridiskais birojs, ne Tieslietu ministrija, norādot, ka nevar deleģēt vienam tiesību subjektam, šajā gadījumā “Autopārvadātāju asociācijai “Latvijas auto”” pārvaldes uzdevumu, jo tas skar gan ārējās, gan iekšējās drošības jomu”.

Valsts prezidents bija saņēmis vairāku komersantu lūgumus neizsludināt likumu un nosūtīt to Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, jo “likums ierobežo godīgu konkurenci un neatbilst sabiedrības interesēm”. Valsts prezidents uzskatīja, ka “MK jālemj, vai un kuram deleģēt ārējās sauszemes robežas rindu administrēšanu, nevis Saeimai, kuras pamatfunkcija ir likumdošana”. Valsts prezidents uzsvēra, ka “nebūtu pareizi administratīvi saimnieciskos jautājumus risināt Saeimā, tas būtu jādara MK”.

Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, lai noskaidrotu iesaistīto pušu viedokļus. Valsts prezidents motivētajā rakstā atzina, ka “sanāksmes laikā netika gūta pārliecība, ka MK pārstāvošajām institūcijām ir savstarpēji vienots viedoklis par likuma grozījumos ietverto regulējumu, kā arī par konkrētajā situācijā iespējami labāko un izsvērtāko tiesisko regulējumu”. Sanāksmes laikā Saeimas atbildīgās komisijas pārstāvji atzina, ka “likuma grozījumus vērtēs atkārtoti”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 83 balsīm PAR, 1 balsi PRET un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2012. gada 28. jūnijā A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu”**. Šo likumu Valsts prezidents divas reizes (2012. gada 28. jūnijā un 2012. gada 3. augustā) nosūtījis Saeimai caurlūkošanai.

Valsts prezidents motivētajā rakstā atzina, ka, “pieņemot šos likuma grozījumus, veiktas būtiskas un nepieciešamas izmaiņas tautas nobalsošanas ierosināšanas kārtībā”. Tomēr, “lai arī grozījumi pieņemti diskusijās un kompromisos”, Valsts prezidents saņēmis vairākus lūgumus likumu neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, lai noskaidrotu iesaistīto pušu viedokļus. KNAB vērsa uzmanību uz “finansēšanas un aģitācijas kārtības nepietiekamu reglamentāciju, piemēram, gadījumā, ja aģitācija pirms tautas nobalsošanas vai aģitācija par likumu ierosināšanu sakrīt ar vēlēšanām, kuras gaidāmas pēc gada”.

Grozījumi paredzēja, ka CVK par valsts budžeta līdzekļiem vēlēšanu iecirkņos var uzsākt vismaz vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu vākšanu, ja pirms tam to parakstījuši ne mazāk kā desmit tūkstoši balsstiesīgo Latvijas pilsoņu, kuri savu parakstu apliecinājuši pie zvērināta notāra, bāriņtiesā, pašvaldību institūcijās (grozījumos nav precizēts kādās un kā) un elektroniski (grozījumos nav norādīts, ka datu apstrādes sistēma būs bezmaksas). Valsts prezidents šo grozījumu vērtējis atzinīgi, jo “mazākums par valsts budžeta līdzekļiem nedrīkstētu diktēt vairākumam dienas kārtību referendumos”. Tomēr Valsts prezidents, uzskatīja, ka “nav laba likumdošanas prakse atlikt tiesiskā regulējuma spēkā stāšanos uz vairākiem gadiem” (tika paredzēts 2015. gads) un “neregulēt būtiskus jaunā regulējuma darbības aspektus”. A. Bērziņš motivētajā rakstā uzsvēra, ka “nedrīkst pieļaut situāciju, ka referendumi kļūst par instrumentiem, ko mēdz izmantot, lai nobalsošanai izvirzītu nesagatavotus, neizvērtētus vai valsts pamatus graužošus priekšlikumus”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 50 balsīm PAR, 39 balsīm PRET likumu grozīja.

2012. gada 3. augustā A. Bērziņš **atkārtoti** nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu”**, atzīmējot to, ka viņa 2012. gada 28. jūnija motivētajā rakstā Saeimai par likuma grozījumu otrreizēju caurlūkošanu ietvertie apsvērumi kopumā ir ņemti vērā. Tomēr šoreiz 38 Saeimas deputāti¹⁶⁸ Satversmes 72. panta kārtībā (sk. 129. atsauci) pieprasīja apturēt likuma grozījumu izsludināšanu un publicēšanu tautas nobalsošanas ierosināšanai.

Tā kā Satversmes 73. pantā¹⁶⁹ noteikts, ka tautas nobalsošanai nevar nodot līgumus ar ārvalstīm, un šis likums satur ES tiesību normas, tad Valsts prezidents motivētajā rakstā Saeimai norādīja, ka “Satversmes panta būtība nepieļauj tautas nobalsošanu par Latvijas starptautisko saistību pildīšanu”. Intervijā ar E. Pastaru precizēts, ka Satversmes 72. pantā paredzētā tautas nobalsošana notiek par likuma atcelšanu kopumā, nevis par atsevišķām likuma normām. Šajā gadījumā, tas būtu pretrunā ar Satversmes 73. pantu, kā arī tautas nobalsošanai nepieciešams ilgstošs periods un ES tiesību aktu prasības netiktu izpildītas savlaicīgi, par ko Latvijai iestātos atbildība.

¹⁶⁸ ZZS pārstāvji bija ierosinājuši deputātu parakstu vākšanu, un apvienības *Saskaņas centrs* deputāti to atbalstīja.

¹⁶⁹ Satversme, 73. pants. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņēmumiem, nodokļiem, muitām, dzelzceļa tarifiem, kara klausību, kara pasludināšanu un uzsākšanu, miera noslēgšanu, izņēmuma stāvokļa izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizāciju un demobilizāciju, kā arī **līgumus ar ārvalstīm**.

Likuma grozījumu otrreizēja caurlūkošana lūgta ne tikai atbilstoši Satversmei, bet arī tāpēc, ka Latvija ir ES dalībvalsts, kurai pēc Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. februāra regulas Nr. 211/2011¹⁷⁰ par pilsoņu iniciatīvu izpildi, Lisabonas līgums¹⁷¹ paredz iespēju sabiedrībai piedalīties ES politikas veidošanā.

Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai. Tajā piedalījās Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne, Saeimas Juridiskā biroja vadītājs Gunārs Kusiņš, ministriju pārstāvji, politisko partiju un apvienību pārstāvji un citi eksperti, lai noskaidrotu iesaistīto pušu viedokļus un likuma grozījumu otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamību.

Sanāksmē tika konstatēts, ka “regulā noteikto pasākumu ieviešanas termiņš bijis pirms trim mēnešiem (2012. gada 1. aprīlis), līdz ar to, EK var ierosināt pārkāpuma procedūru pret Latviju”. Ja Latvija neizpilda savas juridiskās saistības divu mēnešu laikā pēc pārkāpuma procedūras uzsākšanas, EK var nolemt vērsties ES Tiesā un piemērot soda sankciju¹⁷². Tieslietu ministrijas pārstāvis norādīja, “ja Latvijā nebūs iespējams realizēt regulā paredzēto sabiedrības iniciatīvu, tiks uzsākta pārkāpuma procedūra”. Valsts prezidents motivētajā rakstā aicināja likumdevēju “nodalīt Eiropas pilsoņu iniciatīvu un nekavējoties to virzīt atsevišķā likumprojektā”.

Saeimas Prezidijs nākamajā sēdē 2012. gada 22. augustā Valsts prezidenta motivēto rakstu nodeva Saeimas Juridiskajai komisijai, nosakot 2012. gada 10. septembrī kā priekšlikumu iesniegšanas termiņu, lai trešo reizi lemtu par likuma grozījumiem 2012. gada 27. septembrī.

Tomēr Saeimas sēdes darba kārtībā¹⁷³ šis jautājums netika iekļauts. Izpētot Saeimā virzīto likumprojektu kartītes (sk. 46. atsauci), var konstatēt, ka 2012. gada 18. septembrī parlamenta Juridiskā komisija iesniedza Saeimas Prezidijam šī likuma grozījumus.

Tajā pašā dienā Saeimas Prezidijs tos nodeva Juridiskajai komisijai, kas lūdza atzīt šo likumprojektu par steidzamu. PAR nobalsoja 89 deputāti. 2012. gada 20. septembrī Saeima izskatīja šo likumu pirmajā un otrajā lasījumā un, 91 deputātam balsojot PAR, pieņēma likuma grozījumus.

¹⁷⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 16.02.2011. regula Nr. 211/2011 par pilsoņu iniciatīvu. Izgūts no <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:065:0001:0022:LV:PDF>

¹⁷¹ Lisabonas līgums, ar kuru groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, tika parakstīts Lisabonā 13.12.2007. Izgūts no <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>

¹⁷² Pārkāpuma procedūra. Izgūts no https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law/infringement-procedure_en#stages-of-an-infringement-procedure.

¹⁷³ Saeimas 2012. gada 27. septembra kārtējās sēdes darba kārtība. Izgūts no http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS2_DK.nsf/DK?ReadForm&nr=02eee86d-fd5f-43bc-94ea-bcde6850a4e9

Šajā gadījumā Valsts prezidents iebildumus nevarēja celt un likumu izsludināja 2012. gada 10. oktobrī. Debatēs piedalījās divdesmit seši deputāti. Likuma grozījumos tika iestrādāta nodaļa par Eiropas pilsoņa iniciatīvu.

2013. gada 1. februārī A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Aizsargjoslu likumā.**

Valsts prezidents atzinīgi novērtēja Saeimā pieņemtos grozījumus, kas “precizēja gaisvadu elektrolīniju aizsargjoslu platumu un noteica, kādi koki uzskatāmi par bīstamiem un kādi koki un krūmi jāizcērt, lai nodrošinātu nepārtrauktu elektrolīniju darbības nodrošināšanu”. Tomēr Valsts prezidents uzskatīja, ka grozījumi “neskaidri nosaka noteikumus par nocirsto koku atpirkšanu” (vai ir jāatpērk visi nocirstie koki), tādēļ viņš motivētajā rakstā lūdza Saeimu likumu caurlūkot otrreiz, “radot skaidru tiesisko priekšrakstu”.

Kancelejā tika rīkota daudzpusēja sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai. Likumdošanā iesaistīto skaidrojums bija, ka “priekšlikums virzīts nevis kā kompensējoša rakstura darbība, bet ekonomiska, kuras mērķis ir gādāt par meža kvalitāti un meža resursu ekonomisku izmantošanu, lai nocirstie koki tiktu plānveidīgi un centralizēti laisti tirgū”. No Valsts prezidenta motivētā raksta izriet, ka šajā sanāksmē piedalījušās personas iecerējušas “piešķirt MK plašu deleģējumu jautājuma noregulēšanai”.

Tomēr Valsts prezidents motivētajā rakstā uzvēra, ka “MK ir pilnvarots noteikt tikai procedurālo kārtību, nevis kritērijus pušu ekonomiskai sadarbībai”.

Arī Tieslietu ministrijas un Saeimas Juridiskā biroja pārstāvji sanāksmē norādījuši, ka “deleģējuma apjoms nav pietiekams ieceru īstenošanai”. Pēc sanāksmē paustās informācijas Valsts prezidents motivētajā rakstā secināja, ka “iesaistītajām institūcijām, personām un organizācijām ir atšķirīgi priekšstati par situāciju, kurai piemērojami likuma grozījumi, tāpēc likumdevējam būtu detalizēti jāizvērtē juridiskie un lietderības apsvērumi jau parlamentā, nevis jādeleģē jautājuma izlemšanu MK”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 59 balsīm PAR un 31 deputātam atturoties, likumu grozīja.

2013. gada 22. febrārī A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Zinātniskās darbības likumā.**

Valsts prezidents atzinīgi novērtēja veiktās aktuālās un nepieciešamās izmaiņas, lai “sekmētu zinātniskās darbības rezultātā radīto izgudrojumu tiesisko aizsardzību un komercializāciju, kā arī pilnveidotu zinātnisko institūciju juridiskā statusa regulējumu”.

Tomēr labas likumdošanas principam neatbilstīgajā *trešajā* lasījumā iestrādātais tiesiskais regulējums “paplašināja likuma mērķi, to sasaistot ar nacionālās drošības interesēm”. Tika noteikta “valsts drošības iestāžu kompetence zinātnes jomā – zinātniekam tika uzlikts pienākums pārtraukt zinātnisko pētījumu, ja tas, pēc valsts drošības iestādes atzinuma, var radīt draudus nacionālajai drošībai, kā arī zinātniskā institūcija, ja drošības iestādes rīcībā būs informācija par drošības apdraudējumu, tiktu izslēgta no zinātnisko institūciju reģistra”.

Valsts prezidents savā motivētā rakstā uzsvēra, ka “zinātniskās darbības brīvība ir neatņemama demokrātijas sastāvdaļa” un ka “valsts varas iestāžu pienākums ir respektēt un aizsargāt akadēmisko brīvību un veicināt tās īstenošanu”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 79 balsīm PAR likumu grozīja.

2013. gada 22. februārī A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Civilprocesa likumā**.

Lūgumu neizsludināt likumu Valsts prezidentam iesniedza Latvijas Administratīvo tiesnešu biedrība. Kancelejā rīkotajā sanāksmē likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai iebildumus izteica Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta pārstāvis un Jelgavas pilsētas tiesas priekšsēdētājs, jo, “pieņemot lēmumu, nav ņemts vērā kasācijas instances faktiskais noslogojums”. Tieslietu padomes priekšsēdētājs vēstulē Kancelejai apliecināja, ka “likumprojekta grozījumi netika izvērtēti Tieslietu padomē”.

Likuma grozījumi paredzēja “neētiska vai prettiesiska uzņēmumu pārņemšanas ierobežošanu, paaugstinot prasības personas parakstam, tā pārbaudei un dažādām administratīvām procedūrām”.

Valsts prezidents motivētā rakstā aicināja likumdevēju “izvērtēt noteiktā regulējuma ietekmi uz visu tiesu iekārtas darbību un attīstību, jo pastāv daudzi nenovērtēti juridiski un lietderības apsvērumi un riski”. Prezidents aicināja “izvērst detalizētu analīzi, kurā būtu iesaistītas dažādas sabiedrības grupas, ne tikai tiesneši, bet arī tiesu vasaras pārstāvji no Tieslietu padomes”.

Likuma grozījumu risinājums paredzēja, ka tikai konkrēta tiesa (Jelgavā) izskatītu lietas par kapitālsabiedrību akcionāru sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem. Sākotnēji bija paredzēta Jūrmalas tiesa, bet *trešajā* lasījumā tika mainīta uz Jelgavas tiesu.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 94 balsīm PAR, likumu grozīja.

2013. gada 9. novembrī A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus **Imigrācijas likumā**.

Likuma grozījumi paredzēja “ar jauniem investīciju veidiem papildināt termiņuzturēšanās atļauju piešķiršanas programmu attiecībā uz ārvalstu investoru finanšu līdzekļu piesaisti”, tie paredzēja arī “ārzemnieku ieguldījumu nekustamajā īpašumā, kapitālsabiedrību pamatkapitālā vai kredītiestāžu subordinētajā kapitālā, maksājumu valsts budžetā vai ieguldījumu bezprocentu valsts vērtspapīros”. Grozījumi ieviesa arī “kvotu sistēmu termiņuzturēšanās atļauju piešķiršanai saistībā ar nekustamā īpašuma investīcijām”.

Valsts prezidents savā motivētajā rakstā minēja būtiskus motīvus, kāpēc likumu nav iespējams izsludināt: Saeima nav izvērtējusi ietekmi uz valsts tautsaimniecību; kvotu ieviešana termiņuzturēšanās atļaujām Valsts prezidenta ieskatā mazinās ārvalstu investoru uzticēšanos; termiņuzturēšanās atļaujas piešķiršana, ja ārzemnieks valsts budžetā iemaksājis 50 tūkstošus eiro, rada vairākas pretrunas ar spēkā esošo regulējumu.

Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, un tajā. kā teikts Valsts prezidenta motivētajā rakstā, “netika gūta pārliecība par kvotu sistēmas ieviešanas nepieciešamību”. Sanāksmē pieaicinātie valsts institūciju un NVO pārstāvji “kritiski vērtēja kvotu sistēmas ieviešanu attiecībā uz termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu”. Sabiedrība par atklātību *Delna* norādīja, ka “kvotu sistēma veicinās augstu korupcijas risku valsts pārvaldē”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 79 balsīm PAR likumu grozīja.

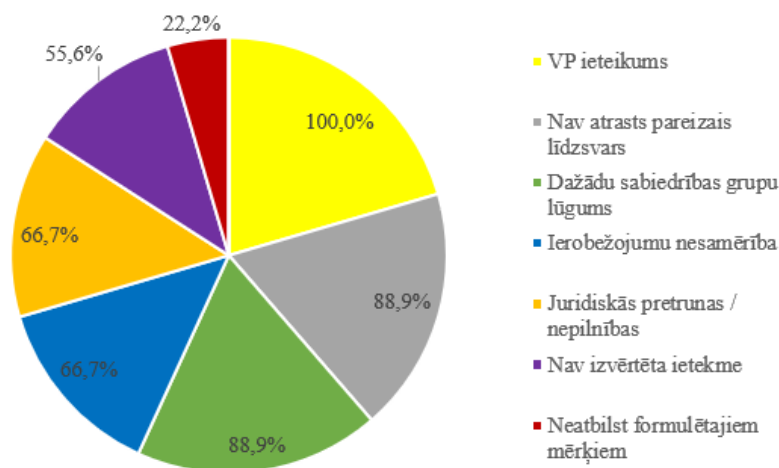
2013. gada 19. decembrī A. Bērziņš nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Saeimas vēlēšanu likumā**.

Likuma grozījumi paredzēja, ka “vēlētājiem, kuri uzturas ārvalstīs un Saeimas vēlēšanās balso pa pastu, tiek piešķirtas tiesības brīvi izvēlēties vēlēšanu apgabalu kurā balsot par pieteiktajiem deputātu kandidātiem”. Kancelejā rīkotajā sanāksmē likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai Saeimas Juridiskā biroja pārstāvis norādīja, ka “likuma grozījumi veicinās nevienlīdzību starp dažādām vēlētāju grupām”.

Valsts prezidents aicināja Saeimu “ievērot ANO Ģenerālās asamblejas 1966. gada 16. decembrī pieņemto Starptautisko paktu par pilsoņu un politiskajām tiesībām”, jo “katram pilsonim bez jebkādas diskriminācijas un bez nepamatotiem ierobežojumiem jābūt tiesībām un iespējai balsot īstās periodiskās vēlēšanās, kas notiek uz vispārēju un vienlīdzīgu vēlēšanu tiesību pamata, aizklāti balsojot, un kas nodrošina vēlētāju brīvas gribas izpaudumu”. A. Bērziņš motivētajā rakstā aicināja Saeimu “novērst nevienlīdzīgu attieksmi starp vienādos un salīdzināmos apstākļos esošiem vēlētājiem, kuri uzturas ārvalstīs”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 86 balsīm PAR likumu grozīja.

Apkopojot Valsts prezidenta A. Bērziņa deviņu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu neizsludināšanas motīvus, konstatēju, ka divos gadījumos likumi neatbilda formulētajam mērķim, sešos gadījumos bija juridiskās pretrunas vai likuma nepilnības, astoņos gadījumos netika atrasts pareizais līdzsvars, piecos gadījumos netika izvērtēta likuma ietekme, sešos gadījumos bija ierobežojumu nesamērība, deviņos gadījumos Valsts prezidents izteica ieteikumu likuma uzlabošanai un astoņos gadījumos dažādas sabiedrības grupas bija lūgušas likumu neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. 5.1.4. attēlā atspoguļota diagramma ar likumu neizsludināšanas un suspensīvā veto piemērošanas motīvu procentuālo sadalījumu.



5.1.4. att. Valsts prezidenta Andra Bērziņa suspensīvā veto motīvi

Visos Valsts prezidenta A. Bērziņa motivētajos rakstos pēdējā rindkopa bija “..prasu “likuma nosaukums” otrreizēju caurlūkošanu..”. Četru motivēto rakstu apjoms bija trīs lappuses, bet piecu motivēto rakstu apjoms – četras lappuses. Motivēto rakstu attīstībā joprojām bija vērojama plaša likumu neizsludināšanas motīvu argumentācija un atsauces uz juridisko dokumentāciju. Lai gan teksta apjoms bija nedaudz sarucis salīdzinājumā ar V. Zatlera motivētajiem rakstiem, tomēr joprojām saglabājās tendence pieaugt motivēto rakstu detalizācijai.

A. Bērziņa motivētajos rakstos iezīmējas tendence informēt sabiedrību par to, ka notikusi sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamības izvērtēšanai. Tas liecina par tīklveida pārvaldības aizvien plašāku izmantošanu pārvaldībā. Valsts prezidenta pilnvaru posmā būtiski paplašinās dažādu sabiedrības grupu iesaistīšanās Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanā.

Nākamajā apakšnodaļā tiks analizēti Valsts prezidenta R. Vējoņa motivētie raksti.

5.1.5. Valsts prezidents Raimonds Vējonis (2015–2018)

Valsts prezidenta R. Vējoņa pilnvaru posms beidzas 2019. gada 7. jūlijā, taču šajā promocijas darbā R. Vējoņa kā Valsts prezidenta darbības analīzes ietvari attiecas uz laikposmu no 2015. gada 8. jūlija līdz 2018. gada 6. novembrim, proti, 12. Saeimas pilnvaru beigām. Šajā periodā R. Vējonis Saeimas priekšsēdētājam I. Mūrnieci (pārstāv Nacionālo apvienību *Visu Latvijai!–Tēvzemei un Brīvībai/LNNK*) nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai 12 likumus.

2015. gada 7. novembrī R. Vējonis nosūtīja Saeimai otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā**.

Saeima pieņēma likuma grozījumus, lai “pilnveidotu televīzijas programmu retranslācijas tiesisko regulējumu un nodrošinātu sabiedrības intereses saņemt vispusīgu informāciju”. Taču Valsts prezidents savā motivētajā rakstā uzsvēra, ka “likuma izskatīšanas trešajā lasījumā, neveicot pienācīgu pieņemtā lēmuma ietekmes izvērtējumu, iesniegts un pieņemts priekšlikums izmainīt prasības radio programmu apraides īstenošanas valodā”. Tika pieņemts lēmums “no 2016. gada 1. janvāra īstenot radio programmu apraidi vienā valodā, tā varēja būt latviešu valoda vai svešvaloda”.

Valsts prezidents motivētajā rakstā atzīmē, ka “likuma grozījumi pieņemti, neievērojot labas likumdošanas principu, un lēmums pieņemts sasteigti”. Valsts prezidents uzskata, ka “risinājumi par Latvijas valstiskumu un sabiedrībai būtiskiem jautājumiem nedrīkst būt sasteigti un necaurskatāmi”.

Lai gan motivētā rakstā netiek minēts, kas tieši bija lūdzis Valsts prezidentu neizsludināt Saeimā pieņemtos likuma grozījumus, tomēr atzīmēts, ka šādi lūgumi bija saņemti, jo “nav notikusi pienācīga lēmuma apspriešana un sabiedrības informēšana par šāda lēmuma motīviem un nepieciešamību”.

Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, pēc kuras Valsts prezidents motivētajā rakstā secināja, ka “Saeimā pieņemtajiem grozījumiem nav ievērots labas likumdošanas princips”. Valsts prezidents uzskatīja, ka “labas likumdošanas princips prasa, lai tiesību normas tiktu izstrādātas un pieņemtas pienācīgā likumdošanas procesā”. Tas nozīmē, ka “ir veicama rūpīga piedāvātās tiesību normas nepieciešamības analīze un tās iespējamās ietekmes izvērtējums”. Tāpat “likumdevējam jāuzklausā tiesību normas piemērošanā iesaistīto institūciju un ieinteresētās sabiedrības viedoklis”. Valsts prezidents motivētajā rakstā piekrita Saeimas Juridiskā biroja pārstāvja sanāksmē paustajam viedoklim, ka “Satversme un Saeimas kārtības rullis formāli neaizliedz Saeimai pirms trešā lasījuma iesniegt jaunus

priekšlikumus un tos izskatīt, .. tomēr Saeimas rīcība nav vērtējama kā laba likumdošanas prakse”. Sanāksmē, kā teikts motivētajā rakstā, “netika gūtas atbildes par iemesliem, kādēļ Saeima izšķīrusies pārskatīt iepriekš atbalstīto risinājumu, un kādā veidā ir mainījušies apstākļi, kuri pirms gada bija par iemeslu normas pieņemšanai”.

Valsts prezidents aicināja Saeimu “izslēgt no likuma strīdīgos grozījumus un virzīt izskatīšanai kā atsevišķu likumprojektu atbilstoši labas likumdošanas principam”. Valsts prezidents uzskatīja, ka “Latvijas ģeopolitiskajā situācijā ir jāmazina ārvalstu informatīvās telpas ietekme uz Latviju. Ir nepieciešama noteikta un skaidra valsts politika attiecībā uz valsts valodas un svešvalodu lietojumu elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos. Saeimai ir plaša rīcības brīvība, lai rastu Latvijas valsts un sabiedrības interesēm atbilstošus risinājumus.”

Saeima neņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un likumu negrozīja. PAR likuma normu atstāšanu sākotnēji pieņemtajā versijā nobalsoja 53 deputāti, PRET – 10 deputāti, bet 15 – no balsošanas atturējās. Likuma grozījumus izsludināja Saeimas priekšsēdētāja I. Mūrniece.

2016. gada 29. aprīlī R. Vējonis nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Imigrācijas likumā**.

Saeimā pieņemtie likuma grozījumi paredzēja izmaiņas termiņuzturēšanās atļaujas pieprasīšanā, atkārtoti iemaksājot valsts budžetā 5000 eiro. Šādu priekšlikumu pirms likuma grozījumu izskatīšanas Saeimā trešajā lasījumā bija iesniedzis ZZS pārstāvis Edgars Putra. Saeimas atbildīgā komisija¹⁷⁴ šo priekšlikumu neatbalstīja, tomēr Saeima, balsojot¹⁷⁵ par likumprojekta izskatīšanu trešajā lasījumā, ar 44 balsīm PAR, 20 balsīm PRET un 16 deputātiem atturoties priekšlikumu atbalstīja.

Motivētajā rakstā netika minēts, kas bija lūdzis Valsts prezidentu neizsludināt Saeimā pieņemtus likuma grozījumus, tomēr tajā bija norādīts, ka “saņemtas vairākas vēstules”, kurās iebilsts pret trešajā lasījumā pieņemto likuma normu. Kā minēts motivētajā rakstā, Kancelejā notikusi sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai. Tajā piedalījās Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas, Iekšlietu ministrijas, PMLP, Saeimas Juridiskā biroja pārstāvji un priekšlikuma iesniedzējs E. Putra. Pēc sanāksmes Valsts prezidents secināja, ka likuma grozījumi “rada iekšējas pretrunas Imigrācijas likumā un apdraud tā sekmīgu piemērošanu”. Valsts prezidents aicināja Saeimu, otrreiz caurlūkojot likumu, “ietvert pārejas noteikumus, kuri nodrošinātu pāreju uz likumā ietverto normu piemērošanu”.

¹⁷⁴ Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija.

¹⁷⁵ Latvijas Republikas 12. Saeimas pavasara sesijas piektā sēde 21.04.2016. Izgūts no <http://saeima.lv/lv/transcripts/view/359>.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 72 balsīm PAR, 16 balsīm PRET likumu grozīja.

2016. gada 11. jūnijā R.Vējonis nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Jūras kodeksā”**.

Likuma grozījumi paredzēja izmaiņas sporta buru jahtu reģistrācijas un izmantošanas kārtībā. Prezidents motivētajā rakstā atbalstīja “iniciatīvas, kas atceļ nepamatotu administratīvo slogu, un iniciatīvas, kas varētu sekmēt buru sporta attīstību Latvijā”; viņš arī konstatēja, ka atkal “*trešajā*” lasījumā ietverts jauns likuma regulējums, kas nepilnīgi izstrādāts, un tas liek apšaubīt likuma iespēju piemērot atbilstoši mērķim”. Likuma grozījumos “nav iekļauti kritēriji, kas raksturo sporta buru jahtas, nav noteikti kritēriji, kas apliecinātu buru jahtas atbilstību sporta buru jahtas statusam un neskaidri regulēts to personu loks, kuri iegūs tiesības piedalīties ūdens satiksmē uz citādiem noteikumiem nekā pārējie ūdens satiksmē iesaistītie”.

Motivētajā rakstā teikts, ka Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai un Valsts prezidents secinājis, ka “likuma grozījumu mērķis ir paredzēt atvieglotus noteikumus sporta buru jahtu izmantošanai”. Sanāksmes dalībnieki motivētajā rakstā nebija minēti.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un 84 balsīm PAR, 1 balsi PRET un pieciem deputātiem atturoties likumu grozīja.

2016. gada 2. decembrī R. Vējonis nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus “Mikrouzņēmuma nodokļa likumā”**.

Likuma grozījumi, par kuriem Valsts prezidentam bija iebildumi, saistīti ar mikrouzņēmumu nodokļu maksātāju režīma izbeigšanu. No motivētā raksta izriet, ka “iebildumi saistīti ar to, ka MK nav izstrādājis un iesniedzis Saeimā izskatīšanai mikrouzņēmuma nodokli aizstājošu regulējumu, kas noteiktu specializēta vienkāršota nodokļu režīma ieviešanu maziem un mikro uzņēmumiem ar mazu ikgadējo apgrozījumu, paredzot vienkāršotu grāmatvedības uzskaiti, deklarācijas iesniegšanu un nodokļu nomaksu”.

Motivētajā rakstā teikts, ka “šie likuma grozījumi raisījuši pamatotu kritiku un neizpratni uzņēmējos un sabiedrībā”. Valsts prezidents saņēmis daudzu Latvijas iedzīvotāju vēstules, kurās “kritizētas veiktās izmaiņas un pausta neapmierinātība ar to, ka likuma grozījumu pieņemšanas brīdī, kas skaidri fiksē mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja režīma izbeigšanu, nav izstrādāts un pieņemts regulējums, kas paredzētu citus vienkāršotus nodokļu režīmus un attiecīgi ļautu plānot turpmākās uzņēmējdarbības un nākotnes iespējas”. Valsts prezidents aicināja likumdevēju

“pieņemt regulējumu par īpašiem nodokļu režīmiem vai neizbeigt mikrouzņēmumu nodokļu maksātāja režīmu.”

Saeima 2016. gada 20. decembra ārkārtas sēdē otrreiz caurlūkoja likuma grozījumus un atbalstīja ZZS pārstāves, finanšu ministres Danas Reiznieces-Ozolas priekšlikumu “uzdot MK līdz 2017. gada 1. jūnijam iesniegt Saeimai likumprojektus, kas paredzētu jauna specializēta un vienkāršota nodokļu regulējuma ieviešanu mazajiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, lai aizstātu mikrouzņēmumu nodokļa režīmu un ar to saistītās pārējās darbības”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un 75 balsīm PAR likumu grozīja.

2017. gada 31. martā R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par zemes privatizāciju lauku apvidos”**.

Likuma grozījumi paredzēja novērst EK pārkāpumu procedūras lietā Latvijas Republikai izteiktos iebildumus. Tie paredzēja “izmaiņas lauksaimniecības zemes iegādes nosacījumos – tika atceltas prasības zemes pircējiem par attiecīgas pieredzes vai izglītības nepieciešamību, kā arī prasības saistībā ar platības maksājumu vai tiešo maksājumu saņemšanu un ieņēmumiem no lauksaimnieciskās ražošanas fiziskām un juridiskām personām”.

Motivētajā rakstā teikts, ka Kancelejā tika sasaukta sanāksme, pēc kuras Valsts prezidents secinājis, ka “likuma grozījuma panti rada iekšējas pretrunas likuma grozījumu tekstā un pastāv pretrunas ar citiem likumiem, kas apdraud tā sekmīgu piemērošanu”.

Par pretrunīgajiem likuma grozījuma pantiem Valsts prezidents motivētajā rakstā uzskatīja “ietverto prasību par nepieciešamo valsts valodas zināšanu līmeni, kas ir pretrunā ar ietverto prasību spēt valsts valodā prezentēt zemes turpmāku izmantošanu un atbildēt uz pašvaldības komisijas locekļu jautājumiem”. Šo likuma normas priekšlikumu bija iesniedzis ZZS pārstāvis E. Putra. Lai gan priekšlikums neguva atbildīgās komisijas¹⁷⁶ atbalstu, Saeimas sēdē¹⁷⁷ tas tika atbalstīts. 46 deputāti balsoja PAR, 24 deputāti – PRET un astoņi deputāti balsot atturējās.

Šādu regulējumu “nevar ne atcelt, ne mainīt, jo Latvijas Republikas valsts valoda ir latviešu valoda, un saziņa valsts un pašvaldību iestādēs notiek latviešu valodā”, teikts Valsts prezidenta motivētajā rakstā.

Valsts prezidents motivētā rakstā apstiprināja, ka sanāksmē “atbildīgajām institūcijām un iesaistītajām organizācijām bijuši atšķirīgi viedokļi par likuma grozījumu normas saturu un sekām”, un aicināja “Saeimu noteikt skaidru likuma regulējumu, lai tas neapdraud tiesību normu

¹⁷⁶ Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija.

¹⁷⁷ Latvijas Republikas 12. Saeimas ziemas sesijas divpadsmitā sēde 23.03.2017. Izgūts no <http://saeima.lv/lv/transcripts/view/412>.

precīzu piemērošanu un nerada patvaļas un korupcijas riskus, kad normas to neprecizitātes dēļ var tikt piemērotas ļaunprātīgi vai kādu atsevišķu personu interesēs”, kā arī lūdza “izslēgt strīdīgo regulējumu no likuma, lai tas nesarežģītu zemniekiem iespējas iegūt īpašumā jaunas lauksaimniecības zemes un attīstīties”.

Saeima daļēji ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 66 balsīm PAR un 21 balsi PRET likumu grozīja.

2017. gada 20. maijā R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Alkoholisko dzērienu aprites likumā**.

Likuma grozījumi¹⁷⁸ paredzēja atteikties no alkoholisko dzērienu tirdzniecības lielu tilpumu plastmasas iepakojumā. Likuma mērķis bija mazināt alkoholisko dzērienu patēriņu un ierobežot to pieejamību.

Valsts prezidents bija saņēmis 20¹⁷⁹ Saeimas deputātu parakstītu likuma otrreizējas caurlūkošanas lūgumu, lai “noteiktu ātrāku (2017. gada 1. septembri) alkoholisko dzērienu tirdzniecības ierobežojumu spēkā stāšanās laiku, nevis šobrīd paredzēto (2020. gada 1. septembri)”. Valsts prezidents motivētā rakstā minējis, ka vēstulē deputāti “norādījuši uz alkohola ražošanas nozares pārstāvju interešu lobēšanu un kritiskās situācijas attiecībā uz sabiedrības veselību ignorēšanu”. Deputāti vēstulē rakstīja un Valsts prezidents motivētajā rakstā citēja: “Alkoholisko dzērienu tirdzniecības ierobežojumu spēkā stāšanās laika atlikšanai īpaši būs nelabvēlīga ietekme uz alkoholisko dzērienu patēriņu jauniešu un bērnu vidū.”

Likuma grozījumu izskatīšanas pirmajā un otrajā lasījumā tika piedāvāts likuma grozījumu spēkā stāšanās datums 2017. gada 1. septembris, taču *trešajā* lasījumā atbildīgā komisija, uzklusot nozares pārstāvju informāciju par iespējamiem zaudējumiem un nepieciešamām investīcijām nozarē, ko varētu radīt šis ierobežojums, noteica jaunu spēkā stāšanās laiku – 2020. gada 1. septembri.

¹⁷⁸ “Aizliegt pārdot alu, raudzētos dzērienus, starpproduktus un pārējos alkoholiskos dzērienus iepakojuma vienībā, kuras tilpums pārsniedz 0.5 litrus, ja absolūtā spirta daudzums tajos pārsniedz 5,8 tilpumprocentus, un lielākus nekā 1 litra tilpuma iepakojumus, ja absolūtā spirta daudzums nepārsniedz 5,8 tilpumprocentus. Ierobežojums neattiecas uz stikla, keramikas, koka, metāla vai kompleksā iepakojuma, kas sastāv no polimēra vai lamināta maisa, kas iepakots kartona kastē, vai arī gadījumos, kad alu, raudzētos dzērienus, starpproduktus un citus alkoholiskos dzērienus tirgo to ražošanas vietā vai ražotāja struktūrvienībā.”

¹⁷⁹ Lūgumu parakstīja deputāti Romāns Naudiņš, Imants Parādnieks, Lolita Čigāne, Juris Viļums, Raivis Dzintars, Aleksandrs Kiršteins, Inese Laizāne, Ivars Brīvers, Ilmārs Latkovskis, Kārlis Krēslis, Ritvars Jansons, Aleksejs Loskutovs, Jānis Trupovnieks, Artuss Kaimiņš, Janīna Kursīte-Pakule, Inguna Rībena, Einārs Cilinskis, Jūlija Stepaņenko, Edvīns Šņore, Jānis Dombrava.

Valsts prezidents aicināja Saeimu “ievērot tiesiskās paļāvības aizsardzību un atbilstoši Latvijas Republikas Veselības ministrijas¹⁸⁰ priekšlikumam noteikt alkoholisko dzērienu tirdzniecības ierobežojumu spēkā stāšanās laiku 2018. gada 1. septembri”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 91 balsi PAR un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2017. gada 16. jūnijā R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Kredītiestāžu likumā**.

Likuma grozījumi izstrādāti, lai ieviestu EP un ES Padomes direktīvu¹⁸¹ par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību. Valsts prezidents motivētajā rakstā uzsvēra, ka “nepietiekama maksātspējas procesu uzraudzība un kontrole, kā arī iespējas ļaunprātīgi izmantot maksātspējas procesus privātpersonām un valstij rada ievērojamus zaudējumus. Tas vairo neuzticēšanos uzņēmējdarbības videi un apdraud investīciju piesaisti tautsaimniecībai.” Valsts prezidents atbalstīja iniciatīvu, kas vērsta uz “maksātspējas procesa tiesiskā regulējuma un piemērošanas prakses pilnveidošanu un tiesiskās vides sakārtošanu”.

Valsts prezidents motivētajā rakstā atzinīgi novērtēja likuma grozījumos ietverto regulējumu “ar mērķi uzlabot interešu konflikta novēršanu kredītiestāžu likvidācijas un maksātspējas procesos”. Prezidents pauda bažas par “strīdīgo normu patieso mērķi” saistībā ar tā brīža “akciju sabiedrības “Trasta komercbanka” likvidācijas procesu, kas radījušas aizdomas par vēlmi ietekmēt procesus”. “Likuma grozījumu izstrāde notikusi vienlaikus ar tiesvedības procesu par akciju sabiedrības “Trasta komercbanka” maksātspēju un administratora iecelšanu”. Prezidents aicināja Saeimu “izslēgt no likuma grozījumiem vai pilnveidot strīdīgo regulējumu”.

Motivētajā rakstā nav minēts, vai notikusi sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, un nav arī minēts, vai kāda sabiedrības grupa vērsusies pie Valsts prezidenta neizsludināt likumu.

Saeima neņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 49 balsīm PAR, 22 balsīm PRET likumu negrozīja. Likumu izsludināja Saeimas priekšsēdētāja I. Mūrniece.

¹⁸⁰ Veselības ministre, ZZS pārstāve Anda Čakša (16.06.2016.-23.01.2019.).

¹⁸¹ Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes 26.06.2013. direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK. Izgūts no <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>.

2017. gada 30. jūnijā R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Valsts pārvaldes iekārtas likumā**.

Likuma grozījumi noteica kārtību, kādā tiek publiskota informācija par amatpersonām, darbiniekiem un mantu. Motivētajā rakstā Valsts prezidents atzīmēja, ka “Saeima pieņēmusi likuma grozījumus, kuri nav pienācīgi izstrādāti, jo nav savstarpēji saskaņots tiesiskais regulējums starp pantiem”, kā arī “likuma grozījumi ir pretrunā ar pirms diviem mēnešiem¹⁸² Saeimā pieņemtajiem grozījumiem Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā”.

R. Vējonis aicināja Saeimu pieņemt “skaidru un nepārprotamu regulējumu, lai sekmētu atklātību un caurskatāmību valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu izlietojumā”, un aicināja “nepieļaut dažādos likumos atšķirīgu viena un tā paša jautājuma regulējumu”.

Valsts prezidents motivētajā rakstā minēja, ka pie viņa vērsusies Datu valsts inspekcija ar lūgumu neizsludināt likumu, jo “ietvertais regulējums neatbilst fizisko personu datu aizsardzības regulējošo normatīvo aktu prasībām”. Motivētajā rakstā nav minēts, vai tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai. Valsts prezidents lūdza Saeimu “pilnveidot regulējumu, lai novērstu pretrunas, vai tās no likuma izslēgt”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 77 balsīm PAR likumu grozīja.

2017. gada 30. jūnijā R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Finanšu instrumentu tirgus likumā**.

Likuma grozījumi paredzēja noteikt mazākuma akcionāra tiesības prasīt akciju atpirkšanu obligātā akciju atpirkšanas piedāvājuma neizteikšanas gadījumā. Valsts prezidents atzinīgi novērtēja Saeimas centienus pilnveidot likuma regulējumu, lai “mazinātu iespējas, ka vairākuma akcionāri varētu negodprātīgi izvairīties no pienākuma izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu, tomēr apšaubīja, vai Saeima izvērtējusi visus riskus, kurus varētu skart šī regulējuma spēkā stāšanās”.

Valsts prezidents bija saņēmis Saeimas frakcijas *Vienotība* lūgumu neizsludināt likumu un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai saistībā ar Finanšu ministrijas, Tieslietu ministrijas un Ārvalstu investoru padomes izteiktajiem iebildumiem jautājumā par to, ka “mazākuma akcionārs var izmantot savas tiesības gadījumā, ja pēc Finanšu un kapitāla tirgus komisijas lēmuma par pienākumu izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu spēkā stāšanos personas

¹⁸² Likums pieņemts Saeimā 20.04.2017. Likums izsludināts 10.05.2017.

samazinājušas no akcijām izrietošo balsstiesību, kas nerasniedz vai nepārsniedz 30 procentus no akciju sabiedrības balsstiesīgo akciju kopskaita”.

Kancelejā tika rīkota sanāksme likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, pēc kuras Valsts prezidents secināja, ka pieņemtajā regulējumā “nav panākts samērīgs līdzsvars starp vairākuma akcionāru un mazākuma akcionāru tiesībām”. Valsts prezidenta motivētajā rakstā teikts, ka sanāksmē izskanēja viedoklis, ka “aizskarto tiesību (pieņēmums izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu 30 procentu apmērā no akciju sabiedrības balsstiesīgo akciju kopskaita) aizsardzība zaudējumu (sods personai līdz 700 tūkstošiem *euro*) atlīdzības prasības kārtībā ir sarežģīta un to nevar uzskatīt par efektīvu tiesību aizsardzības mehānismu”. Sanāksmē pieaicināto institūciju pārstāvji atzinuši, teikts motivētajā rakstā, ka “jau iepriekš pieņemtie likuma grozījumi nav piemēroti un tādas prakses neesamība varētu liecināt, ka likumā ietvertais atbildību pastiprinošais mehānisms pilda preventīvu funkciju, un jāizvērtē, vai nepieciešams ieviest papildu aizsardzības mehānismus”. Valsts prezidents uzskatīja, ka, “neveicot izvērtējumu un paredzot jaunu regulējumu, pastāv risks izjaukt līdzsvaru starp mazākuma akcionāru interešu un vairākuma akcionāru interešu aizsardzību”.

R. Vējonis aicināja Saeimu “izvērtēt pieņemtā regulējuma nepieciešamību un samērīgumu, pilnveidot to, ja iespējams, vai izslēgt no likuma grozījumiem”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 58 balsīm PAR, 20 balsīm PRET un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2017. gada 10. novembrī R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus likumā “Par tiesu varu”**. Likuma grozījumi noteica “izslēgt regulējumu, ka viena un tā pati persona var būt par rajona vai pilsētas tiesas priekšsēdētāju un arī viena un tā pati persona var būt par apgabaltiesas priekšsēdētāju ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas”. Valsts prezidents motivētajā rakstā pauda viedokli, ka “šāds regulējums nav vērsts uz tiesu sistēmas attīstību, jo ilgstoša atrašanās vienā amatā var radīt stagnācijas riskus”. Valsts prezidents aicināja Saeimu atkārtoti “izvērtēt regulējuma izslēgšanu un saglabāt ierobežojumu, kā arī sistēmiski izvērtēt visu spēkā esošo regulējumu, kurā amatpersonām nav noteikts ierobežojums pretendēt uz vairāk nekā diviem pilnvaru termiņiem pēc kārtas attiecīgajā amatā”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 79 balsīm PAR, 1 balsi PRET likumu grozīja.

2018. gada 9. februārī R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai **grozījumus Publisko iepirkumu likumā**.

Likuma grozījumi paredzēja papildināt likumu ar nosacījumu, “kad pasūtītājs izslēdz no dalības iepirkumā pretendentu, kuram piešķiramas iepirkuma līguma slēgšanas tiesības”, respektīvi, “tiek izslēgts pretendents, kas ir zemu nodokļu valstī vai beznodokļu valstī vai teritorijā reģistrēts uzņēmums”. Grozījumi paredzēja papildināt ar normām, “kas piemērojamas kandidātu vai pretendentu izslēgšanai no dalības iepirkuma procedūrā”.

Valsts prezidents motivētajā rakstā no Phjončanas, uzsvēra, ka “kārtējo reizi *trešajā* lasījumā ir sasteigti iesniegtas¹⁸³ un pieņemtas normas, kuras nav likumdošanas procesā apspriestas un izvērtētas. Šāda regulējuma piemērošana rada EP un ES Padomes Direktīvas¹⁸⁴ pārkāpuma riskus.”

Valsts prezidents motivētajā rakstā minēja, ka saņēmis ZZS pārstāves, finanšu ministres D. Reiznieces-Ozolas vēstuli, kurā vērsta uzmanība uz “strīdīgo normu nepilnībām un apsvērumiem, kas bija jāizdiskutē līdz likuma grozījumu pieņemšanai”.

R. Vējonis aicināja Saeimu “nepieņemt sasteigtus, nepārdomātus un līdz galam neizstrādātus priekšlikumus, kuri rodas *trešajā* lasījumā”, un atgādināja, ka “2016. gada 12. septembrī rosināja Saeimu apsvērt iespēju Saeimas kārtības rullī noteikt, ka *trešajā* lasījumā iesniedzami un izskatāmi tikai tādi priekšlikumi, kas ietver valodnieciskus vai tehniskus labojumus vai nepieciešami, lai novērstu likuma teksta neatbilstību Latvijas Republikas Satversmei”. Valsts prezidents uzsvēra, ka “*trešajā* lasījumā nebūtu pieļaujama tādu priekšlikumu iesniegšana, kas ir ārpus iepriekšējos lasījumos apspriestā likumprojekta mērķa vai tvēruma”.

Valsts prezidents lūdza likuma otrreizēju caurlūkošanu, “pievēršot uzmanību ietvertā regulējuma atbilstībai ES tiesību aktiem” un piebilstot, “ja pastāv pretruna ar ES tiesību aktiem, tad regulējums no likuma izslēdzams, precizējot likuma spēkā stāšanās norādi”.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 79 balsīm PAR un vienam deputātam atturoties likumu grozīja.

2018. gada 9. novembrī, kad darbu jau bija sākusī 13. Saeima un par tās priekšsēdētāju bija atkārtoti ievēlēta Nacionālās apvienības pārstāve I. Mūrniece, Valsts prezidents R. Vējonis nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai 2018. gadā 1. novembrī vēl 12. Saeimas pieņemtos

¹⁸³ Strīdīgo normu priekšlikumus pirms *trešā* lasījuma iesniedza Nacionālā apvienība “Visu Latvijai!”–“Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” frakcija.

¹⁸⁴ 16.02.2014. Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu, ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK.

grozījumus Darba likumā. Minētie grozījumi paredzēja papildināt “Darba likuma 68. pantu¹⁸⁵ ar jaunu normu, kas nosaka speciālu virsstundu apmaksas regulējumu”, kā arī paredzēja papildināt likuma pantu ar trešo daļu, kas paredzēja iespēju, ka “ar ģenerālvienošanos, kas noslēgta atbilstoši Darba likumam., un paredz būtisku valsts noteiktās minimālās algas vai stundas algas likmes paaugstināšanu nozarē, piemaksas apmēru par virsstundu darbu var noteikt mazāku par Darba likumā noteikto, bet ne mazāku kā piecdesmit procentu apmērā no darbiniekam noteiktās stundas algas likmes, bet, ja nolīgta akorda alga, – ne mazāku kā piecdesmit procentu apmērā no noteiktā akorddarba izcenojuma par paveiktā darba daudzumu”.

Valsts prezidents motivētajā rakstā secināja, ka “likumprojektu izstrādājusi Ekonomikas ministrija un likumprojekts Saeimā izskatīts trīs lasījumos, un likums pieņemts MK iesniegtā redakcijā”.

Valsts prezidents atzinīgi novērtēja to, ka “strīdīgās normas mērķis ir veicināt nozaru ģenerālvienošanos slēgšanu, aizsargāt nozarē nodarbināto tiesiskās intereses un stiprināt sociālās garantijas, mazināt ēnu ekonomiku un ierobežot tajā dominējošās “aploksņu algas”, kā arī celt nozares konkurētspēju”.

Taču desmit dienu laikā no likuma pieņemšanas Saeimā, kas atbilst Satversmē noteiktajai procedurālajai kārtībā, kad Valsts prezidents ir tiesīgs piemērot likumam suspensīvo veto un lūgt tā caurlūkošanu Saeimā, Valsts prezidents saņēma Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas bērnu ķirurģu arodbiedrības vēstules, kurās bija izteikts aicinājums likuma grozījumus neizsludināt.

Valsts prezidents motivētajā rakstā pauda uzskatu, ka “likums izstrādāts fragmentāri un nepietiekami”.

Likuma grozījumu izstrādes laikā gan Tiesībsargs, gan Saeimas Juridiskais birojs, gan Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera un Ārvalstu investoru padome vairākkārt norādījusi uz likumprojekta mērķu nesaderību ar izvēlēto risinājumu, nevienlīdzīgo attieksmi pret darba devējiem un darbiniekiem, pretrunām un nepieciešamību virsstundu apmaksas jautājumu risināt kompleksi visās nozarēs. Valsts prezidents uzsvēra “likumā iekļautās normas iespējamo neatbilstību Satversmei” un motivētajā rakstā atgādināja, ka “likumdevējam pašam ir

¹⁸⁵ Darba likums. 68.pants. Piemaksa par virsstundu darbu vai darbu svētku dienā. (1) Darbinieks, kas veic virsstundu darbu vai darbu svētku dienā, saņem piemaksu ne mazāk kā simts procentu apmērā no viņam noteiktās stundas vai dienas algas likmes, bet, ja nolīgta akorda alga, – ne mazāk kā simts procentu apmērā no akorddarba izcenojuma par paveiktā darba daudzumu. (2) Darba koplīgumā vai darba līgumā var noteikt lielāku piemaksu par virsstundu darbu vai darbu svētku dienā. 22.04.2004. likuma redakcijā, tā stājās spēkā 08.05.2004.

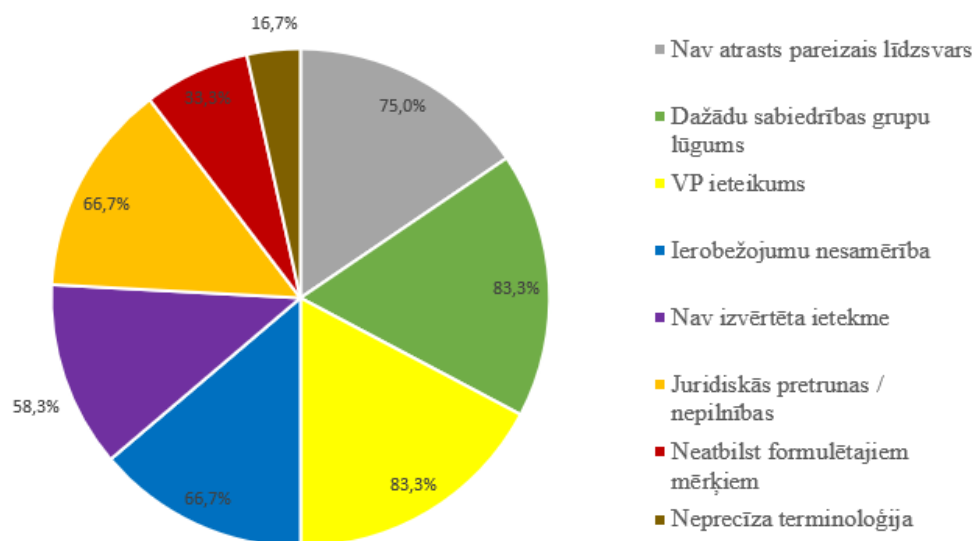
jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai netiktu pieņemtas tādas normas, kas rada šaubas par to satversmību, spēju nodrošināt taisnīgumu un sekmēt visu iedzīvotāju uzticēšanos likumdevēja lēmumiem”.

R. Vējonis aicināja Saeimu, “meklējot samērīgu risinājumu, rūpīgi vērtēt strīdīgās normas atbilstību Satversmes 91. panta¹⁸⁶ pirmajā teikumā nostiprinātajam vienlīdzības principam” un “rūpīgi vērtēt Tiesībsarga, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un Bērnu slimnīcas bērnu ķirurgu arodbiedrības paustos argumentus, kurus viņi izteikuši, lūdzot likuma otrreizēju caurlūkošanu”.

Analizējot Saeimas sēžu stenogrammas par šī likuma grozījumu izskatīšanu Saeimā, konstatēju, ka Prezidijs nodevis likumu otrreizējai caurlūkošanai 2018. gada 22. novembra Saeimas sēdē, uzdotot atbildīgajai Sociālo un darba lietu komisijai iesniegt priekšlikumus likuma grozījumu otrreizējai caurlūkošanai līdz 2018. gada 3. decembrim, lai likumu otrreiz caurlūkotu 2018. gada 13. decembrī. Tomēr likuma otrreizēja caurlūkošana nenotika, jo šis punkts no Saeimas 2018. gada 13. decembra Saeimas sēdes darba kārtības tika svītrots.

Apkopojot Valsts prezidenta R. Vējoņa 12 likumu neizsludināšanas motīvus, konstatēju, ka četros gadījumos likumi neatbilda formulētajam mērķim, astoņos gadījumos bija juridiskās pretrunas vai likuma nepilnības, divos gadījumos tika lietota neprecīza terminoloģija, deviņos gadījumos netika atrasts pareizais līdzsvars, septiņos gadījumos netika izvērtēta likuma ietekme, astoņos gadījumos bija ierobežojumu nesamērība, desmit gadījumos Valsts prezidents piedāvāja ieteikumu likuma uzlabošanai un desmit gadījumos dažādas sabiedrības grupas bija lūgušas likumu neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. 5.1.5. attēlā atspoguļota diagramma ar likumu neizsludināšanas un suspensīvā veto piemērošanas motīvu procentuālo sadalījumu.

¹⁸⁶ Satversme. 91. pants. Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.



5.1.5. att. Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa suspensīvā veto motīvi

Salīdzinājumā ar četrus iepriekšējos Valsts prezidentu motivētajiem rakstiem R. Vējoņa rakstos konstatējamas vislielākās izmaiņas gan formas, gan satura ziņā. 12. Saeimai nosūtītie 12 motivētie raksti bija sadalīti vairākās daļās, un katra daļa iezīmēta ar romiešu ciparu. Pēdējā daļā (atzīmēta kā piektā, sestā, septītā vai astotā) piecos gadījumos pēdējā vai vienīgajā rindkopā bija teksts “..prasu “*likuma nosaukums*” otrreizēju caurlūkošanu..”. Sešos motivētajos rakstos pēc šīs rindkopas sekoja aicinājums saskaņot grozījumus ar attiecīgās jomas citām likuma normām, bet vienā gadījumā tika pausts lūgums izvērtēt visu spēkā esošo regulējumu¹⁸⁷ vai atkārtoti uzsvērti jau izteikti iebildumi un izteikts konkrētas rīcības aicinājums. Vienā no motivētajiem rakstiem, Valsts prezidents R. Vējonis aicināja Saeimu novērst “sistēmisko problēmu ar sasteigtu un līdz galam nepārdomātu priekšlikumu atbalstīšanu trešajā lasījumā, atgādinot nepieciešamību grozīt Saeimas kārtības rullī, kuram grozījumus iesniedzis izskatīšanai”.¹⁸⁸

2018. gada 9. februārī no Phjončhanas sūtīto motivēto rakstu R. Vējonis parakstījis ar elektronisko parakstu. Secinu, ka V. Viķes-Freibergas 2000. gada 16. maijā aizsāktā prakse piemērot suspensīvo veto arī neatrodoties valstī, tehnoloģijām attīstoties, dod iespēju jebkurā vietā pasaulē sagatavotu dokumentu juridiski korekti noformēt un nosūtīt adresātam. Izmantojot

¹⁸⁷ 2017. gada 10. novembrī Valsts prezidents R. Vējonis, motivētajā rakstā nosūtot Saeimai grozījumus likumā “Par tiesu varu”, aicina parlamentu “sistēmiski izvērtēt visu spēkā esošo regulējumu, kurā amatpersonām nav noteikts ierobežojums pretendēt uz vairāk nekā diviem pilnvaru termiņiem pēc kārtas attiecīgajā amatā”.

¹⁸⁸ 2017. gada 18. augustā R. Vējonis iesniedzis Saeimas Juridiskajai komisijai priekšlikumus par nepieciešamajiem grozījumiem Saeimas kārtības rullī likumu uzlabošanai saistībā ar to, kādi jautājumi būtu skatāmi likumdošanas noslēguma posmā trešajā lasījumā.

jaunās tehnoloģijas, informācijas nodošana lēmuma pieņemšanai var notikt jebkurā vietā un laikā.

Pēdējais R. Vējoņa motivētais raksts par 12. Saeimas pieņemto likumu īpaši atšķiras no citiem pēc neatkarības atjaunošanas tapušajiem motivētajiem rakstiem. Valsts prezidents motivētajam rakstam pievienojis trīs sabiedrības grupu vēstules, kurās pausti argumenti un izteikts lūgums neizsludināt likumu un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai Saeimā. Šis gadījums pārlicinoši apliecina tīklveida pārvaldības teorijas īstenošanu praksē. Savukārt vienā no pēdējiem motivētajiem rakstiem 12. Saeimai Valsts prezidents lietojis terminu “satversmība”¹⁸⁹, kas nav izmantots nevienā citā Valsts prezidentu motivētajā rakstā.

Salīdzinājumā ar četrus iepriekšējos Valsts prezidentu motivētajos rakstos R. Vējoņa iesniegto motivēto rakstu (runa ir par rakstiem, kas tapuši līdz 12. Saeimas beigām) apjoms ir vislielākais, tajos ir visplašāk aprakstītie juridiskie formulējumi. Četri motivētie raksti bija uz piecām lappusēm, divi – uz sešām, trīs – uz septiņām, bet viens uz deviņām lappusēm. Šis pieaugošais motivēto rakstu izteiksmes formas apjoms norāda uz ļoti detalizētu Valsts prezidentu iesaistīšanos nosūtītā likuma strīdīgo formulējumu norādīšanā un vērtēšanā. Motivētajos rakstos ir norādītas gan atsauces uz Saeimas sēžu stenogrammām un audioierakstiem, gan Saeimas komisiju un MK sēžu protokolus. Tik detalizēti motivētie raksti nebūtu iespējami bez dažādu sabiedrības grupu iesaistīšanas lēmuma pieņemšanā. Tas apliecina, ka tīklveida pārvaldība, kuru piemēro demokrātiskās valstīs lēmuma pieņemšanai, ir šobrīd viens no piemērotākajiem demokrātisku lēmumu pieņemšanas veidiem. Secinu, ka tīklveida pārvaldība ir ietekmējusi motivēto rakstu argumentāciju, jo dažādas sabiedrības grupas, paužot viedokli, nereti spējušas pamatot Valsts prezidentam nepieciešamību nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai.

Nākamajā apakšnodaļā apkopota visu pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu prakse suspensīvā veto piemērošanā. Apakšnodaļā analizēti suspensīvā veto motīvi Saeimas reakcija, procedurālās kārtības ievērošana, likuma izstrādātāji, rīcībpolitikas jomas un nozares.

5.2. Suspensīvā veto piemērošana Latvijā

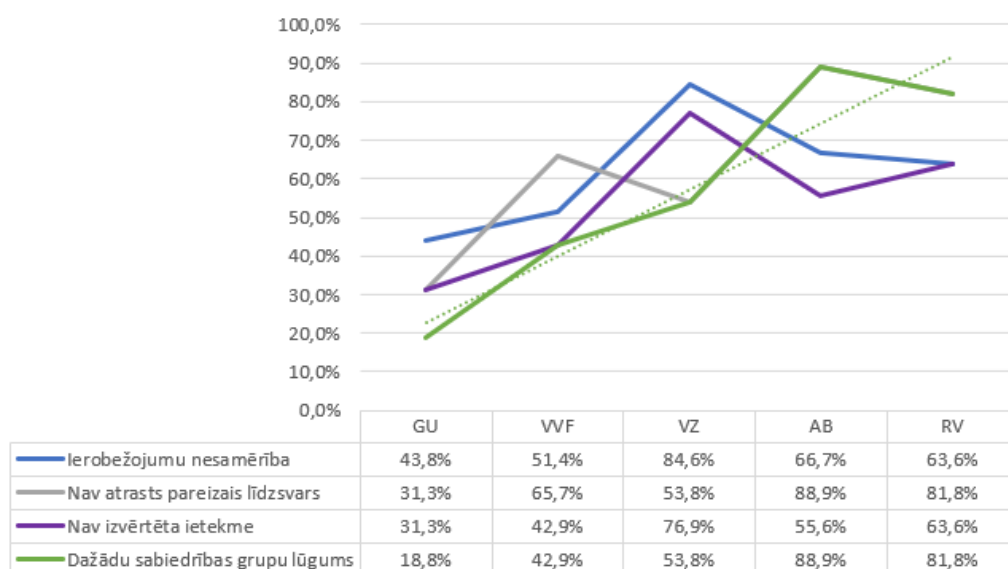
Apkopojot piecus Valsts prezidentu (1993–2018) sagatavoto 86 otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu neizsludināšanas motīvus, konstatēju, ka šie motīvi klasificējami divās

¹⁸⁹ Proti, pārbaudīt savas rīcības atbilstību konstitūcijai. Sk.: Pleps, J. (2010). *Satversmes iztulkošanas konstitucionāli tiesiskie un metodoloģiskie problēmjautājumi*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 29. lpp.

kategorijās: saturiska rakstura un formāla rakstura. Saturiska rakstura motīvi iedalāmi atbilstoši tīklveida pārvaldībai un situatīvai līderībai. Savukārt formāla rakstura motīvi attiecināmi uz juridiskās tehnikas un terminoloģijas izmantošanu.

Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu saturiskie motīvi, kuri atbilst tīklveida pārvaldībai, kā atspoguļots 5.2.1. attēlā, visbiežāk ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu, un no astoņiem izvirzītajiem motīviem kā saturiskie motīvi ir klasificējami četri. Situatīvai līderībai atbilst divi motīvi, tie atspoguļoti 5.2.2. attēlā un norāda uz Valsts prezidentu līderību, demonstrējot nepieciešamību sakārtot un pilnveidot valsts likumdošanu. Visretāk suspensīvā veto piemērošanu noteikuši divi formālie motīvi, kas atspoguļoti 5.2.3. attēlā.

5.2.1. attēlā redzamā diagramma atspoguļo **saturiskos motīvus atbilstoši tīklveida pārvaldībai.**



5.2.1. att. Valsts prezidentu (1993–2018) suspensīvā veto saturiskie motīvi, atbilstoši tīklveida pārvaldībai

Ar tīklveida pārvaldību šajā pētījumā likumu otrreizējas caurlūkošanas motīvos tiek saprasti gan dažādu sabiedrības grupu lūgumi, gan pieņemto likumu ierobežojumu nesamērīgums un neatbilstība dažādu sabiedrības grupu interesēm, gan tādi Saeimā pieņemtie likumi, kuros nav ievērots pareizais līdzsvars, un tie ir vērsti pret vairāku sabiedrības grupu interesēm, gan arī tādi Saeimā pieņemtie likumi, kuru ietekme nav tikusi izvērtēta, un tādēļ tie nereti neatbilst dažādu sabiedrības grupu vajadzībām. Tīklveida pārvaldība var ietekmēt, bet var arī neietekmēt Valsts prezidentus pieņemt lēmumu par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, taču tas, ka motivētajos rakstos, kurus Valsts prezidenti ir nosūtījuši otrreizējai

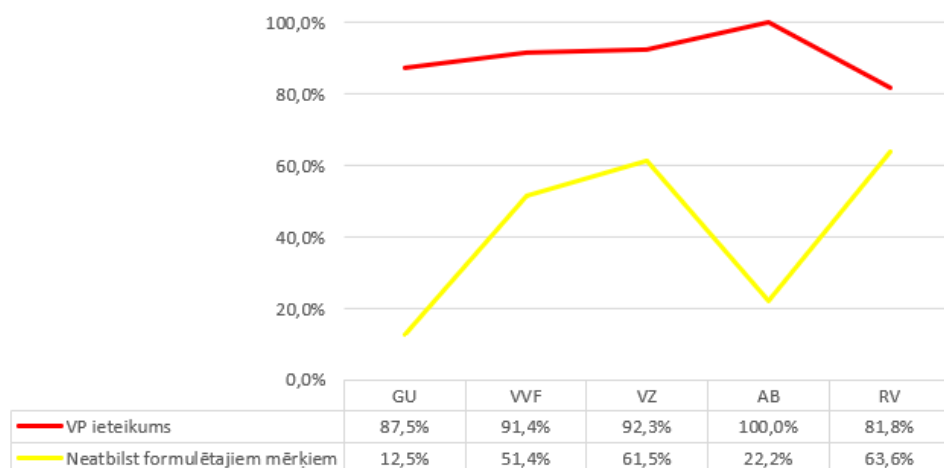
caurlūkošanai, lielākajā daļā gadījumu ir saistība ar tīklveida pārvaldību, pastiprina šī pārvaldības veida nozīmīgumu.

Promocijas pētījumā konstatēts, ka 60 gadījumos motivētajos rakstos minēta ierobežojumu nesamērība; 50 gadījumos minēts, ka nav atrasts pareizais līdzsvars; 43 gadījumos dažādas sabiedrības grupas lūgušas likumu neizsludināt un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai, bet 42 gadījumos nav izvērtēta likuma ietekme.

Kopumā šie 195 gadījumi attiecas uz tīklveida pārvaldību, jo ierobežojumu nesamērības gadījumos likumos noteikts nepārdomāts un sasteigts regulējuma termiņš vai arī nav noteikta zinātniska un ekonomiska ierobežojuma nepieciešamība, uz ko norādījušas sabiedrības grupas, vai arī tas nepārprotami attiecas uz sabiedrības grupām. Valsts prezidentu iebildumi par pareizā līdzsvara nesaskatīšanu likumu izstrādē un pieņemšanā attiecas uz sabiedrības grupu interešu ignorēšanu, jo sabiedrības intereses nesastāv tikai no viena indivīda interesēm, bet arī no dažādu sabiedrības grupu interesēm un tās ļoti bieži nesakrīt. Šajos gadījumos interešu līdzsvarošanai nav ņemts vērā kādas sabiedrības grupas viedoklis. Valsts prezidenti savos motivētos rakstos minējuši dažādu sabiedrības grupu aicinājumus vai lūgumus neizsludināt likumu un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai. Šie iebildumi apliecina sabiedrības grupu pieaugošo iesaistīšanos lēmuma pieņemšanas procesā un vienlaikus – par tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā. Eriks Klains (Klijn, 2008) uzsver, ka lēmuma pieņēmēji savā ziņā kļūst atkarīgi no tīklveida pārvaldības publiskajā administrācijā, jo “pieaug grūtības, ar kurām viņi saskaras”, un sabiedrības grupu viedokļu ignorēšana turpmākajā pārvaldes un administrācijas rīcībpolitikas lēmumu pieņemšanā, var novest pie nespējas šos lēmumus ieviest un īstenot (Klijn, 2008). Gadījumos, kad Valsts prezidenti minējuši likuma ietekmes nepilnīgu izvērtēšanu, tas atklājies lēmuma par likuma izsludināšanu pieņemšanas laikā, konstatējot, ka pieņemtajā likumā nav paredzēts pārejas periods un nav iespējas sagatavoties jauno likuma normu izmaiņām. Vairākos gadījumos nav izvērtēta pieņemtā likuma ietekme un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem. Uz šīm nepilnībām norādījušas sabiedrības grupas, Valsts prezidenta padomnieki vai tās atklājis Valsts prezidents. Pēc Arto Haverī domām, lēmuma pieņemšanas procesā ir jāatrod vienprātība un līderim, pieņemot lēmumu, jāapvieno dažādu sabiedrības grupu intereses (Haveri, 2006).

5.2.1. attēlā redzamajā diagrammā parādīts, cik lielā mērā un kā Valsts prezidentu motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā.

Analizējot motivētos rakstus, noskaidroti arī Valsts prezidentu saturiskie ieteikumi, kas liecina par Valsts prezidenta situatīvo līderību. 5.2.2. attēlā atspoguļoti likumu otrreizējas caurlūkošanas **saturiskos motīvi atbilstoši situatīvai līderībai.**



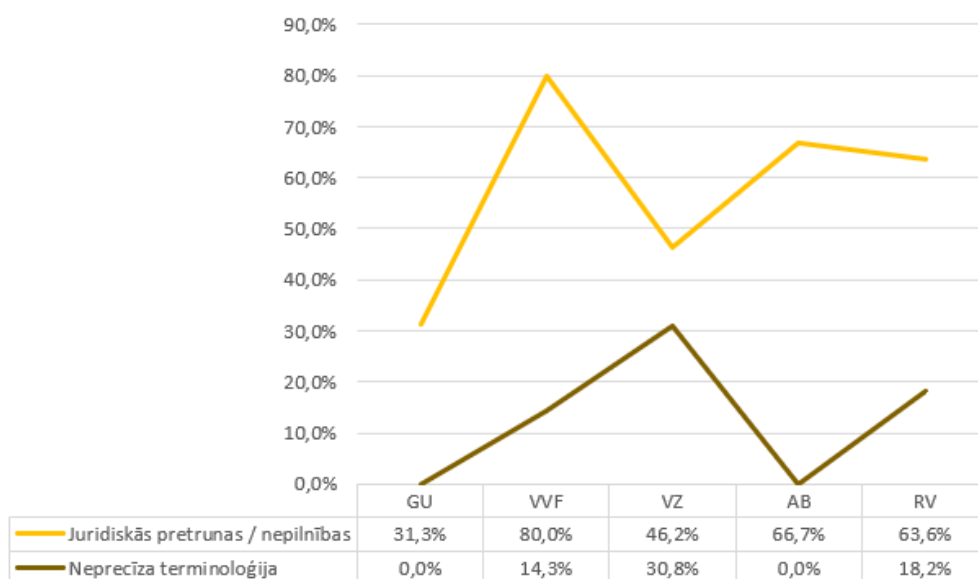
5.2.2. att. Valsts prezidentu (1993–2018) suspensīvā veto saturiskie motīvi, atbilstoši situatīvai līderībai

Izanalizējot Valsts prezidentu 85 motivētos rakstus, var konstatēt, ka 57 gadījumos Saeimai ieteikts likumu pilnveidot. Katrs šāds ieteikums ir konkrēts un orientēts uz noteiktu darbību un mērķi. Piemēram, G. Ulmaņa 1996. gada 11. novembra motivētajā rakstā par Saeimā pieņemto Obligātā militārā dienesta likumu ir teikts: “Esmu pārliecināts, ka par savas valsts aizsardzību un drošību jāatbild arī katram tās pilsonim un likumam ir jābūt tam pamatam, kas dod iespēju ikvienam sargāt savu zemi. Likumā paredzētās iespējas atsevišķām pilsoņu grupām nepildīt pienākumu pret valsti ir pretrunā ar pilsoņu vienlīdzību likuma priekšā un var radīt šķelšanos sabiedrībā .. Veidosim jauno cilvēku tādu, kādu mēs to vēlētos redzēt – lepnu par savu zemi un gatavu to sargāt un godāt.” Valsts prezidents motivētajā rakstā norāda uz konkrētiem likuma pantiem, kurus lūdz otrreiz caurlūkot.

Lai gan pētījuma dati liecina par ieteikumu tendences mazināšanos, tomēr intervijas ar Valsts prezidentu padomniekiem apliecina, ka Valsts prezidenti, izmantojot zināšanas, kompetences un informāciju, situācijās, kad tas iespējams, iesaka pilnveidot likumu. Šis motīvs nevienā no gadījumiem nav vienīgais iemesls likuma neizsludināšanai un nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai.

34 gadījumos likumi neatbilda iepriekš formulētajam mērķim. Jau no 1993. gada likumprojekta izstrādes gaitā, kā to noteica gan tālaika MK iekšējās kārtības noteikumi, gan tālaika Saeimas kārtības rullis, ir jāsaprot arī anotācija par likumprojekta mērķi. Šobrīd likumu izstrādāšanas un pieņemšanas process ir atrunāts vēl detalizētāk un precīzāk (par to 2.2. apakšnodaļā), tomēr ir gadījumi, kad Valsts prezidentiem jākonstatē, ka likumdevējs nav izpratis likuma mērķi un būtību. Šādos gadījumos Valsts prezidenti izsaka saturisku iebildumu un motivētajā rakstā nosūta likumu otrreizējai caurlūkošanai.

Valsts prezidenti, piemērojot suspensīvo veto, savos motivētajos rakstos izsaka arī formāla rakstura iebildumus. **Formālie motīvi** ir juridiskās pretrunas (53 gadījumos) un neprecīzi lietota terminoloģija (11 gadījumos). Diagrammā 5.2.3. attēlā atspoguļoti formālie motīvi.



5.2.3. att. Valsts prezidentu (1993–2018) suspensīvā veto formālie motīvi

Juridiskas pretrunas Saeimā pieņemtajos un otrreizējai caurlūkošanai nosūtītajos likumos Valsts prezidenti atklājuši gadījumos, kad pieņemts strīdīgs likuma regulējums, kuru iespējams dažādi interpretēt, vai arī gadījumos, kad pieņemtā likuma norma nav sasaistīta ar citiem – jau spēkā esošiem – likumiem.

Neprecīza terminoloģija pārsvarā gadījumos saistīta ar Eiropas Savienības normatīvā regulējuma ieviešanu Latvijas likumdošanā, taču arī nekonsekventa saikļu “un” un “vai” lietošana klasificēta pie šī formālā motīva.

31 gadījumā no 85 motivētajiem rakstiem, Valsts prezidentiem nav bijis formāla rakstura iebildumu.

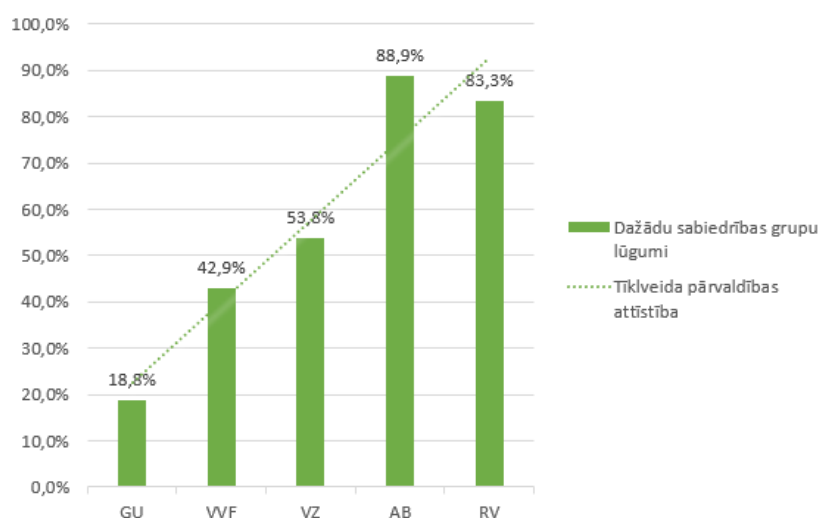
Vienā un tajā pašā motivētajā rakstā atklāti vairāki likuma neizsludināšanas motīvi. Tie var būt gan saturiska rakstura, gan formāli. Neviens no 85 motivētajiem rakstiem nav gadījuma, kad suspensīvā veto piemērošanas pamatā būtu bijis tikai viens motīvs.

Promocijas pētījuma rezultātā secinu, ka visiem pieciem Valsts prezidentiem, kuru suspensīvā veto piemērošanas prakse aplūkota šajā pētījumā, ir bijuši līdzīgi motīvi suspensīvā veto piemērošanā, un Valsts prezidenti izmanto iespēju nosūtīt motivētā rakstā likumdevējam ieteikumus likuma pilnveidošanai. Noteiktajos motīvos vērojamas to piemērošanas biežuma

atšķirības, jo atšķiras pieņemto, tomēr neizsludināto, likumu nepilnības un neprecizitātes. Arī Valsts prezidenta un Valsts prezidenta padomnieku zināšanas dažādās jomās ir atšķirīgas, taču neatkarīgi no tām, Valsts prezidenti veic savus pienākumus atbilstoši dotajam zvērestam¹⁹⁰, tas ir, “savus pienākumus pildīt godprātīgi un pēc labākās apziņas”.

Būtiskākais motīvs, kuru atklājot, izvirzīts priekšlikums lēmuma pieņemšanas procesa scenārijam par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, ir “dažādu sabiedrības grupu iesaistīšanās” politiskajos un tiesiskajos procesos valstī, kas praksē pamato tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā un kvantitatīvi parāda, cik lielā mērā un kā Valsts prezidenta motīvs nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību.

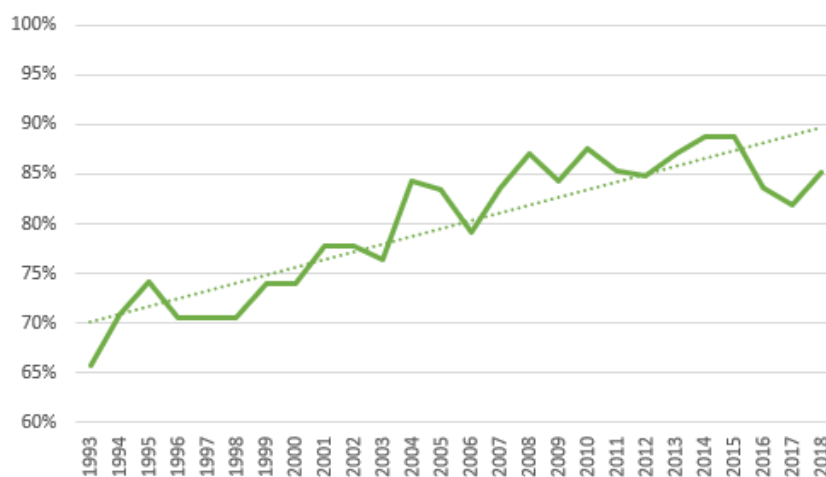
5.2.4. attēlā redzama būtiskākā tīklveida pārvaldības aspekta – sabiedrības grupu līdzdalības – attīstības līkne.



5.2.4. att. Dažādu sabiedrības grupu lūgumi un tīklveida pārvaldības attīstības līkne (1993–2018)

Šo fenomenu pamato arī pasaules mēroga projekts *V-Dem*, kurā tiek vākti dati, pētītas un mērītas demokrātijas koncepcijas pasaulē. Projekts tiek veikts visos apdzīvotajos kontinentos, tajā piedalās vairāk nekā 3000 ekspertu no dažādām valstīm un starptautiska konsultatīvā padome. *V-Dem* projekta centrs atrodas Gēteborgas Universitātes Politikas zinātnes nodaļā, un projekta vietnē <https://www.v-dem.net> attēlota arī sabiedrības līdzdalība Latvijā laika posmā no 1993. gada līdz 2018. gadam. *V-Dem* projekta dati parāda līdzīgu attīstības tendenci ar promocijas darbā atklāto tīklveida pārvaldības attīstību.

¹⁹⁰ Satversme. 18. pants.



5.2.5. att. Sabiedrības līdzdalības attīstības līkne, pēc *V-Dem* (1993–2018)

G. Ulmaņa pilnvaru laikā sabiedrība maz iesaistījās Saeimas pieņemto likumu izvērtēšanā, taču trijos gadījumos no 16 nosūtītajiem otrreizējai caurlūkošanai likumiem vairākas sabiedrības grupas bija vērsušās pie Valsts prezidenta un bija norādījušas uz pieņemtā likuma neprecizitātēm. V. Muižniece intervijā minēja, ka jau tolaik dažos gadījumos tika rīkotas sanāksmes likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai.

Var uzskatīt, ka opozīcijas deputātu vērsšanās Satversmes tiesā 2001. gada februārī ar prasību par likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoru” neatbilstību Satversmei aizsāka tīklveida pārvaldības procesu, izvērtējot Saeimā pieņemtos likumus.

2003. gada 1. oktobrī V. Viķe-Freiberga nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai grozījumus “Likumā par ostām”, un šis ir pirmais motivētais raksts, kurā teikts, ka pirms lēmuma pieņemšanas par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai pie Valsts prezidentes norisinājusies sanāksme likuma izvērtēšanai un nepieciešamībai to otrreiz caurlūkot. Kā minēts iepriekš 5.1. apakšnodaļā, sanāksme norisinājās vienu dienu pirms motivētā raksta nosūtīšanas Saeimai. Sanāksmē piedalījās dažādu institūciju pārstāvji.

V. Viķes-Freibergas pilnvaru laikā dažādu sabiedrības grupu iesaistīšanās Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanā pieauga. Šajā laikā tika iedibinātas sanāksmes likuma otrreizējas caurlūkošanas izvērtēšanai, kurās piedalījās gan likuma izstrādātāji, gan normatīvā regulējuma īstenotāji, gan dažādas sabiedrības grupas. V. Zatlera pilnvaru laikā šis motīvs aizvien pieauga un nostiprinājās sabiedrības līdzdalības tendence.

Tomēr visvairāk sabiedrības grupu iesaistīšanās notikusi A. Bērziņa pilnvaru laikā. Minētais secinājums izriet no motivēto rakstu analīzes, un tas ilustrēts 5.2.4. attēlā. R. Vējoņa pilnvaru un 12. Saeimas darbības laikā turpinājās sabiedrības grupu aktīva iesaistīšanās. Kā

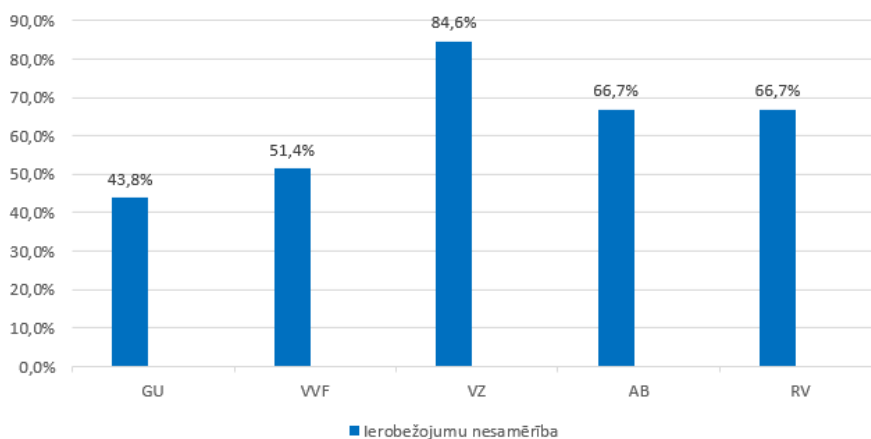
minēts 5.1. apakšnodaļā, Valsts prezidents savā pēdējā motivētajā rakstā pat pievienojis trīs sabiedrības grupu vēstules, kurās pausti argumenti un izteikts lūgums neizsludināt likumu un nosūtīt to otrreizējai caurlūkošanai Saeimā.

Jāvērš uzmanība, ka sabiedrības grupām nebūtu jālūdz Valsts prezidentu neizsludināt likumu un nosūtīt to Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, jo suspensīvā veto piemērošana ir Valsts prezidenta lēmums, bet sabiedrības grupām jāpievērš Valsts prezidenta uzmanība pieņemtajā likumā esošajām strīdīgajām normām.

Arī citi Valsts prezidentu saturiskie motīvi – piemēram, ierobežojumu nesamērība, nav izvērtēta ietekme, nav atrasts pareizais līdzsvars – norāda uz tīklveida pārvaldību Latvijā, jo šie motīvi ir saistīti ar dažādu sabiedrības grupu interesēm un vajadzībām, kuras Valsts prezidenti ņem vērā, pirms izsludināšanas izvērtējot Saeimā pieņemtos likumus.

Ierobežojumu nesamērības motīvs, ar ko tiek saprasts nepārdomāts un sasteigti noteikts regulējuma termiņš, kā arī tas, ka ierobežojumam nav noteikts zinātnisks un ekonomisks pamatojums, vismazāk ir atklāts G. Ulmaņa motivētajās vēstulēs, bet visvairāk šo motīvu minējis V. Zatlers – šis ir augstākais procentuālais motīva rādītājs viņa motivētos rakstos.

5.2.6. attēlā atspoguļots, cik bieži Valsts prezidenti savos motivētos rakstos minējuši, ka otrreizējai caurlūkošanai nosūtītajos likumos ir konstatēta ierobežojumu nesamērība. Šis motīvs atklāts 60 motivētos rakstos.

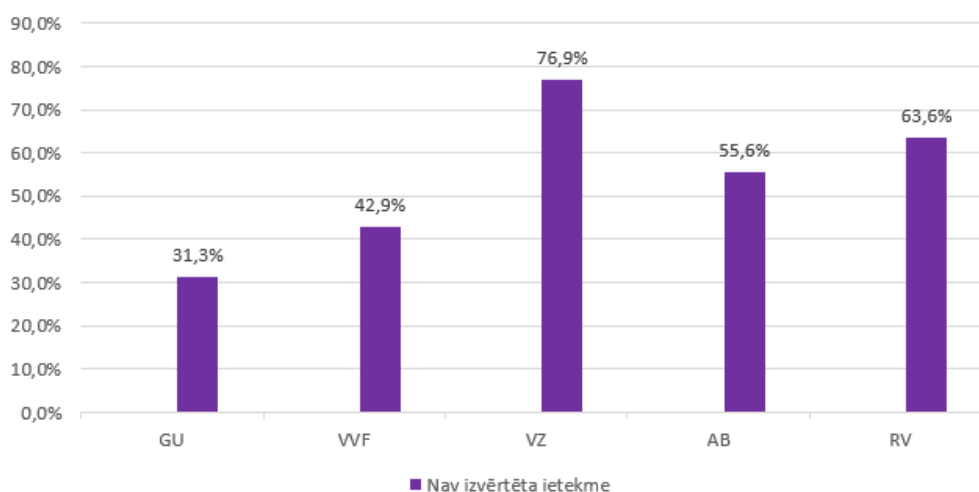


5.2.6. att. Saeimā pieņemtie likumi, kuri nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai ierobežojumu nesamērības dēļ

Ierobežojumu nesamērības motīvs ir viens no visbiežāk minētajiem Valsts prezidentu iebildumiem, un motivētos rakstos tas nereti saistīts ar kāda regulējuma ierobežojumu, kas neveicina attīstību vai risinājumu, piemēram, 2008. gada 20. martā Valsts prezidents V. Zatlers nosūtīja otrreizējai caurlūkošanai “Grozījumus Sabiedrības integrācijas fonda likumā”, kurā bija

paredzēts fonda pārraudzību nodot vienam ministram (īpašu uzdevumu ministram), nevis Ministru prezidentam, kurš pārzina visas pārstāvētās nozares.

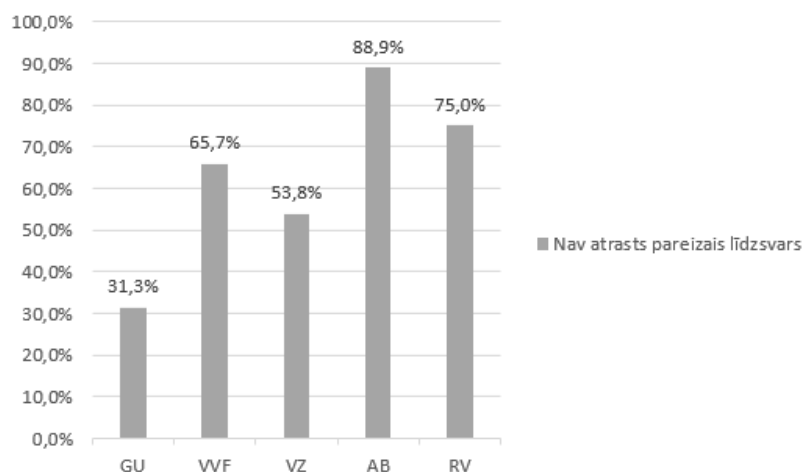
V. Zatlers arī visbiežāk uzskatījis, ka pieņemtajiem likumiem “nav izvērtēta ietekme”. Šis likuma neizsludināšanas motīvs saistīts ar to, ka likuma pieņemšanas gaitā “nav tikusi izvērtēta likuma ietekme un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem” un “nav veikta piedāvātās tiesību normas nepieciešamības analīze un tās iespējamās ietekmes izvērtējums”.



5.2.7. att. Saeimā pieņemtie likumi, kuri nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai neizvērtētas ietekmes dēļ

Piemēram, 2007. gada 28. decembra motivētajā rakstā par Grozījumu Robežsardzes likumā otrreizēju caurlūkošanu V. Zatlers secina, ka “sociālo garantiju noteikšana Robežsardzes likumā ir notikusi sasteigti, nepienācīgi izvērtējot tās īstenošanas iespējas un mehānismus”. Iespējams, tas noticis tādēļ, ka priekšlikums iesniegts Saeimā uz likumprojekta 2. lasījumu, nevirzot to MK kārtības rullī noteiktajā kārtībā un nesaskaņojot normas realizācijas iespējas ar institūcijām, kurām tās jāīsteno.

Laika gaitā aizvien biežāk pieauga motīva “nav atrasts pareizais līdzsvars” konstatējums Valsts prezidentu motivētajos rakstos. Motīva formulējums noteikts, pamatojoties uz motivētajos rakstos pausto Valsts prezidentu viedokli un dažādu sabiedrības grupu aicinājumu Valsts presidentiem neizsludināt likumus. Apzinoties, ka sabiedrības intereses ir nevis kāda viena indivīda intereses, bet dažādu sabiedrības grupu intereses, interešu līdzsvarošanā līdz galam netika ņemts vērā kādas sabiedrības grupas viedoklis, un tas rezultējās pieņemtā likuma līdzsvara trūkumā un izpratnē, ka pieņemtais likums ir “pret” kādas sabiedrības grupas interesēm. Šis motīvs visbiežāk ir minēts A. Bērziņa un R. Vējoņa motivētajos rakstos un tas atspoguļots 5.2.8. attēlā.



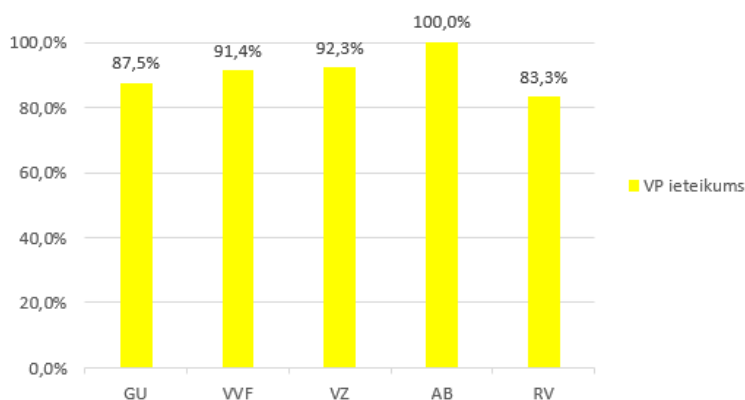
5.2.8. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, kurus pieņemot Saeima nav atradusi pareizo līdzsvaru

A. Bērziņš 2013. gada 22. februāra motivētajā rakstā “Grozījumi Civilprocesa likumā” norāda: lai arī likumdevējs vēlējās pārdalīt tiesu noslodzi un novirzīt Jelgavas pilsētas tiesai lietu izskatīšanu par kapitālsabiedrību dalībnieku sapulces lēmumu atzīšanu, tomēr, pieņemot likumu, netika uzklauts tiesu varas viedoklis, kas būtu ļāvis apzināt alternatīvus risinājumus (piemēram, noteikt vairākas tiesas vai saistīto lietu brīvāku pārdali starp tiesām, resursu plānošanu), tādējādi nodrošinot pareiza līdzsvara atrašanu starp tiesu un resursu noslodzi. Savukārt R. Vējoņa 2016. gada 2. decembra motivētais raksts par “Grozījumiem Mikrouzņēmumu nodokļa likumā” akcentē to, ka ir tiek izbeigts mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja režīms, taču likuma pieņemšanas brīdī nav izstrādāts mikrouzņēmumu nodokli aizstājošs regulējums, kas noteiktu specializēta vienkāršota nodokļu režīma ieviešanu maziem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem ar nelielu ikgadējo apgrozījumu, paredzot vienkāršotu grāmatvedības uzskaiti un nodokļu nomaksu.

Šo motīvu analīze un intervijas ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem parāda, ka Valsts prezidenti pirms likumu izsludināšanas rūpīgi iepazīstas ar Saeimā pieņemtajiem likumiem, izvērtē tos, uzklauša sabiedrības grupu viedokli un pieņem lēmumu likumu izsludināt vai nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Secinu, ka laika gaitā tīklveida pārvaldība ir pieaugusi, ar to saprotot, ka sabiedrības grupas aizvien vairāk līdzdarbojas sabiedrībai būtisku lēmumu pieņemšanā.

Tālāk tiks analizēti Valsts prezidentu **saturiskie iebildumi atbilstoši situatīvai līderībai**, ņemot vērā to, kādi motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu. Tie ir Valsts prezidentu ieteikumi likumu uzlabošanai, kā arī iebildumi par likumu neatbilstību formulētajiem mērķiem.

Atsaucoties uz 3.1. apakšnodaļā apgalvoto, ka Valsts prezidents, pildot Satversmē noteiktās pilnvaras, ir vislabāk informētā amatpersona valstī, tādējādi nodrošinot izsvērtu, uz valsts un sabiedrības interesēm balstītu lēmuma pieņemšanu, ir saprotams, kādēļ gandrīz katrā motivētajā rakstā Valsts prezidenti izsaka ieteikumus konkrēta likuma pilnveidošanai. Tas nozīmē, ka Valsts prezidenti rīkojas kā pārmaiņu virzītāji, tādējādi apliecinot tās jomas, kuru ietekmē šis likums, jēgpilnu nākotnes redzējumu. 5.2.9. attēlā parādīts, cik bieži Valsts prezidenti motivētajos rakstos izsaka konkrētus ieteikumus likumu pilnveidei.



5.2.9. att. Valsts prezidentu ieteikums pilnveidot otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu

5.2.9. attēlā redzamā diagramma ilustrē Valsts prezidentu augsto iesaistīšanās līmeni likuma pilnveidē, ne tikai iebilstot un norādot uz kļūdām, bet iesakot jēgpilnus darbību virzienus. Valsts prezidents A. Bērziņš katrā motivētajā rakstā ir aicinājis likumdevēju uzlabot pieņemto likumu, gan rosinot veidot loģisku likuma tekstu, līdzīgos jautājumus regulēt vienuviet, kas ļautu panākt labāku un sistēmisku risinājumu, gan aicinot nepieņemt normatīvo regulējumu, kas nepamatoti samazinātu iespējas kādai citai sabiedrības grupai. Valsts prezidents savos motivētajos rakstos uzsver valsts pienākumus attiecībā pret sabiedrību, aicina mehāniski nesalīdzināt citu likumu normas ar līdzīgiem gadījumiem, jo katrs gadījums ir individuāls un visi piemēri no citiem gadījumiem nav veiksmīgi vai neveiksmīgi.

Vairākos gadījumos Valsts prezidenti konstatējuši, ka likums neatbilst formulētajiem mērķiem. Tas pārsvarā bija gadījumos, kad kāds likumprojekta priekšlikums Saeimā tika iesniegts trešajā lasījumā un tika pieņemts “steigā, neizvērtējot likuma mērķi”.

Likumu uzlabošanas nepieciešamību vairākkārt uzsvēris Valsts prezidents R. Vējonis. Kā piemēru var nosaukt jau iepriekš minēto 2016. gada 12. septembra vēstuli Saeimas priekšsēdētājam I. Mūrnieci, kurā citastarp tika ierosināts “apsvērt iespēju, noteikt, ka trešajā lasījumā ir iesniedzami un izskatāmi tikai tādi priekšlikumi, kas ietver valodnieciskus un

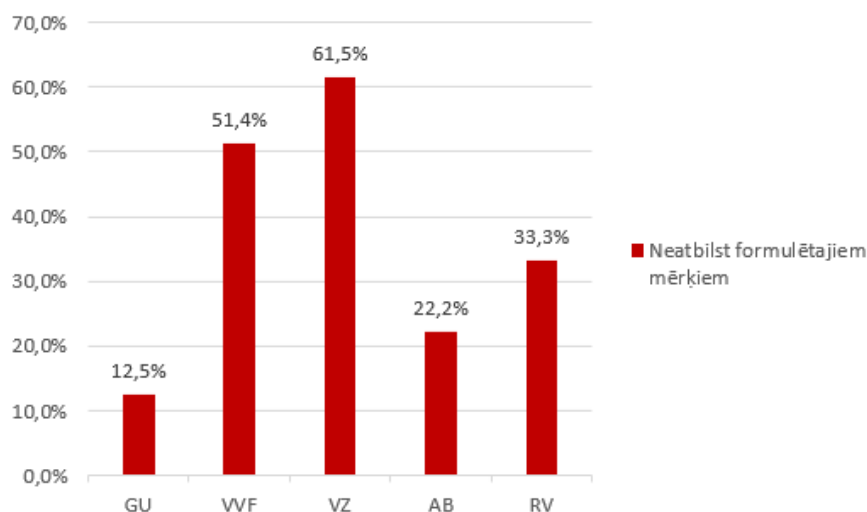
tehniskus labojumus, kas vērsti uz likumprojekta teksta sakārtošanu, vai ir nepieciešami, lai novērstu likumprojekta teksta neatbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Trešajā lasījumā nebūtu pieļaujama tādu priekšlikumu iesniegšana, kas ir ārpus iepriekšējos lasījumos apspriestā likumprojekta mērķa un tvēruma.” Savukārt 2017. gada 18. augustā Valsts prezidents iesniedza Saeimas Juridiskajai komisijai priekšlikumus¹⁹¹ par likumprojektu “Grozījumi Saeimas kārtības rullī” otrajam lasījumam, kuri citastarp paredzēja, kādi priekšlikumi būtu skatāmi trešajā lasījumā likuma pieņemšanas noslēguma posmā. Tomēr šie priekšlikumi joprojām atrodas Saeimas Juridiskajā komisijā (sk. 8. pielikumu), un, lai arī 13. Saeima 2018. gada 20. decembrī pirmajā lasījumā izskatījusi likumprojektu “Grozījumi Saeimas kārtības rullī”, tādā redakcijā, kādā to iesniedzis R. Vējonis, priekšlikums netika skatīts.

Laika posmā starp vēstules nosūtīšanu 2016. gada 12. septembrī un likumprojekta “Grozījumi Saeimas kārtības rullī” iesniegšanu 2017. gada 18. augustā R. Vējonis nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai sešus Saeimā pieņemtus likumus un visos sešos motivētajos rakstos minētas norādes uz sasteigtiem, nepārdomātiem un līdz galam neizstrādātiem priekšlikumiem, kuri rodas trešajā lasījumā, un, “lai gan tas nav likuma neizsludināšanas motīvs, tomēr tas ir rādītājs sasteigtam likuma pieņemšanas procesam, kas nav sasaistāms ar labu likumdošanas praksi”.

Valsts prezidenta R. Vējoņa pilnvaru laikā visbiežāk motivētajos rakstos minēts, ka likums vai grozījumi likumā neatbilst formulētajiem mērķiem. Tas ir bijis pamats Valsts prezidenta aktīvai iesaistei likumprojekta “Grozījumi Saeimas kārtības rullī” izstrādē un tā iesniegšanai Saeimā.

5.2.10. attēlā atspoguļota otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu neatbilstība formulētajiem mērķiem. Piemēram, Valda Zatlera pilnvaru laikā otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi gandrīz 62 procentos gadījumu nav bijuši atbilstoši formulētajiem mērķiem, jo pieņemti sasteigti. Par Saeimas praksi sasteigti pieņemt likumus un novēloti tos nosūtīt Valsts prezidentam izsludināšanai tiek diskutēts jau daudzus gadus, bet, kā minēts iepriekš, līdz ar katras jaunas Saeimas sasaukumu šī nevēlamā prakse netiek mainīta.

¹⁹¹ “Likumprojekta izskatīšanai trešajā lasījumā iesniedzami tikai priekšlikumi, kas saistīti ar pašu likumprojektu vai otrajā lasījumā atbalstītajiem priekšlikumiem.”



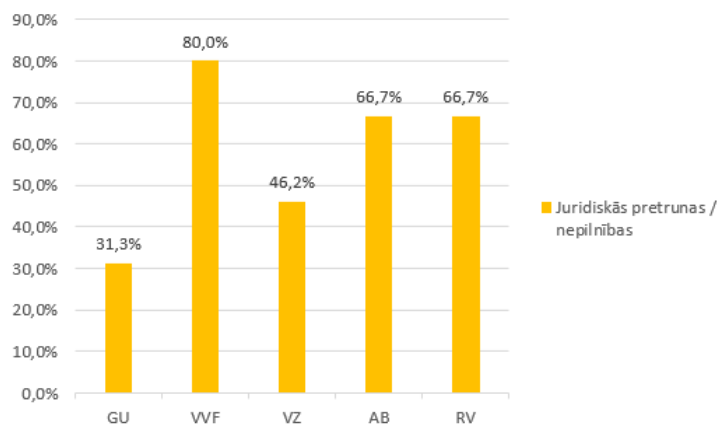
5.2.10. att. Saeimā pieņemto un otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu neatbilstība formulētajiem mērķiem

Turpinājumā analizēti Valsts prezidentu **formālie iebildumi**, ņemot vērā to, kādi formāla rakstura motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu. Analizējot motivētos rakstus, apzināti divi formāla rakstura iebildumi. Tie ir juridiskas pretrunas un nepilnības, kā arī neprecīzi lietota terminoloģija.

Juridiskas pretrunas visbiežāk konstatējusi V. Vīķe-Freiberga. Valsts prezidente savos motivētajos rakstos vairākkārt uzsvērusi Saeimā pieņemto likumu “strīdīgu regulējumu ar atšķirīgu interpretāciju iespējām”. Tas saistīts ar lielo likumprojektu skaitu, kas bija jāpieņem Latvijai, iestājoties Eiropas Savienībā, kā arī, iespējams, ar kādu interešu grupu vēlmi normatīvajam regulējumam paredzēt atšķirīgas interpretācijas iespējas.

Joprojām saglabājas augsts to pieņemto likumu skaits, kuros Valsts prezidenti atklāj juridiskas nepilnības. Šajā kontekstā Valsts prezidents R. Vējonis, 2016. gada 12. septembrī vēstulē Saeimai aicināja deputātus “izvērtēt savas idejas likumu kvalitātes uzlabošanai”. R. Vējonis arī izveidojis Tiesiskās vides pilnveides komisiju, kura organizē seminārus un konferences par likumdošanas pilnveidošanas iespējām.

5.2.11. attēlā redzamajā diagrammā atspoguļots to likumu īpatsvars, kuros bijušas juridiskas nepilnības un kurus Valsts prezidenti nosūtījuši otrreizējai caurlūkošanai Saeimā.

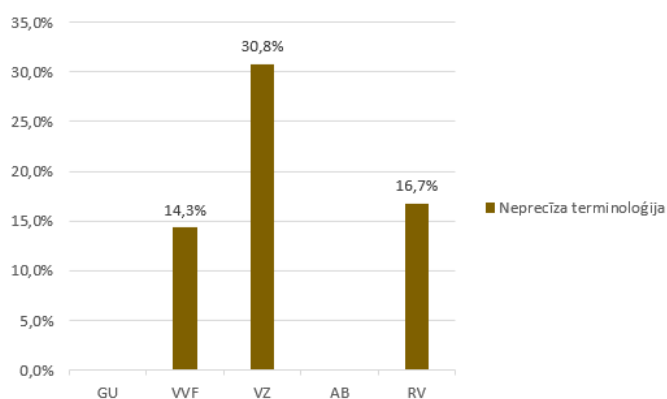


5.2.11. att. Norāde uz juridiskām pretrunām un nepilnībām Saeimā pieņemtajos likumos, kuri nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai

Valsts prezidentes V. Vīķes-Freibergas abu pilnvaru posmos tika aktualizēta terminoloģijas nepilnība likumos. Tas saistīts ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā, kad Eiropas regulas un direktīvas bija jāpielāgo nacionālajai likumdošanai, un arī ar tolaik trūkstošo terminu definīciju deficītu normatīvajā regulējumā.

Neprecīza terminoloģija bija arī viens no V. Zatlera motīviem četrus likumus neizsludināšanai. Tas saistāms gan ar definīciju trūkumu normatīvajā regulējumā, gan arī ar tā laika Valsts prezidenta padomnieku iepriekš gūto pieredzi, strādājot Kancelejā V. Vīķes-Freibergas pilnvaru posmā. Arī divos R. Vējoņa motivētajos rakstos minēta “neprecīzas terminoloģijas” izmantošana, vienā gadījumā ir nekonsekventi lietoti saikļi “un” un “vai”, kas lietoto vārdu dēļ var radīt neprecizitāti interpretācijā, otrā gadījumā konstatēts neprecīzs normu formulējums.

5.2.12. attēlā atspoguļots neprecīzas terminoloģijas lietojums kā motīvs likuma nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai.



5.2.12. att. Neprecīzas terminoloģijas lietojuma motīvs Saeimā pieņemtajos likumos, kurus Valsts prezidenti nosūtījuši otrreizējai caurlūkošanai

Turpinājumā šajā apakšnodaļā tiks analizēta Saeimas reakcija uz Valsts prezidentu motivētajos rakstos izteiktajiem iebildumiem un ierosinājumiem.

Motivētajam rakstam, kā minēts 3.3. apakšnodaļā, var būt vairāki priekšlikumu bloki¹⁹², bet izskatāmi ir tikai tie Valsts prezidenta iebildumi un priekšlikumi, kas saistīti ar Valsts prezidenta izteiktajiem iebildumiem. Ja Valsts prezidenta ieteikums ir uzrakstīts redakcionālā formā, tad deputāti par to balso. Analizējot 85 otrreizējai caurlūkošanai nosūtītos motivētos rakstus, secinu: ja Valsts prezidents savā motivētajā rakstā nosūtījis konkrētu likuma redakciju, tad iespēja, ka Saeima to ņem vērā, ir mazāka nekā tad, ja Valsts prezidents sniedz motivētus iebildumus vai ierosinājumus.

Saeimas atbildīgā komisija apkopo priekšlikumus likuma otrreizējai caurlūkošanai un tajos iekļauj tikai ar Valsts prezidentu iebildumiem vai ierosinājumiem izteiktos priekšlikumus. Saeimas deputāti otrreizējas caurlūkošanas sēdē balso par šiem priekšlikumiem, un ar formulējumu “daļēji ņem vērā” tiek saprasts, ka visi Valsts prezidentu iebildumi un ierosinājumi netiek ņemti vērā. Vairākus priekšlikumus Saeimas deputāti atbalsta, bet citus noraida. Kopumā likums tiek pieņemts un Valsts prezidenta iebildumi ņemti vērā, taču ne visi. Arī tādos gadījumos, kad Valsts prezidenta iebildumi ir tikai daļēji ņemti vērā, Valsts prezidents ir panācis savu ietekmi likuma uzlabošanā.

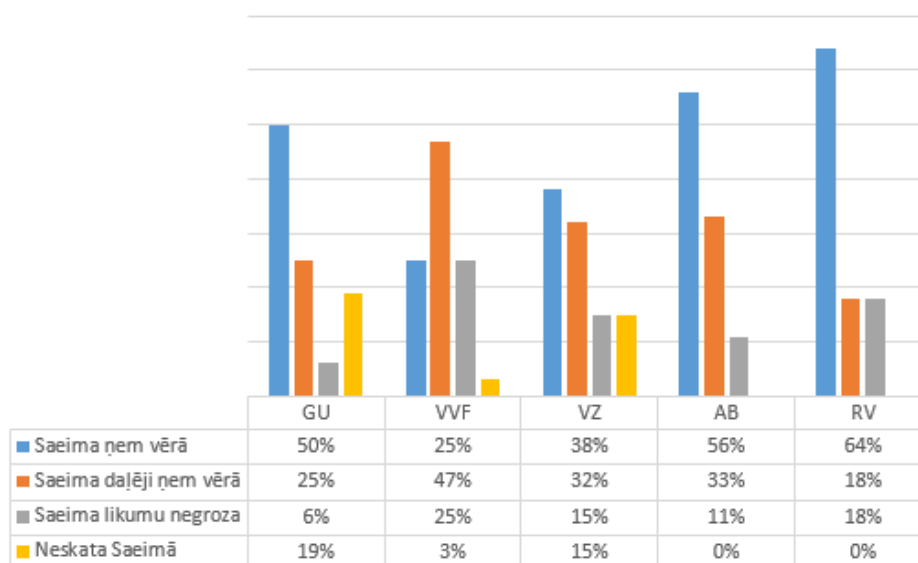
Promocijas darbā tiek lietots formulējums “Saeima likumu *negroza*”. Šis formulējums lietots atbilstoši Satversmes 71. pantam: “.. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts prezidents otrreiz ierunas nevar celt.”

Analizējot to Saeimas sēžu stenogrammas, kurās notikusi likumu otrreizēja caurlūkošana, un izvērtējot **Saeimas reakciju** (sk. 5. pielikuma 5. kategoriju), konstatēts, ka 86 otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu gadījumā 66 gadījumos Saeima ņemusi vērā vai daļēji ņemusi vērā Valsts prezidentu iebildumus. Pēdējais R. Vējoņa otrreizējai caurlūkošanai nosūtītais 12. Saeimas pieņemtais likums “Grozījumi Darba likumā” 13. Saeimā skatīts 2019. gada 28. martā. 13. Saeima daļēji ņemusi vērā Valsts prezidenta iebildumus un R. Vējonis likuma grozījumus izsludinājis 2019. gada 17. aprīlī.

5.2.13. attēls ilustrē Saeimas reakciju uz visu piecu pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motivēto rakstu iebildumiem un ierosinājumiem individuālā griezumā. No 86 nosūtītiem likumiem otrreizējai caurlūkošanai, 34

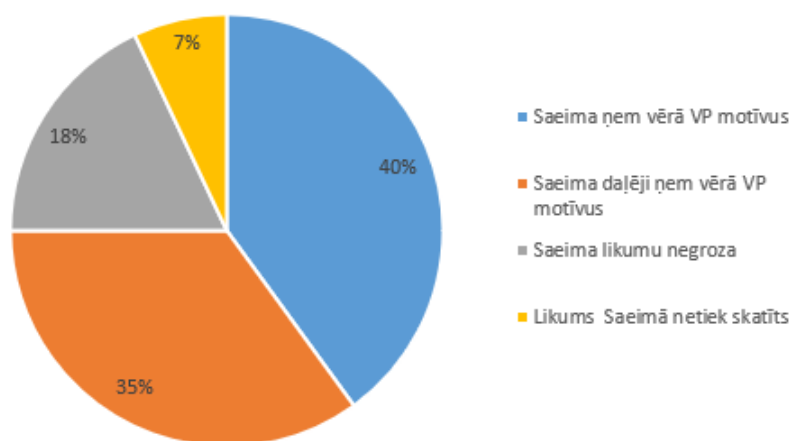
¹⁹² Proti, redakcija un apsvērumi; tāpat atbilstoši Saeimas kārtības ruļļa 115. panta 2. daļai deputāti var iesniegt priekšlikumus, kas ir saistīti ar Valsts prezidenta izteiktajiem iebildumiem.

gadījumos Saeima ņēmusi vērā Valsts prezidentu iebildumus un ierosinājumus, 32 gadījumos daļēji ņēmusi vērā, 15 gadījumos Saeima likumu atstājusi negrozītu un 5 gadījumos likums Saeimā atkārtoti izskatīts netika.



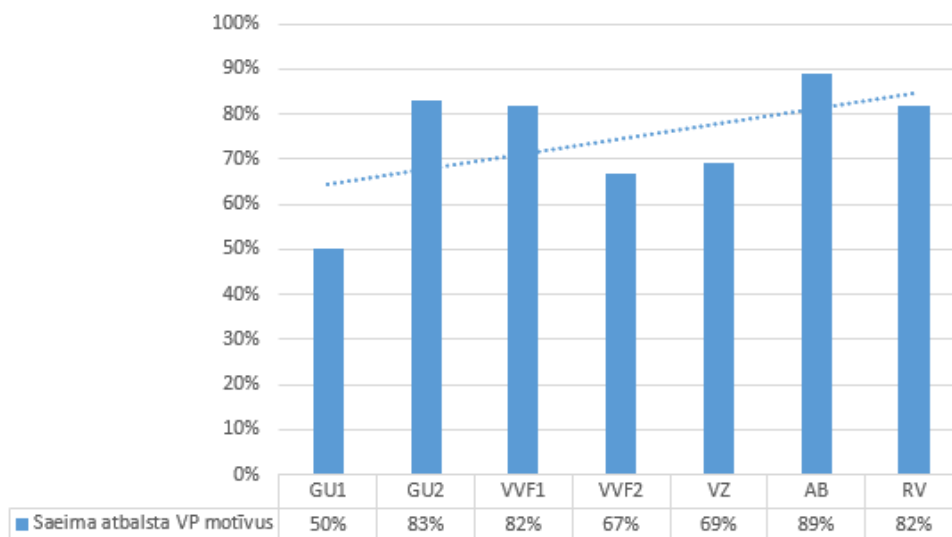
5.2.13. att. Saeimas reakcija uz konkrēta Valsts prezidenta otrreizējai caurlūkošanai Saeimai nosūtīto likumu motīviem

Atšķirībā no 5.2.13. attēla, kas ilustrē Saeimas reakciju uz atsevišķu Valsts prezidentu suspensīvā veto iniciatīvu, 5.2.14. attēls atspoguļo Saeimas reakciju kopumā uz visu pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīviem.



5.2.14. att. Saeimas reakcija kopumā uz visu pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīviem

Nākamajā – 5.2.15. attēlā ilustrēta katra konkrēta Valsts prezidenta ietekme likumdošanas uzlabošanā. Diagrammā procentuāli parādīts, cik lielā mērā Saeima ņemusi vērā vai daļēji ņemusi vērā Valsts prezidentu iebildumus un ierosinājumus, viņiem nosūtot likumus otrreizējai caurlūkošanai. Tā kā Valsts prezidenti G. Ulmanis un V. Vīķe-Freiberga tika ievēlēti uz diviem – lai arī atšķirīgiem – pilnvaru posmiem, attēlā parādīta katra Valsts prezidenta katra pilnvaru posma ietekme otrreiz caurlūkota likuma uzlabošanā.



5.2.15. att. Attēls ilustrē, kā Saeima ņemusi vērā vai daļēji ņemusi vērā Valsts prezidentu motīvus par likumu otrreizēju caurlūkošanu

Analizējot **procedurālās kārtības ievērošanu** (sk. 7. pielikumu) atbilstoši Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajai procedurālajai kārtībai, kas ir saistīta ar noteikumu un termiņu ievērošanu, kādā valsts pārvaldībā norisinās likumu otrreizējai caurlūkošanai nosūtīšanas un izskatīšanas kārtības process, izpētīts katrs otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma gadījums. Tas izvērtēts, ņemot vērā datumu, kad Saeimā sākotnēji pieņemts konkrētais likums; datumu, kad Valsts prezidenta motivētais raksts nosūtīts Saeimai; datumus, kad motivētais raksts izskatīts Saeimas Prezidijā, nodots atbildīgajai Saeimas komisijai, iekļauts Saeimas sēdes darba kārtībā; datumu, kad otrreizējai caurlūkošanai nosūtītais likums pieņemts ar Valsts prezidenta ieteiktajiem labojumiem vai atstāts negrozīts; datums, kad likums izsludināts.

Lai arī nav pamata apšaubīt Valsts prezidenta vai Saeimas procedurālās kārtības ievērošanu, tomēr pētījuma gaitā uzmanību piesaistīja V. Vīķes-Freibergas pilnvaru laikā veiktie grozījumi Satversmes 71. pantā¹⁹³, kuri noteica, ka “desmit dienu laikā, skaitot no likuma

¹⁹³ Satversme, 71. pants. Grozījumi stājās spēkā 2004. gada 21. oktobrī.

pieņemšanas Saeimā, Valsts Prezidents motivētā rakstā Saeimas priekšsēdētājam var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu”. Iepriekš bija noteiktas septiņas dienas. Šie grozījumi izdarīti būtiska apsvēruma dēļ, “lai Valsts prezidents varētu veikt pieņemtā likuma izpēti un otrreizējas likuma caurlūkošanas gadījumā Valsts prezidentam būtu iespēja izsvērtā lēmuma pieņemšanai”, savā intervijā min V. Vīķe-Freiberga.¹⁹⁴

2004. gada 18. maija likumprojekta “Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē” anotācijā Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga rakstīja: “Pieredze liecina par to, ka Satversmē noteiktais septiņu dienu termiņš un Saeimā pēdējā lasījumā pieņemtā likuma teksta ierobežotā pieejamība septiņu dienu laikā kopš tā pieņemšanas Saeimā nenodrošina iespēju dažādām interešu grupām iepazīties ar pilnu likuma tekstu, pieņemt lēmumu par savu viedokli un informēt par to Valsts prezidentu. Septiņu dienu termiņā tiek ietvertas arī brīvdienas (sestdiena un svētdiena), kā arī svētku dienas, līdz ar to Satversmē noteiktais septiņu dienu termiņš Valsts prezidentam sniedz ierobežotu iespēju uzklaut iebildumus, pieprasīt papildu informāciju, pieņemt lēmumu un sniegt Saeimai savu motivāciju atkārtotas caurlūkošanas nepieciešamībai vai likuma publicēšanas apturēšanai.” Intervijās ar Valsts prezidentu un viņas tā laika padomniekiem tika noskaidrots, ka, sagatavojot šo grozījumu, notikušas konsultācijas ar Tieslietu ministriju, Valsts prezidenta kanceleju un Latvijas Pašvaldību savienību.

Cits aspekts, kas promocijas pētījumā gaitā pievērsa pastiprinātu uzmanību otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu virzības procedurālās kārtības ievērošanas noskaidrošanai, bija konstatētais fakts, ka 12 gadījumos no 85¹⁹⁵ otrreizējai caurlūkošanai nosūtītajiem likumiem process no Valsts prezidenta motivētā raksta nosūtīšanas Saeimai un tā nodošanas atbildīgajai komisijai bijis garāks nekā viena nedēļa, lai gan Saeimas kārtības ruļļa 115. pants noteic, ka “Saeima nākamajā sēdē bez debatēm nodod Valsts prezidenta motivētos iebildumus atbildīgajai komisijai un citām komisijām un lemj par termiņu, kādā iesniedzami priekšlikumi un likums atkārtoti izskatāms”. Izvērtējot visus gadījumus, kuros sākotnēji fiksētas neprecizitātes (sk. 7. pielikumu), konstatēju, ka procedurālā kārtība likumu otrreizējai caurlūkošanai parlamentā bez izņēmuma tikusi ievērota. Sākotnēji ievērotās neprecizitātes bija saistītas ar to, ka Saeimā tika noturētas ārkārtas sēdes, kurās neiekļauj likuma otrreizēju caurlūkošanu, vai bija Saeimas sesijas pārtraukums. Katrs no šiem gadījumiem analizēts 7. pielikumā.

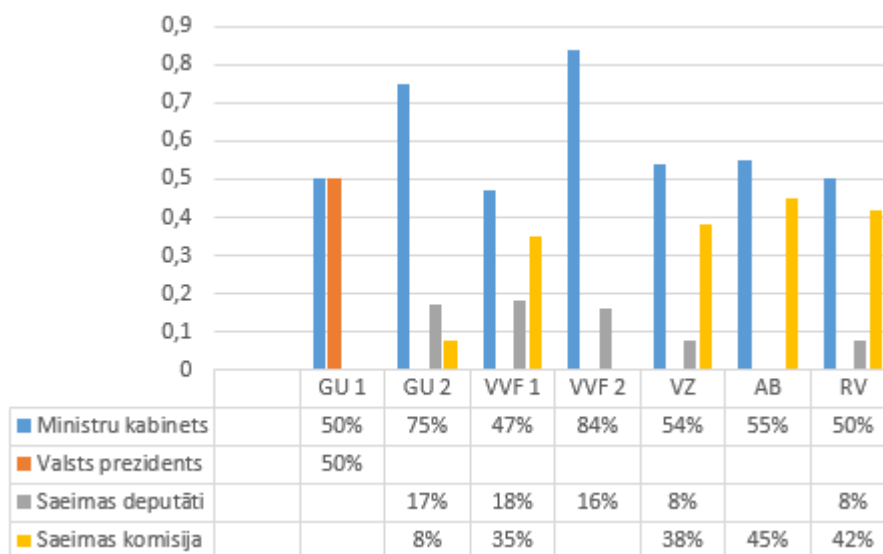
¹⁹⁴ Intervija ar Vairu Vīķi-Freibergu. 07.10.2017. un 25.12.2017.

¹⁹⁵ Kopā otrreizējai caurlūkošanai nosūtīti 86 likumi, bet pēdējais likums promocijas darbā aplūkotajā laikposmā (līdz 31.12.2018.) Saeimā vēl nav skatīts, taču ir nodots atbildīgajai komisijai.

Trešais aspekts – ne Satversme, ne Saeimas kārtības rullis nenosaka otrreizējās caurlūkošanas likuma izskatīšanas kārtības laiku. Taču, ņemot vērā, ka Valsts prezidents otrreizējai caurlūkošanai nosūta tikai tādus likumus, kurus Saeima nav atzinusi par “steidzamiem”, tad arī nav pamata ieteikt noteiktu laika intervālu, kādā būtu jāiekļaujas procesam no likuma nodošanas atbildīgajai komisijai līdz likuma izskatīšanai un pieņemšanai Saeimā, uzskatot, ka galvenokārt lietderība un konkrētā situācija nosaka termiņu likuma caurlūkošanai. Piemēram, ja tiek saprasts, ka likuma pilnveidošanai nepieciešama padziļināta pētniecība, lai nonāktu pie tāda risinājuma, kurš atbilst valsts un sabiedrības interesēm, process aizņem ilgāku laiku.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas 2000. gada 5. aprīļa lēmumu¹⁹⁶, kas noteic, ka “viens no būtiskākajiem jebkura akta spēkā esamības priekšnosacījumiem ir tā pieņemšanas kārtības ievērošana”, secinu, ka promocijas darbā veiktā procedurālās kārtības ievērošanas izvērtēšana bijusi būtiska un atklājusi nevis procedurālās kārtības neievērošanu, bet gan tiesiskās kultūras ievērošanu.

Promocijas pētījuma gaitā tika identificēti otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto **likumu izstrādātāji** (sk. 5. pielikuma 2. kategoriju). 5.2.16. attēlā redzamā diagramma ļauj iegūt salīdzinošu priekšstatu par to, kurš – MK, Valsts prezidents, Saeimas deputāts / deputāti vai konkrēta Saeimas komisija – katra Valsts prezidenta pilnvaru posmā sākotnēji izstrādājis likumprojektu, kuru Saeima pēc izskatīšanas pieņēmusi, taču Valsts prezidents to nav izsludinājis, bet nosūtījis atpakaļ Saeimai otrreizējai caurlūkošanai.



5.2.16. att. Valsts prezidentu nosūtīto likumu otrreizējai caurlūkošanai izstrādātāji

¹⁹⁶ Satversmes tiesas lēmums Nr. 04-06(991).

Kā minēts iepriekš 5. nodaļas ievadā, ir zināms, ka Latvijā visvairāk likumprojektu (aptuveni 85 procentos gadījumu, sk. 148. atsauci), izstrādā MK, līdz ar to, kā konstatēts pētījumā, ir pašsaprotami, ka Valsts prezidenti arī otrreizējai caurlūkošanai visbiežāk nosūta tieši MK izstrādātos likumus. Tomēr, identificējot likumprojektu izstrādātājus, tika konstatēta šķietami paradoksāla situācija: Valsts prezidents G. Ulmanis savā pirmajā pilnvaru posmā iesniedzis divas likumdošanas iniciatīvas (“Par muitas nodokli (tarifiem)” un “Par Valsts prezidenta ievēlēšanu”), kuras pēc izskatīšanas un pieņemšanas Saeimā viņš nosūtījis Saeimai atpakaļ otrreizējai caurlūkošanai. Intervijā G. Ulmanis norāda, ka laikā, kad Saeimā šo likumprojektu izskatīja, tajā tika iestrādāts arī “valdības piedāvātais projekts un Zemkopības ministrijas” ieteikumi. Kad Valsts prezidents saņēma šo likumu izsludināšanai, viņš uzskatīja par “nepieņemamu likumā paredzēto muitas tarifu pazeminājumu”. Valsts prezidents bija pārliecināts, ka muitas tarifu pazemināšana negatīvi ietekmēs galvenās lauksaimniecības nozares.

Saeima ņēma vērā Valsts prezidenta iebildumus un ar 68 balsīm PAR grozīja pieņemto likumu.

Likumu “Par Valsts prezidenta ievēlēšanu” G. Ulmanis bija iniciējis, taču tad, kad Saeima bija to izskatījusi un pieņēmusi, Valsts prezidents secināja, ka likuma izstrādāšanai veltīts pārāk maz laika, un motivētajā rakstā lūdza vēlreiz izvērtēt to, vai Valsts prezidenta amata kandidātam izvirzāmās prasības nosakāmas Satversmē vai kādā īpašā likumā, kā arī lūdza paredzēt kārtību un institūciju, kas pārbaudītu amata kandidāta atbilstību izvirzītajām prasībām, noteiktu laiku, kādā pirms vēlēšanām jāpiesaka amata kandidāts, un lūdza novērst Saeimas pieņemtā likuma nosaukuma neatbilstību likuma saturam. Tomēr Saeimā šo likumu atkārtoti neskatīja.

Kopumā Valsts prezidenti pēc neatkarības atjaunošanas līdz 12. Saeimas darbības beigām iesnieguši 55¹⁹⁷ likumdošanas iniciatīvas, no tām 14 iesniedzis G. Ulmanis (deviņas pirmajā pilnvaru posmā, piecas otrajā pilnvaru posmā), deviņas – V. Vīķe-Freiberga (sešas pirmajā pilnvaru posmā, trīs otrajā pilnvaru posmā), 14 likumdošanas iniciatīvas iesniedzis V. Zatlers, 12 iniciatīvas – A. Bērziņš, bet R. Vējonis – sešas. Savukārt Saeimas deputāti vai Saeimas komisijas izstrādājuši 31 no 86 otrreizējai caurlūkošanai nosūtītajiem likumiem.

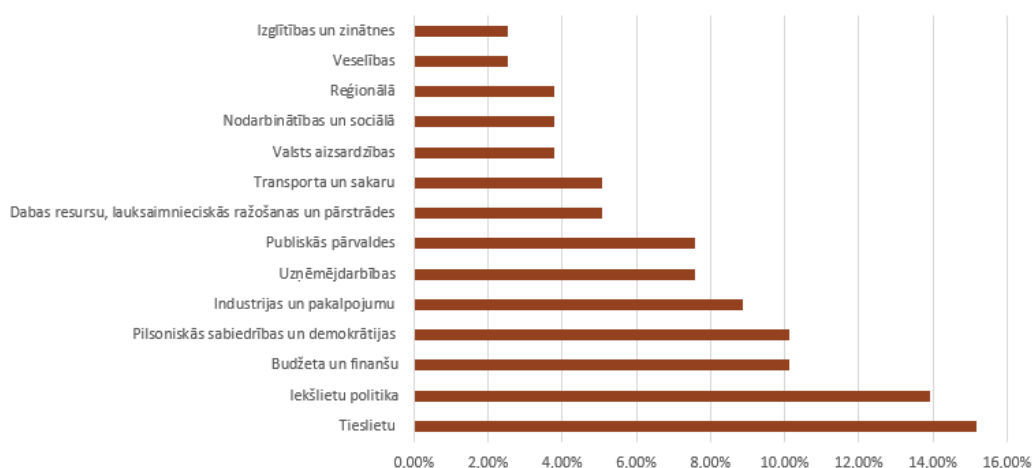
¹⁹⁷ Autore ieguvusi šos datus, analizējot 5. līdz 12. Saeimas likumprojektu kartītes.

Kopumā otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu skaits astoņu Saeimu pilnvaru termiņu laikā nav liels, lai secinājumu par pārdomātu un izsvērtu regulējumu iesniegšanas trūkumu attiecinātu uz likumu izstrādātājiem.

Kopš 2017. gada Saeimā darbojas analītiskais dienests, kura uzdevumos (sk. arī 28. atsauci) līdzās citiem ietilpst realizēt “zināšanās balstītu likumdošanu”, lai uzlabotu Saeimā izskatāmo likumprojektu kvalitāti, novērtētu Saeimā pieņemto likumu efektivitāti, kā arī sniegtu atbalstu likumdevējam lēmuma pieņemšanas procesā un kontrolē pār izpildvaru.

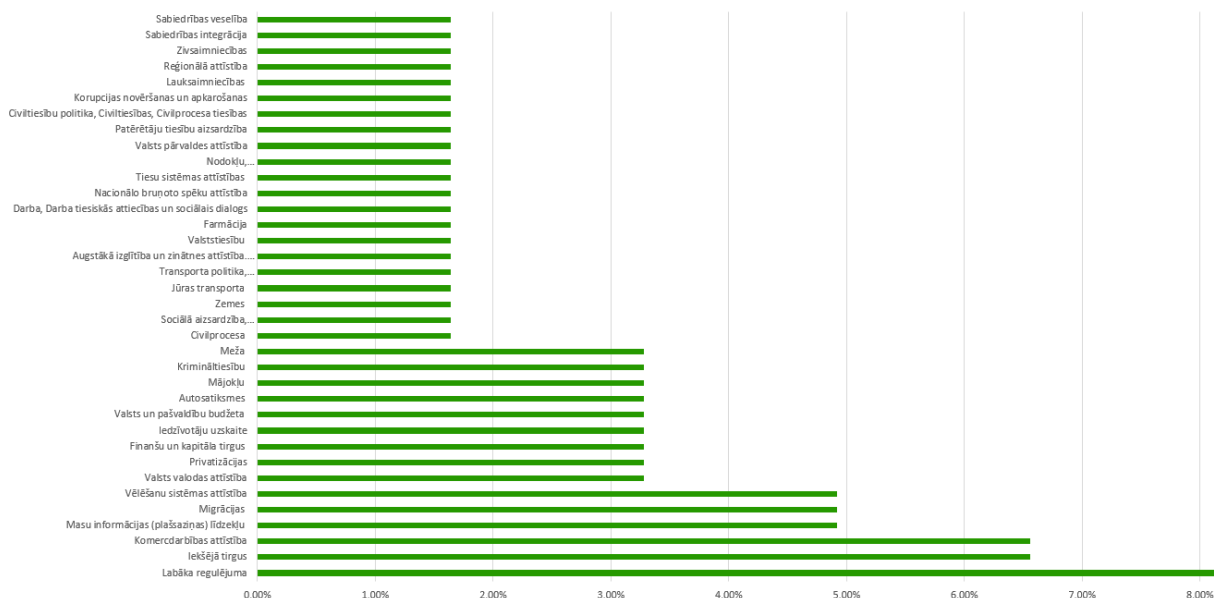
Identificējot otrreizējai caurlūkošanai nosūtītos **likumus pēc rīcībpolitikas jomām un nozarēm** (sk. 5. pielikuma 3. kategoriju) atbilstoši MK kārtības rullī noteiktajām rīcībpolitikas jomām un nozarēm, kā arī pēc atbildīgajām **Saeimas komisijām**, kurām Saeimas Prezidijs nodevis otrreizējai caurlūkošanai paredzēto likumu, lai tās apkopotu priekšlikumu, secinu, ka viens likums reizēm attiecas uz vairākām jomām un nozarēm vienlaikus.

5.2.17. attēlā redzamas tās rīcībpolitikas **jomas**, kurās identificēti otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, kā arī norādīts šīs jomas likumu īpatsvars.



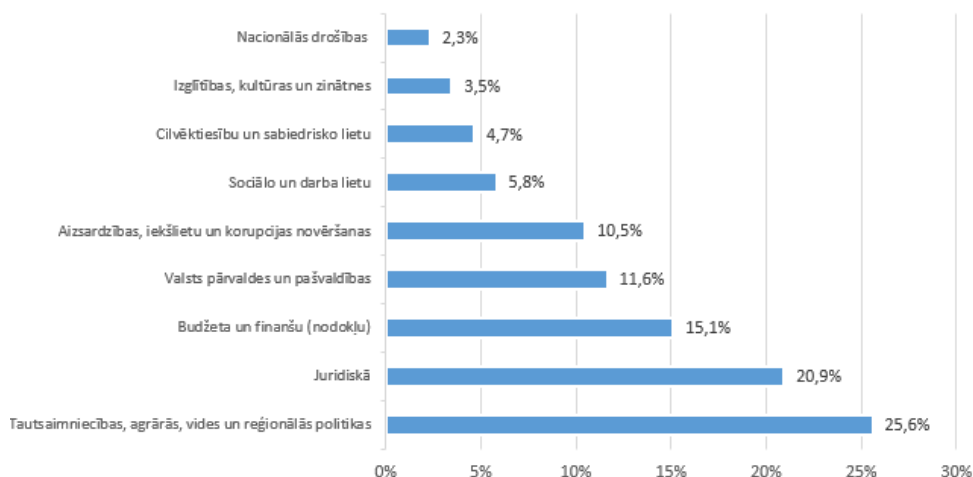
5.2.17. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procentuāls sadalījums pa rīcībpolitikas jomām

5.2.18. attēlā redzamas tās rīcībpolitikas **nozares**, kurās identificēti otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi.



5.2.18. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procentuālais sadalījums pa rīcībpolitikas nozarēm

5.2.19. attēlā atspoguļots otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu sadalījums starp atbildīgajām Saeimas komisijām.



5.2.19. att. Otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu procentuālais sadalījums starp atbildīgajām Saeimas komisijām

Secinu, ka tie otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, kuros regulējums saistīts ar finanšu pārdali un ietekmi (piemēram, tieslietu, iekšlietu, budžeta jomā un labāka regulējuma, iekšējā tirgus, komercdarbības nozarēs), veido vislielāko īpatsvaru šajā likumu grupā. Atbilstoši šim secinājumam arī Saeimas atbildīgās komisijas par likumu otrreizējas caurlūkošanas priekšlikumu sagatavošanu bijušas galvenokārt Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija, Juridiskā komisija un Budžeta un finanšu komisija. Intervijā ar G. Kusiņu

izteikts pieņēmums, ka tas, iespējams, saistīts ar kādas sabiedrības grupas vēlmi ietekmēt kādu procesu, iegūstot sev labvēlīgu rezultātu, novilcinot brīdi, kad likumam jāstājas spēkā, vai arī meklējot iespēju iestrādāt likumā sev vēlamo regulējumu.

Analizējot Saeimas likumdošanas kartītes¹⁹⁸, konstatēju, ka kopumā Saeimas Juridiskā komisija un Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas ir bijušas atbildīgas par vislielākā skaita likumu izskatīšanu.

5.3. Kopsavilkums

Ņemot vērā to, ka 25 gadu laikā no 5. Saeimas līdz 12. Saeimas termiņa beigām Valsts prezidenti piemērojuši suspensīvo veto 86 likumiem, šī Valsts prezidenta tiesība liecina par dinamisku procesu starp vienas grupas dalībniekiem, kuru mērķis ir savstarpēji palīdzēt cits citam sasniegt rezultātu. Mijiedarbībā starp Valsts prezidentu un Saeimu pastāv situatīvā līderība, kurā atbildību daļa vairāki iesaistītie dalībnieki. Nevar nepieņemt pētnieku Kraiga Pīrsa, Kristīnas Vasenāras un Čārlza Manca teiktajam – jo lielāku līdzību līderis saskata savos un sekotāju uzskatos, jo pilnvērtīgāka ir viņu sadarbība (Pearce, Wassenaar, Manz, 2014). Tomēr gan Saeimas sēžu stenogrammās, gan plašsaziņas līdzekļos bieži parādās izteikums, ka Valsts prezidents “atmet” likumu Saeimai. Tas ir vārds ar negatīvām konotācijām, tādējādi tas disonē ar izpratni par to, kādām būtu jābūt vēlamām attiecībām divu valstij tik nozīmīgu institūciju starpā. Tas rada aplamu priekšstatu par labu pārvaldību un zināšanām. Valsts prezidentu motivētie raksti ir noformēti korekti, izvēlētās izteiksmes formas atbilst labas prakses izpratnei, un šajos rakstos skaidri norādīts uz tām nepilnībām, kuras, otreiz caurlūkojot likumu, būtu novēršamas.

Šajā nodaļā tika analizēta suspensīvā veto piemērošanas prakse, apzināta šīs tiesības piemērošana, ierobežojumi, mijiedarbība starp Valsts prezidentiem un Saeimu. Izpētot procedurālās kārtības ievērošanu no motivētā raksta nosūtīšanas brīža līdz likuma izsludināšanai, tika gūts apliecinājums tiesiskās kultūras ievērošanai. Tika noskaidroti arī likuma izstrādātāji (MK, Saeimas deputāti, konkrēta Saeimas komisija, Valsts prezidents) un rīcībpolitikas jomas un nozares,¹⁹⁹ kurās izstrādāti atkārtotai caurskatīšanai nosūtītie likumi, kā arī izvērtēta motivēto rakstu izteiksmes formas attīstība. Analizējot Saeimas sēžu stenogrammas, identificēta parlamenta reakcija, tas, cik lielā mērā Saeima ņemusi vērā, daļēji ņemusi vērā, atstājusi

¹⁹⁸ Saeimas likumprojektu datubāze. Izgūts no <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webAll?OpenView>

¹⁹⁹ 07.04.2009. MK noteikumi Nr. 300. MK kārtības rullis. 3. pielikums. Pielikums grozīts ar MK 06.09.2011. noteikumiem Nr. 690; MK 30.09.2014. noteikumiem Nr. 582.

negrozītu vai arī nav izskatījusi Valsts prezidenta iesniegtā motivētā raksta iebildumus un ierosinājumus.

Iepazīstoties ar Valsts prezidentu motivētajiem rakstiem likumu nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai, noteikti Valsts prezidentu motīvi neizsludināt 86 likumus.

Vairākos gadījumos izdevies konstatēt, ko Valsts presidentiem ir izdevies atrisināt, piemērojot suspensīvā veto tiesību.

5.1. apakšnodaļā izveidoti paragrāfi, kuros apkopoti katra Valsts prezidenta motīvi un motivēto rakstu attīstība. Secināts, ka tīklveida pārvaldība ietekmējusi motivēto rakstu argumentāciju, jo dažādas sabiedrības grupas, paužot viedokli, nereti spējušas pamatot Valsts prezidentam nepieciešamību nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai.

5.2. apakšnodaļā analizēta suspensīvā veto piemērošana, identificējot Saeimas reakciju, likuma izstrādātājus, rīcībpolitikas jomas un nozares, uz kurām attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, un atbildīgās Saeimas komisijas.

Analizējot Valsts prezidentu motivētos rakstus, konstatēju, ka lēmuma pieņemšanā par suspensīvā veto piemērošanu likumiem, kas attiecas uz likumdošanas jomu, V. Vīķe-Freiberga bijusi visaktīvākā – viņa šo tiesību attiecībā uz minēto jomu piemērojusi biežāk nekā citi Valsts prezidenti, kuri ievēlēti pēc neatkarības atjaunošanas.

Konstatēts, ka dažādu sabiedrības grupu iesaistīšana lēmuma pieņemšanā jau bija aizsākta G. Ulmaņa pilnvaru darbības laikā, proti, 1998. gadā; tā iedibinājās kā tradīcija V. Vīķe-Freibergas pirmo pilnvaru laikā 2001. gadā, un jau 2003. gadā motivētajos rakstos bija atsauces uz dažādu sabiedrības grupu norādēm par pieņemto likumu strīdīgajām normām. Sabiedrības līdzdalības iespēja attīstījās, un tā joprojām pilnveidojas. Pārliecinošs apliecinājums tam ir Valsts prezidenta R. Vējoņa 2018. gada 9. novembrī nosūtītais motivētais raksts, kuram pievienoti dažādu sabiedrības grupu viedokļi par Saeimā pieņemto likumu.

Nemot vērā pieaugošo tīklveida pārvaldības nozīmi, ko apliecina arī konstatētais fakts, ka A. Bērziņa pilnvaru laikā gandrīz 90 procentos likumu, kuri tika nosūtīti otrreizējai caurlūkošanai, likuma izvērtēšanas procesā iesaistījās dažādas sabiedrības grupas. Nākamajā nodaļā tiek piedāvāts promocijas darba autores izveidotais lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai.

6. Lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs par likuma izvērtēšanu un nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai

Demokrātiskā valstī svarīga loma ir sabiedrības un tās dažādo grupu līdzdalībai demokrātiskajos pārvaldības procesos. Lai sekmētu daudzpusīgi izdiskutētu, argumentētu un dažādi domājošu sabiedrības grupu viedokļu iekļaušanu lēmuma izvērtēšanas procesā objektīva lēmuma pieņemšanai, promocijas darbā izstrādāts un pamatots priekšlikums par mūsdienu pārvaldībai atbilstošu scenāriju atvērtam un skaidram lēmuma pieņemšanas procesam.

Piemērojot suspensīvā veto tiesību, Valsts prezidentam ir iespēja izteikt iebildumus un priekšlikumus par Saeimā pieņemto likumu, norādīt parlamentam uz pieļautām neprecizitātēm, strīdīgām normām un paust viedokli jautājumā par likuma pilnveidošanu. Valsts prezidents, piemērojot suspensīvā veto tiesību, uzņemas atbildību gan sabiedrības, gan sabiedrības ievēlētā likumdevēja priekšā.

Kā minēts iepriekš, dažādas sabiedrības grupas jau vairākus gadus iesaistās Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanā un dara savu viedokli zināmu Valsts prezidentam. Tas liecina, ka tīklveida pārvaldība lēmuma pieņemšanā pastāv jau šobrīd, tā attīstās, lai vairotu līdzdalības iespēju un lai lēmuma pieņemšana būtu balstīta uz daudzpusēju un dažādu viedokļu izvērtēšanu.

No 86 likumiem, kurus Valsts prezidenti bija nosūtījuši otrreizējai caurlūkošanai, 43 gadījumos sabiedrības pārstāvji bija lūguši likumu neizsludināt. Lai gan tas nav vienīgais motīvs likuma neizsludināšanai, pētījumā konstatēju, ka 77 procentos gadījumu (33 likumi) tikuši ņemti vērā arī sabiedrības grupu argumenti. Tas pamatoti ļauj secināt par sabiedrības līdzdalības nozīmi likumdošanā un pamato izstrādātā lēmuma pieņemšanas scenārija nepieciešamību.

Izstrādātais lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs paredz aizvien lielāku sabiedrības pārstāvju iesaistīšanos viedokļa paušanā par Saeimā pieņemtiem likumiem. Pētījumā konstatēts (sk. 5.2. apakšnodaļu), ka tajās jomās un nozarēs, kurās regulējums ir ar lielāku finanšu līdzekļu pārdali, sabiedrības pārstāvji, kas ieinteresēti, lai būtu cits regulējums, mēģina izmantot iespēju neizsludināt likumu un panākt tā nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai. Intervijās minēts, ka tādējādi tiek novilcināta likuma stāšanās spēkā vai arī atsevišķi grupējumi mēģina rast iespēju iestrādāt likumā sev vēlamu regulējumu. Ja diskusijā par pieņemto likumu tiktu iesaistīta plašāka sabiedrības daļa, iespējams, netiktu pieļauta šādas interešu grupas ietekmes pārstāvniecība. Scenārijs paredz ikvienam sabiedrības pārstāvim iespēju iesaistīties atvērtā diskusijā.

Šobrīd lēmuma pieņemšanas procesā par likuma nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, atsaucoties uz Valsts prezidentu un Valsts prezidentu padomnieku intervijās teikto un

motivētajos rakstos pausto, secinu, ka minētajā procesā piedalās Valsts prezidents, viņa padomnieki, dažādas sabiedrības grupas, ja tās ir iesūtījušas savus iebildumus vai atbalstu likumam. Sanāksmēs par likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamības izvērtēšanu piedalās arī pieaicinātie eksperti. Taču sabiedrībā atvērta diskusija par Saeimā pieņemtiem, bet vēl neizsludinātiem likumiem netiek praktizēta. Šobrīd nav skaidrs, cik bieži un kā norisinās iesaistīto sabiedrības grupu sanāksmes, jo Valsts prezidenta kancelejas tīmekļa vietnē informācijas par tām nav.

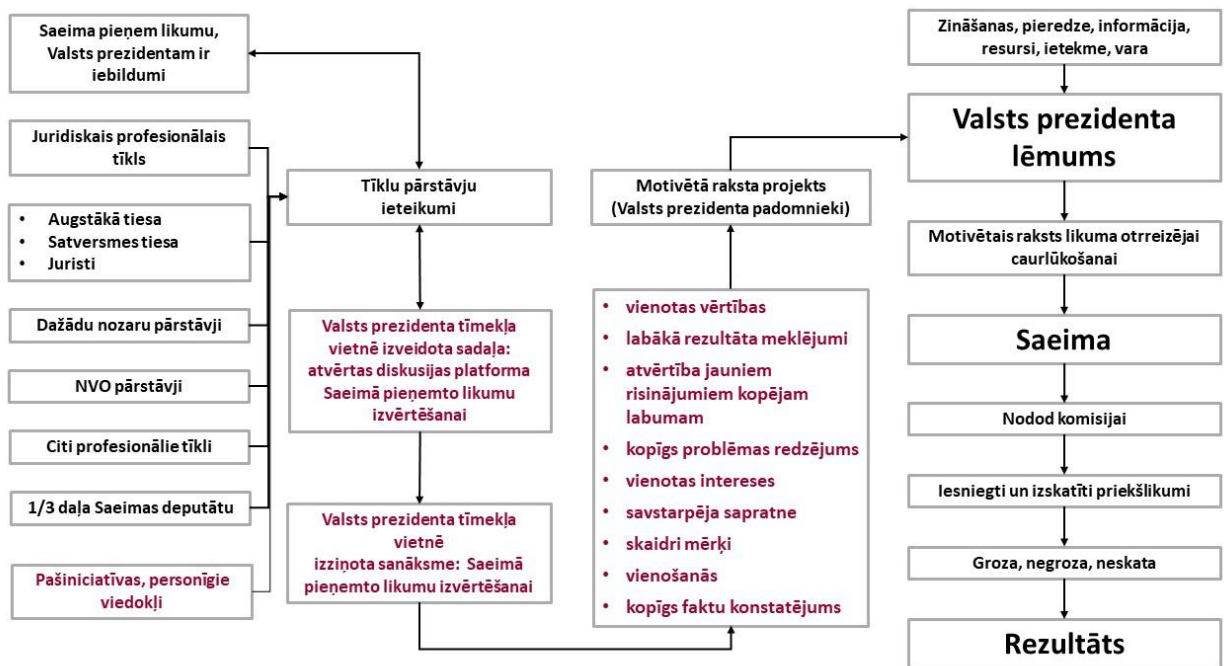
Motivētajos rakstos nav arī minēts, ka viedokli būtu pauduši zinātnieki, konkrētas jomas pētnieki, speciālisti vai pieņemtā likuma atbalstītāji. Tas gan nenozīmē, ka minēto grupu viedokli Kanceleja nebūtu saņēmusi; nav arī informācijas par to, vai šis viedoklis ņemts vērā.

Līdz šim lēmuma pieņemšanas process suspensīvā veto piemērošanai norisinās šādi: pēc tam, kad Saeima ir pieņēmusi likumu un nosūtījusi to Valsts prezidentam izsludināšanai, Valsts prezidents pieņem lēmumu par tā izsludināšanu vai likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamību. To Valsts prezidents dara Satversmē noteiktajā termiņā. No intervijām ar Valsts prezidentiem un viņu padomniekiem secinu, ka sabiedrības grupas, kuras ir saistītas ar konkrētā likumu īstenošanu vai uz kurām attiecas konkrētais likums, sūta Valsts prezidentam atbalstu likuma izsludināšanai vai lūgumu to neizsludināt un novirzīt otrreizējai caurlūkošanai. Valsts prezidenta padomnieki sagatavo motivētā raksta priekšlikumu, un Valsts prezidents, izmantojot zināšanas, pieredzi, informāciju, resursus, ietekmi un varu, pieņem vai nepieņem lēmumu suspensīvā veto piemērošanai.

Ja Valsts prezidents ir pieņēmis lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu un formulējis to motivētajā rakstā, tad Kanceleja nosūta motivēto rakstu Saeimai. Saeimas Prezidijs to iekļauj nākamās Saeimas sēdes darba kārtībā, un otrreizējai caurlūkošanai nosūtītais likums tiek nodots atbildīgajai Saeimas komisijai vai komisijām, kas jau iepriekš strādāja pie konkrētā likumprojekta sagatavošanas. Atbildīgā komisija sagatavo, apkopo un izskata priekšlikumus tikai par tiem jautājumiem un iebildumiem, kurus motivētajā rakstā izteicis Valsts prezidents. Saeima otrreiz caurlūko likumu un to pieņem, ņemot vērā vai daļēji ņemot vērā Valsts prezidenta iebildumus vai ieteikumus. Rezultātā tiek pieņemts likums, kuru Saeimā ievēlētie deputāti uzskata par valsts un sabiedrības interesēm atbilstošu.

Saeima arī var atstāt likumu negrozītu, taču tad Valsts prezidents otrreiz ierunas celt nevar.

Promocijas darba izstrādes gaitā gūto secinājumu rezultātā izveidots lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs, kā pilnveidot Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanu (sk. 6.1. att.).



6.1. att. Lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs

Lai padarītu lēmuma pieņemšanas procesu atvērtāku, skaidrāku un caurskatāmāku, autore piedāvā veikt vairākas izmaiņas lēmuma pieņemšanas procesa scenārijā.

1. Izvērtējot nepieciešamību otrreiz caurlūkot likumu, lēmuma pieņemšanas procesā iesaistīt gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas. Tas palielinātu uzticēšanos pārvaldībai un pārvaldības uzticamību, novērstu nepietiekami pārdomātu likumu izsludināšanu. Dažādu sabiedrības grupu un institūciju veiksmīgas mijiedarbības rezultātā (uzticoties, iesaistoties, veidojot kopīgu izpratni, rosinot diskusiju, uzklusot pretējus viedokļus, izvērtējot situāciju) uzlabojas lēmuma pieņemšanas process un arī lēmuma kvalitāte.
2. Radīt iespēju dažādām sabiedrības grupām paust viedokli, izteikt iebildumus vai atbalstu par katru Saeimā pieņemto likumu, savu vēlmi dažu dienu laikā pēc likuma pieņemšanas Saeimā noformējot atbilstošā formā (reģistrējoties un iesniedzot viedokli), kas adresēts Valsts prezidenta kancelejai. Apkopojot dažādos viedokļus, būtu iespējams pieņemt visatbilstošāko lēmumu. Termiņu, kādā sabiedrības dažādo grupu vai indivīdu lūgums varētu tikt iesniegts, noteiktu Valsts prezidenta kanceleja, paredzot pietiekamu laiku, lai Valsts prezidents varētu izvērtēt iesniegtos lūgumus. Atsevišķos gadījumos likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamības izvērtēšanai

sasaukt sanāksmes, arī šeit paredzot pietiekamu laiku, lai Valsts prezidents varētu pieņemt izsvērtu lēmumu.

3. Sabiedrības pārstāvju viedokļi varētu tikt apkopoti atsevišķā sadaļā atvērtas diskusijas platformā Valsts prezidenta tīmekļa vietnē, kur gan dažādu grupu pārstāvji, gan indivīdi varētu nosūtīt argumentētus pamatojumus un motīvus likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamībai. Vietnē arī jābūt iespējai argumentēti atbalstīt likuma izsludināšanu. Iesūtītie viedokļi būtu redzami jebkuram interesentam, kurš iepriekš reģistrējies attiecīgajā Kancelejas tīmekļa vietnes sadaļā.
4. Izziņot Valsts prezidenta tīmekļa vietnē sanākumi par otrreizējai caurlūkošanai nosūtāmā likuma apspriedi. Atbilstoši tīklveida pārvaldības pieejai dažādām sabiedrības grupām un atsevišķiem indivīdiem būtu iespēja pieteikties dalībai šādā sanāksmē. Valsts prezidentam un Valsts prezidenta padomniekiem piedāvātajam scenārijam būtu iespēja noskaidrot plašu viedokļu spektru un izvēlēties, ko aicināt uz sanākumi, jo lēmumu par suspensīvā veto piemērošanu pieņem Valsts prezidents.
5. Lai Valsts prezidenta padomnieki izveidotu motivētā raksta projektu, sanāksmē jāpanāk: kopīgs faktu konstatējums, vienošanās, skaidri mērķi, savstarpēja sapratne, vienotas intereses, kopīgs problēmas redzējums, atvērtība jauniem risinājumiem kopējam labumam, labākā rezultāta meklējumi, vienotas vērtības.

Ņemot vērā Valsts prezidenta kancelejas ierobežotos resursus, veicamā darba apjomu un personāla noslogotību, ko savās intervijās min visi Valsts prezidentu padomnieki, šādas vēstules sabiedrības pārstāvji varētu sūtīt jau likumprojektu izstrādes laikā, tādējādi vērsot Valsts prezidenta un viņa padomnieku uzmanību uz atsevišķu jautājumu risināšanas nepieciešamību, lai, saņēmis likumu pēc tā pieņemšanas Saeimā, Valsts prezidents varētu apsvērt iespēju pieņemt lēmumu izsludināt likumu vai to neizsludināt un nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai.

Jāuzsver, ka sabiedrības grupām nebūtu jālūdz Valsts prezidents neizsludināt likumu un nosūtīt to Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, jo suspensīvā veto piemērošana ir Valsts prezidenta lēmums, bet sabiedrības grupām ir jāpievērš Valsts prezidenta uzmanība neprecizitātēm pieņemtajā likumā.

Nākamajā nodaļā apkopoti promocijas darbā iegūtie secinājumi, sniegtas atbildes uz pētījuma jautājumiem; apkopojot promocijas darbā iegūtās atziņas, izteikti ieteikumi, kā turpmāk organizēt lēmuma pieņemšanas procesu par likuma otrreizējas caurlūkošanas nepieciešamību, kā arī ieskicēts turpmāko pētījumu izpētes virziens.

7. Nobeigums

Latvijā 25 gadu laikā pēc neatkarības atjaunošanas Valsts prezidenti 86 reizes izmantojuši tiesību nosūtīt Saeimā pieņemto likumu otrreizējai caurlūkošanai.

Promocijas darbā tika izvirzīts mērķis noteikt un izvērtēt Valsts prezidentu motīvus suspensīvā veto piemērošanai, kā arī izstrādāt un pamatot priekšlikumu par mūsdienu pārvaldībai atbilstošu scenāriju atvērtam un skaidram lēmuma pieņemšanas procesam pieņemto likumu izvērtēšanai. Valsts prezidenta pieņemtajam lēmumam ir ilgstošas sekas, tāpēc ir svarīgi pētīt, analizēt un izvērtēt likumu neizsludināšanas motīvus, lai jau sākotnēji tiktu izstrādāts un izsludināts tāds likums, kas būtu visatbilstošākais valsts un sabiedrības interesēm.

Promocijas darbu par Valsts prezidenta suspensīvā veto praksi Latvijā rosināja izstrādāt tas, ka zinātniski pētījumi par Valsts prezidenta darbību lēmuma pieņemšanā, piemērojot suspensīvo veto, Latvijā nav veikti, lai gan “neviens cits Latvijas Republikas valsts varas institūcija par politisko diskusiju objektu nav bijusi tik bieži kā Valsts prezidenta institūcija” (Blūzma, 2001).

Promocijas darbā raksturotas un izvērtētas lēmuma pieņemšanas un pārvaldības teorijas. Konceptuāli pamatota atziņa, ka suspensīvā veto piemērošana ir balstāma tīklveida pārvaldības teorijā, īstenojot tīklveida pārvaldības praksi, iesaistot ekspertus un sabiedrības grupas ar dažādiem viedokļiem argumentācijas pamatojumam, jo tas rosina diskusiju, un tādējādi Valsts prezidents atbilstoši valsts un sabiedrības interesēm, zināšanām un kompetencēm pieņem lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai.

Pamatojoties uz 7.1. tabulā atspoguļoto saisti starp promocijas darba mērķi, pētījuma jautājumiem, uzdevumiem, izmantotajām pētniecības metodēm, paveikto, iegūtajiem rezultātiem un aizstāvēšanai izvirzītajām tēzēm, iespējams apgalvot, ka promocijas darba mērķis ir sasniegts.

Apkopojot promocijas darbā iegūtos rezultātus, tiek izdarīti vairāki **secinājumi**.

1. Satversmē nav iekļauts attiecību regulējums starp pārvaldi un Valsts prezidentu. Latvijā augstākā politiskā amatpersona, kas tieši var ietekmēt pārvaldi, ir Ministru prezidents, tomēr atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 69. pantam²⁰⁰ Valsts prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus, un tas nozīmē, ka Valsts prezidentam ir būtiska loma pārvaldībā Latvijā, pieņemot lēmumu izsludināt likumu, kurš atbilst valsts un sabiedrības attīstības mērķiem.

²⁰⁰ Satversme, 69. pants. Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus ne agrāk kā desmitā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš. Likuma redakcija pieņemta 23.09.2004., tā stājas spēkā 21.10.2004.

2. Likumdošanā nepilnības rodas normatīvo aktu izstrādes procesā. Pētījumā atklāta problēma, ko Valsts prezidenti aktualizējuši jau pirms 22 gadiem, – par Saeimā trešajā lasījumā sasteigti iekļautiem priekšlikumiem, kuri nereti noved pie nepārdomāta likuma pieņemšanas, ko Valsts prezidents neizsludina un nosūta otrreizējai caurlūkošanai.
3. Raksturojot sabiedrības līdzdalību likumu izstrādāšanā, secinu, ka valsts un pašvaldību iestādes informē sabiedrību par iespēju iesaistīties normatīvo aktu izstrādes procesā, pastāv arī plašas līdzdalības iespējas. Ir nepieciešama turpmāka valsts un pašvaldību iestāžu pārdomāta sabiedrības informēšana, izglītošana un pārliecināšana par sabiedrības līdzdalības iespēju, radot iniciatīvu un vēlmi sabiedrības pārstāvjiem iesaistīties ar pārvaldību saistītos procesos. Tādējādi radīsies pārliecība, ka likuma pieņemšana notikusi godīgi, pārskatāmi un cieņpilni, ka dažādām sabiedrības grupām bijusi iespēja izteikt viedokli, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos valstij un izsludinātajiem likumiem.

Konstatēts, ka dažādu sabiedrības grupu iesaistīšana lēmuma pieņemšanā tika aizsākta 1998. gadā G. Ulmaņa otro pilnvaru laikā, tā tika iedibināta kā tradīcija V. Vīķes-Freibergas pirmo pilnvaru laikā 2001. gadā, un jau 2003. gadā motivētajos rakstos bija atsauces uz dažādu sabiedrības grupu norādēm par pieņemto likumu strīdīgajām normām. Sabiedrības līdzdalības iespēja attīstījās un norisinās joprojām. Pārliecinošs apliecinājums tam ir Valsts prezidenta R. Vējoņa 2018. gada 9. novembrī nosūtītais motivētais raksts, kuram pievienoti dažādu sabiedrības grupu viedokļi par Saeimā pieņemto likumu.

4. Valsts prezidents ir visvairāk informētā persona valstī, līdz ar to nav apšaubāma viņa kompetence dažādos jautājumos, jo Valsts prezidents, pārzinot visu resoru būtiskākos aspektus, spēj pieņemt lēmumu par likuma izsludināšanu vai nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, kā arī tikšanās reizēs ar amatpersonām spēj būt padomdevējs dažādos jautājumos. Valsts prezidenta lēmums nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai ir signāls, kura funkcija ir pārliecināt likumdevēju par nepieciešamību rūpīgāk apsvērt likumu tā daudzajās izvērtēšanas kārtās, taču līdera pārliecināšanas spējas ir lielā mērā atkarīgas no viņa personības.
5. Valsts prezidenti, realizējot līderību suspensīvā veto piemērošanas gadījumos, izmanto situatīvo līderību, jo lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai pieņem pats Valsts prezidents atbilstoši situācijai, ņemot vai arī neņemot vērā padomnieku un dažādu sabiedrības grupu ieteikumus.
6. Pētījuma gaitā konstatēts, ka gan Saeimas sēžu stenogrammās, gan plašsaziņas līdzekļos parādās izteikums, ka Valsts prezidents “atmet” likumu Saeimai. Tas ir sarunvalodas vārds, kura nozīme un konotācijas krasi atšķiras no izpratnes, kādām būtu jābūt vēlamām attiecībām divu institūciju

starpā. Tas rada aplamu priekšstatu par labu pārvaldību un zināšanām. Valsts prezidentu motivētie raksti ir noformēti korekti, izvēlētās izteiksmes formas atbilst labas prakses izpratnei, un šie raksti skaidri norāda uz tām nepilnībām, kuras, otrreiz caurlūkojot likumu, būtu novēršamas.

7. Gandrīz 80 procentos²⁰¹ suspensīvā veto piemērošanas gadījumos Valsts prezidentiem ir izdevies mainīt strīdīgās likumu normas.
8. Kā izsecināms no motivētajiem rakstiem, pieaug sabiedrības grupu līdzdalība pieņemto likumu izvērtēšanā, taču likumdošanas trūkumi nemazinās. Tāpēc ir nepieciešama aktīvāka sabiedrības grupu iesaistīšanās visā likumdošanas procesā, vērtējot izstrādātos likumprojektus.
9. Secinu, ka Valsts prezidenta loma pārvaldībā, nosūtot likumus otrreizējai caurlūkošanai, ir problēmvirzītāja un līdera loma, viņa uzdevums – norādīt uz kļūdām un formulēt ieteikumus ilgtspējīgiem risinājumiem likumu uzlabošanā.
10. Konstatēju, ka Valsts prezidenta G. Ulmaņa nosūtīto motivēto rakstu skaits atšķiras no pieejamās informācijas Valsts prezidenta kancelejas tīmekļa vietnē. Atbilstoši informācijai, kas iegūta Latvijas Nacionālajā arhīvā (sk. 3. pielikumu), G. Ulmanis ir nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai 16 likumus.

Promocijas darbā veiktajā empīriskajā pētījumā tika meklētas atbildes uz diviem pētījuma jautājumiem: 1) kādi motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu Latvijā no 1993. gada līdz 2018. gadam, un 2) cik lielā mērā un kā Valsts prezidentu motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā?

1. Kādi motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu Latvijā no 1993. gada līdz 2018. gadam?

Promocijas darbā Valsts prezidentu suspensīvā veto piemērošanas motīvi analizēti pēc to izmantošanas biežuma motivētajos rakstos, klasificējot tos saturiskajos un formālajos. Saturiskie motīvi grupēti divās daļās:

- 1) atbilstoši tīklveida pārvaldībai,
- 2) atbilstoši situatīvai līderībai.

Formālie motīvi attiecas uz Saeimā pieņemto likumu juridiskās tehnikas un terminoloģijas izmantošanas nepilnībām.

²⁰¹ 65 gadījumos, kas atbilst 76 procentiem visu gadījumu.

Pēc motivēto rakstu satura noteiktie un aizstāvēšanai izvirzītie otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu motīvi ir šādi:

Saturiskie motīvi atbilstoši tīklveida pārvaldībai:

- **Ierobežojumu nesamērība**

Nepārdomāts un sasteigti noteikts regulējuma termiņš vai arī nav noteikta zinātniska un ekonomiska ierobežojuma nepieciešamība.

- **Nav atrasts pareizais līdzsvars**

Sabiedrības intereses sastāv nevis tikai no viena indivīda interesēm, bet no dažādu sabiedrības grupu interesēm un tās sakrīt visai reti. Daudzos gadījumos interešu līdzsvarošanā nav ņemts vērā kādas sabiedrības grupas viedoklis.

- **Dažādu sabiedrības grupu lūgums**

Ja likumdevējs nav uzklaušījis kādas sabiedrības grupas viedokli likumprojekta izstrādes procesā vai arī, ja tas noticis nepilnīgi, tad šīs sabiedrības grupas vēršas pie Valsts prezidenta un aicina neizsludināt likumu.

- **Nav izvērtēta ietekme**

Likumā nav paredzēts pārejas periods un nav iespējas sagatavoties jauno likuma normu izmaiņām. Nav tikusi izvērtēta likuma ietekme un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem. Nav veikti pasākumi, lai novērstu iespējamās sekas. Nav veikta piedāvātās tiesību normas nepieciešamības analīze un tās iespējamās ietekmes izvērtējums.

Saturiskie motīvi atbilstoši situatīvai līderībai:

- **Valsts prezidenta ieteikums**

Valsts prezidents izmanto iespēju, liekot lietā zināšanas un pieredzi, ieteikt likuma uzlabošanai lietderīgus apsvērumus.

- **Likums vai likuma grozījumi neatbilst formulētajiem mērķiem**

Promocijas pētījumā ar to tiek saprasts, ka katram likumam ir noteikti mērķi, kuriem ir ietekme uz sabiedrību un kuri organizē sabiedrības noteiktu darbības jomu. Likuma mērķis nosaka likuma izpratni. Ja Valsts prezidents motivētajā rakstā uzsver, ka likums neatbilst formulētajiem mērķiem vai no motivētā raksta satura izprotams, ka likumdevējs nav izpratis likuma mērķi un būtību, tad identificēts šis motīvs.

Formālie motīvi:

- **Juridiskās pretrunas, nepilnības:**

Runa ir par strīdīgu likuma regulējumu. Likuma atšķirīgas interpretācijas iespējas, juridiskās nepilnības ne tikai konkrētajā likumā, kuru neizsludina, bet arī likuma normu saistībai ar citiem likumiem.

- **Neprecīza terminoloģija**

Termini nav konkrēti definēti ne tikai neizsludinātā likuma izpratnē, bet arī citos spēkā esošajos normatīvajos aktos, tāpēc jānovērš iespēja tos patvaļīgi un nepamatoti interpretēt. “Vienotu terminu skaidrojumu trūkums var izraisīt iespējamās korupcijas un interešu konflikta situācijas, kurās atsevišķu ierēdņu vai institūciju subjektīvā kompetence tiek nodota normu skaidrošanā un piemērošanā dzīvē”²⁰². Šis motīvs biežāk lietots saistībā ar Eiropas Savienības normatīvā regulējuma ieviešanu Latvijā.

Motīvi minēti pēc to izmantošanas biežuma motivētos rakstos.

2. Cik lielā mērā un kā Valsts prezidentu motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai, atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā?

Ar tīklveida pārvaldību promocijas darbā tiek saprasts pārvaldības veids, kura īstenošanā tiek iesaistīta sabiedrība un tās dažādās interešu grupas. Promocijas pētījums parāda, ka tīklveida pārvaldības loma lēmuma pieņemšanā aizvien pieaug, un tas ir saistīts ne tikai ar to, ka dažādas sabiedrības grupas aicina Valsts prezidentu neizsludināt noteiktus likumus, argumentējot iemeslus, bet arī ar to, ka Valsts prezidents pieņem lēmumu, pamatojoties uz tīklveida pārvaldību, ievērojot sabiedrības intereses, un nepieļauj ierobežojumu nesamērību, ja likuma norma izstrādāta sasteigti, neievērojot zinātniska un ekonomiska ierobežojuma nepieciešamību. Tāpat Valsts prezidenti nosūta likumus otrreizējai caurlūkošanai, ja tajos nav atrasts līdzsvars starp dažādu grupu interesēm, jo sabiedrības intereses sastāv ne tikai no viena indivīda interesēm, bet no dažādu sabiedrības grupu interesēm, un tās sakrīt visai reti. Nereti viens no suspensīvā veto piemērošanas iemesliem ir tas, ka interešu līdzsvarošanā nav ņemts vērā kādas sabiedrības grupas viedoklis. Tīklveida pārvaldība pieaug arī motīva “nav izvērtēta likuma ietekme” un sasaiste ar citiem normatīvajiem aktiem, kas ietekmē sabiedrību. Piemēram, likumā nav paredzēts pārejas periods, un tādēļ sabiedrībai nav iespējas sagatavoties jaunajām likuma normu

²⁰² V. Viķes-Freibergas motivētais raksts (01.05.2002.), nosūtot otrreizējai caurlūkošanai Alkohola aprites likumu.

izmaiņām, kā arī nav veikta piedāvātās tiesību normas nepieciešamības analīze un nav izvērtēta tās iespējamā ietekme uz sabiedrību.

5. nodaļas 5.2.1. attēls ilustrē, cik lielā mērā un kā Latvijā attīstās tīklveida pārvaldība. Šo fenomenu pamato pasaules mēroga projekts *V-Dem*, kurā tiek vākti dati, pētītas un mērītas demokrātijas koncepcijas pasaulē. Projekts tiek īstenots sešos kontinentos, tajā piedalās vairāk nekā 3000 dažādu valstu eksperti un starptautiska konsultatīvā padome. *V-Dem* projekta centrs atrodas Gēteborgas Universitātes Politikas zinātnes nodaļā. Projekta izveidotajā vietnē <https://www.v-dem.net> attēlota arī sabiedrības līdzdalība Latvijā laika posmā no 1993. gada līdz 2018. gadam, kas atspoguļota 5.2.5. attēlā redzamajā attīstības līknē, kas parāda līdzīgu attīstības tendenci ar promocijas darbā atklāto tīklveida pārvaldības attīstību.

Pēc neatkarības atjaunošanas motīvi likuma nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai nav mainījušies, taču mainās to izmantošanas dinamika, jo pieaug sabiedrības grupu iesaistīšanās lēmuma pieņemšanas procesā, kas liecina par tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā.

Promocijas darbā iegūto secinājumu rezultātā izveidots lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs par Saeimā pieņemtā likuma izvērtēšanu un nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai.

Scenārijs paredz:

1. Iesaistīt lēmuma pieņemšanas procesā par nepieciešamību likuma otrreizējai caurlūkošanai gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas, kas palielinātu uzticēšanos pārvaldībai un novērstu nepietiekami pārdomātu likumu izsludināšanu.
2. Radīt iespēju dažādām sabiedrības grupām paust viedokli, iebildumus vai atbalstu par katru Saeimā pieņemto likumu, noformējot to atbilstošā formā Valsts prezidenta kancelejai dažu dienu laikā pēc likuma pieņemšanas Saeimā, jo, apkopojot dažādos viedokļus, būtu iespējams pieņemt sabiedrības un valsts interesēm visatbilstošāko lēmumu.
3. Izziņot Valsts prezidenta tīmekļa vietnē sanāksmi par otrreizējai caurlūkošanai nosūtāmā likuma apspriedi.
4. Lai Valsts prezidenta padomnieki izveidotu motivētā raksta projektu, sanāksmē jāpanāk kopīgs faktu konstatējums, vienošanās, skaidri mērķi, savstarpēja sapratne, vienotas intereses, kopīgs problēmas redzējums, atvērtība jauniem risinājumiem kopējam labumam, labākā rezultāta meklējumi, vienotas vērtības.

Pētījuma metodoloģiju var izmantot turpmāko otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu analīzei, kā arī lēmuma pieņemšanas scenāriju var īstenot, padarot atvērtāku un plašāku dažādu sabiedrības grupu iesaistīšanos viedokļu apmaiņā par strīdīgiem vai atšķirīgiem viedokļiem.

7.1. tabula. Sasaiste starp promocijas darba mērķi, pētījuma jautājumiem, uzdevumiem, izmantotām pētniecības metodēm, paveikto, iegūtajiem rezultātiem un aizstāvēšanai izvirzītajām tēzēm

Mērķis, pētījuma jautājums, pētījuma uzdevums	Nodaļa	Izmantotā metode	Paveiktais	Iegūtais rezultāts	Tēze
Mērķis Noteikt un izvērtēt Valsts prezidentu motīvus suspensīvā veto piemērošanai.	5.	Empīriskās metodes: Motivēto rakstu kontentanalīze; daļēji strukturētās intervijas un to analīze; morfoloģiskā korpusa analīze, <i>Excel</i> datorprogrammā datu analīze nosūtīto likumu motīvu biežuma noskaidrošanai.	Izanalizēts: - motivētie raksti likumu otrreizējai caurlūkošanai; - Valsts prezidentu konstitūtīvā, leģislatīvā un kontroles darbība. - intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem; - Valsts prezidenta līderība lēmuma pieņemšanā; - dati par motīvu biežumu. Izveidots morfoloģiskās analīzes korpus. Noteikti likumu neizsludināšanas motīvi, klasificējot tos saturiskajos un formālajos. Klasifikācija dod iespēju pārbaudīt empīriski identificētu motīvu atbilstību teorētiskajām nostādnēm. Kontentanalīzes laikā veidoti motīvu nosaukumi, veikta kategorizēšana, apvienojot pēc jēgas līdzīgus kodus. Dati sagrupēti, lai samazinātu kategoriju (motīvu) skaitu, apvienojot tos plašākās kategorijās. Vienā un tajā pašā motivētajā rakstā atklāti vairāki likuma neizsludināšanas motīvi.	Motīvi analizēti pēc to izmantošanas biežuma motivētajos rakstos, klasificējot tos saturiskajos un formālajos. Saturiskie motīvi grupēti divās daļās: 1) atbilstoši tīklveida pārvaldībai 2) atbilstoši situatīvai līderībai. Motīvi apkopoti tēzē aizstāvēšanai. Pētījumā atklāta Valsts prezidentu jau pirms 22 gadiem, aktualizētā problēma par Saeimā sasesti trešajā lasījumā iekļautiem priekšlikumiem, kuri nereti noved pie nepārdomāta likuma pieņemšanas, ko Valsts prezidents neizsludina un nosūta otrreizējai caurlūkošanai. Likumdevējam likumu izstrādāšanas laikā iespējams ievērot biežākos likumu neizsludināšanas motīvus, tādējādi izvairoties no nepieciešamības likumus otrreiz caurlūkot.	Motivēto rakstu analīze atklāj galvenos motīvus Valsts prezidentu suspensīvā veto piemērošanai, klasificējot tos saturiskajos un formālajos. Saturiskie motīvi grupēti divās daļās – atbilstoši tīklveida pārvaldībai un atbilstoši situatīvai līderībai. Saturiskie motīvi atbilstoši tīklveida pārvaldībai: • ierobežojumu nesamērība; • nav atrasts pareizais līdzsvars; • dažādu sabiedrības grupu lūgums • nav izvērtēta ietekme. Saturiskie motīvi atbilstoši situatīvai līderībai: • Valsts prezidenta ieteikums; • likums vai likuma grozījumi neatbilst formulētajiem mērķiem. Formālie motīvi: • juridiskās pretrunas, nepilnības; • neprecīza terminoloģija.
Izstrādāt un pamatot priekšlikumu par mūsdienu pārvaldībai atbilstošu scenāriju atvērtam un skaidram lēmuma pieņemšanas procesam Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanai.	6.	Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras par lēmuma pieņemšanu un pārvaldību teorētiskā analīze, un Valsts prezidenta darbības analīze. Empīriskā metode: daļēji strukturēto interviju analīze.	Raksturotas un izvērtētas pārvaldības teorijas un lēmuma pieņemšanas veidi. Izanalizēts: - tīklveida pārvaldība un raksturota pārvaldība Latvijā; - Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktā procedurālā kārtība par suspensīvā veto piemērošanu; - sabiedrības līdzdalība lēmuma pieņemšanā un pētījumā iegūtie dati par sabiedrības grupu lūgumu neizsludināt likumus; - intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem.	Konceptuāli pamatota atziņa, ka lēmumu pieņemšanai nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atbilstošākā būtu tīklveida pārvaldības prakse, kuru pamato tīklveida pārvaldības teorija, iesaistot ekspertus un sabiedrības grupas ar dažādiem viedokļiem pierādījumu iegūšanai, kas rosina diskusiju, un tādējādi Valsts prezidents atbilstoši valsts un sabiedrības interesēm, zināšanām un kompetencēm pieņem lēmumu nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. Izstrādāts un pamatots otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs, kas balstās uz dažādu sabiedrības grupu interešu ievērošanu.	Lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs par likuma izvērtēšanu un nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai, iesaistot tajā gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas, veicina labas pārvaldības praksi un uzlabo likumdošanu.

<p>Jautājums</p> <p>Kādi motīvi ir noteikuši suspensīvā veto piemērošanu Latvijā laikposmā no 1993. gada līdz 2018. gadam?</p>	<p>5.</p>	<p>Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras par lēmuma pieņemšanu un pārvaldību teorētiskā analīze.</p> <p>Empīriskās metodes: Motivēto rakstu kontentanalīze; daļēji strukturēto interviju analīze; morfoloģiskā korpusa analīze, <i>Excel</i> datorprogrammā datu analīze nosūtīto likumu motīvu biežuma noskaidrošanai.</p>	<p>Izanalizēts:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valsts prezidentu motivētie raksti; - iegūtie dati par motīvu biežumu; - intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem; - morfoloģiskās analīzes korpusi, kurā konstatēti biežāk lietotie vārdi un vārdkopas; - pārvaldības teorijas un lēmuma pieņemšanas veidi. <p>Raksturota pārvaldība Latvijā.</p>	<p>Suspensīvā veto piemērošanas motīvi klasificēti saturiskajos un formālajos.</p> <p>Saturiskie motīvi grupēti divās daļās:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) atbilstoši tīklveida pārvaldībai 2) atbilstoši situatīvai līderībai. <p>Formālie iebildumi attiecas uz Saeimā pieņemto likumu juridiskās tehnikas un terminoloģijas izmantošanas nepilnībām.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Saturiskie motīvi, atbilstoši tīklveida pārvaldībai: <ul style="list-style-type: none"> • ierobežojumu nesamērība; • nav atrasts pareizais līdzsvars; • dažādu sabiedrības grupu lūgums • nav izvērtēta ietekme. 2) Saturiskie motīvi, atbilstoši situatīvai līderībai: <ul style="list-style-type: none"> • Valsts prezidenta ieteikums; • likums vai likuma grozījumi neatbilst formulētajiem mērķiem. <p>Formālie motīvi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • juridiskās pretrunas, nepilnības; • neprecīza terminoloģija. 	
<p>Cik lielā mērā un kā Valsts prezidenta motīvi nosūtīt likumus otrreizējai caurlūkošanai atspoguļo tīklveida pārvaldības attīstību Latvijā?</p>	<p>1., 2., 3., 5.</p>	<p>Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras par lēmuma pieņemšanu un pārvaldību teorētiskā analīze.</p> <p>Empīriskās metodes: motivēto rakstu kontentanalīze; daļēji strukturēto interviju analīze; <i>Excel</i> datorprogrammā datu analīze nosūtīto likumu motīvu biežuma noskaidrošanai.</p>	<p>Izanalizēti Valsts prezidentu motivētie raksti.</p> <p>Izanalizēta tīklveida pārvaldības teorija.</p> <p>Noteikti suspensīvā veto izmantošanas motīvi atbilstoši tīklveida pārvaldībai.</p> <p>Atklāta līdzīga sabiedrības grupu līdzdalības attīstības tendence <i>V-dem</i> demokrātijas konceptualizēšanas un mērīšanas pētījumā, kurā izziņāta sabiedrības līdzdalība Latvijā laika posmā no 1993. gada līdz 2018. gadam. Tas pamato promocijas darbā atklāto tīklveida pārvaldības attīstību.</p>	<p>Secināts, ka tīklveida pārvaldība lēmuma pieņemšanā aizvien pieaug, jo</p> <ul style="list-style-type: none"> - dažādas sabiedrības grupas aicina Valsts prezidentus neizsludināt noteiktus likumus, argumentējot iemeslus; - Valsts prezidenti ievēro sabiedrības intereses un nepieļauj ierobežojumu nesamērību, ja likumā norma iestrādāta sasteigti, neievērojot zinātniska un ekonomiska ierobežojuma nepieciešamību; - Valsts prezidenti konstatē, ka likumos nav atrasts līdzsvars starp dažādu grupu interesēm un interešu līdzsvarošanai nav ņemts vērā kādas sabiedrības grupas viedoklis; - pieaug motīva "nav izvērtēta likuma ietekme" piemērošana, kas ietekmē sabiedrību; <p>5. nodaļā 5.2.1. attēls ilustrē, cik lielā mērā un kā Latvijā attīstās tīklveida pārvaldība. Šo fenomenu pamato arī pasaules mēroga projekts demokrātijas konceptualizēšanai un mērīšanai <i>V-Dem</i> (https://www.v-dem.net), kurā sabiedrības līdzdalība Latvijā laika posmā no 1993. gada līdz 2018. gadam, kas atspoguļota 5.2.5. attēlā nostiprina apliecinājumu pieaugošai līdzdalības tendencei.</p>	<p>Pieaugot sabiedrības līdzdalībai Saeimā pieņemto likumu izvērtēšanā, aktualizējas tīklveida pārvaldības teorijas nozīmīgums un īstenošana praksē. Tīklveida pārvaldība nodrošina atklātu un caurskatāmu lēmuma pieņemšanas procesu, iesaistot gan sabiedrības un dažādu nozaru pārstāvjus, gan profesionālo tīklu dalībniekus. Hronoloģiski analizējot motivētos rakstus, konstatēts, ka, piemērojot tīklveida pārvaldību, lēmuma pieņemšanas procesā iegūtā plašākā informācija par attiecīgā likuma kontekstu papildina motivēto rakstu ar argumentiem.</p>
<p>Uzdevums</p> <p>Raksturot pārvaldības teorijas un atklāt lēmuma pieņemšanas veidus pārvaldībā.</p>	<p>1., 2., 3.</p>	<p>Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras par lēmuma pieņemšanu un pārvaldību teorētiskā analīze.</p>	<p>Izanalizētas pārvaldības teorijas no to rašanās laika līdz mūsdienām.</p> <p>Raksturota tīklveida pārvaldība.</p> <p>Atklāti lēmuma pieņemšanas veidi.</p> <p>Raksturota pārvaldība Latvijā.</p> <p>Raksturots likumu izstrādāšanas, pieņemšanas un izsludināšanas process.</p>	<p>Par pārvaldības teoriju aizsācēju 1887. gadā tiek uzskatīts politisko procesu un sabiedrības pārvaldes pētnieks, bijušais ASV prezidents Vudro Vilsons (angl. <i>Woodrow Wilson</i>). Tolaik ar terminu administrācija tika saprasta pārvalde. Laika gaitā termins "pārvaldība" veidojies no termina "pārvalde" (angl. <i>administration</i>), kura aizsācējs bija M. Vēbers (Weber, (1922) 1968). Vēlāk, 20. gadsimta 70. gados, jaunās publiskā vadības (angl. <i>New Public Management</i>) teorijā tika ieviests termins</p>	

			<p>Analizēta sabiedrības līdzdalība likumu izstrādāšanā.</p> <p>Izanalizētas intervijas ar Valsts prezidentu un Valsts prezidentu padomniekiem.</p> <p>Analizēta Valsts prezidenta līderība lēmuma pieņemšanā.</p>	<p>“vadība” (angl. <i>management</i>). Tolaik un arī vēlāk – līdz pat 20. gs. 90. gadiem – ar pārvaldi tika saprasta likumdevējvara un izpildvara, taču vēlāk, līdz ar sabiedrības iesaistīšanos, šis termins paplašinājās, un mūsdienās to izprot kā pārvaldību. Šobrīd lietoto terminu “pārvaldība” ieviesa Pasaules Banka 1997. gadā (World Development Report, 1997). Pārvaldība ir visi vadības procesi neatkarīgi no tā, vai tos veic Valsts prezidents, parlaments, valdība, pašvaldības, sabiedrības grupas vai indivīdi, organizāciju vai valsts ietvaros. Pārvaldība ir saistīta ar mijiedarbību lēmuma pieņemšanas procesā starp iesaistītajiem dalībniekiem.</p> <p>Raksturoti četri lēmuma pieņemšanas veidi: racionālais, institucionālais (iestāžu), informatīvais un psiholoģiskais un inkrementālais.</p> <p>Konstatēts, ka lēmumu pieņemšanā par nepieciešamību nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai šie veidi mijiedarbojas.</p>	
<p>Analizēt Valsts prezidentu motivētos rakstus, noteikt motīvus likumu nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai, noteikt rīcībpolitikas jomas un nozares uz kurām attiecas otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi, un pārbaudīt, vai tiek ievērota Satversmē, Saeimas kārtības rullī un MK kārtības rullī noteiktā procedurālā kārtība attiecībā uz motivētā raksta nosūtīšanu Saeimai, nodošanu atbildīgajai komisijai, likuma otrreizēju caurlūkošanu, likuma pieņemšanu un izsludināšanu.</p>	5.	<p>Teorētiskās metodes: Satversmē, Saeimas kārtības rullī un MK kārtības rullī noteikto procedurālās kārtības normu analīze.</p> <p>Empīriskās metodes: motivēto rakstu kontentanalīze; morfoloģiskā korpusa izveide un analīze; daļēji strukturēto interviju analīze; Saeimas sēžu darba kārtību analīze; priekšlikumu tabulu analīze, Saeimas sēžu stenogrammu analīze.</p>	<p>Iegūti un izanalizēti Valsts prezidentu motivētie raksti.</p> <p>Izanalizētas intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem.</p> <p>Izveidots <i>NoSketch Engine</i> analīzes rīkā motivēto rakstu “Vēstules” korpus (digitālā kartotēka): http://nosketch.korpus.lv/run.cgi/wordlist_form?corpname=vestules, kurā digitalizēti visi Valsts prezidentu motivētie raksti no 5. Saeimas līdz 12. Saeimai. Teksti apstrādāti ar optisko rakstzīmju atpazīšanas (angl. <i>Optical Character Recognition</i>) morfoloģisko analizatoru, un ir izveidots atsevišķs motivēto rakstu korpus, kurā analizēti gan lietoto vārdu un terminu lietojumi, gan vārdu savienojumi.</p> <p>Izvērtēta Satversmē, Saeimas kārtības rullī un MK kārtības rullī noteiktā procedurālā kārtība otrreizējai caurlūkošanai izskatāmiem likumiem.</p> <p>Izanalizētas Saeimas sēžu darba kārtības un Saeimas sēžu stenogrammas, kurās skatīti otrreizējai caurlūkošanai nosūtītie likumi. Vairākkārt datu precizēšanas nolūkā skatītas arī citas Saeimas sēžu darba kārtības un Saeimas sēžu stenogrammas.</p> <p>Izanalizēti pētījumā iegūtie dati par procedurālās kārtības ievērošanu.</p>	<p>Noteikti motīvi likumu nosūtīšanai otrreizējai caurlūkošanai, tie apkopoti tēzē aizstāvēšanai.</p> <p>Lielākā daļa otrreizējai caurlūkošanai nosūtīto likumu saistīti ar finanšu pārdali un ietekmi, rīcībpolitikas jomās – tieslietas, iekšlietas, budžeta; nozarēs – labāka regulējuma, iekšējā tirgus un komercdarbības.</p> <p>Pētījuma gaitā konstatēts, ka visos ar likumu otrreizēju caurlūkošanu saistītos gadījumos ievērota Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktā procedurālā kārtība.</p>	
<p>Izveidojot morfoloģiskās analīzes korpusu, atklāt un sniegt novērtējumu kā laika</p>	4., 5.	<p>Empīriskās metodes: motivēto rakstu kontentanalīze.</p>	<p>Izveidots morfoloģiskās analīzes korpus.</p> <p>Izanalizēti Valsts prezidentu motivētie raksti un izanalizēts, kā laika gaitā</p>	<p>Secinu, ka motivēto rakstu argumentācija kļūst aizvien izvērstāka. Sākotnēji tie bija īsi un formulēja konkrētus iebildumus vai ierosinājumus.</p>	

gaitā mainījusies motivēto rakstu izteiksmes forma un argumentācija.			mainījusies motivēto rakstu izteiksmes forma un argumentācija. Izanalizētas intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem.	Laika gaitā izteiksmes forma un būtība mainās, motivētie raksti kļūst aizvien detalizētāki. R. Vējoņa motivētie raksti ir visplašākie, tajos minētas atsauces uz dažādiem juridiskiem nosacījumiem, kā arī Saeimas sēžu stenogrammām.	
Noskaidrot Saeimas reakciju uz Valsts prezidentu motīviem.	5.	Empīriskās metodes: Saeimas sēžu stenogrammu un likumu pieņemšanas gaitas analīze.	Izanalizētas intervijas ar Valsts prezidentiem un Valsts prezidentu padomniekiem. Izanalizētas Saeimas sēžu stenogrammas, kurās skatīti likumi otrreizējai caurlūkošanai – identificēta Saeimas reakcija: cik lielā mērā Saeima ņem vērā, daļēji ņem vērā, atstāj negrozītu vai neskata likumu otrreizējai caurlūkošanai. Analizētas Saeimas atbildīgo komisiju priekšlikumu tabulas.	Saeima gandrīz 80 procentos suspensīvā veto piemērošanas gadījumos ņēmusi vērā vai daļēji ņēmusi vērā Valsts prezidentu iebildumus un ierosinājumus. Secinu, ka Valsts prezidentiem ir izdevies mainīt likumu strīdīgās normas.	Atklāta saistība starp suspensīvā veto piemērošanas motīviem un Saeimas reakciju: ja Valsts prezidents motivētā rakstā iesniedz redakcionālu labojumu, tad Saeima pārsvarā to noraida, bet, ja iebildums iesniegts apsvērumu formā, tad Saeima to ņem vērā vai daļēji ņem vērā.
Balstoties uz argumentēti atlasītām pārvaldības teorijām, izstrādāt lēmuma pieņemšanas procesa scenāriju, kā organizēt lēmuma pieņemšanu, lai tajā būtu iesaistītas gan ieinteresētās puses, gan citas sabiedrības grupas.	1.1., 1.2., 2.2., 3.3., 3.4., 6.	Teorētiskās metodes: zinātniskās literatūras par lēmuma pieņemšanu un pārvaldību teorētiskā analīze. Tīklveida pārvaldības teorijas analīze. Satversmē, Saeimas kārtības rullī un MK kārtības rullī noteiktās procedurālās kārtības normu analīze. Valsts prezidenta konstitūtvās, leģislatīvās un kontroles darbības analīze. Valsts prezidenta līderības lēmuma pieņemšanā analīze. Empīriskā metode: motivēto rakstu analīze, daļēji strukturēto interviju analīze.	Atlasot no raksturotajām pārvaldības teorijām tīklveida pārvaldību, apvienojot vairākus lēmuma pieņemšanas veidus un balstoties uz Valsts prezidenta situatīvo līderību, izveidots lēmuma pieņemšanas procesa scenārijs. Scenārijs pamatots ar promocijas darbā secināto par tīklveida pārvaldības attīstību. Analizējot motivētos rakstus un to attīstību, gūts apstiprinājums sabiedrības aizvien pieaugošai līdzdalībai lēmuma pieņemšanas procesā. Sniegti priekšlikumi lēmuma pieņemšanas procesa uzlabošanai.	Pētījumā analizēta sabiedrības grupu iesaistīšanās lēmuma pieņemšanas procesā par likuma otrreizējās caurlūkošanas nepieciešamību, jo 45 no 85 motivētajiem rakstiem Valsts prezidenti atsauca uz dažādu sabiedrības grupu lūgumu neizsludināt likumu. Starptautiskā kontekstā iespējams izmantot piedāvāto lēmuma pieņemšanas scenāriju citu parlamentāru valstu lēmuma pieņemšanas procesā.	

Promocijas darbā aizsākto pētījumu par suspensīvā veto praksi pārvaldībā Latvijā ir iespējams attīstīt tālāk un dziļāk, tas paver iespēju izvērst **turpmākos pētījumus** par:

- citu demokrātisku parlamentāru valstu pieredzi suspensīvā veto piemērošanā;
- starpkaru Latvijas Valsts prezidentu suspensīvā veto piemērošanas praksi;
- visu Saeimā otrreiz caurskatīto likumu tālāko gaitu;
- sabiedrības līdzdalības teorētisko pieeju attīstību un praktiskās īstenošanas pieredzi;
- Saeimā izveidotā analītiskā dienesta darbības efektivitāti (šis dienests paredz realizēt “zināšanās balstītu likumdošanu”; sk. 28. atsauci).

Turpmāk, pētot suspensīvā veto praksi, būtu noderīgi apmeklēt Kancelejas organizētās sanāksmes, lai izprastu lēmuma pieņemšanas procesa gaitu.

Plānoju identificēt, cik daudz likumu Latvijā pieņemti, kurus Valsts prezidents ir bijis tiesīgs nosūtīt otrreizējai caurlūkošanai. Šobrīd zināms, ka pēc neatkarības atjaunošanas laikā no 5. Saeimas līdz 12. Saeimas darbības laika beigām ir pieņemts 7041 likums. Lai identificētu, cik daudzi no šiem likumiem un grozījumiem ir pieņemti steidzamā kārtā, informācijas atlase jāveic manuāli par pieņemtajiem likumiem un grozījumiem 5. Saeimā un 6. Saeimā. 7. Saeimas likumprojektu arhīvā šāda informācija ir pieejama, bet arī atlasāma manuāli. Dati par 5. un 6. Saeimas “steidzamiem” likumiem atrodam, pārļausot stenogrammas tekstu par katru Saeimas sēdi, kurā tika pieņemts kāds likums. Jāņem vērā, ka ir gadījumi, kad “steidzamība” tikusi atcelta, ja likumprojekta teksts nav bijis gatavs pieņemšanai.

Autore apkopojusi pēc neatkarības atjaunošanas ievēlēto Valsts prezidentu reitingus un turpmākajā pētniecībā plānots analizēt Valsts prezidentu reitingu saistību ar likumu nosūtīšanu otrreizējai caurlūkošanai. Pastāv uzskats: ja sekotāji atbalsta līdera pieņemto lēmumu, var pieņemt, ka līderība tiek īstenota veiksmīgi. Turpmākajā izpētē varētu izvirzīt jautājumu, cik lielā mērā Valsts prezidents ir harismātisks un cik lielā mērā – legāli racionāls.

Pievēršoties turpmākai likumdošanas izpētei no politikas zinātnes viedokļa, plānoju noskaidrot, cik un kādus likumprojektus Saeima nosūta MK pārstrādāšanai. Šajā gadījumā kontroles orgāns ir Saeima, nevis Valsts prezidents, bet būtiskākais ir laicīgi konstatētās nepilnības likumprojekta izstrādes laikā un, ja tiktu konstatēti pieļauto Saeimas nosūtīto likumprojektu motīvi, tad turpmāk MK, izstrādājot likumprojektus, varētu izvairīties no strīdīgajām normām.

Tā kā pētījuma rezultāti apliecina, ka nepilnības likumdošanā nemazinās un Valsts prezidenta suspensīvā veto piemērošana spēj novērst daudzas strīdīgās normas, aktualizējas

nepieciešamība pētīt Valsts prezidentu līderības izpausmes, dinamiku un ietekmi arī uz citu lēmumu pieņemšanu.

Bibliogrāfija

- Allison, G., & Zelikow, P. (1971). *Essence of decision: Explaining the Cuban missile crisis*. Boston: Little, Brown.
- Allison, G., & Zelikow, P. (1999). *Essence of decision: Explaining the Cuban missile crisis* (2nd ed.). Longman.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Antonakis, J., & House, R. J. (2002). The full-range leadership theory: the way forward. In B. J. Avolio, & F. J. Yammarino (Eds.), *Transformational and charismatic leadership: The road ahead* (pp. 3-34). Amsterdam: Emerald Group Publishing Limited.
- Arhipova, I., & Bāliņa, S. (2006). *Statistika ekonomikā un biznesā: Risinājumi ar Excel un SPSS* (2. izd.). Rīga: Datorzinību centrs.
- Āboliņa, I. (2016). Democracy and democratization: Case study of formation of democracy in Latvia. *International Relations and Diplomacy*, 4(7), 447-453.
- Āboliņa, I. (2017). Leadership at local level: Approach of impact on democratization process in Latvia. *Social Research*, 39(2), 5-15.
- Āboliņa, I. (2018). Presidential interaction with parliament within decision-making process in Latvia: Guntis Ulmanis, Vaira Vike-Freiberga. *5th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM 2018*, 5, pp. 59-66. Vienna: SGEM.
- Āboliņa, I. (2018). Presidential suspensive veto decision-making practise in Latvia: Valdis Zatlers and Andris Bērziņš. *NORDSCI Helsinki Conference on Social Sciences*. Helsinki: Saima consult. 2 (1), pp. 471-479.
- Bailey, K. (1994). *Methods of social research* (6th ed.). New York: The Free Press.
- Balodis, R. (2003). Kā izpaužas Valsts prezidenta kreatīvā funkcija. *Jurista Vārds*, 1.
- Balodis, R. (2009). *Tautas vēlēta prezidenta institūts ES valstīs*. Rīga: Latvijas Universitāte. Izgūts no http://home.lu.lv/~rbalodis/Konst%20tiesibas/Valsts_Galva/Prezidenti_ES.pdf
- Barnard, Ch. (1938). *The functions of executive*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Barnard, Ch. (1968). *The functions of executive: 30th anniversary edition*. Cambridge, MA and London: Harvard University Press.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: The Free Press.
- Beniss, W. G. (1984). Good managers and good leaders. *Across the Board*, 21(10), 7-11.

- Bennis, W. G., & Townsend, R. (1995). *Reinventing leadership: Strategies to empower the organisation*. New York: Morrow.
- Blūzma, V. (2001). Latvijas Republikas Valsts prezidenta institūcija polemikas krustugunīs. *Likums un Tiesības*, 4, 99-104.
- Brannen, J. (2005). Mixing methods: the entry of qualitative and quantitative approaches into the research process. *International Journal of Social Research Methodology, Special Issue* 8(3), 173-185.
- Bryman, A. (2006). *Mixed methods*. SAGE Publications.
- Bryman, A., & Bell, E. (2003). *Business research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Burnham, P., Lutz, K., Grant, W., & Layton-Henry, Z. (2008). *Research methods in politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper and Row.
- Caics, A. (2015). *Saeimas deputātu politiskā atbildība: Promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte. Izgūts no https://luis.lu.lv/pls/pub/luj.fprnt?l=1&fn=F-459206018/Caics_Arturs_ac06028.pdf
- Castells, M. (1996). *The rise of the network society*. Oxford: Blackwell.
- Cerovac, I. (2017). Elite decision making. In F. M. Moghaddam (Ed.), *The SAGE encyclopedia of political behavior* (pp. 238-239). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Choi, B., & Pak, A. (2006). Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy. *Clinical and Investigative Medicine*, 29(6), 351-364.
- Cohen, M., March, J., & Olsen, J. (1972). A garbage can model of organizational choice. *Administrative Science Quarterly*, 17(1), 1-25. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2392088>
- Cole, F. (1988). Content analysis: process and application. *Clinical Nurse Specialist*, 2(1), 53-57.
- Creswell, J. (2003). *Research design: Quantitative, qualitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Dahl, R. A. (2005). *Who governs?: Democracy and power in an American city*. Yale University Press.
- Deering, C. J., & Maltzman, F. (1999). The politics of executive orders: legislative constraints on presidential power. *Political Research Quarterly*, 52(4), 767-783.
- Dexter, L. (2006). *Elite and specialized interviewing*. Colchester: ECPR Press.
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48, 147-160. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/2095101?seq=1#page_scan_tab_contents

- Dion, L. (1968). The concept of political leadership: an analysis. *Canadian Journal of Political Science*, 1(1), 2-17. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3231692>
- Dišlers, K. (1921). Izpildu varas evolūcija. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 4, 106.
- Dišlers, K. (1922). Latvijas Valsts prezidenta kompetence. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 3, 107-127.
- Dišlers, K. (1930). *Ievads Latvijas valststiesību zinātnē*. Rīga: A. Gulbis.
- Dišlers, K. (2004). *Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas*. Rīga: Tiesu namu aģentūra.
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. New York: Harper.
- Drucker, P. (2002). *Managing in the Next Society*. New York: Truman Talley Books/St. Martin's Press.
- Duverger, M. (1978). *Échec au roi*. Paris: Albin Michel.
- Elgie, R. (2018). *Political leadership: A pragmatic institutionalist approach*. Palgrave Macmillan: UK.
- Elster, J. (2007). *Explaining social behavior: More nuts and bolts for the social sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Etzioni, A. (1968). *The active society: A theory of societal and political processes*. Michigan: Collier-Macmillan.
- Ērglis, A. (2002). Demokrātija un prezidentu pilnvaras Somijas un Latvijas satversmēs. *Likums un Tiesības*, 11, 330.
- Fayol, H. (1917). *Administration industrielle et générale-prévoyance, organisation, commandement, coordination, contrôle*. Paris: H. Dunod et E. Pinat.
- Fiedler, F. (1967). *A theory of leadership effectiveness*. New York: McGraw-Hill.
- Fox, C. J., & Miller, H. T. (1994). *Postmodern public administration*. SAGE Publications.
- Frederickson, H. G. (1996). Comparing the reinventing government movement with the new public administration. *Public Administration Review*, 3, 263-270. doi:10.2307/976450
- Freeman, J. (1955). *The political process: Executive bureau-legislative committee relations*. New York: Doubleday.
- Gaebler, T., & Osborne, D. (1992). Reinventing government: an agenda for 1990s. *Public Management*, 74(3), 4-8.
- Gailīte, D. (2012). Vai ir jāgroza Valsts prezidenta pilnvaras un ievēlēšanas kārtība. *Jurista Vārds*, 47.
- George, B., McLean, A. N., Mayer, D., & Sims, P. (2007). Discovering your authentic leadership. *Harvard Business Review*. Retrieved from <https://hbr.org/2007/02/discovering-your-authentic-leadership>

- Gerring, J. (2014). *The global leadership project: A comprehensive database of political elites*. American Political Science Association.
- Gilmour, J. B. (2002). Institutional and individual influences on the President's veto . *The Journal of Politics*, 64(1), 198-218.
- Golembiewski, R. T. (1977). *Public administration as a developing discipline*. New York: Marcel Dekker.
- Goodnow, F. (1900). *Politics and administration: A study in government*. London: The Macmillan Company.
- Graham, J., Amos, B., & Plumptre, T. (2003). Policy brief No. 15: Principles for good governance in the 21st century. Ottawa: Institute of Governance.
- Green, D., & Shapiro, I. (1994). *Pathologies of rational choice theory*. New Haven: Yale University Press.
- Greenstein, F. (1979). Eisenhower as an activist president: a look at new evidence. *Political Science Quarterly*, 94(4), 575-599.
- Griffith, E. (1938). *The impasse of democracy*. New York: Harrison-Hilton Books.
- Grimaldi, S. (2015). The president during the so called second republic: from veto player to first in command. *Contemporary Italian Politics*, 7(1), 76-92.
- Gulick, L. (1937). *Notes on the theory of organization*. New York: Institute of Public Administration.
- Hafner-Burton, E., Fowler, J., & Victor, D. (2014). Decision maker preferences for international legal cooperation. *International Organization*, 68(4), 845-876.
- Hargrove, E. C. (1984). *Presidents, politics, and policy*. McGraw-Hill College.
- Haslam, S. A. (2001). *Psychology in organizations: The social identity approach*. London: SAGE.
- Haslam, S. A., & Platow, M. J. (2001). The link between leadership and followership: How affirming a social identity translates vision into action. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 1469-1479.
- Haveri, A. (2006). Complexity in local government change. *Public Management Review*, 8(1), 31-46.
- Head, B. W. (2008). Assessing network-based collaborations: effectiveness for whom? *Public Management Review*, 10(6), 733-749.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). Life cycle theory of leadership. *Training and Development Journal*, 23(5), 26-34.
- Hocking, W. E. (1924). Leaders and led. *Yale Review*, 13, 625-641.
- Hoeckel, C. A. (2015). *The impact of personality types on the efficiency outcomes of business management decision making: Promocijas darbs*. Rīga: Latvijas Universitāte.

- Hollander, E. P. (1964). *Leaders, groups, and influence*. Oxford: Oxford University Press.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69(1), 3-19.
- Hood, C. C., & Jackson, M. W. (1991). *Administrative argument*. Aldershot: Dartmouth.
- Hook, S. (1950). *The hero in history*. New York: Humanities Press.
- House, R. J. (1971). A path-goal theory of leader effectiveness. *Administrative Science Quarterly*(16), 321-328.
- House, R. J. (1977). A 1976 theory of charismatic leadership. In J. G. Hurt, & L. L. Larson (Eds.), *Leadership: The cutting edge* (pp. 189-207). London: Feffer&Simons.
- Howell, J. M., & Avolio, B. J. (1993). Transformational leadership, transactional leadership, locus of control, and support for innovation: key predictors of consolidated-business-unit performance. *Journal of Applied Psychology*(78), 891-902. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1037/0021-9010.78.6.891>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288. doi:10.1177/1049732305276687
- Hufty, M. (2011). Investigating policy processes: the governance analytical framework (GAF). In U. Wiesmann, & H. Hurni (Eds.), *Research for sustainable development: Foundations, experiences, and perspectives* (pp. 400-424). Bern: Geographica Bernensia.
- Janis, I. (1982). *Groupthink: Psychological studies of policy decisions and fiascoes*. Cengage Learning.
- Jansone, D., Reinholde, I., & Ulnicāne, I. (2002). *Latvijas publiskā pārvalde*. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Jēkabsons, Ē. (2014). Aculiecinieku vēstījums. Latvijas okupācijas hronika (3). Izgūts no <https://irir.lv/2014/3/14/latvijas-okupacijas-hronika-aculiecinieku-vestijums>
- Kane, J., & Patapan, H. (2012). *How democracy defines, empowers and limits its leaders*. Oxford: Oxford University Press.
- Kanniainen, J. P. (2017). *New Public Governance and New Public Management in the funding and contractual steering of the Finnish higher education system*: Promocijas darbs. Tampere Universitāte.
- Karlsson, D., Navarro, C., Magre, J., & Reinholde, I. (2018). Mayors in the Town Hall: patterns of relations and conflict among municipal actors. In H. Heinelt, A. Magnier, M. Cabria, & H. Reynaert (Eds.), *Political leaders and changing local democracy* (359-385). Springer International Publishing.
- Kārklīņa, A. (2008). *Valsts prezidenta atlaišanas institūts*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte. Izgūts no <https://luis.lu.lv/pls/pub/luj.fprnt?l=1&fn=F33015/Annija%20Karklina%202008.pdf>
- Keohane, R. O., & Nye, J. (1977). *Power and interdependence*. Boston: Little, Brown.

- Kerr, S., & Jermier, J. M. (1978). Substitutes for leadership: their meaning and measurement. *Organizational Behavior and Human Performance*, (22), 375-403.
- Kingdon, J. W. (2011). *Agendas, alternatives, and public policies*. Essex: Pearson Education.
- Kirkpatrick, S. A., & Locke, E. A. (1993). Leadership: do traits matter? *Academy of Management Executive*, 5(2), 48-60.
- Kiseļova, R. (2011). *Latvijas pamatizglītības kvalitātes starptautiskas novērtēšanas rezultāti un analīze kā informatīvā bāze izglītības vadības lēmumu pieņemšanai*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Kjaer, A. M. (2004). *Governance: Key concepts*. Cambridge: Wiley.
- Klijn, E. H. (2008). Governance and governance networks in Europe: An assessment of ten years of research on the theme. *Public Management Review*, 10(4), 505-525.
- Knoke, D., Pappi, F., Broadben, J., & Tsujinaka, Y. (1996). *Comparing policy networks: Labour politics in the US, Germany and Japan*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Knoke, D., & Kuklinski, J. (1982). *Network analysis*. Beverly Hills: SAGE Publications.
- Knoke, D., & Kuklinski, J. H. (1991). *Network analysis: Basic concepts*. London: SAGE Publications.
- Konstitucionālo tiesību komisija. (2011). *Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 19*.
- Köker, P. (2017). *Presidential activism and veto power in Central and Eastern Europe*. Palgrave Macmillan.
- Krent, H. (2005). *Presidential powers*. New York and London: New York University Press.
- Lasswell, H. D. (1936). *Politics: Who gets What, When, How*. Cleveland, OH: Meridian Books.
- Latvijas Republikas Satversme. *Latvijas Vēstnesis*, 43, 01.07.1993.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 6, 31.03.1994.; *Valdības Vēstnesis*, 141, 30.06.1922.; *Diena*, 81, 29.04.1993.
- Laumann, E., & Pappi, F. (1976). *Networks of collective action: A perspective on community influence systems*. New York: Academic Press.
- Lee, J. (1975). Presidential vetoes from Washington to Nixon. *The Journal of Politics*, 37(2), 522-546.
- Levits, E. (2002). Valsts un valsts pārvaldes juridiskā struktūra un pamatjēdzieni. *Jaunā Pārvalde*, 1, 2-8.
- Lindblom, Ch. (1977). *Politics and markets: The world's political-economic systems*. Basic Books.
- Lindblom, Ch., & Woodhouse, E. (1993). *The policy-making process*. Upper Saddle River: Prentice Hall.

- Lucky, C. (1994). Tables of presidential powers in Eastern Europe. *East European Constitutional Review*, 3(1), 81-94.
- Mayo, G. E. (1924). Revery and industrial fatigue. *Journal of Personnel Research*, 3(8), 273-281.
- Mayring, P. (2000). *Qualitative content analysis*. Retrieved from <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>
- March, J. G., & Olsen, J. P. (1996). Institutional perspectives on political institutions. *Governance*, 9(3), 247-264.
- March, J. G., & Simon, H. A. (1958). *Organizations*. Retrieved from SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1496194
- Marsh, D., & Stoker, G. (2002). *Theory and methods in political science*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mārtinsone, K., Pipere, A. & Kamerāde, D. (2016). *Pētniecība: teorija un prakse*. Rīga: RaKa.
- McCauley, C. (1998). Group dynamics in Janis's theory of groupthink: backward and forward. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 73(2-3), 142-162.
- Mikecz, R. (2012). Interviewing elites: addressing methodological issues. *Qualitative Inquiry*, 6, 482-493.
- Ministru kabineta 2009. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 300 "Ministru kabineta kārtības rullis".
- Monroe, K. R. (1991). The theory of rational action. What is it? How useful is it for political science? In W. Crotty (Ed.), *Political science: The theory and practice of political science* (pp. 77-87). Evanston: Northwestern University Press.
- Morgan, D. F., & Cook, B. J. (2015). *New Public Governance: A regime-centered perspective*. Routledge.
- Morris, Z. (2009). The truth about interviewing elites. *Politics*, 29(3), 209-217.
- Neimanis, J. (2013). Labas pārvaldības princips. *Latvijas Intereses Eiropas Savienībā*, 4, 17.
- Neustadt, R. (1990). *Presidential power*. New York: The Free Press.
- Niskanen, W. A. (1971). *Bureaucracy and representative government*. Chicago: Aldine, Atherton.
- Northouse, P. (2016). *Leadership: Theory and practise*. London: SAGE Publications.
- Olsen, J., Weaver, K. R., & Rockman, B. A. (1993). Do institutions matter? *Journal of Public Policy*, 13(3), 302-304.
- Osborne, S. P. (2006). The new public governance. *Public Management Review*, 8(3), 377-387.
- Osborne, S. P. (2010). *The New Public Governance: Emerging perspectives on the theory*. New York: Routledge.
- O'Toole, L. J., & Meier, K. (2006). *Bureaucracy in a democratic state: A governance perspective*. Baltimore: John Hopkins University Press.

- Ozoliņa, Ž., & Reinholde, I. (2009). *Laba pārvaldība*. Rīga: Zinātne.
- Page, D. P. (1935). Measurement and prediction of leadership. *American Journal of Sociology*(41), 31-43.
- Parson, W. (1995). *Public Policy. An Introduction to the theory and practise of policy analysis*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Patton, M. (2015). *Qualitative research and evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Pearce, C., Wassenaar, C. L., & Manz, C. C. (2014). Is shared leadership the key to responsible leadership? *Academy of Management Executive*, 28(3), 275-288.
- Pipere, A. (2016a). Jauktie pētījuma dizaini. No: K. Mārtinsone, A. Pipere un D. Kamerāde (zin. red.), *Pētniecība: Teorija un prakse* (190.-205. lpp.). Rīga: RaKa, 2016.
- Pipere, A. (2016b). Kvalitatīvā kontentanalīze. No: K. Mārtinsone, A. Pipere un D. Kamerāde (zin. red.), *Pētniecība: Teorija un prakse* (374.-382. lpp.). Rīga: RaKa, 2016.
- Plastrik, P., & Parzen, J. (2012). *Guidebook for building regional networks 2.0*.
- Pleps, J. (2010). *Satversmes iztulkošanas konstitucionāli tiesiskie un metodoloģiskie problēmjaucājumi*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Pleps, J. (2015). Kuru pēc skaita Valsts prezidentu vēlēsim? *Jurista Vārds*, 22.
- Pleps, J., Pastars, E., & Plakane, I. (2014). *Konstitucionālās tiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
- Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2004). *Public management reform: A comparative analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Quade, E. (1989). *Analysis for public decisions*. Englewood Cliffs, NJ: Pearson.
- Reinholde, I. (2004). Challenges for Latvian public administration in the European integration process. In A. Dimitrova (Ed.), *Driven to change: The European Union`s enlargement viewed from the East* (pp. 163-178). Manchester University Press.
- Reinholde, I. (2007). Latvijas skatījums uz Eiropas Savienības nākotni. No: Ž. Ozoliņa (zin. red.), *Daudzlīmeņu pārvaldība ES: Cik mājai būs stāvu?* (92.-115. lpp.). Rīga: Zinātne.
- Reinholde, I. (2010). Pārvaldības jēdziens un dažādās izpratnes. No: I. Reinholde, *Labas pārvaldības rokasgrāmata* (6.-8. lpp.). Rīga: Latvijas Darba devēju konfederācija.
- Reinholde, I., Ozoliņa, Ž., & Ulnicāne-Ozoliņa, I. (2008). Laba pārvalde Latvijā – kādai tai jābūt? No: *Latvija 2020: Nākotnes izaicinājumi sabiedrībai un valstij* (29.-40. lpp.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- Rhodes, R. A. (1997). *Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity, and accountability*. Buckingham: Open University Press.

- Rhodes, R. A. (2007). Understanding governance: Ten years on. *Organization Studies*, 28(8), 1243-1264.
- Rohde, D., & Simon, D. (1985). Presidential vetoes and congressional re-sponse: A study of institutional conflict. *American Journal of Political Science*, 29(3), 397-427.
- Ross, S. A. (1972). *On the economic theory of agency*. University of Pennsylvania.
- Rost, J. (1993). *Leadership for the 21st century*. Praeger.
- Rubin, H., & Rubin, I. (2012). *Qualitative interviewing*. London: SAGE.
- Saeimas kārtības rullis. *Latvijas Vēstnesis*, 96 (227), 18.08.1994.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 17, 08.09.1994.
- Saaty, T. L. (2012). *Decision making for leaders*. Pittsburgh: University of Pittsburgh.
- Sabatier, P. (1987). *Knowledge, policy-oriented learning and policy change*. London: Routledge.
- Salamon, L. M. (2011). The new governance and the tools of public action. *Fordham Urban Law Journal*, 28(5), 1611-1674.
- Schmitt, C. (2008). *Constitutional theory* (J. Seitzer, Trans.). Duke University Press.
- Schuman, J., Twombly, J., & Rottenberg, D. (2001). *Collaborative communities: Partnering for profit in the networked economy*. Chicago: Dearborn Trade.
- Seimuškāne, L. (2015). *Iedzīvotāju līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā pašvaldībās Latvijā un to ietekmējošo faktoru izvērtējums*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Selznick, P. (1949). *TVA and the grass roots: A study in the sociology of formal organization*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Shugart, M. S. (1993). On presidents and parliaments. *East European Constitutional Review*, 2(1), 30-32.
- Simon, H. (1947). *Administrative behaviour. A study of decision-making process in administrative organization*. New York: Macmillan.
- Simon, H. (1955). A behavioral model of rational choice. *The Quarterly Journal of Economics*, 69(1), 99-118. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1884852>
- Sørensen, E., & Torfing, J. (2007). *Theories of Democratic Network Governance*. UK: Palgrave Macmillan.
- Spicker, P. (2007). The ethics of policy research. *Evidence and Policy*, 3(1), 99-118.
- Spitzer, R. (1988). *The Presidential veto: Touchstone of the American Presidency*. New York: State University of New York Press.
- Stacenko, S. (2014). *Arodbiedrību loma sociālajā partnerībā publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanā*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Starlings, G. (1999). *Valsts sektora pārvalde*. Rīga: N.I.M.S.

- Storbacka, K., & Nenonen, S. (2011). Markets as configurations. *European Journal of Marketing*, 45(1/2), 241-258. doi:<https://doi.org/10.1108/03090561111095685>
- Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. New York: Harper & Brothers.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Truman, H. S. (1955). *Memoirs by Harry S. Truman, Vol. 1: Year of Decisions*. Doubleday.
- Tsebelis, G. (1995). Decision making in political systems: veto players in presidentialism, parliamentarism, multicameralism and multipartyism. *British Journal of Political Science*, 35(3), 289-325.
- Van Dijke, M., & Poppe, M. (2006). Striving for personal power as a basis for social power dynamics. *European Journal of Social Psychology*, 36(4), 537-553.
- Van Knippenberg, D., & Schippers, M. C. (2007). Work group diversity. *Annual Review of Psychology*, 58, 515-541.
- Vorst, C. (2017). *Lēmumu pieņemšanas analīze uzņēmumu resursu plānošanas sistēmas izvēlei mazos un vidējos uzņēmumos vāciski runājošā reģionā*: Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Waldo, D. (1971). *Public administration in a time of turbulence*. Scranton: Chandler Publishing Co.
- Weber, M. (1958). The three types of legitimate rule. *Berkeley Publications in Society and Institutions*, 4(1), 1-11.
- Weber, M. (1968). *Economy and society*. New York: Bedminster Press Incorporated.
- Weber, M. (1992). *Politik als Beruf*. Stuttgart: Philipp Reclam jun.GmbH&Co.
- Welch, S., & Comer, J. (1983). *Quantitative methods for public administration*. Homewood, IL: The Dorsey Press.
- Wilson, W. (1887). The study of administration. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197-222. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2139277>
- World Bank. (1997). *World development report: The state in a changing world*. New York: Oxford University Press. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5980>
- World Bank. (2017). *World development report: Governanance and law*. Retrieved from <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>
- Zalāna, L. (2003). Valsts prezidenta tiesības nosūtīt likumu otrreizējai caurlūkošanai. *Jurista Vārds*, 20, 21.
- Ziemele, I. (2016, 31.08). Ziemele: Latvijā trūkst plaša mēroga skatījuma. *Diena*, 4. lpp.

Pielikumi

1. pielikums. Pieņemtie likumi un likumu grozījumi

5. Saeimas līdz 12. Saeimas (no 1993. gada 6. jūlija līdz 2018. gada 6. novembrim) pieņemtie likumi un likumu grozījumi: spēkā esoši, vēl nav spēkā, spēku zaudējuši, pēc www.likumi.lv

Izdevējs: Saeima	Veids: likumi	Pieņemts no: 06.07.1993
Pieņemts līdz: 06.11.2018	Mainīt meklēšanas parametrus	

Atrasti 7041 rezultāti

Sakārtots pēc publicēšanas datuma

- Spēkā esošie
- Vēl nav spēkā
- Spēku zaudējušie
- Nemeklēt grozījumos

2. pielikums. Sarakste par likumu caurlūkošanas sanāksmēm

E-pasta sarakste ar Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa likumdošanas un juridisko padomnieci Kristīni Jaunzemi. 2018. gada 23. aprīlī.

----- Forwarded message -----

From: **Kristīne Jaunzeme** <Kristine.Jaunzeme@president.lv>

Date: pirmsd., 2018. g. 23. apr., plkst. 17:55

Subject: RE: FW: par otrreizējai caurlūkošanai *atgriezto* likumu sanāksmēm

To: Inese Abolina <inese.abolina@lu.lv>

Es domāju, ka nē. Jo tajās desmit dienās (agrāk – septiņās) no likuma pieņemšanas Saeimā līdz likuma nodošanai otrreizējai caurlūkošanai ir ārkārtīgi maz laika. Tāpēc visa uzmanība un darbs ir fokusēts uz nepieciešamās informācijas iegūšanu un izvērtēšanu lēmuma pieņemšanas procesa gaitā. Sanāksme ir tikai viens no informācijas iegūšanas resursiem, turklāt tā tiek organizēta tikai pēc vajadzības. Citi informācijas avoti, piemēram, ir Saeimas komisijas sēžu audioieraksti un protokoli, Saeimas sēžu stenogrammas, likumprojekta lietā esošie institūciju atzinumi, viedokļi un vēstules, Valsts prezidentam adresētās vēstules u.c. Turklāt, ja Valsts prezidents lemj par likuma nodošanu otrreizējai caurlūkošanai, šajās dienās tiek sagatavots Valsts prezidenta motivēts raksts.

Domāju, ir vērts arī pavaicāt pašiem attiecīgo laikposmu Valsts prezidentu juridiskajiem padomniekiem. Andrim Bērziņam bija Edgars Pastars un Reinis Bērziņš, Valdim Zatleram – Inese Lībiņa-Egnere un Sandra Sondore-Kukule, kas bija padomniece arī Vairai Viķei-Freibergai, Guntim Ulmanim – Ivonna Allere un Vineta Muižniece.

Lai fiksētu sanāksmes gaitu, mēs veicam audio ierakstu. Zinu, ka tā darīja arī Valsts prezidenta Bērziņa laikā un atminos to kā Saeimas /ministrijas pārstāvis arī no senākiem laikiem. Taču audio faili netiek uzglabāti ilgāku laiku, jo to vienīgā nozīme ir sagādāt iespēju atgriezties pie diskusijām un iespējami precīza institūcijas /amatpersonas viedokļa formējuma lēmuma par/ pret Valsts prezidenta veto pieņemšanas gaitā.

Sanāksmēs parasti piedalās ieinteresētās puses un katrā gadījumā personālijas atšķiras. Vienmēr piedalās Saeimas atbildīgās komisijas pārstāvis/ji, strīdīgā priekšlikuma autors/i, attiecīgās nozares NVO un visbiežāk arī par nozari atbildīgās izpildinstitūcijas pārstāvji (ministrija un/vai padotības iestāde), kā arī Saeimas Jurdisikā biroja pārstāvji, otrreizējas caurlūkošanas lūguma/u iesniedzēji (ja tādi ir) un citi eksperti, kuru viedokļa uzklaušana ir svarīga lēmumu pieņemšanai. Ja, Jūsu ieskatā, izpētei var būt noderīgs kāds konkrēts piemērs saistībā ar konkrētu Valsts prezidenta otrreizējai caurlūkošanai nodotu / nenodotu likumu, varu iedot kādu šīs prezidentūras piemēru. Tad būtu labi zināt, kurš tieši likums Jums būtu interesants.

Uz saziņu!

Visu labu vēlot,

Cieņā

Kristīne Jaunzeme

From: Inese Abolina <inese.abolina@lu.lv>

Sent: pirmdiena, 2018. gada 23. aprīlis 11:58

To: Kristīne Jaunzeme <Kristine.Jaunzeme@president.lv>

Subject: Re: FW: par otrreizējai caurlūkošanai *atgriezto* likumu sanāksmēm

Labdien, Kristīne,

liels Jums paldies par ziņu.

Precizēšanai, vai neviena Valsts prezidenta, pēc neatkarības atjaunošanas, prezidentūras laikā, šāda veida sanāksmes nav tikušas protokolētas?

Varbūt ir fiksēti laiki, kad šīs sanāksmes ir norisinājušās un ja ir, tad vai es drīkstu palūgt, kur es varu šos datumus iegūt? Būtībā mani interesē, ar ko norisinājušās sanāksmes, kādas sabiedrības grupas bijušas iesaistītas lēmuma pieņemšanas procesā.

Ar cieņu, pateicībā par Jūsu laiku,

Inese

2018. gada 23. aprīlis 11:46 Kristine Jaunzeme <Kristine.Jaunzeme@president.lv> rakstīja:

Labdien, Inese!

Atbildot uz Jūsu e-pastu rast iespēju iepazīties ar likumu otrreizējas caurlūkošanas lūgumu izskatīšanai veltīto sanāksmju protokoliem, informēju, ka šīs sanāksmes netiek protokolētas.

Visu labu vēlot,

Cieņā

Kristīne Jaunzeme

From: Arnis Salnājs
Sent: sestdiena, 2018. gada 21. aprīlis 12:42
To: Kristine Jaunzeme <Kristine.Jaunzeme@president.lv>
Cc: Jānis Pleps <Janis.Pleps@president.lv>
Subject: Fwd: par otrreizējai caurlūkošanai *atgriezto* likumu sanāksmēm

Begin forwarded message:

From: Inese Abolina <inese.abolina@lu.lv>
Date: 21 April 2018 at 12:02:12 EEST
To: <arnis.salnajs@president.lv>
Subject: par otrreizējai caurlūkošanai *atgriezto* likumu sanāksmēm

Labdien, godātais Salnāja kungs,

esmu Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes doktorante. Mana promocijas darba tēma ir "Valsts prezidentu otrreizējai caurlūkošanai *atgriezto* likumu Saeimā lēmumu pieņemšanas prakse".

Šajā sakarā, vēlos Jums lūgt, kur un kādā veidā man būtu iespējams uzzināt un iepazīties ar Valsts prezidenta kancelejā notikušo apspriežu/sanāksmju protokolu saturu, ja tādi ir, par otrreizējai caurlūkošanai *atgrieztiem* likumiem, lai varētu izanalizēt lēmuma pieņemšanā iesaistīto sabiedrības grupu dalību šajā procesā. Laika posms, ko ietver mans promocijas darbs ir no 1993. gada jūlija līdz 2018. gada martam.

Ar cieņu, pateicībā par Jūsu laiku,

Inese Ābolīņa

3. pielikums. Latvijas Valsts arhīva izziņa

Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa nosūtīto likumu un nosūtīto motivēto rakstu skaits atšķiras no pieejamās informācijas Valsts prezidenta kancelejas tīmekļa vietnē²⁰³. Saskaņā ar precizēto informāciju Latvijas Nacionālajā arhīvā, Valsts prezidents Guntis Ulmanis ir nosūtījis otrreizējai caurlūkošanai 16 likumus. Pielikumā, 2016. gada 7. novembra vēstule no Latvijas Nacionālā arhīva.



Latvijas Nacionālais arhīvs

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

Reģistrācijas Nr. 90009476367, Bezdelīgu iela 1A, Rīga, LV- 1048,
tālr. 67462317, e-pasts: lva@arhivi.gov.lv, www.arhivi.gov.lv

Rīgā

07. 11.2016. Nr. LVA-6.2.1/A-50/18029
Uz 21.10.2016. pieprasījumu

INESEI ĀBOLIŅAI

Rīgā, LV-1001
inese.abolina@lu.lv

Par pieprasījuma izpildi

Latvijas Valsts arhīva glabāšanā nodotajos arhīva fonda „Latvijas Valsts prezidenta kanceleja” 1993.-1999. gada dokumentos ir atrasti tikai 16 prezidenta Gunta Ulmaņa motivētie raksti likumu otrreizējai caurskatīšanai (2200. fonds, 1. apraksts, 1119.-1122. lieta):

- 1) „Pilsonības likums” (1994. gads);
- 2) „Par muitas nodokli (tarifiem)” (1994. gads);
- 3) „Par pašvaldībām” (1994. gads);
- 4) „Par valsts prezidenta ievēlšanu” (1996. gads);
- 5) „Obligātā militārā dienesta likums” (1996. gads);
- 6) „Grozījumi likumā „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”” (1996. gads);
- 7) „Grozījumi likumā „Par zemes nodokli”” (1996. gads);
- 8) „Grozījumi likumā par ostām” (1997. gads);
- 9) „Grozījumi likumā „Par izlozēm un azartspēlēm”” (1997. gads);
- 10) „Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums” (1997. gads);
- 11) „Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā” (1998. gads);
- 12) „Alkohola aprites likums” (1998. gads);
- 13) „Krimināllikums” (1998. gads);
- 14) „Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā” (1998. gads);
- 15) „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” (1998. gads);
- 16) „Grozījumi likumā „Par muitas nodokli (tarifiem)”” (1999. gads).

Latvijas Nacionālā arhīva
Latvijas Valsts arhīva direktors

A. Freimanis

Kabakova,
67462257
izzinas.lva@arhivi.gov.lv

²⁰³ <https://www.president.lv/lv/valsts-prezidents/bijusie-valsts-prezidenti/guntis-ulmanis>. Pirmo reizi skatīts 01.03.2016. Pēdējo reizi skatīts 27.12.2018.

4. pielikums. Interviju informētās piekrišanas veidlapa un paraksti

Ievērojot ētikas normas un sociālo atbildību, saglabājot zinātniskā godīguma standartus, veicot personīgās daļēji strukturētās elites intervijas ar Valsts prezidentiem (1993. gads līdz 2015. gads) un juridiskajiem padomniekiem (1993. gads līdz 2018. gads), respondenti un autore, parakstījuši informētās piekrišanas veidlapu, kurā skaidrota sākotnējā ideja un pētījuma būtība, mērķi, pētījuma izmantošana un cita informācija. Promocijas pētījuma gaitā, ir daļēji mainīts promocijas darba nosaukums, bet pamata ideja - pētīt Valsts prezidentu motīvus nosūtīt Saeimā otrreizējai caurlūkošanai likumus, un kā Valsts prezidenti nonākuši līdz šim lēmumam, - ir saglabāta. Līdz ar to, zemāk pievienotās piekrišanas veidlapas, kuras parakstījuši respondenti, atbilst sākotnējam pētījuma aprakstam, taču, iegūstot vairāk informācijas, saglabājot būtību, tika mainīts pētījuma fokuss.

Interviju informētās piekrišanas veidlapa²⁰⁴

dalībai promocijas pētījumā:

Valsts prezidenta līderība lēmumu pieņemšanā politiskajā pārvaldībā Latvijā

Inese Āboliņa

Latvijas Universitāte, Sociālo Zinātņu fakultāte, Politikas zinātnes nodaļa

Veidlapa sastāv no divām daļām:

1. daļa: Informācijas lapa par doktoranti, *pētniecisko* procesu un intervijas norisi

2. daļa: Piekrišanas apliecinājums ar parakstiem

1. daļa: Informācijas lapa

Informācija par doktoranti un *pētniecisko* procesu:

Inese Āboliņa, dzimusi 1977. gadā, Rīgā. Mācījusi Rīgas 50. vidusskolā, bijusi skolēnu apmaiņas studiju gadā Zviedrijā, mācījusi Sundsvallas Hedbergska ģimnāzijā, absolvējusi Rīgas Ziemeļvalstu ģimnāziju. 1999. gadā ieguvusi bakalaura grādu Latvijas Universitātē, Vēstures un filozofijas fakultātes Politikas zinātnes nodaļā. Stažējusi Zviedrijā, Linčēpingas Universitātes Politikas zinātnes nodaļā; stažējusi Stokholmas Ārpolitikas institūtā. 2001. gadā ieguvusi maģistra grādu Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļā. Strādājusi Nacionālajā Radio un TV padomē par tās priekšsēdētāja Ojāra Rubeņa padomnieci starptautiskos jautājumos; Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Valsts protokolā, Ārvalstu vizīšu nodaļā; Eiropas Savienības Padomē Briselē, tulkošanas nodaļā; Valsts prezidenta kancelejā par laika plānošanas konsultanti pie Valsts prezidenta Valda Zatlera; AS *airBaltic* SIA *airBalticTravel* par klientu attiecību vadītāju, SIA *BalticMiles*, kas vēlāk

²⁰⁴ Interviju informētās piekrišanas veidlapa sākotnēji izstrādāta 2016. gada novembrī, pilnveidota līdz 2017. gada maijam.

tika pārdēvēta par SIA *PINS* biznesa attīstības vadītāju. Šobrīd²⁰⁵ nestrādāju algotu darbu, studēju doktorantūrā, izstrādāju promocijas pētījumu par Valsts prezidentu līderību lēmumu pieņemšanā otrreizējai caurlūkošanai *atgriezto* likumu *motivētajos* rakstos.

Promocijas pētījuma mērķis:

Promocijas pētījums politikas zinātnē, pārvaldē un administrācijā ar starpdisciplināru pieeju politikas zinātnes, tiesību zinātnes un citu sociālo zinātņu kontekstā par Valsts prezidentu līderību lēmumu pieņemšanā politiskajā pārvaldībā Latvijā.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kādā veidā Valsts prezidents īsteno līderību lēmumu pieņemšanas procesā. Katrs Valsts prezidents pētīts kā *sui generis*.

Brīvprātīga dalība pētījumā:

Jūsu dalība šajā pētījumā ir brīvprātīga, taču ļoti nepieciešama, lai veiktu pilnvērtīgu analīzi, vai laika dinamikā līderis ir mainījies likumu virzību un kas ietekmē virzīt otrreizējai caurskatīšanai likumus.

Promocijas pētījuma metodes:

- literatūras par līderību teorētiskā analīze
- Valsts prezidenta tiesiskā regulējumu teorētiskā analīze
- dokumentu un argumentācijas analīze: otrreiz caurskatāmo likumu Valsts prezidentu motivēto rakstu Saeimas priekšsēdētājam analīze
- personīgās daļēji strukturētās elites (angl. *semi-structured*) intervijas, primāro datu iegūšanai, ar Valsts prezidentiem un līdzgaitniekiem, kvalitatīvo datu ieguvei un analīzei
- korelācijas diagramma kvantitatīvo datu ieguvei
- iegūto rezultātu un statistikas datu kontentanalīze, ekspertu vērtējumi un teorētiskā interpretācija.

Intervijas norise:

Lūgums piekrist intervijas ierakstīšanai.

Intervijas ilgums:

Intervija ilgs aptuveni vienu stundu.

Riski:

Sakarā ar to, ka plānots jautāt politiska rakstura viedokli, informācija tiek uzskatīta par sensitīvu. Dati tiks izmantoti godīgi un likumīgi. Personīgie dati tiks izmantoti kontekstā un netiks tālāk izmantoti ārpus šī promocijas pētījuma mērķa. Ja kāds no intervijas jautājumiem jums neliekas komfortabls, lūdzu, neatbildiet uz to jautājumu.

Ieguvumi:

Par pienesumu politikas zinātnes pētniecībā uzskatāma analīze, vai laika dinamikā līderis ir mainījies likumprojektu virzību, atbilstoši sabiedrības cerībām un argumentēti konceptuāla lēmumu pieņemšanas modeļa izstrāde.

Aktīvi iesaistoties Baltijas valstu pētnieciskajā telpā pētījums var sekmēt Baltijas valstu vienotas pozīcijas izstrādi starptautiskā arēnā, kā arī kulturāli adaptējot dažādās valstīs, piešķirot tam ne tikai lokālu nozīmi, bet arī starptautisku.

²⁰⁵ 2016. gada jūnijs līdz 2018. gada marts.

Konfidencialitāte:

Sakarā ar to, ka *pētnieciskais* jautājums ir, kāda ir līderības saistība ar lēmumu pieņemšanu un Valsts prezidenta līderībai ir loģiska nepieciešamība valstī, dati tiks atspoguļoti maksimāli godīgi un objektīvi, taču tie netiks saglabāti konfidenciali.

Datu glabāšana:

Dati tiks glabāti Latvijas Universitātes serverī, un pēc pieprasījuma tos varēs izmantot zinātniskie pētnieki.

Rezultātu publicēšana:

Rezultāti tiks publicēti promocijas darbā, starptautiskā akadēmiskā žurnālā pētījuma aprobācijai un citur akadēmiskos nolūkos.

Kontaktpersona:

Inese Āboliņa, inese.abolina@lu.lv

2. daļa

Es, zemāk parakstījis/parakstījusies, apliecinu, ka:

- esmu izlasījis/izlasījusi informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1. daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēts/informēta par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas pētījumā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

Dalībnieks/dalībniece	Doktorante
Vārds, Uzvārds:	Inese Āboliņa
Paraksts:	Paraksts:
Datums:	Datums:

Dalēji strukturēto personīgo elites interviju ar Valsts prezidentiem un padomniekiem, jautājumi:

1. Kāda ir saikne starp Valsts prezidentu un politisko pārvaldību?
2. Vai esat iniciējuši jaunu institūciju izveidi Latvijā? Kuru?
3. Vai *atgriežot* likumus otrreizējai caurskatīšanai Saeimā ņemāt vērā sabiedrības interešu grupu (angl. *network governance*) pārstāvju ieteikumus? Kādā kontekstā?
4. Vai likumu pieņemšanas laikā esat izteikusi/izteicis ieteikumus likuma uzlabošanai?
5. Kurš, Jūsu *prezidentūras* laikā, *atgrieztais* likums otrreizējai caurskatīšanai bijis visveiksmīgāk identificēts un ieviests? Kurš visneveiksmīgāk?
6. Kas ietekmē Jūsu, kā Valsts prezidenta, lēmuma pieņemšanu, *atgriezt* Saeimā likumu otrreizējai caurskatīšanai?
7. Kādas ir nepieciešamās līdera prasmes?
8. Vai Jūs investējat savā attīstībā? Kādas prasmes tiek attīstītas?

Interviju laikā, atbilstoši tās norisei, jautājumu secība mainījās, kā arī bija iespēja uzdot papildjautājumus, kuri būtiski veicināja izpratni un tālāku pētniecību.

Parakstītās veidlapas:

2.daļa

Es, zemāk parakstījies, apliecinu ka:



- esmu izlasījis informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēts/informēta par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

Valsts prezidents (1993-1999)	Doktorante
Guntis Ulmanis	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 30.06.2017	Datums: 30.06.2017

2.daļa

Es, zemāk parakstījusies, apliecinu ka:

- esmu izlasījusi informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēta par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa (1993-1999) Padomniece likumdošanas jautājumos (1993-1998)	Doktorante
Vineta Muižniece	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 27.08.2017.	Datums: 27.08.2017

2.daļa

Es, zemāk parakstīties, apliecinu ka:



- esmu izlasījis informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēts par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

Valsts prezidents (2007-2011)	Doktorante
Valdis Zatlers	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 16.06.2017	Datums: 16.06.2017

2.daļa

Es, zemāk parakstījusies, apliecinu ka:



- esmu izlasījusi informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēta par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

Valsts prezidenta Valda Zatlera (2007-2011) juridiskā padomniece	Doktorante
Inese Lībiņa-Egnere	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 16.06.2017	Datums: 16.06.2017

2.daļa

Es, zemāk parakstīties, apliecinu ka:

- esmu izlasījis informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēts par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo informētās piekrišanas veidlapu

Valsts prezidents (2011-2015)	Doktorante
Andris Bērziņš	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 15. 06. 2017.	Datums: 15. 06. 2017



2.daļa

Es, zemāk parakstīties, apliecinu ka:

- esmu izlasījis informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēts par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

Valsts prezidenta Andra Bērziņa (2011-2015) juridiskais padomnieks	Doktorante
Edgars Pastars	Inese Āboliņa
Paraksts:  	Paraksts: 
Datums: 10.08.2017	Datums: 10.08.2017

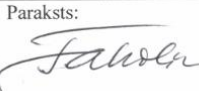
Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa likumdošanas un juridiskā padomniece	Doktorante
Kristīne Jaunzeme	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 20.07.2017	Datums: 20.07.2017

Valsts prezidenta Andra Bērziņa izveidotās ekspertu grupas pārvaldības pilnveidei loceklis	Doktorante
Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa konstitucionālo tiesību padomnieks	
Jānis Pleps	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 20.07.2017	Datums: 20.07.2017

2.daļa

Es, zemāk parakstīties, apliecinu ka:

- esmu izlasījis informāciju par pētījumu piekrišanas veidlapas 1.daļā
- man ir bijusi iespēja uzdot jautājumus par pētījumu un manu dalību tajā
- es brīvprātīgi iesaistos šajā pētījumā
- apzinos, ka varu jebkurā brīdī atteikties no dalības pētījumā un man netiks jautāts iemesls
- esmu informēts par datu konfidencialitāti
- man ir skaidra nepieciešamība datu izmantošanai promocijas darbā, publikācijās un akadēmiskajā vidē
- es, un doktorante, piekrītam parakstīt šo apzināto piekrišanas veidlapu

LR Saeimas Juridiskā biroja vadītājs (1993-2014) Valsts prezidenta konstitucionālo tiesību komisijas loceklis (2007-2013) Satversmes tiesas tiesnesis (2014 līdz šim brīdim)	Doktorante
Gunārs Kusiņš	Inese Āboliņa
Paraksts: 	Paraksts: 
Datums: 15.11.2017	Datums: 15.11.2017

Interviju informētās piekrišanas veidlapa izstrādāta pēc profesora Tāla Tisenkopfa ieteikumiem SZF Doktorantūras skolas nodarbībā 2016. gada 21. novembrī.

Veidlapas izveides precizēšanai 2016. gada 22. novembrī sazinājos ar Datu Valsts inspekciju.

2016. gada 9. decembrī saņēmu Inspekcijas viedokli, sk. pievienoto e-pasta saraksti:

----- Forwarded message -----

From: info <info@dvi.gov.lv>

Date: piektd., 2016. g. 9. dec., plkst. 09:40

Subject: Par informācijas sniegšanu

To: <inese.abolina@lu.lv>

Labdien!

Datu valsts inspekcija (turpmāk – Inspekcija) 2016.gada 23.novembrī ir saņēmusi Jūsu elektroniskā pasta vēstuli (*reģistrēta Datu valsts inspekcijā ar Nr.S-1-2.2/1137*) ar jautājumiem par ētisko pieeju pētnieciskajai intervijai (turpmāk – Vēstule) un sniedz šādu informāciju:

Inspekcija informē, ka Inspekcijas funkcijas, uzdevumus un kompetenci nosaka Ministru kabineta 2013.gada 10.decembra noteikumi Nr.1415 „Datu valsts inspekcijas nolikums”, kuri neparedz Inspekcijai tiesības veikt oficiālu tiesību normu interpretāciju un sniegt saistošus skaidrojumus par tiesību normu piemērošanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Inspekcija informē, ka šīs vēstules saturs vērtējams tikai kā Inspekcijas viedoklis, kas nav saistošs citām personām.

Inspekcija informē, ka saskaņā ar Fizisko personu datu aizsardzības likuma (turpmāk – FPDAL) 2.panta 3. un 4.punktu personas dati ir jebkāda informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisko personu, savukārt, personas datu apstrāde ir jebkura ar personas datiem veikta darbība, tajā skaitā, personas datu vākšana, glabāšana, izmantošana, nodošana. Ziņu par personu iegūšana Vēstulē aprakstītajā gadījumā ir personas datu apstrāde FPDAL 2.panta 4.punkta izpratnē.

Personas datu apstrāde ir jāveic saskaņā ar FPDAL, kura 7.pants paredz, ka personas datu apstrāde ir atļauta, ja tās veikšanai pastāv tiesisks pamats - pastāv vismaz viens FPDAL 7.panta nosacījums piemēram, FPDAL 7.panta 1.punktā noteiktais, ka ir datu subjekta piekrišana, vai FPDAL 7.panta 6.punktā noteiktais, ka datu apstrāde ir nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, realizētu pārziņa vai tās trešās personas likumiskās intereses, kurai personas dati atklāti.

Papildus tiesiskā pamata nodrošināšanai personas datu apstrādei ir jānodrošina atbilstība arī citām FPDAL prasībām, piemēram FPDAL 10.pantā norādītajiem personas datu aizsardzības principiem un FPDAL 8.pantā pirmajā daļā noteiktajam pienākumam par informācijas sniegšanu datu subjektam.

FPDAL 8.panta pirmajā daļā noteikts, ka iegūstot personas datus no datu subjekta (piemēram, intervējamā), pārzinim (Vēstulē aprakstītajā gadījumā Jūs) ir pienākums sniegt datu subjektam šādu informāciju, ja vien tā jau nav datu subjekta rīcībā - pārziņa nosaukums vai vārds un uzvārds, kā arī adrese un paredzētais personas datu apstrādes mērķis (piemēram, ka personas datus plāno apstrādāt pētījuma veikšanai).

Atbilstoši FPDAL 8.panta otrajai daļai pēc datu subjekta pieprasījuma pārzinim ir pienākums sniegt arī informāciju par iespējamajiem datu saņēmējiem, datu subjekta tiesībām piekļūt saviem personas datiem un izdarīt tajos labojumus, vai atbildes sniegšana ir obligāta vai brīvprātīga, kā arī iespējamās sekas par atbildes nesniegšanu, kā arī personas datu apstrādes tiesiskais pamats.

Ja Vēstulē aprakstītā pētījuma tiesiskais pamats ir datu subjekta piekrišana (atbilstoši FPDAL 7.panta 1.punktam), bet personas datu apstrādes mērķis nav saistīts ar sensitīvo personas datu (atbilstoši FPDAL 2.panta 8.punktam sensitīvi personas dati ir personas dati, kas norāda personas rasi, etnisko izcelsmi, reliģisko, filozofisko un politisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, kā arī sniedz informāciju par personas veselību vai seksuālo dzīvi) apstrādi, tad FPDAL nenosaka, ka obligāti ir iegūstama datu subjektu rakstveida piekrišana.

Vienlaikus Inspekcija informē, ka pierādīšana, ka personas datu iegūšanas brīdī Jums bija atbilstošs tiesiskais pamats ir Jūsu kā pārziņa pienākums, līdz ar to var būt lietderīgi sagatavot brīvā formā noformētu apliecinājumu, kurā būtu norādīta FPDAL 8.panta pirmajā daļā iekļautā informācija, kā arī datu subjekta apliecinājums, ka tas piekrīt savu personas datu apstrādei, apliecinājumā norādītā mērķa sasniegšanai.

Inspekcija izsaka atzinību par pārdomātu pieeju plānotajai personas datu apstrādei.

Ja nepieciešama papildu informācija, zvaniet katru darba dienu konsultāciju laikā no 13:00 līdz 15:00 (tālr. 67223131).

Ar cieņu,

Datu valsts inspekcija

Blaumaņa iela 11/13-15, Rīga, LV-1011

tālr. 67223131

fakss 67223556

e-pasts: info@dvi.gov.lv

www.dvi.gov.lv

----- Forwarded message -----

From: **Inese Abolina** <inese.abolina@lu.lv>

Date: otrd., 2016. g. 22. nov., plkst. 14:42

Subject: ētiskā pieeja pētnieciskai intervijai

To: <info@dvi.gov.lv>

Labdien,

esmu LU Sociālo Zinātņu fakultātes 2.kursa politikas zinātnes doktorante. Promocijas darba ietvaros nepieciešams veikt intervijas ar esošo Valsts prezidentu, bijušiem Valsts prezidentiem un viņu līdzgaitniekiem.

Sakiet lūdzu, kā man rīkoties, lai korekti noformētu, ka iegūto informāciju intervijā varēšu izmantot pētījumā? Vai ir kāda speciāla piekrišanas veidlapa?

Gaidīšu ziņu.

Ar cieņu

Inese Āboliņa

5. pielikums. Empīriskā pētījuma kategorijas

Kontentanalīzes kategorijas un kodēšanas apzīmējumi

85 motivētie raksti 86 likumiem (1993. gada jūlijs – 2018. gada novembris, 5. Saeima līdz 12. Saeima)

Valsts prezidents	Kods	Saeima	Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/partijas piederība
Guntis Ulmanis	GU1 – GU4	5. Saeima 6. Saeima	LZS	Anatolijs Gorbunovs / Latvijas Ceļš Ilga Kreituse / DP Saimnieks Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks
Guntis Ulmanis	GU2: 5-16	6. Saeima 7. Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks Jānis Straume / TB/LNNK
Vaira Vīķe-Freiberga	VVF: 1-17	7. Saeima 8. Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)
Vaira Vīķe-Freiberga	VVF2: 18-35	8. Saeima 9. Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS) Indulis Emsis /ZZS (LZP)
Valdis Zatlers	VZ: 1-13	9. Saeima 10. Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V) Solvita Āboltiņa /Jaunais laiks
Andris Bērziņš	AB: 1-9	10. Saeima 11. Saeima	ZZS (nepārstāv nevienu no ZZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība
Raimonds Vējonis	RV: 1-12	12. Saeima	ZZS (apturēta darbība ZP)	Ināra Mūrniece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK

Kategorija 1

Likuma nosaukums

Datums, kad nosūtīts Saeimai

Datums, kad nodots otrreizējai caurlūkošanai

Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā

Datums, kad izsludināts

Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai

Laiks starp nosūtīšanu un pieņemšanu

Laiks starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un Valsts prezidenta likuma izsludināšanu

85 motivētie raksti 86 likumiem	Kategorija 1										
	Valsts prezidents, Saeima	Valsts prezidents saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/ partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Nodots otrreizējai caurlūkošanai	Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā	Izsludināts	Laiku starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	Laiku starp nosūtīšanu un pieņemšanu	Laiku starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un VP izsludināšanu
Guntis Ulmanis (1993-1996; 1996-1999) 16 likumi											
U1	5.Saeima	LZS	Anatolijs Gorbunovs / Latvijas Ceļš	Par pašvaldībām	1994.gada 10.maijs	1994.gada 12.maijs	1994.gada 19.maijā	1994.gada 24.maijā	2 dienas	1 nedēļa	12 dienas
U2	5.Saeima	LZS	Anatolijs Gorbunovs / Latvijas Ceļš	Pilsonības likums.	1994.gada 21.jūnijs	1994.gada 29.jūnijs	1994.gada 22.jūlijā	1994.gada 11.augustā	8 dienas (pirmās sēdes turpinājums nākošā dienā)*	1 mēnesis	20 dienas
U3	5.Saeima	LZS	Anatolijs Gorbunovs / Latvijas Ceļš	Par muitas nodokli (tarifiem).	1994.gada 29.jūnijs	1994.gada 29.septembris	1994.gada 29.septembrī	1994.gada 15.oktobrī	0	3 mēneši	16 dienas
U4	6.Saeima	LZS	Iļja Krutins / DP Saimnieks	Par Valsts prezidenta ievēlēšanu	1996.gada 19.jūnijs	1996.gada 8.jūlijā	nav pieņemts	nav	20 dienas (nākamā sēde)	nav	nav
U2-5	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Obligātā militārā dienesta likums	1996.gada 11.novembris	1996.gada 13.novembris	1997.gada 10.februārī	1997.gada 27.februārī	2 dienas	3 mēneši 2 nedēļas	17 dienas
U2-6	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru	1996.gada 29.novembris	1996.gada 4.decembris	1997.gada 30.janvārī	1997.gada 13.februārī	5 dienas	2 mēneši	14 dienas
U2-7	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Par zemes nodokli.	1996.gada 18.decembris	1996.gada 19.decembris	1996.gada 27.decembrī	1997.gada 3.janvārī	1 diena	9 dienas	7 dienas
U2-8	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi Likumā par ostām.	1997.gada 22.janvāris	1997.gada 29.janvārī	1997.gada 24.martā	1997.gada 10.aprīlī	7 dienas*	2 mēneši	12 dienas
U2-9	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās	1997.gada 5.februāris	1997.gada 17.februārī (ceturta sēde)	1997.gada 13.martā	1997.gada 25.martā	12 dienas*	1 mēnesis	12 dienas
U2-10	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi likumā "Par izlozēm un azartspēlēm".	1997.gada 29.marts	nozaidīts 1997.gada 10.aprīlī	1997.gada 10.aprīlī	1997.gada 22.aprīlī	nav	12 dienas	12 dienas
U2-11	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā.	1998.gada 11.februāris	1998.gada 12.februārī	nav	neietiek	1 diena	nav	nav
U2-12	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	1998.gada 26.februāris	1998.gada 11.martā (trešā sēde)	1998.gada 26.martā	1998.gada 7.aprīlī	13 dienas*	1 mēnesis	12 dienas
U2-13	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Krimināllikums.	1998.gada 20.maijs	1998.gada 27.maijā (otrā sēde)	1998.gada 17.jūnijā	1998.gada 8.jūlijā	7 dienas *	1 mēnesis	24 dienas
U2-14	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Alkohola aprites likums.	1998.gada 20.maijs	1998.gada 27.maijā (otrā sēde)	1998.gada 14.oktobrī	1998.gada 30.oktobrī	7 dienas *	5 mēneši	16 dienas
U2-15	6.Saeima	LZS	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi likumā "Par valsts pensijām".	1998.gada 19.septembris	1998.gada 24.septembris	1998.gada 21.oktobrī	1998.gada 5.novembrī	5 dienas	1 mēnesis	15 dienas
U2-16	7.Saeima	LZS	Jānis Straume / TB.LNNK	Grozījumi likumā "Par muitas nodokli (tarifiem)".	1999.gada 24.marts	1999.gada 15.aprīlī	1999.gada 6.maijā	1999.gada 21.maijā	22 dienas (nākamā sēde)	1 mēnesis 2 nedēļas	15 dienas

	Valsts prezidents, Saeima	Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/ partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Notots otrreizējai caurlūkošanai	Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā	Izsludināts	Laiku starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	Laiku starp nosūtīšanu un pieņemšanu	Laiku starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un VP izsludināšanu
Dr. Vaira Vīķe-Freiberga (1999-2003; 2003-2007) 36 likumi, 35 motīvie raksti											
VVF1	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Valsts valodas likums.	1999.gada 14.jūlijs	1999.gada 26.augustā	1999.gada 9.decembrī	1999.gada 21.decembrī	1 mēnesis 1 nedēļa*	4 mēneši 3 nedēļas	12 dienas
VVF2	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu".	1999.gada 29.septembris	1999.gada 30.septembris	1999.gada 14.oktobrī	1999.gada 27.oktobrī	1 diena	2 nedēļas	13 dienas
VVF3	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām".	1999.gada 22.oktobris	1999.gada 28.oktobrī	1999.gada 25.novembrī	1999.gada 15.decembrī	6 dienas	1 mēnesis	20 dienas
VVF4	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Grozījumi Prokuratūras likumā.	2000.gada 16.maijs, Ņujorka	2000.gada 18.maijā	2000.gada 8.jūnijā	2000.gada 27.jūnijā	2 dienas	3 nedēļas	19 dienas
VVF5	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".	2000.gada 11.oktobris	2000.gada 12.oktobrī	2000.gada 19.oktobrī	2000.gada 7.novembrī	1 diena	1 nedēļa	19 dienas
VVF6	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume	Likums "Par zvērinātiem revīzentiem".	2001.gada 28.marts	2001.gada 29.marts	2001.gada 3.maijs	2001.gada 22.maijs	1 diena	1 mēnesis	19 dienas
VVF7	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	"Grozījumi "Farmācijas likumā"	2001.gada 9.maijs	2001.gada 10.maijā	2001.gada 14.jūnijā	2001.gada 22.jūnijā	1 diena	1 mēnesis un 1 nedēļa	8 dienas
VVF8	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Grozījumi likumā "Par dzīvājamo telpu īri."	2001.gada 13.jūlijs	2001.gada 14.jūnijā	2001.gada 5.jūlijā	2001.gada 20.jūlijā	1 diena	3 nedēļas	15 dienas
VVF9	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	"Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem".	2001.gada 16.oktobris	2001.gada 18.oktobrī	2001.gada 1.novembrī	2001.gada 14.novembrī	2 dienas	2 nedēļas	13 dienas
VVF10	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	"Grozījumi Komerclikumā"	2001.gada 22.decembris, Tīnēdaļa un	2002.gada 17.janvārī	2002.gada 14.februārī	2002.gada 1.martā	28 dienas (nākamā sēde)	1 mēnesis 3 nedēļas	15 dienas
VVF11	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	2002.gada 23.janvāris	2002.gada 24.janvāris	2002.gada 21.februārī	2002.gada 12.martā	1 diena	1 mēnesis	19 dienas
VVF12	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	"Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objekti"	2002.gada 23.janvāris	2002.gada 24.janvārī	2002.gada 31.janvārī	2002.gada 19.februārī	1 diena	1 nedēļa	19 dienas
VVF13	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	"Grozījumi Alkohola aprites likumā".	2002.gada 1.maijs	2002.gada 2.maijā	2002.gada 22.maijā	2002.gada 31.maijā	1 diena	3 nedēļas	9 dienas
VVF 14	7.Saeima	bez partijas	Jānis Straume / TB/LNNK	Grozījumi likumā "Par pašvaldību budžetiem".	2002.gada 3.jūlijs	2002.gada 12.septembrī	2002.gada 17.oktobrī	2002.gada 31.oktobrī	2 mēneši 1 nedēļa	3 mēneši 2 nedēļas	14 dienas
VVF15	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Civillikumā".	2002.gada 6.novembris	2002.gada 21.novembrī	2002.gada 12.decembrī	2002.gada 20.decembrī	divas nedēļas	1 mēnesis 1 nedēļa	8 dienas
VVF16	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu iaujumiem"	2003.gada 22.aprīlis	2003.gada 8.maijs	2003.gada 11.septembrī	2003.gada 26.septembrī	2 nedēļas*	4 mēneši 3 nedēļas	15 dienas
VVF17	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums".	2003.gada 22.aprīlis	2003.gada 8.maijs	2003.gada 29.maijā	2003.gada 11.jūnijā	2 nedēļas*	1 mēnesis 1 nedēļa	13 dienas
VVF2-18	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Likumā par ostām".	2003.gada 1.oktobris	2003.gada 2.oktobrī	2003.gada 23.oktobrī	2003.gada 6.novembrī	1 diena	3 nedēļas	14 dienas
VVF2-19	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	Grozījumi likumā "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības".	2004.gada 24.marts	2004.gada 24.marts	2004.gada 20.maijā	2004.gada 4.jūnijā	0 dienas	2 mēneši	15 dienas
VVF2-20 (divas reizes otrreizējai caurlūkošana)	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komisijas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības šķēršļu ar VDK konstatēšanu".	2004.gada 21.maijs	2006.gada 27.maijā	2006.gada 7.jūnijā	netiek izsludināts, augsti otrreizējai caurlūkošanai 2006.gada 16.jūnijā	2 gadi 6 dienas *	2 gadi 10 dienas	* Notots otrreizējai caurlūkošanai 3 reizes - motīvie raksti - 21.05.2004, 16.06.2006, 01.11.2006
VVF2-21	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Zvejniecības likumā".	2004.gada 27.jūlijs, Horvātija	2004.gada 12.augustā	2004.gada 30.septembrī	2004.gada 13.oktobrī	16 dienas (nākamā sēde)	2 mēneši 2 nedēļas	13 dienas
VVF2-22	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Autopārvadājumu likumā".	2004.gada 5.novembris	2004.gada 11.novembrī	2004.gada 2.decembrī	2004.gada 15.decembrī	6 dienas	1 mēnesis 1 nedēļa	13 dienas
VVF2-23	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Radio un televīzijas likumā".	2004.gada 12.novembris	2004.gada 17.novembrī	2004.gada 16.decembrī	2004.gada 29.decembrī	5 dienas	1 mēnesis 4 dienas	13 dienas
VVF2-24	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Publisko aģentūru likumā".	2004.gada 2.decembris	2004.gada 9.decembrī	2005.gada 3.februārī	2005.gada 18.februārī	7 dienas	2 mēneši	15 dienas
VVF2-25	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre / ZS (LZS)	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	2005.gada 6.maijs	2005.gada 12.maijā	2005.gada 16.jūnijā	2005.gada 30.jūnijā	6 dienas	1 mēnesis 1 nedēļa	14 dienas

	Valsts prezidents, Saeima	Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/ partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Nodots otrreizējai caurlūkošanai	Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā	Izsludināts	Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	Laiks starp nosūtīšanu un pieņemšanu	Laiks starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un VP izsludināšanu
VVF2-26	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	"Grozījumi Maža likumā".	2005.gada 29.decembris	2006.gada 19.janvārī	2006.gada 16.februārī	2006.gada 7.martā	21 diena *	1 mēnesis 2 nedēļas	19 dienas
VVF2-27	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	Publisko iepirkumu likums.	2006.gada 10.marts	2006.gada 16.martā	2006.gada 6.aprīlī	2006.gada 25.aprīlī	6 dienas	1 mēnesis 2 nedēļas	19 dienas
VVF2-28	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	"Grozījumi Azartspēļu un lozolu likumā".	2006.gada 13.aprīlis	2006.gada 11.maijā	2006.gada 8.jūnijā	2006.gada 20.jūnijā	28 dienas (nākamā sēde, pa vidu bija 4.maija svētnīcā sēde)	2 mēneši	12 dienas
VVF2-29	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	"Par Eiropas Kopienas pārticīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā".	2006.gada 30.maijs	2006.gada 1.jūnijā	2006.gada 22.jūnijā	2006.gada 7.jūlijā	2 dienas	3 nedēļas	15 dienas
VVF2-30	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības faktu ar VDK konstatēšanu".	2006.gada 16.jūnijā	2006.gada 22.jūnijā	2006.gada 26.oktobrī	atkārtoti atgriezti otrreizējai caurlūkošanai	6 dienas	4 mēneši 1 nedēļa	nav
VVF2-31	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre	"Grozījumi Darba likumā".	2006.gada 21.jūnijā	2006.gada 22.jūnijā	2006.gada 21.septembrī	2006.gada 11.oktobrī	1 diena	3 mēneši	20 dienas
VVF2-32	8.Saeima	bez partijas	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības faktu ar VDK konstatēšanu".	2006.gada 1.novembris	2006.gada 2.novembris	netiek	netiek	1 diena	nav	nav
VVF2-33	9.Saeima	bez partijas	Indulis Emsis /ZZS (LZP)	Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".	2006.gada 10.novembris	2006.gada 23.novembrī	2006.gada 19.decembrī	2006.gada 29.decembrī	13 dienas (trešā sēde)*	1 mēnesis 1 nedēļa	10 dienas
VVF2-34	9.Saeima	bez partijas	Indulis Emsis /ZZS (LZP)	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un likums "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā".	2007.gada 9.februāris	2007.gada 15.februārī	2007.gada 1.martā	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā 2007.gada 20.jūlijā	6 dienas	20 dienas	3 mēneši 20 dienas (izsludina VP Zatlere)
VVF2-35	9.Saeima	bez partijas	Indulis Emsis /ZZS (LZP)	"Grozījumi Krimināllikumā".	2007.gada 24.maijs	2007.gada 31.maijā	2007.gada 21.jūnijā	2007.gada 5.jūlijā	7 dienas	28 dienas	14 dienas

	Valsts prezidents, Saeima	Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/ partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Nodots otrreizējai caurlūkošanai	Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā	Izsludināts	Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	Laiks starp nosūtīšanu un pieņemšanu	Laiks starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un VP izsludināšanu
Valdis Zatlere (2007-2011) 13 likumi											
VZ1	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Robežsardzes likumā".	2007.gada 28.decembris	2008.gada 17.janvārī	2008.gada 6.martā	2008.gada 26.martā	20 dienas (nākamā sēde)	2 mēneši 1 nedēļa	20 dienas
VZ2	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā".	2008.gada 20.marts	2008.gada 3.aprīlī	Saeima ierosina iesniegt priekšlikumu līdz 23.maija, atlikt grozījumu pieņemšanu uz 19.jūniju, taču vienlaikus 4.jūnijā iesniedz 1.lasījumā grozījumus, kuri saistīti no viena teksta Izdojot 9.pantā pieņemtajā daļē vārds "palu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas ietāv" un steidzamības kārtā to pieņem divos lasījumos, 12.jūnijā un VP tos izsludina 26.jūnijā.	nav	2 nedēļas (nākamā sēde)	nav	nav
VZ3	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	Notiekoši iegūto līdzekļu iegādāties un terorisma finansēšanas novēršanas likums.	2008.gada 11.jūnijā	2008.gada 12.jūnijā	2008.gada 17.jūlijā	2008.gada 30.jūlijā	1 diena	1 mēnesis 1 nedēļa	13 dienas
VZ4	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Valsts civildienesta likumā".	2008.gada 26.septembris	2008.gada 2.oktobrī	Saeima plāno skatīt 27.novembrī, taču tas nenotiek, jo citi grozījumi šajā likumā iesniegti un tie steidzamības kārtā divos lasījumos pieņemti un	nav	6 dienas	nav	nav
VZ5	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Valsts un pašvaldību mantas	2008.gada 26.septembris	2008.gada 2.oktobrī	2008.gada 30.oktobrī	2008.gada 13.novembrī	6 dienas	1 mēnesis 1 nedēļa	14 dienas
VZ6	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	2009.gada 26.jūnijā	2009.gada 26.jūnijā	2009.gada 16.jūlijā	2009.gada 30.jūlijā	tā pati diena	20 dienas	14 dienas
VZ7	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	2010.gada 5.marts	2010.gada 11.martā	2010.gada 25.martā	2010.gada 14.aprīlī	6 dienas	20 dienas	20 dienas
VZ8	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	2010.gada 12.marts	2010.gada 18.martā	2010.gada 22.aprīlī	2010.gada 12.maijā	6 dienas	10 dienas	4 dienas
VZ9	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi Likumā par ostām".	2010.gada 4.jūnija	2010.gada 10.jūnijā	2010.gada 12.jūlijā	2010.gada 28.jūlijā	6 dienas	8 dienas	16 dienas
VZ10	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Elektronisko plaissaziņas līdzekļu likums".	2010.gada 22.jūnija	2010.gada 28.jūnija	2010.gada 12.jūlijā	2010.gada 28.jūlijā	6 dienas	20 dienas	16 dienas
VZ11	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Maksātspējas likums".	2010.gada 22.jūnija	2010.gada 28.jūnija	2010.gada 26.jūlijā	2010.gada 6.augustā	6 dienas	1 mēnesis 4 dienas	11 dienas
VZ12	9.Saeima	bez partijas	Gundars Daudze /ZZS (LV un V)	"Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā".	2010.gada 22.jūnija	2010.gada 28.jūnija	2010.gada 30.septembrī	2010.gada 13.oktobrī	6 dienas	2 mēneši 1 nedēļa	13 dienas
VZ13	10.Saeima	bez partijas	Solvita Āboliņa /Jaunais laiks	"Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību".	2011.gada 3.jūnija	2011.gada 9.jūnijā	2011.gada 14.jūlijā	2011.gada 28.jūlijā	6 dienas	1 mēnesis 11 dienas	14 dienas

	Valsts prezidents, Saeima	Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Nodots otrreizējai caurlūkošanai	Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā	Izsludināts	Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	Laiks starp nosūtīšanu un pieņemšanu	Laiks starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un VP izsludināšanu
Andris Bērziņš (2011-2015) 9 likumi											
AB1	10.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Jaunais laiks	"Grozījumi Civilprocesa likumā"	2011.gada 28.jūlijs	2011.gada 4.augustā	2011.gada 8.septembrī	2011.gada 20.septembrī	6 dienas	1 mēnesis 1 nedēļa	12 dienas
AB2	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā"	2012.gada 20.janvāris	2012.gada 26.janvārī	2012.gada 16.februārī	2012.gada 7.martā	6 dienas	27 dienas	19 dienas
AB3	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu"	2012.gada 28.jūnijs	2012.gada 5.jūlijā	2012.gada 26.jūlijā	nav izsludināts, ir otrreiz atgriezts otrreizējai caurlūkošanai	7 dienas	1 mēnesis	nav
AB4	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu"	2012.gada 3.augusts	2012.gada 22.augustā		nav	19 dienas (nākamā sēde)	nav	nav
AB5	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā"	2013.gada 1.februāris	2013.gada 7.februārī	2013.gada 18.aprīlī	2013.gada 3.maijā	7 dienas	2 mēneši divas nedēļas	15 dienas
AB6	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi Zinātniskās darbības likumā"	2013.gada 22.februāris	2013.gada 28.februārī	2013.gada 14.martā	2013.gada 27.martā	6 dienas	20 dienas	13 dienas
AB7	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi Civilprocesa likumā"	2013.gada 22.februāris	2013.gada 28.februārī	2013.gada 18.aprīlī	2013.gada 8.maijā	6 dienas	1 mēnesis 3 nedēļas	20 dienas
AB8	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi Imigrācijas likumā"	2013.gada 9.novembris	2013.gada 14.novembrī	2014.gada 8.maijā	2014.gada 22.maijā	5 dienas	6 mēneši	14 dienas
AB9	11.Saeima	ZS (nepārstāvu navienību no ZS veidojošām partijām)	Solvita Āboltiņa /Vienotība	"Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā"	2013.gada 19.decembris	2014.gada 9.janvārī	2014.gada 6.februārī	2014.gada 21.februārī	21 diena (nākamā sēde)	1 mēnesis 3 nedēļas	15 dienas

	Valsts prezidents, Saeima	Valsts prezidenta saistība ar politisko partiju	Saeimas priekšsēdētājs/partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Nodots otrreizējai caurlūkošanai	Datums, kad likums/grozījumi pieņemti Saeimā	Izsludināts	Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	Laiks starp nosūtīšanu un pieņemšanu	Laiks starp likuma/grozījumu pieņemšanu Saeimā un VP izsludināšanu
Raimonds Vējonis (2015-) 12 likumi											
RV1	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Elektronisko pašsūtīšanas līdzekļu likumā"	2015.gada 7.novembris	2015.gada 12.novembris	2015.gada 17.decembrī	2016.gada 5.janvārī	5 dienas	1 mēnesis 10 dienas	19 dienas
RV2	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Imigrācijas likumā"	2016.gada 29.aprīlis	2016.gada 5.maijā	2016.gada 9.jūnijā	2016.gada 29.jūnijā	7 dienas	1 mēnesis 11 dienas	20 dienas
RV3	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Īrās kodeksā"	Pieņemts 2016.gada 11.oktobrī	2016.gada 11.jūnijā	2016.gada 22.septembrī	2016.gada 11.oktobrī	5 dienas	3 mēneši 11 dienas	19 dienas
RV4	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Mikrouzņēmuma nodokļa likumā"	2016.gada 2.decembris	2016.gada 8.decembrī	2016.gada 20.decembrī	2016.gada 30.decembrī	6 dienas	18 dienas	10 dienas
RV5	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"	2017.gada 31.marts	2017.gada 6.aprīlī	2017.gada 18.maijā	2017.gada 31.maijā	6 dienas	1 mēnesis 18 dienas	13 dienas
RV6	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā"	2017.gada 20.maijs	2017.gada 25.maijā	2017.gada 8.jūnijā	2017.gada 29.jūnijā	5 dienas	19 dienas	21 diena
RV7	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Kredītiestāžu likumā"	2017.gada 16.jūnijs	2017.gada 22.jūnijā	2017.gada 21.jūlijā	2017.gada 2.augustā	6 dienas	1 mēnesis 5 dienas	12 dienas
RV8	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Valsts pārvaldes iestāžu likumā"	2017.gada 30.jūnijs	2017.gada 13.jūlijā	2017.gada 16.novembrī	2017.gada 29.novembrī	13 dienas (nākamā sēde)	4 mēneši	13 dienas
RV9	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā"	2017.gada 30.jūnijs	2017.gada 13.jūlijā	2017.gada 21.septembrī	2017.gada 3.oktobrī	13 dienas (nākamā sēde)	2 mēneši 21 diena	12 dienas
RV10	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi likumā "Par tiesu varu"	2017.gada 10.novembris	2017.gada 16.novembris	2018.gada 18.janvārī	2018.gada 29.janvārī	6 dienas	2 mēneši	11 dienas
RV11	12.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā"	2018.gada 9.februāris	2018.gada 15.februāris	2018.gada 26.aprīlī	2018.gada 8.maijā	6 dienas	2 mēneši 11 dienas	12 dienas
RV12	13.Saeima	ZS (apņurta darbība ZP)	Ināra Mūmiece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Darba likumā"	2018.gada 9.novembris	2018.gada 22.novembris	2019.gada 28.martā	2019.gada 17.aprīlī	13 dienas (nākamā sēde)	5 mēneši	20 dienas

Kategorija 2

Visās minētajās kategorijās ar 0 tiek saprasts, ka neatbilst, ar 1, ka atbilst.

Likuma / grozījumu izstrādātājs	<i>Kodēšanas apzīmējums</i>
Ministru kabinets	0; 1
Valsts prezidents	0; 1
Saeimas deputāti	0; 1
Saeimas komisija	0; 1

		Kategorija 2			
	Likuma nosaukums	Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
U1	Par pašvaldībām.	1	0	0	0
U2	Pilsonības likums.	1	0	0	0
U3	Par muitas nodokli (tarifem).	0	1	0	0
U4	Par Valsts prezidenta ievēlšanu.	0	1	0	0
U2-5	Obligātā militārā dienesta likums.	1	0	0	0
U2-6	Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru.	1	0	0	0
U2-7	Par zemes nodokli.	1	0	0	0
U2-8	Grozījumi Likumā par ostām.	1	0	0	0
U2-9	Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums.	1	0	0	0
U2-10	Grozījumi likumā "Par izlozēm un azartspēlēm".	1	0	0	0
U2-11	Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā.	1	0	0	0
U2-12	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	0	0	1	0
U2-13	Krimināllikums.	1	0	0	0
U2-14	Alkohola aprites likums.	0	0	0	1
U2-15	Grozījumi likumā "Par valsts pensijām".	0	0	1	0
U2-16	Grozījumi likumā "Par muitas nodokli (tarifem)".	1	0	0	0
		11	2	2	1

		Kategorija 2			
		Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
VVF1	Valsts valodas likums.	0	0	1	0
VVF2	Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu".	1	0	0	0
VVF3	Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām".	0	0	0	1
VVF4	Grozījumi Prokuratūras likumā.	0	0	0	1
VVF5	Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".	1	0	0	0
VVF6	Likums "Par zvērinātiem revidentiem".	0	0	0	1
VVF7	"Grozījumi "Farmācijas likumā"	1	0	0	0
VVF8	Grozījumi likumā "Par dzīvojamo telpu īri."	0	0	0	1
VVF9	"Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem".	0	0	1	0
VVF10	"Grozījumi Komerclikumā"	0	0	0	1
VVF11	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	1	0	0	0
VVF12	"Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju"	1	0	0	0
VVF13	"Grozījumi Alkohola aprites likumā".	1	0	0	0
VVF14	Grozījumi likumā "Par pašvaldību budžetiem".	1	0	0	0

		Kategorija 2			
		Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
VVF15	"Grozījumi Civillikumā".	1	0	0	0
VVF16	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību pašdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā".	0	0	0	1
VVF17	"Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums".	0	0	1	0
VVF2-18	"Grozījumi Likumā par ostām".	1	0	0	0
VVF2-19	Grozījumi likumā "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības".	1	0	0	0
VVF2-20 (divas reizes otreizēja caurlikoša)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	1	0	0	0
VVF2-21	"Grozījumi Zvejniecības likumā".	1	0	0	0
VVF2-22	"Grozījumi Autopārvadājumu likumā".	0	0	1	0
VVF2-23	"Grozījumi Radio un televīzijas likumā".	1	0	0	0
VVF2-24	"Grozījumi Publisko aģentūru likumā".	1	0	0	0
VVF2-25	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	1	0	0	0
VVF2-26	"Grozījumi Meža likumā".	1	0	0	0
VVF2-27	Publisko iepirkumu likums.	1	0	0	0
VVF2-28	"Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā".	0	0	1	0
VVF2-29	"Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijā Republikā".	1	0	0	0

		Kategorija 2			
		Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
VVF2-30	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	1	0	0	0
VVF2-31	"Grozījumi Darba likumā".	1	0	0	0
VVF2-32	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	1	0	0	0
VVF2-33	Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".	1	0	0	0
VVF2-34	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un likums "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā".	2	0	0	0
VVF2-35	"Grozījumi Krimināllikumā".	0	0	1	0
		24	0	6	6

		Kategorija 2			
	Likuma nosaukums	Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
VZ1	"Grozījumi Robežsardzes likumā".	1	0	0	0
VZ2	"Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā".	1	0	0	0
VZ3	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums.	1	0	0	0
VZ4	"Grozījumi Valsts civildienesta likumā".	0	0	0	1
VZ5	"Grozījumi Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumā".	0	0	0	1
VZ6	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	1	0	0	0
VZ7	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	0	0	0	1
VZ8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	1	0	0	0
VZ9	"Grozījumi Likumā par ostām".	1	0	0	0
VZ10	"Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums".	0	0	0	1
VZ11	"Maksātspējas likums".	1	0	0	0
VZ12	"Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā".	0	0	1	0
VZ13	"Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību".	0	0	0	1
		7	0	1	5

		Kategorija 2			
	Likuma nosaukums	Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
AB1	"Grozījumi Civiltiesu likumā".	0	0	0	1
AB2	"Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā".	0	0	0	1
AB3	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	1	0	0	0
AB4	Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	1	0	0	0
AB5	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	1	0	0	0
AB6	"Grozījumi Zinātniskās darbības likumā".	0	0	0	1
AB7	"Grozījumi Civiltiesu likumā".	1	0	0	0
AB8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	0	0	1
AB9	"Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā".	1	0	0	0
		5	0	0	4

	Likuma nosaukums	Likuma / grozījumu izstrādātājs			
		Ministru kabinets	Valsts prezidents	Saeimas deputāti	Saeimas komisija
RV1	"Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā".	0	0	0	1
RV2	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	0	1	0
RV3	"Grozījumi Jūras kodeksā". Pieņemts 2016.gada 11.oktobrī.	1	0	0	0
RV4	"Grozījumi Mikrouzņēmuma nodokļa likumā".	1	0	0	0
RV5	"Grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"".	0	0	0	1
RV6	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	0	0	0	1
RV7	"Grozījumi Kredītiestāžu likumā".	1	0	0	0
RV8	"Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā".	1	0	0	0
RV9	"Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā".	1	0	0	0
RV10	Grozījumi likumā "Par tiesu varu".	0	0	0	1
RV11	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	0	0	0	1
RV12	"Grozījumi Darba likumā"	1	0	0	0
		6	0	1	5

Kategorija 3

Likumu klasifikācija	<i>Kodēšanas apzīmējums</i>
Pēc Ministru kabineta kārtības ruļļa rīcībpolitikas jomas	Uzskaitīta rīcībpolitikas joma atbilstoši kvalitatīvai kontentanalīzei
Pēc Ministru kabineta kārtības ruļļa rīcībpolitikas nozares	Uzskaitīta rīcībpolitikas nozare atbilstoši kvalitatīvai kontentanalīzei
Pēc atbildīgās Saeimas komisijas	Atbilstoši katra otrreizējai caurlūkošanai nosūtītā likuma kartītei Saeimas likumdošanas arhīvā http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/arhivs

	Likuma nosaukums	Likuma klasifikācija		
		pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas jomas	pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas nozares	pēc Saeimas atbildīgās komisijas
U1	Par pašvaldībām.	Publiskās pārvaldes	Labāka regulējuma	Valsts pārvaldes un pašvaldības
U2	Pilsonības likums.	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Personas tiesību un interešu aizsardzība	Juridiskā
U3	Par muitas nodokļi (tarifiem).	Industrijas un pakalpojumu	Iekšējā tirgus	Budžeta un finanšu (nodokļu)
U4	Par Valsts prezidenta ievēlēšanu.	Publiskās pārvaldes	Valsts pārvaldes attīstība	Juridiskā
U2-5	Obligātā militārā dienesta likums.	Valsts aizsardzības	Nacionālo bruņoto spēku attīstība	Aizsardzības un iekšlietu
U2-6	Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru.	Tieslietu	Valststiesību	Juridiskā
U2-7	Par zemes nodokli.	Reģionālā	Zemes	Budžeta un finanšu (nodokļu)
U2-8	Grozījumi Likumā par ostām.	Transporta un sakaru	Jūras transporta	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
U2-9	Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas	Transporta un sakaru	Autosatiksmes	Juridiskā

U2-10	Grozījumi likumā "Par izlozēm un azartspēlēm".	Industrijas un pakalpojumu	Iekšējā tirgus	Budžeta un finanšu (nodokļu)
U2-11	Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā.	Izglītības un zinātnes	Valsts valodas attīstība	Sociālo darba lietu
U2-12	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Vēlēšanu sistēmas attīstība	Juridiskā
U2-13	Krimināllikums.	Tieslietu	Krimināltiesību, Kriminālsodu izpildes tiesības	Aizsardzības un iekšlietu
U2-14	Alkohola aprites likums.	Industrijas un pakalpojumu	Iekšējā tirgus	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
U2-15	Grozījumi likumā "Par valsts pensijām".	Nodarbinātības un sociālā	Sociālā aizsardzība, Valsts sociālie pabalsti	Sociālo darba lietu
U2-16	Grozījumi likumā "Par muitas nodokļi (tarifiem)".	Uzņēmējdarbības	Komercedarbības	Budžeta un finanšu (nodokļu)

Kategorija 3				
	Likuma nosaukums	Likuma klasifikācija		
		pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas jomas	pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas nozares	pēc Saeimas atbildīgās komisijas
VVF1	Valsts valodas likums.	Izglītības un zinātnes	Valsts valodas attīstība	Izglītības, kultūras un zinātnes
VVF2	Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu".	Veselības	Sabiedrības veselība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF3	Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām".	Tieslietu	Civiltiesību	Valsts pārvaldes un pašvaldības
VVF4	Grozījumi Prokuratūras likumā.	Tieslietu	Krimināltiesību	Aizsardzības un iekšlietu
VVF5	Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu	Publiskās pārvaldes	Labāka regulējuma	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF6	Likums "Par zverinātiem revidentiem".	Budžeta un finanšu	Finanšu vadība, Grāmatvedība	Budžeta un finanšu (nodokļu)
VVF7	"Grozījumi "Farmācijas likumā"	Veselības	Farmācija	Sociālo un darba lietu
VVF8	Grozījumi likumā "Par dzīvojamo telpu īri."	Industrijas un pakalpojumu	Mājokļu	Valsts pārvaldes un pašvaldības
VVF9	"Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem".	Uzņēmējdarbības	Privatizācijas	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF10	"Grozījumi Komerclikumā"	Tieslietu	Civiltiesību	Juridiskā
VVF11	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	Reģionālā	Reģionālā attīstība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF12	"Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju"	Uzņēmējdarbības	Privatizācijas	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF13	"Grozījumi Alkohola aprites likumā".	Uzņēmējdarbības	Komercdarbības	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF 14	Grozījumi likumā "Par pašvaldību budžetiem".	Budžeta un finanšu	Valsts un pašvaldību budžeta	Budžeta un finanšu
VVF15	"Grozījumi Civillikumā".	Tieslietu	Civiltiesību politika, Civiltiesības, Civilprocesa tiesības	Juridiskā
VVF16	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumū	Industrijas un pakalpojumu	Mājokļu	Valsts pārvaldes un pašvaldības

		Kategorija 3		
		Likuma klasifikācija		
		pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas jomas	pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas nozares	pēc Saeimas atbildīgās komisijas
VVF17	“Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums”.	Reģionālā	Reģionālā attīstība, Pilsētu attīstība	Izglītības, kultūras un zinātnes
VVF2-18	“Grozījumi Likumā par ostām”.	Uzņēmējdarbība	Komercdarbības attīstība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF2-19	Grozījumi likumā “Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības”.	Iekšlietu	Personas tiesību un interešu aizsardzība	Juridiskā
VVF2-20 (divas reizes otrreizēja caurlūkošana)	Grozījumi likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”.	Iekšlietu	Personas tiesību un interešu aizsardzība, Iedzīvotāju uzskaitē, Noziešanas novēršana un apkarošana	Juridiskā
VVF2-21	“Grozījumi Zvejniecības likumā”.	Dabas resursu, lauksaimnieciskās ražošanas un pārstrādes	Zivsaimniecības	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF2-22	“Grozījumi Autopārvadājumu likumā”.	Industrijas un pakalpojumu	Iekšējā tirgus	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas

VVF2-23	"Grozījumi Radio un televīzijas likumā".	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Masu informācijas (plašsaziņas) līdzekļu	Cīvēktiesību un sabiedrisko lietu
VVF2-24	"Grozījumi Publisko aģentūru likumā".	Budžeta un finanšu	Valsts un pašvaldību budžeta	Valsts pārvaldes un pašvaldības
VVF2-25	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	Iekšlietu	Iedzīvotāju uzskaitē	Aizsardzības un iekšlietu
VVF2-26	"Grozījumi Meža likumā".	Dabas resursu, lauksaimnieciskās ražošanas un pārstrādes	Meža	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF2-27	Publisko iepirkumu likums.	Publiskās pārvaldes	Labāka regulējuma	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VVF2-28	"Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā".	Industrijas un pakalpojumu	Patērētāju tiesību	Budžeta un finanšu (nodokļu)
VVF2-29	"Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā"	Iekšlietu	Iedzīvotāju uzskaitē	Juridiskā
VVF2-30	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	Iekšlietu	Personas tiesību un interešu aizsardzība, Iedzīvotāju uzskaitē, Noziedzības novēršana un apkarošana	Juridiskā
VVF2-31	"Grozījumi Darba likumā".	Nodarbinātības un sociālā	Darba, Darba tiesiskās attiecības un sociālais dialogs	Sociālo un darba lietu
VVF2-32	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	Iekšlietu politika	Personas tiesību un interešu aizsardzība, Iedzīvotāju uzskaitē, Noziedzības novēršana un apkarošana	Juridiskā
VVF2-33	Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".	Budžeta un finanšu	Nodokļu, Finanšu vadība, Grāmatvedība	Budžeta un finanšu (nodokļu)
VVF2-34	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un likums "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā".	Valsts aizsardzības		Nacionālās drošības
VVF2-35	"Grozījumi Krimināllikumā".	Tieslietu	Krimināltiesību	Juridiskā

Kategorija 3				
Likuma nosaukums	Likuma klasifikācija			
	pēc Ministru kabineta Kārtības rullja rīcībpolitikas jomas	pēc Ministru kabineta Kārtības rullja rīcībpolitikas nozares	pēc Saeimas atbildīgās komisijas	
VZ1	"Grozījumi Robežsardzes likumā".	Iekšlietu	Personas tiesību un interešu aizsardzība	Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas
VZ2	"Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā".	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Sabiedrības integrācija	Civiltiesību un sabiedrisko lietu
VZ3	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums.	Tieslietu	Korupcijas novēršanas un apkarošanas	Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas
VZ4	"Grozījumi Valsts civil dienesta likumā".	Nodarbinātības un sociālā	Sociālā aizsardzība, Darba, Darba tiesiskās	Valsts pārvaldes un pašvaldības
VZ5	"Grozījumi Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas	Iekšlietu	Personas tiesību un interešu aizsardzība	Valsts pārvaldes un pašvaldības
VZ6	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	Publiskās pārvaldes	Labāka regulējuma	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VZ7	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	Industrijas un pakalpojumu Veselības	Iekšējā tirgus Jaunatnes Sabiedrības veselība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VZ8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	Iekšlietu	Migrācijas	Aizsardzības un iekšlietu
VZ9	"Grozījumi Likumā par ostām".	Uzņēmējdarbības	Komerccdarbības attīstība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
VZ10	"Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums".	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Masu informācijas (plašsaziņas) līdzekļu	Civiltiesību un sabiedrisko lietu
VZ11	"Maksātspējas likums".	Budžeta un finanšu	Finanšu un kapitāla tirgus Finanšu vadība	Budžeta un finanšu (nodokļu)
VZ12	"Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu	Publiskās pārvaldes Iekšlietu	Valsts pārvaldes attīstība Labāka regulējuma	Valsts pārvaldes un pašvaldības
VZ13	"Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību".	Budžeta un finanšu	Finanšu un kapitāla tirgus Finanšu vadība	Budžeta un finanšu (nodokļu)

Kategorija 3				
	Likuma nosaukums	Likuma klasifikācija		
		pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas jomas	pēc Ministru kabineta Kārtības ruļļa rīcībpolitikas nozares	pēc Saeimas atbildīgās komisijas
AB1	"Grozījumi Civilprocesa likumā".	Tieslietu	Civiltiesību	Juridiskā
AB2	"Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā".	Transporta un sakaru	Transporta, Autosatiksmes	Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas
AB3	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Vēlēšanu sistēmas attīstība	Juridiskā
AB4	Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Vēlēšanu sistēma	Juridiskā
AB5	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	Dabas resursu, lauksaimnieciskās ražošanas un pārstrādes	Meža	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
AB6	"Grozījumi Zinātniskās darbības likumā".	Izglītības un zinātnes Valsts aizsardzības	Augstākā izglītība un zinātnes attīstība.	Izglītības, kultūras un zinātnes
AB7	"Grozījumi Civilprocesa likumā".	Tieslietu	Civilprocesa	Juridiskā
AB8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	Iekšlietu	Migrācijas	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
AB9	"Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā".	Tieslietu	Valststiesību, Konstitucionālās tiesības, Cilvēktiesības	Valsts pārvaldes un pašvaldības

		Kategorija 3		
Likuma nosaukums		Likuma klasifikācija		
		pēc Ministru kabineta Kārtības rūļa rīcībpolitikas jomas	pēc Ministru kabineta Kārtības rūļa rīcībpolitikas nozares	pēc Saeimas atbildīgās komisijas
RV1	"Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā".	Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas	Masu informācijas (plašsaziņas) līdzekļu	Cīvēktiesību un sabiedrisko lietu
RV2	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	Iekšlietu	Migrācijas	Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas
RV3	"Grozījumi Jūras kodeksā". Pieņemts 2016. gada 11. oktobrī.	Transporta un sakaru	Transporta politika, Jūras transporta	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
RV4	"Grozījumi Mikrouzņēmuma nodokļa likumā".	Uzņēmējdarbības politika, Budžeta un finanšu	Komerccarbības attīstība Nodokļu	Budžeta un finanšu (nodokļu)
RV5	"Grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"".	Dabas resursu, lauksaimnieciskās ražošanas un pārstrādes	Lauksaimniecības	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
RV6	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	Uzņēmējdarbības Veselības	Komerccarbības attīstība Sabiedrības veselība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
RV6	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	Uzņēmējdarbības Veselības	Komerccarbības attīstība Sabiedrības veselība	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
RV7	"Grozījumi Kredītiestāžu likumā".	Budžeta un finanšu	Finanšu un kapitāla tirgus	Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija
RV8	"Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā".	Iekšlietu Publiskās pārvaldes	Personas tiesību un interešu aizsardzība Labāka regulējuma	Valsts pārvaldes un pašvaldības
RV9	"Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā".	Budžeta un finanšu	Finanšu un kapitāla tirgus	Budžeta un finanšu (nodokļu)
RV10	Grozījumi likumā "Par tiesu varu".	Tieslietu	Tiesu sistēmas attīstības	Juridiskā komisija
RV11	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	Publiskās pārvaldes	Labāka regulējuma	Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas
RV12	"Grozījumi Darba likumā"	Nodarbinātības un sociālā politika	Darba politika	Sociālo un darba lietu

Kategorija 4

Likuma nosūtīšanas motīvs	Kodēšanas apzīmējums
Neatbilst formulētajiem mērķiem	0; 1
Juridiskās pretrunas, nepilnības	0; 1
Neprecīza terminoloģija	0; 1
Nav atrasts pareizais līdzsvars	0; 1
Nav izvērtēta ietekme	0; 1
Ierobežojumu nesamērība	0; 1
Valsts prezidenta ieteikums	0; 1
Dažādu sabiedrības grupu (angl. <i>network</i>) lūgums	0; 1

Kategorija 4									
Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus otrreizējai caurlūkošanai									
Likuma nosaukums	Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Neprecīza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums	
U1	Par pašvaldībām.	0	0	0	0	0	1	1	0
U2	Pilsonības likums.	0	1	0	1	0	1	1	0
U3	Par muitas nodokļi (tarifiem).	0	0	0	1	0	1	1	1
U4	Par Valsts prezidenta ievēlēšanu.	0	0	0	0	0	0	1	0
U2-5	Obligātā militārā dienesta likums.	1	0	0	0	1	0	1	0
U2-6	Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru.	0	1	0	0	0	0	1	0
U2-7	Par zemes nodokļi.	0	0	0	1	1	1	1	0
U2-8	Grozījumi Likumā par ostām.	0	0	0	1	0	1	1	0
U2-9	Sauszemes transportīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums.	0	0	0	0	0	0	1	0
U2-10	Grozījumi likumā "Par izlozēm un azartspēlēm".	0	0	0	0	1	0	1	0
U2-11	Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā.	1	1	0	0	0	1	1	0
U2-12	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	0	0	0	1	0	1	1	0
U2-13	Krimināllikums.	0	1	0	0	0	0	1	0
U2-14	Alkohola aprites likums.	0	1	0	0	0	0	1	1
U2-15	Grozījumi likumā "Par valsts pensijām".	0	0	0	0	1	0	0	0
U2-16	Grozījumi likumā "Par muitas nodokļi (tarifiem)".	0	0	0	0	1	0	0	1
		2	5	0	5	5	7	14	3

		Kategorija 4							
		Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus otrreizējai caurlūkošanai							
		Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Nepreciza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums
VVF1	Valsts valodas likums.	1	1	1	0	0	0	1	0
VVF2	Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smeķēšanas ierobežošanu".	0	1	0	0	0	0	1	0
VVF3	Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām".	0	0	0	1	0	1	1	0
VVF4	Grozījumi Prokuratūras likumā.	0	1	0	0	0	0	0	0
VVF5	Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".	0	1	0	1	1	0	1	0
VVF6	Likums "Par zvērinātiem revidentiem".	0	1	0	1	1	1	1	1
VVF7	"Grozījumi "Farmācijas likumā"	1	1	0	1	1	0	1	1
VVF8	Grozījumi likumā "Par dzvojamo telpu īri."	1	1	0	0	0	0	1	1
VVF9	"Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem".	1	1	1	1	0	0	1	0
VVF10	"Grozījumi Komerclikumā"	1	1	1	1	0	0	1	1
VVF11	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	1	0	0	1	1	1	1	1
VVF12	"Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju"	1	1	0	1	0	1	1	1
VVF13	"Grozījumi Alkohola aprites likumā".	0	1	1	0	1	0	1	0
VVF14	Grozījumi likumā "Par pašvaldību budžetiem".	0	1	0	1	0	0	1	1
VVF15	"Grozījumi Civillikumā".	1	1	0	1	1	1	1	1

		Kategorija 4							
		Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus atsevišķi caurlūkošanai							
		Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Neprecīza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums
VVF16	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā".	1	1	0	1	0	1	1	0
VVF17	"Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums".	1	1	0	0	1	0	1	0
VVF2-18	"Grozījumi Likumā par ostām".	1	1	1	1	0	1	1	0
VVF2-19	Grozījumi likumā "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības".	0	1	0	1	1	1	1	1
VVF2-20 (divas reizes atsevišķi caurlūkošana)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	0	1	0	1	1	1	1	0
VVF2-21	"Grozījumi Zvejniecības likumā".	0	1	0	1	1	1	1	0
VVF2-22	"Grozījumi Autopārvadājumu likumā".	1	1	0	1	0	10	1	1
VVF2-23	"Grozījumi Radio un televīzijas likumā".	0	0	0	0	0	1	1	1
VVF2-24	"Grozījumi Publisko aģentūru likumā".	0	1	0	0	0	0	1	0
VVF2-25	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	1	1	0	0	0	0	1	0
VVF2-26	"Grozījumi Meža likumā".	1	1	0	1	0	0	0	0
VVF2-27	Publisko iepirkumu likums.	0	1	0	0	1	0	0	1
VVF2-28	"Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā".	0	0	0	0	1	1	1	0
VVF2-29	"Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijā Republikā".	0	0	0	1	0	1	1	1
VVF2-30	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	1	0	0	1	1	1	1	1

		Kategorija 4							
		Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus otrreizējai caurlūkošanai							
		Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Neprecīza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums
VVF2-31	"Grozījumi Darba likumā".	0	1	0	1	0	1	1	0
VVF2-32	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	1	0	0	1	1	0	1	0
VVF2-33	Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".	1	1	0	1	0	1	1	0
VVF2-34	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un likums "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā".	1	1	0	1	1	1	1	1
VVF2-35	"Grozījumi Krimināllikumā".	0	1	0	0	0	1	1	0
		18	28	5	23	15	28	32	15

		Kategorija 4							
Likuma nosaukums		Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus otrreizējai caurlūkošanai							
		Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Neprecīza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums
VZ1	"Grozījumi Robežsardzes likumā".	1	0	0	1	1	1	1	0
VZ2	"Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā".	1	0	0	0	0	1	1	0
VZ3	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums.	1	1	1	1	1	1	1	1
VZ4	"Grozījumi Valsts civildienesta likumā".	1	0	1	1	1	1	0	0
VZ5	"Grozījumi Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumā".	1	0	0	1	1	1	1	0
VZ6	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	1	0	0	0	1	0	1	0
VZ7	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	1	0	0	1	1	1	1	0
VZ8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	1	0	0	1	1	1	1
VZ9	"Grozījumi Likumā par ostām".	0	0	0	1	0	1	1	1
VZ10	"Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums".	1	1	1	1	1	1	1	1
VZ11	"Maksātspējas likums".	0	1	0	0	1	1	1	1
VZ12	"Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā".	0	1	1	0	1	1	1	1
VZ13	"Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību".	0	1	0	0	0	0	1	1
		8	6	4	7	10	11	12	7

Kategorija 4									
Likuma nosaukums		Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus otrreizējai caurlūkošanai							
		Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Neprecīza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums
AB1	"Grozījumi Civīlprocesa likumā".	0	1	0	0	0	1	1	1
AB2	"Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā".	0	0	0	1	0	1	1	1
AB3	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	0	1	0	1	0	0	1	1
AB4	Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	0	1	0	1	0	1	1	1
AB5	"Grozījumi Aizsargjoshu likumā".	0	1	0	1	1	1	1	1
AB6	"Grozījumi Zinātniskās darbības likumā".	0	0	0	1	1	1	1	1
AB7	"Grozījumi Civīlprocesa likumā".	0	0	0	1	1	0	1	0
AB8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	1	1	0	1	1	0	1	1
AB9	"Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā".	1	1	0	1	1	1	1	1
		2	6	0	8	5	6	9	8

Kategorija 4									
Likuma nosaukums		Valsts prezidentu iemesli atgriezt likumus otrreizējai caurlūkošanai							
		Neatbilst formulētajiem mērķiem	Juridiskās pretrunas / nepilnības	Neprecīza terminoloģija	Nav atrasts pareizais līdzsvars	Nav izvērtēta ietekme	Ierobežojumu nesamērība	VP ieteikums	Dažādu sabiedrības grupu lūgums
RV1	"Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā".	0	1	0	1	1	0	1	1
RV2	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	1	0	1	1	1	1	1
RV3	"Grozījumi Jūras kodeksā".	1	0	0	1	1	0	1	0
RV4	"Grozījumi Mikrouzņēmuma nodokļa likumā".	0	0	0	1	0	1	1	1
RV5	"Grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"".	0	1	0	1	1	1	0	1
RV6	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	0	0	0	1	0	0	1	1
RV7	"Grozījumi Kredītiestāžu likumā".	1	1	0	0	1	1	1	1
RV8	"Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā".	1	1	1	1	1	1	1	1
RV9	"Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā".	1	1	0	1	0	1	0	1
RV10	Grozījumi likumā "Par tiesu varu".	0	0	0	1	0	1	1	0
RV11	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	0	1	1	0	1	0	1	1
RV12	"Grozījumi Darba likumā".	0	1	0	0	0	1	1	1
		4	8	2	9	7	8	10	10

Kategorija 5

Saeimas reakcija	<i>Kodēšanas apzīmējums</i>
Saeima ņem vērā	0; 1
Saeima daļēji ņem vērā	0; 1
Saeima likumu negroza	0; 1
Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā	0; 1

	Likuma nosaukums	Kategorija 5			
		Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
U1	Par pašvaldībām.	0	0	1	0
U2	Pilsonības likums.	0	1	0	0
U3	Par muitas nodokļi (tarifiem).	1	0	0	0
U4	Par Valsts prezidenta ievēlēšanu.	0	0	0	1
U2-5	Obligātā militārā dienesta likums.	1	0	0	0
U2-6	Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru.	1	0	0	0
U2-7	Par zemes nodokļi.	1	0	0	0
U2-8	Grozījumi Likumā par ostām.	1	0	0	0
U2-9	Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums.	1	0	0	0
U2-10	Grozījumi likumā "Par izlozēm un azartspēlēm".	0	0	1	0
U2-11	Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā.	0	0	0	1
U2-12	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	0	1	0	0
U2-13	Krimināllikums.	0	1	0	0
U2-14	Alkohola aprites likums.	1	0	0	0
U2-15	Grozījumi likumā "Par valsts pensijām".	1	0	0	0
U2-16	Grozījumi likumā "Par muitas nodokļi (tarifiem)".	0	1	0	0
		8	4	2	2

Kategorija 5					
	Likuma nosaukums	Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
VVF1	Valsts valodas likums.	0	1	0	0
VVF2	Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu".	0	1	0	0
VVF3	Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām".	0	1	0	0
VVF4	Grozījumi Prokuratūras likumā.	1	0	0	0
VVF5	Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".	0	0	1	0
VVF6	Likums "Par zvērinātiem revidentiem".	1	0	0	0
VVF7	"Grozījumi "Farmācijas likumā"	1	0	0	0
VVF8	Grozījumi likumā "Par dzīvojamo telpu īri."	0	1	0	0
VVF9	"Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem".	1	0	0	0
VVF10	"Grozījumi Komerclikumā"	0	1	0	0
VVF11	"Grozījumi Aizsargjostu likumā".	0	1	0	0
VVF12	"Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju"	0	1	0	0
VVF13	"Grozījumi Alkohola aprites likumā".	0	1	0	0
VVF14	Grozījumi likumā "Par pašvaldību budžetiem".	0	1	0	0
VVF15	"Grozījumi Civillikumā".	1	0	0	0

	Likuma nosaukums	Kategorija 5			
		Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
VVF16	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā".	0	0	1	0
VVF17	"Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums".	0	1	0	0
VVF2-18	"Grozījumi Likumā par ostām".	0	1	0	0
VVF2-19	Grozījumi likumā "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības".	0	1	0	0
VVF2-20 (divas reizes otrreizēja caurlūkošana)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	0	1	0	0
VVF2-21	"Grozījumi Zvejniecības likumā".	1	0	0	0
VVF2-22	"Grozījumi Autopārvadājumu likumā".	0	0	1	0
VVF2-23	"Grozījumi Radio un televīzijas likumā".	0	0	1	0
VVF2-24	"Grozījumi Publisko aģentūru likumā".	1	0	0	0
VVF2-25	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	1	0	0
VVF2-26	"Grozījumi Meža likumā".	1	0	0	0
VVF2-27	Publisko iepirkumu likums.	0	1	0	0
VVF2-28	"Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā".	1	0	0	0
VVF2-29	"Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijā Republikā"	0	0	1	0

		Kategorija 5			
	Likuma nosaukums	Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
VVF2-30	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	0	0	1	0
VVF2-31	"Grozījumi Darba likumā".	0	1	0	0
VVF2-32	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	0	0	0	1
VVF2-33	Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".	0	1	0	0
VVF2-34	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un likums "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā".	0	0	2	0
VVF2-35	"Grozījumi Krimināllikumā".	0	1	0	0
		9	17	9	1

		Kategorija 5			
	Likuma nosaukums	Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
VZ1	"Grozījumi Robežsardzes likumā".	1	0	0	0
VZ2	"Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā".	0	0	0	1
VZ3	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums.	1	0	0	0
VZ4	"Grozījumi Valsts civildienesta likumā".	0	0	0	1
VZ5	"Grozījumi Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumā".	1	0	0	0
VZ6	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	0	0	1	0
VZ7	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	1	0	0	0
VZ8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	1	0	0
VZ9	"Grozījumi Likumā par ostām".	0	1	0	0
VZ10	"Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums".	0	1	0	0
VZ11	"Maksātspējas likums".	0	1	0	0
VZ12	"Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā".	1	0	0	0
VZ13	"Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību".	0	0	1	0
		5	4	2	2

		Kategorija 5			
	Likuma nosaukums	Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
AB1	"Grozījumi Civīlprocesa likumā".	1	0	0	0
AB2	"Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā".	1	0	0	0
AB3	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	0	1	0	0
AB4	Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	0	0	1	0
AB5	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	0	1	0	0
AB6	"Grozījumi Zinātniskās darbības likumā".	1	0	0	0
AB7	"Grozījumi Civīlprocesa likumā".	1	0	0	0
AB8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	1	0	0	0
AB9	"Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā".	0	1	0	0
		5	3	1	0

	Likuma nosaukums	Kategorija 5			Likums netiek atkārtoti izskatīts Saeimā
		Saeima ņem vērā	Saeima daļēji ņem vērā	Saeima likumu negroza	
RV1	"Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā".	0	0	1	0
RV2	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	0	1	0	0
RV3	"Grozījumi Jūras kodeksā". Pieņemts 2016.gada 11.oktobrī.	1	0	0	0
RV4	"Grozījumi Mikrouzņēmuma nodokļa likumā".	1	0	0	0
RV5	"Grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"".	0	1	0	0
RV6	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	1	0	0	0
RV7	"Grozījumi Kredītiestāžu likumā".	0	0	1	0
RV8	"Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā".	1	0	0	0
RV9	"Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā".	1	0	0	0
RV10	Grozījumi likumā "Par tiesu varu".	1	0	0	0
RV11	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	1	0	0	0
RV12	"Grozījumi Darba likumā"	0	1	0	0
		7	3	2	0

Kategorija 6

Saeimas balsojums	<i>Kodēšanas apzīmējums</i>
PAR	Balsu skaits atbilstoši Saeimas sēdes stenogrammai
PRET	Balsu skaits atbilstoši Saeimas sēdes stenogrammai
ATTURAS	Balsu skaits atbilstoši Saeimas sēdes stenogrammai

	Likuma nosaukums	Kategorija 6		
		Saeimas reakcija (balsojums)		
		PAR	PRET	ATTURAS
U1	Par pašvaldībām.	47	0	20
U2	Pilsonības likums.	58	21	4
U3	Par muitas nodokļi (tarifiem).	68	0	0
U4	Par Valsts prezidenta ievēlšanu.	nav	nav	nav
U2-5	Obligātā militārā dienesta likums.	60	11	1
U2-6	Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru.	50	0	0
U2-7	Par zemes nodokli.	62	7	7
U2-8	Grozījumi Likumā par ostām.	59	5	16
U2-9	Sauszemes transportīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums.	63	12	1
U2-10	Grozījumi likumā "Par izlozēm un azartspēlēm".	36	24	8
U2-11	Grozījumi Latvijas Darba likumu kodeksā.	nav	nav	nav
U2-12	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	62	8	0
U2-13	Krimināllikums.	39	21	11
U2-14	Alkohola aprites likums.	57	0	3
U2-15	Grozījumi likumā "Par valsts pensijām".	69	0	7

U2-16	Grozījumi likumā "Par muitas nodokli (tarifiem)".	91	1	0
-------	---	----	---	---

		Kategorija 6		
Likuma nosaukums		Saeimas reakcija (balsojums)		
		PAR	PRET	ATTURAS
VVF1	Valsts valodas likums.	52	26	2
VVF2	Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu".	70	0	1
VVF3	Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām".	65	12	15
VVF4	Grozījumi Prokuratūras likumā.	81	0	0
VVF5	Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".	59	29	0
VVF6	Likums "Par zvērinātiem revidentiem".	82	0	0
VVF7	"Grozījumi "Farmācijas likumā"	63	1	14
VVF8	Grozījumi likumā "Par dzīvojamo telpu īri."	60	15	1
VVF9	"Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem".	81	0	5
VVF10	"Grozījumi Komerclikumā"	62	0	22
VVF11	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	75	2	9

VVF12	"Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju"	92	0	0
VVF13	"Grozījumi Alkohola aprites likumā".	77	2	7
VVF 14	Grozījumi likumā "Par pašvaldību budžetiem".	44	1	33
VVF15	"Grozījumi Civillikumā".	62	27	3
VVF16	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā".	92	0	0
VVF17	"Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums".	70	24	0
VVF2-18	"Grozījumi Likumā par ostām".	91	0	1
VVF2-19	Grozījumi likumā "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības".	70	14	5
VVF2-20 (divas reizes otreizēja caurlikoša ana)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu".	59	18	7

		Kategorija 6		
		Saeimas reakcija (balsojums)		
Likuma nosaukums		PAR	PRET	ATTURAS
VVF2-21	“Grozījumi Zvejniecības likumā”.	83	0	1
VVF2-22	“Grozījumi Autopārvadājumu likumā”.	86	0	0
VVF2-23	“Grozījumi Radio un televīzijas likumā”.	68	19	0
VVF2-24	“Grozījumi Publisko aģentūru likumā”.	85	0	0
VVF2-25	“Grozījumi Imigrācijas likumā”.	74	0	5
VVF2-26	“Grozījumi Meža likumā”.	50	25	4
VVF2-27	Publisko iepirkumu likums.	73	6	1
VVF2-28	“Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā”.	87	0	0
VVF2-29	“Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā ”	63	16	0
VVF2-30	Grozījumi likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”.	53	25	7
VVF2-31	“Grozījumi Darba likumā”.	46	35	3
VVF2-32	Grozījumi likumā “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”.	0	0	0
VVF2-33	Grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”.	76	1	11
VVF2-34	“Grozījumi Nacionālās drošības likumā” un likums “Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā”.	57 (Nacionālās drošības) 53 (Valsts drošības iestāžu)	32 32	0 0
VVF2-35	“Grozījumi Krimināllikumā”.	73	0	0

		Kategorija 6		
	Likuma nosaukums	Saeimas reakcija (balsojums)		
		PAR	PRET	ATTURAS
VZ1	"Grozījumi Robežsardzes likumā".	71	3	7
VZ2	"Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā".	nav	nav	nav
VZ3	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums.	90	0	0
VZ4	"Grozījumi Valsts civildienesta likumā".	nav	nav	nav
VZ5	"Grozījumi Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumā".	58	22	5
VZ6	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	84	0	0
VZ7	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	73	0	0
VZ8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	55	31	4
VZ9	"Grozījumi Likumā par ostām".	85	0	0
VZ10	"Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums".	79	0	6
VZ11	"Maksātspējas likums".	90	0	0
VZ12	"Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā".	76	0	0
VZ13	"Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību".	53	24	1

		Kategorija 6		
	Likuma nosaukums	Saeimas reakcija (balsojums)		
		PAR	PRET	ATTURAS
AB1	"Grozījumi Civilprocesa likumā".	81	2	0
AB2	"Grozījumi Latvijas Republikas valsts robežas likumā".	83	1	1
AB3	"Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	50	39	0
AB4	Grozījumi likumā "Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu".	0	0	0
AB5	"Grozījumi Aizsargjoslu likumā".	59	0	31
AB6	"Grozījumi Zinātniskās darbības likumā".	79	0	0
AB7	"Grozījumi Civilprocesa likumā".	94	0	0
AB8	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	79	0	0
AB9	"Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā".	86	0	0

		Kategorija 6		
	Likuma nosaukums	Saeimas reakcija (balsojums)		
		PAR	PRET	ATTURAS
RV1	"Grozījumi Elektronisko plaissaziņas līdzekļu likumā".	53	10	15
RV2	"Grozījumi Imigrācijas likumā".	72	16	0
RV3	"Grozījumi Jūras kodeksā". Pieņemts 2016.gada 11.oktobrī.	84	1	5
RV4	"Grozījumi Mikrouzņēmuma nodokļa likumā".	75	0	0
RV5	"Grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos"".	66	21	0
RV6	"Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā".	91	0	1
RV7	"Grozījumi Kredītiestāžu likumā".	49	22	0
RV8	"Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā".	77	0	0
RV9	"Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā".	58	20	1
RV10	Grozījumi likumā "Par tiesu varu".	79	1	0
RV11	"Grozījumi Publisko iepirkumu likumā".	79	0	1
RV12	"Grozījumi Darba likumā"	60	29	0

6. pielikums. Valsts prezidenta vārdā izsludinātie likumi (paraugs)

Valsts prezidenta vārdā izsludināti likumi

Laidiens: 05.02.2016., Nr. 25 (5597)

Oficiālās publikācijas Nr.: 2016/25.2

< Iepriekšējā publikācija Nākamā publikācija >

Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents izsludina šādu likumu:

Par 1991.gada 25.februāra Espo Konvencijas par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā 2003.gada 21.maija Protokolu par stratēģisko vides novērtējumu

1.pants. Apvienoto Nāciju Organizācijas 2005.gada 21.maija Konvencijas par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā Protokols par stratēģisko vides novērtējumu (turpmāk – Protokols) ar šo likumu tiek pieņemts un apstiprināts.

2.pants. Protokolā paredzēto saistību izpildi koordinē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

3.pants. Protokols stājas spēkā tā 24.pantā noteiktajā laikā un kārtībā, un Ārlietu ministrija par to paziņo oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

4.pants. Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas. Līdz ar likumu izsludināms Protokols angļu valodā un tā tulkojums latviešu valodā.

Likums Saeimā pieņemts 2016.gada 21.janvārī.

Valsts prezidenta vietā
Saeimas priekšsēdētāja
I.Mūrniece

Rīgā 2016.gada 5.februārī

7. pielikums. Procedurālās kārtības ievērošanas pārbaude

Valsts prezidents	Saeima	Saeimas priekšsēdētājs/ partijas piederība	Likuma nosaukums	Datums, kad nosūtīts Saeimai	Nodots otrreizējai caurlūkošanai	Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai
U2	5.Saeima, Ulmanis	Anatolijs Gorbunovs / Latvijas Ceļš	Pilsonības likums.	1994.gada 21.jūnijs.	1994.gada 29.jūnijs	8 dienas (otrā sēde)
U2-8	6.Saeima	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi Likumā par ostām.	1997.gada 22.janvāris.	1997.gada 29.janvārī	7 dienas (otrā sēde)
U2-9	6.Saeima	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas	1997.gada 5.februāris.	1997.gada 17.februārī	12 dienas (piektā sēde)
U2-12	6.Saeima	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā.	1998.gada 26.februāris.	1998.gada 11.martā	13 dienas (trešā sēde)
U2-13	6.Saeima	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Krimināllikums.	1998.gada 20.maijs.	1998.gada 27.maijā	7 dienas (otrā sēde)
U2-14	6.Saeima	Alfrēds Čepānis / DP Saimnieks	Alkohola aprites likums.	1998.gada 20.maijs.	1998.gada 27.maijā	7 dienas (otrā sēde)
VVF1	7.Saeima, VVF	Jānis Straume / TB/LNNK	Valsts valodas likums.	1999.gada 14.jūlijs	1999.gada 26.augustā	1 mēnesis 1 nedēļa (ceturtnā sēde)
VVF16	8.Saeima	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	"Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā".	2003.gada 22.aprīlis	2003.gada 8.maijs	2 nedēļas (trešā sēde)
VVF17	8.Saeima	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	"Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums".	2003.gada 22.aprīlis	2003.gada 8.maijs	2 nedēļas (trešā sēde)
VVF2-20 (divas reizes nosūtīts otrreizējai caurlūkošanai)	8.Saeima	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatāšanu"	2004.gada 21.maijs	2006.gada 27.maijā	2 gadi 6 dienas
VVF2-26	8.Saeima	Ingrīda Ūdre /ZZS (LZS)	"Grozījumi Meža likumā".	2005.gada 29.decembris	2006.gada 19.janvārī	21 diena (otrā sēde)
VVF2-33	9.Saeima	Indulis Emsis /ZZS (LZP)	Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".	2006.gada 10.novembris	2006.gada 23.novembrī	13 dienas (trešā sēde)
RV12	13. Saeima	Ināra Mūrniece / Nacionālā apvienība Visu Latvijai - TB/LNNK	"Grozījumi Darba likumā"	2018. gada 9. novembris	2018. gada 22. novembris	13 dienas (trešā sēde)

Valsts prezidents	Laiks starp nosūtīšanu un nodošanu otrreizējai caurlūkošanai	
U2	8 dienas (otrā sēde)	Tā ir nākamā kārtējā sēde. 21.06 un 22.06 viena sēde, kuras darba kārtībā nebija šis jautājums, jo kārtējās sēdes darba kārtību izsludina 48 stundas pirms sēdes atklāšanas
U2-8	7 dienas (otrā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 22.01. ir 29.01. 23.01 sēde tika izsludināta pirmdienā (izsludina 48 stundas pirms sēdes), kuras darba kārtībā nav otrreizēja caurlūkošana, jo motivētais raksts iesniegts trešdienā
U2-9	12 dienas (piektā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 5.02. ir 6.02. un 06.02. ārkārtas sēde, tajās netiek iekļauts, jo darba kārtībā sastādīta 48 stundas pirms sēdes un ārkārtas sēdēs neiekļauj otrreizēju caurlūkošanu. 13.02. sēdes darba kārtībā likums ir iekļauts, bet nenotiek izskatīšana, ir tikai daži komentāri: 13.02.Saeimas stenogrammas izvilkums: "L.Ozoliņš (frakcija "Tēvzemei un Brīvībai"). Cienijamie deputāti! Žēl, ka tikai 2 minūtes. Šeit ir ļoti nopietna tēma. Tiesām kādas tiesības ir vērtēt, kas ir tīkls, kas ir netīkls, kā vakar mēs redzējām. Vai pomogrāfijas pārpilnība Latvijas presē ir tīkla vai netīkla, kāda darbība ir tīkla vai netīkla? Un kas ir morāls un kas ir amorāls? Prezidents ko saka - amorāli ir balsot par Melņiku! Tajā pašā laikā Prezidents saka, ka morāli ir aizstāvēt apdrošināšanas kompānijas, un atgriezt atpakaļ likumu. Kas ir iereibis un kas nav iereibis? Atceros Amēniju. Amēnijā nevienu dzērāju uz ielām neredz. Tātad tomēr dzērāju kompānijas vai tās ģimenes, kas regulāri lieto alkoholu, kā šeit "Latvijas ceļā" pārstāvji iesaka, tomēr to cilvēku novērtē, to viesi, un, ja viņš ir manāmi iereibis vai iereibis, viņu nelaiž uz ielas. Amēnijā es neredzēju nevienu, ka amēņi speciāli viens otru dzirdītu arī šajās mājās pieņemšanās, rautos. Vienīgo reizi es redzēju, ka tiesām iedzēns bija viens mazs viņš, melns un sačervelējis, un divi traki amēņi "uzlika" viņam par velti vienu "graņonij bokal" un teica: "Vaņa pei, Vaņa pei!" Un viņš turpat veikalā arī nokrita. Tātad ļoti labi var novērtēt, kas un cik daudz ir iereibis, cik vēl viņam vajag noreibt un kā ar viņu rīkoties. Es iesaku pieņemt šo normu. Šeit, bez šaubām, ir jābūt sabiedrībai ar morāli, nevis amorāli, tai jābūt ar tīkumu, nevis ar netīkumu. Paldies."
		"J.Dobelis (LNNK un LZP frakcija). Cienijamie kolēģi! Mēs patlaban mocāmies, mēģinām kaut cik pieklājīgi kaut ko šeit iztaisīt. Ir spēcīgas šaubas, vai attiecībā uz trešo lasījumu tas likums būtiski labāks paliks? Viens no variantiem ir tas, ka šis likums varbūt trešo lasījumu nepiedzīvos šajā Saeimā. Otrs ir variants, ka Valsts prezidents to atmetīs mums atpakaļ un tas atkal neieraudzīs dienasgaismu. Tā ka vienīgais, ko mēs tagad varam darīt, ir izlasīt arī pēc iespējas visas muļķības no šā likuma, kurš ir nogulējis nezin cik ilgi tajos putekļos, tāpēc... es tiešām atvainojos... tautasdziesmas, kurās dzied par alu... un ka tos pantņikus kaut kur mēs uz bildītēm uzliksim... ko mēs darīsim... "Sieru, sieru, Jāņa māte, alu, alu Jāņa tēvs"... un kaut ko tamlīdzīgu, nu saprotiet...Tātad, lūdzu, esiet tik laipni un neliksim iekšā vēl vienu nodaļu, kuru... pēc tam mēs par katru pantu sāksim gari un plaši diskutēt - ko līmēt, kur līmēt un kā līmēt. Tā ka es tiešām uzskatu, ka visprātīgāk ir šo nodaļu izņemt arī. Tiešām ir vesela rinda citu likumu, kur mierīgi var visu šito "salikt pa plauktiem". Kāpēc vēl šajā, kur ir runa par valsts monopoli, nodarboties vēl ar kaut kādām reklāmām? Lai gan faktiski te nekāda valsts monopola iekšā nav. Te galvenokārt ir runa par licencēm un par tirgošanās atļaujām, ne par ko citu. Paldies."
		Izskatīšana notiek 17.02.
U2-12	13 dienas (trešā sēde)	1998.gada 4.marta un 5.marta Saeimas sēdes stenogrammas parāda, ka izskatīšana uzsākta iepriekšējā sēdē 4.-5.marta sēdē un turpināta 11.martā (Saeimas Kārtības rullja 115.pants pirms tā 1998.gada grozījumiem paredzēja debates)
U2-13	7 dienas (otrā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 20.maija (21.maijā ir 20.maija sēdes turpinājums), attiecīgi tur nevarēja būt iekļauts, tāpēc 27.maijs ir nākamā sēde.
U2-14	7 dienas (otrā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 20.maija (21.maijā ir 20.maija sēdes turpinājums), attiecīgi tur nevarēja būt iekļauts, tāpēc 27.maijs ir nākamā sēde.
VVF1	1 mēnesis 1 nedēļa (ceturta sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 14.jūlija (ārkārtas sesiju sēdēs netika iekļauts)
VVF16	2 nedēļas (trešā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 22.apriļa (ārkārtas sēdēs netika iekļauts)
VVF17	2 nedēļas (trešā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 22.apriļa (ārkārtas sēdēs netika iekļauts)
VVF2-20 (divas reizes nosūtīts otrreizējai)	2 gadi 6 dienas	Nodots otrreizējai caurlūkošanai 2 reizes - motivētie raksti - 21.05.2004, 16.06.2006. Nodots trešo reizi otrreizējai caurlūkošanai VVF2 - 32 01.11.2006
VVF2-26	21 diena (otrā sēde)	Nākamā kārtējā sēde pēc 29.decembra (ārkārtas sēdē netika iekļauts)
VVF2-33	13 dienas (trešā sēde)	Skatot 16.11.2006 stenogrammu, bija iekļauts sēdes darba kārtībā
RV12	13 dienas (trešā sēde)	Skatot 13. Saeimas sēžu stenogrammas, 13.11.2018. bija ārkārtas sēde, 18.11.2018. - svinīgā sēde, 20.11.2018. - ārkārtas sēde. 22.11.2018. - iekļauts darba kārtībā, nodots atbildīgajai komisijai. 13.12.2018. - izslēgts no dienas kārtības.

8. pielikums. Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa iniciatīvas gaita Saeimā

9. Nr: 922/Lp12 Grozījumi Saeimas kārtības rullī					
	Iesniegts	Prezidijs	Nodošana komis.	1. lasījums	2. lasījums
Datums	01.06.2017	05.06.2017	08.06.2017	08.06.2017	
Rezultāts			Nod. kom.	Pieņemts	
Dok. nr.			<u>3532</u> , <u>3532A</u>	<u>3532</u>	
Termiņš					Priekšlikumi līdz 18.08.2017
☒ Saeimas sēdes dokumenti:					
☒ Atbildīgā komisija: Juridiskā komisija					
	Sēdes datums	Komisijas lēmums			
Uz 2.lasījumu	☒ Atbildīgās komisijas dokumenti:				
Referents: Āboltiņa Solvita Iesniedzēji: Juridiskā komisija					

1. Nr: 178/Lp13 Grozījumi Saeimas kārtības rullī					
12.Saeimas likumprojekta Nr.922/Lp12					
	Iesniegts	Prezidijs	Nodošana komis.	1. lasījums	2. lasījums
Datums	19.12.2018	20.12.2018	20.12.2018	20.12.2018	
Rezultāts			Nod. kom.	Pieņemts	
Dok. nr.			<u>268</u>	<u>268</u>	
Termiņš					Priekšlikumi līdz 12.03.2019
☒ Saeimas sēdes dokumenti:					
☒ Atbildīgā komisija: Juridiskā komisija					
	Sēdes datums	Komisijas lēmums			
Uz 2.lasījumu	☒ Atbildīgās komisijas dokumenti:				
Referents: Bordāns Jānis Iesniedzēji: Juridiskā komisija					
Sasaiste: Ar lēmuma projektu par priekšlikumu iesniegšanas termiņu <u>Lēmumprojekts: 77/Lm13</u> , <u>Lēmumprojekts: 128/Lm13</u>					

Grozījumi Saeimas kārtības rullī paredz:

“Izteikt 110. pantu šādā redakcijā:

“**110.** Trešajā lasījumā balsojami tikai tie priekšlikumi (arī priekšlikumi par pārejas noteikumiem), kuri noteiktā termiņā iesniegti atbildīgajai komisijai vai Saeimas Administrācijai un līdz balsošanai nav atsaukti, kā arī atbildīgās komisijas priekšlikumi.””

Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa priekšlikums:

“Likumprojekta izskatīšanai trešajā lasījumā iesniedzami tikai priekšlikumi, kas saistīti ar pašu likumprojektu vai otrajā lasījumā atbalstītajiem priekšlikumiem.”